

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Jose Mauro de Vasconcelos

Pissy'nin Öyküsü

BİRİNCİ BÖLÜM

Tiorö

Akşam Alacası

1

KANAU

Çamura kaba-saba, sararmış parmaklarıyla mısır yaprağı sigarasını sardı; dudaklarına götürüp, salyasıyla yapıştırdı. Ardından, masanın üstünde duran bıçağa uzandı, alıp sevecenlikle kımna yerleştirdi. Ağzında sigara, kendi kendine usulca şarkı mırıldanmaktaydı:

"...yükselir parlayarak yüreğime düşer aydınlığı nay-na-na-nom, utla çalar söylerim dünyamı..." "Başım niye hiç söylemezsin ki, Çamura?" diye sordu meyhaneci Temisto.

"Niye mi?.. İğmm... Bir dakika ..." Çamura sigarasını kibritle tutuşturdu, keyifli keyifli tüttürerek rafta gelişigüzel duran içki şişelerine göz attı. Bakışları gaz lambasıyla karşılaştığında gözlerini kırptırdı; çünkü lambanın alevi canlıymışcasına, az önce biten şarkının ezgisine ayak uydurur gibi zıplıyordu.

Çamura gülümsemek için dudaklarını yamulttu, tezgâha yaslanıp dirseklerini işlenmemiş ağaca verdi. "Başımdan hoşlanmıyorum işte. Kim şarkıda yükselir de birinin kalbine düşer? Olsa olsa aydır, başka ne?"

"Ne matrak herifsin, ya! Olmaz, böyle şey. İnsan Araguaia'da yaşar da, aydan hoşlanmaz mı, be!"

"N'apıyım! Yıldızlan daha bi severim! Gece zifir kestiğinde, nehre girip, Araguaia suyuna korkusuzca dalar, piranalara kaçırırlar..."

Yeniden gülümseyip, herkesin tanıdığı o bildik narayı patlattı: "İyeyyt!.. Çamura!" Sonra sessizce sigarasından nefes çekerek, çevresindeki yüzlere bakındı. Bir hayli olmuştı görmeyeli onları. "Yıldızlardan daha güzel şey olamaz!" diye söylendi. Uzakları görmüş Leo, aynı fikirde değildi. Kestane kırmızı bıyıklarının

3

sert uçlarını burarak, küçümseyen bir edayla:

"Denizi gördün mü hiç sen, Çamura" diye sordu.

"Yoo, hiç görmedim".

>

"O zaman nasıl böyle söylersin? Deniz!... Ondan güzeli yok işte! Tann dünyayı elleriyle yarattı; ama denizi... onu gözleriyle yaram".

"Saçma! Deniz ile Araguaia arasında ne fark var ki?" "Nehrin sahip olduğu her şeye, hatta hatta, daha fazlasına deniz de sahiptir. Boz kumsalı vardır... Yeşil dalgalan, ılık suyu... Yel sıcaktır, esmesi de tükenmez. Bitmeyen bir türküdür hep."

"Araguaia'da da bu var, ya!"

"Hadi ya! O, upuzun sırça bir yılandan başka şey diil! Ormanın hışırtısı olmasa, can sıkıntısından geberirdi."

"Ya, yerliler? avcılar? Ha?! Ya timsah avlayıcıları? Elmas yıkayıcıları?"

Leo, birden değişti; imgeler hücum edip, ürküttüler onu: Karşılık veremedi. Yüreğinin kıpırtısı dindiğinde, şiirsel coşku da yitmişti beraberinde. Sözlerine ciddi bir endişe sinmişti artık: "Evet?! Nehir avcıları... Uğursuzlar..."

Ama, sözlerini tamamlayamadı. Oradakilerden biri, dikkatleri giriş kapışma çekerek, "Kanau geliyor" diye bağırdı.

Kanau hoşnut, güldü: "İyi akşamlar, herkesel!"

Temisto, "Hele şu zıpcıktı yerliye de bak" diye patladı, "Bilgiç bilgiç hava atıyor. Bi sene şehirde kalmış, az biraz Portekizce öğrenmiş; İnanca tek sözcük bilmez artık!"

Kanau ona yaklaşp, sırtına vurdu. "Eğer bunda direteceksen Temisto, hâlâ biliyoruz yani: Dateriambu!"

"Arennie!" diye yanıtladı Temisto.

Herkesçe bilmen narasını öykünerek Camura'yı selamlamak için elini uzattı Kanau. "İyeyyt! Çamura!"

"Şimdi burda köyde kalıp, çıplak dolaşarak aruana mı oynayacaksın Kanau?"

"Bilmem."

"Bilmem de ne demek, seni düztaban seni? Bilmem, bilmem, bilmem! Bir İnan'ın söyleyeceği daha akıllıca şey yok mu?" Kanau güldü. O da şimdi tezgâha dayanmıştı. Temisto bir

4

bardak alarak biraz şeker kamışı içkisi doldurdu. "İster misin, Kanau?"

Leo, bardağa henüz yeni sarılmış eli yakaladı. "Çıldırın mı sen Temisto? Yerlileri Koruma Örgütü'nden biri eğer seni bir yerliye içki satarken yakalarsa, hapı yuttuğunun resmidir!"

"Zevzek! Şehirden geliyo Kanau, be! Sao Paulo'da, Rio'da Goiania'da bulundu..."

"Üstelik, bir şey değilim; hiçbir şey. Ne beyaz, ne yerli. Yüzüme bak bir!"

Konuşurken bardağı bırakıp, hızla ufak lambayı kaptı. Işık bu yüzde, Kanau'nun onlara göstermek istediği yerde, dalgalanarak gelip hareketsizleşti; açığa çıkardı onu. Soluğunu sıktı. Çehresi durgun ve tuhaf bir güzellikteydi; ama bu değildi crJars göstermek istediği şey. Düşünceleri varlığının ikili karakterinin girdabında çalkalandı: "Bakın böyleyim! Bu, benim. Hiçbir şeyim. Hiç kimseyim ben. Ne renkli, ne beyaz. Hiçbir yere ait olmayan bir insan. Günahsız bir insan. Yaptığından sorumlu tutulamayacak biri. Bir melez. Ne beyaz, ne de yerli... Hiç."

Yavaşça lambayı yerine koydu. Yüz çizgileri mekanın loşluğunda sönüp gittiler. Bardağı kavradı, ama şimdi onu ağzına götürecek isteği yoktu.

Çamura da Temisto gibi, Kanau'nun artık susacağını biliyordu. Yazgısını kabullenışı akşamını zehir etmişti. Leo sessizliği bozarak, sıkıntılı havayı dağıtmaya çalıştı. "Seni hangi rüzgâr attı, Çamura? Hanidir kayığın limanda yatmıyordu?"

Camura'mn kırmızımsı diş etleri belirdi, kurnaz küçük gözleri kırıksıklar arama gizlendi: "Özlem, belki de..."

Leo tırnağıyla tezgâhı kazıdı. "Sen ve özlemek! Şair diilsin ki sen! Hadi hadi, doğruyu söyle, alçak!"

"Yemin ederim ki, Leopoldina'yı özlemiştim. Nehir yükselince, Registro'dan ayrıldım. Kayığıma sordum: 'Dolaşalım mı biraz?' diye. O da 'Evet' dedi. Ve birlikte buraya geldik. Melekler bile nehir yukan kürek çekmezler, bilirsiniz, ama karşınızdayım işte."

Sıska, pörsük derili, sarımtırak tenli, görüntüsünü bozan ve

5

çenesine de hiç mi hiç gitmeyen birkaç tel sakallı bir caboclo olan Fio sohbete karıştı: "Bir mirindiba ağacı kesmek için, ötede, karşı kıyıdaydın, o sırada, nehir sapağından seslenişini işittim. Hayrola, dedim kendi kendime, gerçekten de geliyor işte, lanet olası Çamura! Bugün Temisto'nun meyhanesinde taze haberler var, gitmelisin oraya! Sakalımla balıklar ürküterek, işte bu yüzden nehirden beriye geçtim."

Leo ve Temisto makaraları koyverdiler. "Ayıpsın Fio, sen o gümrah sakalını bir araya getirsen balıklara parıma bile yaparsın!"

Fio düşünceli düşünceli çenesini kaşıdı: "Acele etmeyin! Acele etmeyin! Sakalım uzar elbet!"

Derken Çamura kendinden emin: "Ya, işte böyle, oğlum. Çamura geçerken balıkçılar bile birbirine 'Bakın, Çamura geliyor!' diye çığırışlar! Kimse şaşırmasın. Bense şaşırdım ve sana sormak istiyorum. Söylesene bana, ne işin var senin mirindiba ağacıyla?"

"Amma yaptın, ha! Kesecektim. Tarla yapmak için. Mısır, manyoka, fasulye..."

Çamura neşeli neşeli ellerini oğuşturdu. "Vay canına!.. İnanılır gibi değil. Tanm yapacak, bir şeyler ekecek Fio! Yakında yine Leopoldina'da zıkmılanacak bir şeyler olacak demek o zaman. Belki papağan da konar buraya, domuzlar ılıktan zıbarmaz artık!"

"Hey, hey, senin şaşacağın daha bir sürü şey var burda! 'Cruzeiro do Sul'un bir uçağının buraya düzenli sefer yapacağı söyleniyor. Hatta alan yapımına bile başladılar."

"Doğru mu bu, Temisto?"

Şişine şişine kafasını salladı Temisto.

"Leopoldina'da tembelliğe veda mı?"

"Şimdi bile kimse bunun olduğunu öne süremez. Buraya pinga piyazlırmaya gelmeden önce biraz kıcını sıkıp çevreyi dolaşsaydın, kilisenin onandığını, büyük kavşağın temizlenip etrafındaki bütün yabancı otları ayıklandığını görürdün..."

"Bu gidişle, bir dahaki sefere yabancı muzları meyvaları devşirilecek buralardan desene?.. Görüyorsun ya Kanau, pek yakında artık kente gitmen gerekmeyecek..."

Çamura döndü, ama Kanau az önceki yerinde değildi.

"Gitti, o. Yerli köyüne gitti"

"Tuhaf herif! Burada işi ne?"

"Bilmem. Onu geri göndermişler. Rio'daydı. Burada avlanacağını, para yapıp yeniden oraya döneceğini söylüyor."

"Ne zaman geldi ki?"

"İki gün oldu. Bir ihtimal Bananal Adası'ndaki Raumalo-Desse'ye gitmeyi tasarlıyor. Oralı. Birlikte avlanacağı birini aradığı kesin."

"Av işi de kesat bugünlerde. Durum vahim. Z6 Butelo'nun başına gelenleri işitmişsindir herhalde?"

"Yoo, işitmedim."

"Rio Javad'deyken, javaeli bir yerli kızı bozmuş. Şimdi, davası Yerli Koruma Örgütü'nde. Bütün takım taklavatını Santa Maria'da Ze Spanier'e sattığı söyleniyor. Anlaşılan bu yıl ava çıkamayacak."

"Ne sığır kafalı!"

"En kötüsü de, Javaeler, avcılar kendilerine yaklaşır yaklaşmaz ateş açıyorlar. Hem de kırkdörtlüklerle. Amma kan dökülecek!."

Uzaktan bir silah sesi yankılandı.

Sesler dondu. Herkes kulak kesildi.

"Yirmiikilikt", diye söylendi Leo. "inanılır gibi değil! İyi olay lafının üstüne gelirmiş dememe kalmadan..."

Bir başka atış gecede ısıklıandı. Ve hemen ardından bir daha. Temisto kahkahayı basarak, "Bu, Kanau ya! Yirmiikilik onda var, müthiş bir tüfek! Göle gidip timsah vurmak istiyordu."

"Sahi!"

Çamura hayretle: "Canlı timsah kaldı mı hâlâ Araguaia'da? Avcılar kökünü kazımadılar mı hepsinin?" "Bizim için öldüler, biz beyazlar, biz Hıristiyanlar için. Ama inan yerlisi yine de bulur her vakit."

İnian yerlileri!, diye geçti Camura'nın kafasından: Suların efendisi. Yerliler. Yorulmaz kürekçiler. Kanau bir yıldır kentteydi., ama, soyları tükenmiş olmasına karşın, gelir gelmez yine de o canavarların kokusunu almayı biliyor. Bu delikanlıda, ister istemez yerli kanı ağır basıyor olmalı! Muhakkak, pek yakında yeniden çevrede çıplak dolaştığında cildi bronzlaşır. Bir kandaşını bulduğunda da, hasır maskeyi yüzüne geçirip,

7

geleneksel tekdüze amana dansını yapar.

"Yarın, derisi 120 Cruseiros edecek birinci kalite iki timsahla çıkageleceğine iddasına giren var mı?"

"Off, Fio! Git başka aptallar bul kendine."

"Demek Ze" Butelo'nun başı dertte, ha?" diye Çamura konuya döndü.

"Hem de ne biçim!"

"Eğer bu duyulursa, belki avlanmayı hepten bırakırlar."

"Tek bir susamuru yavrusu ya da zavallı yabandomuzlanndan ayakta kalan sonuncusuna değin, ellerini çekmezler bu işten! Elmas yıkayıcılarından daha da beterdir onlar." "Laf olsun diye söylüyorsun bunları Leo. Biri seni davet etse, sen de katılırsın!"

"Tanrı korusun! Eğer böyle bir iş yapmak zorunda kalacaksam, daha önce cüzzam parolasın ellerimi daha iyi! Araguaia, nasıl da kan ve hüznle doldu. Kıyılarında pembe balıkçılar görebiliyor musun artık? Güzel olan her şey yitip gidiyor."

Çamura bıçağı yeniden kınından çıkararak, kendisine mısır yaprağı sigarası için tütün kırpı.

"Ya sen, Çamura? Çok laf ettin ya, hâlâ niye burdasın anlatmadın bize! Biz biliriz ki, Registro komiseri bizzat çıkageldiğinde, muhakkak bir şeyler oluyordur bir yerlerde."

"Ah, saçma! Gezmeye geldim yalnızca."

"İnanmıyoruz ya, hadi neyse..."

"Valla! İzindeyim. Araguaia'yı benimle Raumalo-Desse'ye kadar geçecek bir İcüreği tutmak istiyorum."

"Kürekçilerin üstadı şu anda burda ve o da oraya gitmek istiyor."

Niçin Kanau'ya sormuyorsun."

"Bak, bak! Sanki düşüncelerimi okuyor gibisin!"

Çamura biraz daha pinga yuvarlayıp, mutlu mutlu esnedi. "Şimdi gidip uyuyayım."

"Kimde kalıyorsun?"

"Şişko Raimundo'da." Tezgâhtan uzaklaştı. "Hepinize iyi geceler!"

Kapıdan çıkıp, karanlığa daldı. Gece berraktı: Yıldızlar göğün karasından çözülüp nehri kalbura çevirmişti. Leo saçmamıştı!

8

Yıldızlardan daha güzel bir şey yoktu.

Çamura gömleğini üstünden sıyrarak hamağa bıraktı kendini. Ellerim bileklerine dek yere dayayıp, arada bir sallanmak için ayağınla itiyordu, kendini.

Biraz ötesinde Şişko Raimundo horluyordu.

Camura'nın bedeni, burnunun alışık olduğu güneş ve toprak kokuyordu. Kafasından bir sürü düşünce geçiyordu; Leopoldina, yine her zamanki o bildik Leopoldina'ydı, yanılmamıştı. Arada bir ilerleme adına bir kaç küçük değişiklik oluyordu ve bir iki şeyin durumu iyileşiyordu. Yeni yeni evler çıkıyordu ortaya. Yerleşilen yerlerde, beyazın hakimiyeti de artıyordu gitgide. İnsanlar, kavşaktan limana dek olan alanı temizliyorlardı. Yaz gelip de, altı yağmur ayının yerini aldığında, o özlenen serinliği beraberinde getiren ve sıtmaya son veren yaz geldiğinde, hep böyle olurdu be. O zaman bazıları tarlalarını ekerdi. Kayıklarım boyarlardı bazıları, bu ırak yabana kanan delileri-turistleri-beklerken. Oysa yaban hep aynı yabandır ve tasarladıklarından yine de farklıdır. Ondört ya da yirmi gün içinde, şiddet, dehşet, heyecanlandıkları ne varsa, onları bulacaklarını sanırlar. Ancak hiçbir umduğunu bulamaz. Düşünceliğiyle kentlerine dönerlerdi bu yüzden. Buralarda buldukları, miskin miskin akıp giden uzun bir nehir'le beyazların kötü alışkanlıkların kapmış, onlara örgülerle süslenmiş yaylar ve dizi dizi üretilen kil figürler satan birkaç yerlidir...

Yine de para getirirler, ticareti canlandırırlar, diye düşündü Çamura.

Hamakta ileri geri sallanıyordu.

Yaz kendini artık iyiden iyiye hissettiriyordu. Nisan bitmek üzereydi. Nehir alçalıyordu. Nehrin her kabanışından sonra, kıyı, her zaman değişmiş olarak çıkıyordu ortaya; ama her defasında da beyaz. Artık elmas arayışı yeniden başlayabilirdi ve beraberinde cinayet, soygun ve hırsızlıklar...

Ürperdi, cam sigara istedi. Ama, kafasındaki düşüncelere yol açan sıkıntı olduğu yerde yatmasına neden oluyordu.

Yazı düşünmeyi istiyordu daha çok. Pek yakında, ılık Kuzeydoğu rüzgârı genel esecekti yeniden, ağaçların üst dallarını titreştirip sivrisinekleri sürecekti. Ardından, mayıs sonuna

9

doğru, ısınmak için insanın ateş yakmasını gerektiren ısırcı soğuk sabahların uyanış saatleri gelirdi. Ve o zamana dek tamamiyle boşalacak kumsal, okyanustan yumurtlamaya gelen martıların pençeleriyle eşilecekti. Yanlarına bir kayık yaklaşmaya görsün, amma çığlık koparırlardı! Daha önceleri, yumurtalarını gömmek için timsahlar da gelirdi kumsala. Oysa şimdi, avcılar kaçırmışlardı onları. Yabanıl yaşama o denli yakışan homurtularının duyulduğu çok enderdi artık...

Camura'nın göz kapakları gittikçe ağırlaşıyordu. Yarın, Kanau'yu arayıp, önerisini yapacak. Bir an, karanlıkta melezin çehresini gördüğünü sandı; kahverengi, moğol çizgili, her zaman üzgün olan gözlerini. Hiç kuşku yoktu ki, delikanlı oldukça mutsuzdu.

Kurşun gibi ağırlaşıyordu Camura'nın göz kapakları.

Nehir avcılar?... Şeytandı onlar. Her yerden, her köşeden gelirler, önlerine çıkanı tahrip edip öldürürlerdi... Yaz kış altın yıkama çömleğine eğilmekten, ya da elmas madeninde beklenmedik bir anafurun baskınıyla yaşamalarını tehlikeye sokmaktan daha da rahat ve güvenliydi bu, aynı zamanda. Tepeden tırnağa silahlı bu adamlar, vahşi sürüler halinde yaklaşır, her köşe bucağa, hatta yerli kamplarına bile saldırırlardı; Onların hesabına avlanan ve bunun karşılığında elbise, cibinlik hatta silah alan yüzlerce İnan yerlisi de katarlardı . gruplarına. Uzun süredir tembelliğin ağına düşmüş Araguaia yenecek bir şey kalmadığından artık gün geçtikçe açlık cenneti oluyordu. Kış günlerinin sıcaklığı olsun ya da yazın keskin sabah soğukları olsun, büyük hayvanlar, hatta hatta kuşlar bile kıyılarından çekip gitmişlerdi. Çamura güldü. Düşüncelerini kanstırarak denli uykusu vardı. Soluk kesici bir hızla bir konudan diğerine atlıyorlardı. Kentten gelip Araguaia'nın yazın soğuk, kışın da sıcak olmasına bir türlü alışamayan o doktor ne olmuştu? İnatla, kentte bunun tam tersi olduğundan ayak diriyordu. Araguaia'da yaşayan cabocların kentle ne ilgisi olabilirdi ki? Eh, belki de kentin onlar için bir

anlamı var, yoksa buraya değerli şeyler aramak ve sonra yeniden dönmek için gelmezlerdi insanlar herhalde. Hatta yerliler bile; Kanau gibi. *

Raimundo'nun horultusu uzaklaşıp yitmişti, sanki nehrin karşı yakasında horluyordu.

Yann Kanau ile konuşacaktı. Tehlikeli bir işti bu... evin delikli damından sızan yıldızlar gittikçe küçülüyor, koca koca

10

elmaslardan minnacık kıymıklara dönüşüyorlardı... Uyumuştu Çamura.

Işığın içeri girmesi için kapıyı açtı Çamura. Gerindi. Uzun bir gün boyu kürek çektikten sonra ne de iyi gelmişti dinlenmek!

Coşkuyla bağırdı: "İyeyytL. Çamura!"

Kanatlarının kanıyla gökyüzünü renklendiren büyük kırmızı bir ara gibi söküyordu şafak.

"Tanrım! Araguaia yeniden .güzelleşiyor! Elveda yağmur! Tanrı isterse bir dahaki yaza!"

Kollarını sarkıttı.

Şişko Raimundo esneyerek gelip, Camura'nın yanında durdu. Günün kızılığının ağrısını izlerken onun da dili tutulmuştu, birşey söyleyemiyordu. Ancak kısa bir süre sonra "Vay canına! diye kekeliyebildi.

Çamura bakışlarını manzaranın görüntüsünden kopararak etrafına bakındı. Leopoldina uyanıyordu. Kapılar ve camlar güne açılıyordu. Halk sabah banyosunu yapmak için iskeleye iniyordu. Küçük kadın guruplan bir araya gelip dedikodu yapıyordu. Raimundo bunlara bakarak öfkeyle: "Dünyanın her yerinde böyle bu. Kadınlar birbirlerini çekiştirmeyi bilirler yalnızca."

İnan yerlilerinden biri onlara yaklaşıyordu. Görünümü iç sıkıcıydı. Giysileri yağlı, kirli ve medeniyetin bulaştığı tüm yerliler gibi Babaçu yağı ve Urucum kokuyordu. Yanlanna yaklaşıp: "Dateriambu" dedi.

"Alenine."

"İyi günler."

Raimundo "iyice misin, Coxiaru?" diye sordu tnan'a.

"Coxiaru hiç iyi değil. Leo'ya gidiyor, penisilin alacak." Başı öne eğik, üzgün ve çaresiz bir durumda uzaklaştı.

"Komik birşey görmek ister misin Çamura? Leo'ya gidelim. İnanların ödü bokuna karışır iğne yemekten."

"Nesi var?"

"Beyazlar gibi yapmak istemiş, bir şeyler kapmış".

"Zavallı herif!"

İkisi de evler boyunca yürüdü. Görünüşe bakılırsa, gerçekten

11

Leopoldina'da bayağı ilerleme olmuştu. Hatta bazı evler kiremit bile kaplanmıştı.

Her yönle selamlaşıyorlardı.

korku dolu gözlerle enjektörün kaynaşısını izliyordu. Yükselen kabarcıkların fokurdayışı belki de Araguaia'nın büyük bir anaforuymuştu onun için. Sırtı dönük, alkole bandırarak pamuk hazırlıyordu Leo. Ardından yavaşça bir ampulün başını kopardı. İnan'ın dudaklarının rengi kaçmıştı. Az sonra iğne korkusu, güçlü vücudunu saracak ve titremeye sevkedecekti onu. Leo döndüğünde Reimundo ve Cam ura'mn onun iğne yapışını izlediklerini farkettiler. Ampulden sıvıyı çekti. Coxiaru titredi.

Reimundo Camurayı dürterek "Sana dememiş miydin?" diye fısıldadı.

Leo, Coxiaru'ya "Dön arkana, pantolonunu sıyr" dedi. İnanlı söyleneni yaptı.

Camura'yı sıkıntı bastı; olay kendisini üzdüğü için ya da iğneden duyulan sıkıntı değildi bu. Ancak alçaltıcıydı. Adamın titreyen ellerle beceriksizce pantolonunu çözmesi, insanın midesini kaldırıyordu. Aslında ülkenin yerliye ait olduğunu, uygarlığın buraya girmesinden beri kötü muamele gördüğünü düşündü ansızın. Orada eğilmiş, eziklik içinde güneşin yaktığı kalçasını açmış bu adamın, bir zamanlar nehrin efendisi olduğunu düşündü. Çıplak dolaşıyordu o zamanlar, beyazların zorla giydirdiği, ondan güneşi ve sağlığını çalan yağlı giysilerle değil. Davranışlarının korkutucu sonuçlarını sezmediğinden, şimdi olduğu gibi titremek zorunda da değildi.

Şişko Raimundo keyiflice güldü: "Hçey Coxiaru! Küçük kayığında dev bir balık yakaladığında böyle davranmıyorsun da, şimdi ne diye böyle hoplayıp, zıplıyorsun?!"

İğne yavaşça girdi. Yerli önce kasıldı, sonra yavaş yavaş gevşedi. En kötü olanı atlatılmıştı. Leo, Coxiaru'nun kalçasını alkollü pamukla biraz ovarak kığına bir şaplak indirdi. "Yarın eskisi

gibi iyi olacaksın." dedi. Yerli giyindi ve henüz kapıdan çıkmadan kısık bir sesle: "Coxiârû iyi olacak. Balık tutacak. Satacak ve kadım getirecek. Hasta o da.

"Arakre!"

"Marrani-te!" diye üçü karşılık verdi.

Çamura etkilenmişti.

12

"Gerçekten Coxiaru'nun 'şeyi' mi var?"

"Birisinden bir şeyler kapmış..."

"Karısına da bulaştırmış, ha?"

"Evet."

"Öyleyse yalnız bir penisilin iğnesi neye yarar ki? Saçmalık değil mi bu?"

"E azıcık yaran olur." Sonra sıkıntıyla ekledi: "Bir gün gelirler, ertesi gün gelmezler. Başka bir gün de bende kalmaz penisilin..."

Camuranın gırtlığından belirsiz homurtular çıktı. Döndü, yıkanmak için iskeleyle yöneldi. Ormanın hakimi, nehrin efendisi kokuşuyordu. Beyazların teşekkürüydü bu. Topraklarını, yaban hayvanlarını, balığını kendilerine bırakan insanlara, sefaletin lütfü açıklayamadıkları bir uyuşukluktu.

Güneş iyice yükselmiş, gür bir ağaç gibi dallanmıştı göğe.

Rüzgâr suyu dalgalandırıyor, tüm nehri soluk alıp-veren bir altına dönüştürüyordu sanki. Limana bağlı kayıklar hafifçe sallanıyordu. Çamura yamaçtan iniyordu. Kirlenmiş kumsalın kıyısında, bir şeyin basma toplanmış bir kaç adam, hayret çılgınlıkları çıkarıyordu. Çamura onlara yaklaştı.

"Sen gördün mü Çamura?"

Ona yol açtılar.

"Kutsal Meryem adma, amma canavarlar ha!

İki dev timsah, boylu boyunca kumsala uzatılmış duruyordu. Kuyrukları kesilmişti. İki hayvanda da, mızraktan geriye birer kırmızı delik kalmıştı. Toprağı lekeleyen incecik bir cavlan gibi hâlâ kanıyorlardı.

"Bunda atış şuradan."

"Öbüründe de tam boğazından geçmiş."

"İkisi de nadide parçalar! Tanesi 120 eder."

"Kanaumu?"

"Evet."

"Peki o nerde?"

"Köye gitti, tuz almaya. Hemen döneceğini söyledi."

Çamura canavarların yanına çömeldi. Öldürülmüş hayvanları bu denli yakından görünce ruhunda yumuşak, zarif şeyler kabardı. Birinin ağzını açıp heybetli dişlerine baktı. Göz

13

—üüüüİjilJillüjJjiİ!Jıl(jij)[L ı.

kapaklarını kaldırdı ve hayvanın ruhu sanki bundan hâlâ birşeyler duyacakmış gibi hissedilir bir sevecenlikle "İşte böyle evlat! Eğer küçücük bir kaiman'ın kırmızı gözlerine sahip olsaydın, şimdi hâlâ dibdiri olurdun. Neden küçük bir kaiman olarak kalmadın? Ama sen, dev gibi olmak istedin. Yeşil gözlere sahip olmak..." Yeniden göz kapaklarını kapattı! "Seni sersem! Eğer hep kırmızı gözlü kalsaydım, fener ışıklan gibi göze çarpmazlardı ve sen hâlâ sulara oynayıp duruyor olurdun şimdi" Hortlak-Joao gülmeye başladı. "Şeytan götürsün! Hep böyle zırvalar mısın sen kendi

kendine? Amma terane ha! Bitmek bilmiyobi türlü!"

"Bu, uzun zaman önce ölen bir avcının avladığı timsahlara

söyledikleriydi. Az Önce aklıma geldi..." Çamura ellerini ırmağın

ılık sularına daldırarak yüzünü yıkamaya koyuldu. Su hüznünün

bir kısmını alıp götürdü.

İkindileyin Çamura İnanların köyüne gitti. Leopoldina'yı yerlilerin dairevî köylerine bağlayan köprüden geçmişti. Cılız, İcisa bacaklı köpekler dişlerini göstererek karşıladılar onu. Kulübelerin içinden gelen buyruklarla hasır duvarların arkasına çekildiler.

"nınfı/ııtp/7 A *» f'-V n'/tı<I / Cilt* TtJrt*"» itrtWl,l"

Bunları söyledi mi, köpeklerden hiçbirisi salya akıtmaz; olsa olsa, kendilerini güvende hissedecekleri bir uzaklıktan yaparlar artık bunu. Çamura yoluna devam ederken çevresine

bakmıyordu. İçerlerinin nasıl olduğunu çok iyi bilirdi: Minderler ve hırtıptırtı; Kıyı köşede kirli, ağır yağ ve ter kokan giyecekler asılı dururdu; kalugi kaynayan ocaklar; süs dokuyan kadınlar, topuz yapan ya da ok yontan adamlar; kendisinden olta iğnesi ve şeker kamışı isteyecek çocuklar.

Şimdi içerilerden selam sesleri geliyordu; "Dateriambu! Beyaz adam nasıl?"

"İyi günler! İyiyim, sağol. Kanau'yu nerede bulabilirim?"

"Kanau orda. Amca'da", diye yetersiz Portekizcesiyle yanıtladı.

Çamura güldü. Bu 'amca' bir erkek olabileceği gibi pekâlâ bir kadın da olabilirdi. Tam bunları düşünürken, tanıdık bir ses

14

kendisine seslendi: "Hey! Çamura! Bu tarafa gel!"

Kanau'ydu bu.

Kulübeye yönelip eğilerek alçak bir kapıdan içeri girdi. Kanau maça beyi gibi tembel tembel mindere kurulmuştu. Ateşin kıyısında alışılmış biçimde çömeli 'amca'sı, gözleri yüzünün kınışıklan içinde kaybolmuş yaşlı bir kadındı. Sağlan hâlâ siyahtı, ama göğüsleri iki kara deri torbasına dönüşmüş; anlarnsızlaşmışlardı.

Çamura, yaşlıyı selamladı, ama o istifini bozmaksızın ateşte duran klaugi dolu çömleği kanşormayı sürdürdü. "Buraya çok Çamura." Çamura kendisini yerlinin yanına bıraktı.

"Çinini» mıt! olfo Irmııervıolı^nTr* !Ton<>ıı "

ı**W114AJLAKs IA.IU.ta.t4jn.C4 IVVSAAtAâAAAUA.İ V AAAAt İVU11MU.

"Yumurüa bakalım!"

"İki gündür Leopoldina'dasın, belki sen bana bir şeyler söyleyebilirsin: Nehir aşağı yol alan beyazların bindiği bir kayık gördün mü? ;

"Nasıl bir kayık?"

"Elmas yıkayıcüanna ait bir sandal olmalı."

"Kaç tori vardı içinde?"

Çamura yanıtlamadan önce birazcık düşündü. Yalan söylememeliydi, ama diğer yandan da yerli çok fazla şey öğrenmek istiyordu. Görüp görmediğini söylemesi de yeterliydi. Sonunda doğruyu söyledi: "Dört beyaz, iki erkek, iki kadın. İçlerinden birinin kamı burnunda"

"Ğimm!?"

"Gördün mü?"

"Hayır. Gündüzleri devamlı nehirde balıktayım. Gece herhangi bir kayık geçmiş olsaydı, buradan kürek seslenmi duyardım. Üstelik köpekler de havlardı... Yooo, geçmedi."

Çamura gülümsedi: "Neyse."

"Bilmek istediğin yalnızca bu muydu?"

"Hayır. Seninle biraz laflamak istemiştim."

Kanau, Camura'yı incelercesine süzdü. Her ne haltsa bu işten işkillenmişti. Ama Çamura onun bakışlarına direniyordu. Bıçağım kımndan çekip, pantolon cebinden tütün çıkardı. "İçer misin?"

15

"Ben kullanmam Çamura. Yaşlı yerlilere armağan etmek için bulundururum yanımda."

Saygısızca yayılıp uzanmıştı Kanau. Çok güçlü genç vücudu şu an tamamen çıplaktı. Çamura adamın kamışının diğer İnanlar gibi yukarıya doğru bağlı olmadığını farketti.

"Epey beyazlaşmışın, Kanau."

"Kentte güneşten fazla nasibini alamıyor insan."

"Kentten niye ayrıldın peki?"

"Kent..." -Kanau'nun gözleri pırıl pırıl parlıyordu-'Taşamaya değer her şey var kentte. Temiz ve güzel. Evler mükemmel. Büyük yapılar göğ'e kadar yükseliyorlar. Ama insanın parası olmadı mı beş para etmez! Bu yüzden geri döndüm. Yüzümde İnanların yuvarlak işareti bulunmadığından onlar için bir yerli değilim. Ancak beyazlar için de bir beyaz sayılmam. Belki param olduğunda beni bir beyaz sayarlar. Kentte çalışmak isteseydim bir yerli ya da daha çok okuma ve hesap bilen bir melez olarak iyi bir iş tutamazdım; bu da iyi kazanmak için yeterli olmazdı. Bu yüzden buraya dönmeye ve bir ava katılmaya karar verdim. Ve sana yemin ederim ki Çamura, bunu başaracağım! Hatta soygun yapmak ve öldürmek zorunda kalsam bile. Ve on yıl sürse de, daha on kez yağmur mevsimini ve yazı burada geçirmem gerekse de! Kendimi burada bir daha rahat hissedeceğimi sanmıyorum."

"Ama Araguaia, güzel değil mi?"

Nehiri yeniden gördüğümde, gözlerim dolu dolu oldu, kızıl derili öykülerini dinleme arzusuyla doldum..."

"Nehirde mi avlanmak istiyorsun yani?"

"Raumalo-Desse'ye inmeyi, ordan iş önerisi almayı düşünüyorum."

"Annen köyde mi yaşıyor hâlâ?"

Kanau'nun yüz hatları sertleşti. "Annem bir haylidir toprağın altında."

"Öteki İnanlarla birlikte, artık nehirin dibinde mi oturuyor?"

"Nereden bileyim?" Ayağa kalktı, bir şeyler almak için çömleğe uzandı, "Bir parça koteruti ye." Çamura, sunulan yer elmasını aldı.

Kanau yeniden uzanıp, yatı. vUTuligiin üiTisiuııâTi ğu"uüîTı. ı OTğüTı GiİfiaiıSiîi Jvâîîâü. oStt artık, bütün bir gece boyunca avlanmaya dayanamıyorum."

16

- --*^ı hm il un an arlı

i. *

"Hayır. Epey uyudum. Bu akşam bile yeniden ava çıkabilirim."

"Neden yanma kimseyi almıyorsun?"

"Paylaşmayı sevmem. Şimdi ben sana bir şeyler sormak isterim Çamura"

"Sor bakalım!"

"Sen Registro'nun komiseri misin?"

"Registro'nun değil. Orası Matto Grosso'ya ait. Ben Goias'da yetkiliyim."

"O zaman oldu. Şimdi sana öykünün tümünü ben bile anlatabilirim. İster misin?"

Çamura kendini huzursuz hissetti. Müthiş kurnazdı bu Kanau. Sinsi sinsi gülüyordu yerli.

"Pekala! Eğer Goias'ın polis komiseriysen, üstelik de Goias'ta bir kayık arıyorsan... bu demektir ki, Matto Grossa'da bir soygun oldu. Bu durumda, söz konusu dört beyaz, Goias'ta saklanıyor olmalı ve de Matto Grossa polisinin sınırın aşmış Goias eyaletinde izleme yetkisi olmadığından, durumu sana bildirdiler... Başka türlü sünnü iddia etmene gerek yok!"

Çamura düşünceli düşünceli kaşındı çenesini: "Diyelim ki tıpkı tıpkısına anlamış gibi düşünün?"

"Eh, bu durumda başka şeyler de vardır herhalde, benden ne istiyorsun?"

"Önce, bizi kimsenin duymayacağı bir yere gidelim." Kanau birden ayağa fırladı; İnanlara özgü biçimde battaniyeye sandı. "Eğer orada yıkanan herhangi bir İnan varsa, sepetlerim ben."

Ama, rıhtımda kimseler yoktu; yalnızca kuma gömülü küreklere bağlı eprimiş, kara bir kaç kayık vardı, sahile oturmuş.

"Bir saniye bekle beni burada, yıkanıp geleyim. Kanau üzerindeki bananiyeyi atarak suya daldı. Kısa bir süre sonra çıktı, sular vücudundan süzülürken saçlarını İnan yerlerine özgü biçimde sıktı. Çamura genç adamı izliyordu. İriydi Kanau, kaslıydı, beli çok ince olduğundan omuzları daha da geniş görünüyordu. Karnının altındaki güçlü kaslar belirgin bir biçimde ortaya çıkmıştı. Ama en dikkati çeken ve ilginç olanı, yüzüydü. Çıkık elmacık kemikleri; Moğolvari gözleri; yerli usulü kesilmiş düz, alına perçemlerle dökülen ve aynı zamanda kızıl rengiyle saçları, ondaki beyaz kalıtımını, başka bir deyişle melez

17

oluşunun işaretlerini acımasızca ortaya çıkarıyordu. Yeniden, yağdan rengi gözükmeyen battaniyeye sarınarak Camura'mın yanına oturdu.

"Şimdi konuşabiliriz artık."

Çamura sözlerini binbir özenle seçmeye çalıştı. Önceden düşünüldüğü tartışılmalıydılar. İlkin, çok düşünüyor gibi yaparak, bakışlarını manzaraya daldırdı; sanki, akşamın kanaatında taşıdığı, uçuşurken süzülen bir balıkçıl sürüsünden daha önemli bir şey yokmuşçasına o anda.

"Sen bana büyük bir av partisine katılmak istediğini söylemiştin, öyle değil mi?"

Kanau onaylarcasına salladı başını.

"Öyle ise, şimdi sana daha iyi bir teklifim var, avın bir başka çeşidi bu. İşin iç yüzünü anladsın sayılır, bu yüzden uzatmayalım: Sondaj bölgesi Cacina'ndan bir elmas alındı."

"Rio das Garcas'ın kırk mil yukarısında ki yerden mi?"

"Böyle adda başka bir yer yok. Bunlar, işte o kayıktaki kişiler. Nehir aşağı iniyorlar. Bir parça yol alıp, saklanıyorlar yine."

"Bu nedenle henüz buradan geçemediler daha."

"Peki ya geçmişlerse? Bundan nasıl emin olabilirsin ki?"

"Hayır. Bu duyulurdu. Yalnız geceleri yol alıyor, gündüzün gizleniyorlar."

"Ben de bunun böyle olduğuna inanıyorum. Ama onlan Santa tsabei'de yakalamak daha iyi olur bence... Görüyorsun ya Kanau, bu is. çok önemli Tüm avların en kârlısı. Beni, elmasları geri getirdiğimde, 50 bin Cruzeiros'la ödüllendirecekler."

Kanau'nun gözlerinde şimşekler çaktı. "Elli bin mi?"

"Evet. Bunu bana Raimundo vaat etti.. Üstelik de maaşımın dışında. Sen de bilirsin, değerli taş ocaklarında bir soygun ağır suç sayılır. Bize öldürmek bile serbest"

"Öldürmeye izin mi var...?" _ Bu cümleyi Kanau yavaş yavaş sindirdi. Bilinçsizce yineledi: "Öldürmeye izin mi var...?"

"Sen nehiri tanırısın, üstelik kürek çekmesini de iyi bilirsin, çünkü sen kürekle dünyaya geldin ve nehirde yaşadın. Suyu, Araguaia'nın her bir kanşını tanıyorsun... Sana ödülün yansım veririm..."

18

"Bunu avlanarak bir yılda kazanamam. Peki kabul etmezsem? "O zaman bu olayı gizli tutacaksın. Kimseye birşey söylemeyeceksin."

"Ne zaman çıkıyoruz?"

"Yann sabah erkenden. Bu akşam erzakları hazırlarız. Biraz kurutulmuş et bulur, yola koyuluruz. Onlardan önce Raumalo Desse'de olmalıyız. Ne kadar sürede varırsın?..."

"Bir beyaz dört günde alır yolu. Uzaktır, yaklaşık Bananal'ın ortalannda... Gece gündüz, gidersek ikibuçuk gün demez orada oluruz."

Bu sohbete aldırış etmeksizin gece, yaralarını uçurtmaya koyuldu.

Horoz Ötüşleri seher vaktini uyandırmadan önce Kanau, kayığı hazırlama işlerine başlamıştı bile.

Bitmeye yüz tutmuş gecede yıldızlar hâlâ ışıldıyordu. Örtülü bir gölge nhtımm üzerindeki yamaçta belirdi. "Hey, Kanau! Yolculuk hazırlığı bitti ha?"

Kanau bakışlarını kaldırarak ona doğru gelen Hortlak-Joao'yu gördü.

"Öyle gidiyorum. Uzunca bir yolum var."

"Raumalo-Desse'ye mi yolculuk?"

"Evet, oraya gitmek istiyoruz. Çamura kendisini götürmemi istedi."

"Yalnızca köyüne kadar gidiyorsan, mesele yok."

"Niye?"

Hortlak Joao yere tükürdü.

"Eh, hiç işte! Hani, Mato Verde'ye gidersen..."

"Birşey mi ismarlayacaksın?"

"Hayır. Yalnızca bir uyan. Cotia kayalıklarında insana uğruyorlar." Kanau güldü. "Sana lakabını iyi seçmişler doğrusu. Büyüden, hortlaktan başka şeyler düşünmez misin sen?"

"İsteyen deli olduğumu söylesin, umrumda değil. Hem Cotia'da bir adamın görüldüğünü, herkes bilir."

"Cotia kayalıkları üç milden uzun. Oradan uzunlamasına geçmeye niyetim yok. Hem sonra; adam durup dururken niye

19

yoluma çıksın ki?"

"Ama yine de çıkarsa, hazırlıklı ol Kanau!" Hortlak Joao'nun sesinde, başlayan bir kaçıklığın izleri vardı. Kanau acıdı ona. Tartışmak da istemiyordu canı. Ayrıca, endişe de duymuştu hani. Sabah, müjdesini verirken Hortlak Joao'nun da yüz çizgileri keskinleşiyor: gözleri hastalıklı hastalıklı parlıyordu. Kanau titrediğini duydu. Boş inançlar gitgide depreşiyordu içinde ve varlığının kızıl derili yanını tedirgin ediyordu.

Ürkekçe, "Ne yapmalıyım?" diye sordu.

"Yalnızca dikkatli ol! Cotia kayalıklarında adamı gören herkes kaçıyor. Elmas yıkayıcılarından biri kendini Canjira ağacına asmış... Curixire ve kadım, Raumalo-Desse'den Mato Verde'ye giderken ona raslamışlar. O gün bu gün, Curixire hasta; kadına da her dolunayda geliyorlar. O zaman ormana gizlenip bağmyor... Bir keresinde bir papağanın boynunu, sonra da kanatlarını koparıp cardı canlı yedi."

Kanau etkilenmişti. Hemen toparlanarak beyaz yanını gösterdi.

"Eğer Mato Verde'ye gidersem dikkat ederim Joao."

Çamura yüküyle çıka geldiğinden konuşmalarını sürdüremediler.

"Kayık ne durumda Kanau?"

"İyi durumda. Toparladım, her şeyi istif ettim. Erzaklar şurada."

"O halde kalanını da yerleştirip yola koyulalım. Bir tek yemek ya da tuvalete çıkmak için mola veririz. Geceleri birimizden biri nöbet tutan birimiz uyurken diğeri kürek çeker."
ÜOruaA. jOHo mm ft.aîŞu. ouyıc uiaCift. un nayııua uyuiİictA.
mı?"

"Uyumak için yeter de artar. Hatta rüya bile görmeye."

Beş dakika sonra kayık hazırды. Çamura öne geçti, Kanau da İnanlara özgü tarzda, suya değecek biçimde kıçın en ucuna çöktü.

"Görüşmek üzere Hortlak Joao!"

"Güle güle. İyi yolculuklar. Kayalıklara dikkat!"

Kayık kıyıdan uzaklaştı.

"Kayalıklarla neyi kastediyor?"

"Sağmıyor."

20

IIML>.-M-

Kendilerini nehirin tam ortasında, akıntıda tuttular. Araguaia'mn hızla düştüğü kuraklık mevsiminin başlangıcıydı. Beyaz kıyılar nehre doğru çekiliyor, günden güne genişliyordu. Güneşten rengi açılıyor, git gide beyaz bürünüyordu. Saz kulübelerinin kahverengi yoksulluğuyla İnan köyü geride kalmıştı. Leopoldina, gittikçe içice girerek puslaşan beyaz evler silsilesine dönüşüyordu.

. 21

2 İROA

"Riuera-re... Tanemde tamam olara

Rinue-ra-e... Riue conra

Matukari-re-ra Iraauile

Riueue conra Irre-ra..."

Kanau, kıçta kürek çekerken, bir yandan da şarkı söylüyordu. Sesi bütün İnanlar gibi gırtlaktan çıkıp öylesine gürlüyordu ki, nehirden yankılanarak ormanın en ücra köşelerine dek uzanıp, yüyordu sanki.

"Bakıyorum keyfin yerinde, Kanau?" "Bir saate kalmaz ordayız!" "Şarkını iştmişlerdir mutlaka" Kanau tüm dişlerini göstererek gülümsedi. "Evet. Ama artık Söyleyemem."

"Niye?"

"Bir İnan, kadınların yakınında olduğunda şarkı söylemezde ondan. Uzaktan söyler söylese de. Aksi haide amana dansı yaparken maskeli kişiyi sesinden çıkarabilirler. Oysa tanımamaları lazım. İşte bu vaizden İnanlar hep balığa, ava ya da kendilerine kayık yapmak için uzaklara gittiklerinde şarkı söylerler..."

"Ama sen hep aynı şarkıyı söylüyorsun."

"Çok severim."

"Anlamı ne?"

Kanau yeniden güldü. "Borreto...1. Bilmem!" Ama az sonra elması hatırladığında kendini beyaz olarak hissetti ve ağzından baklayı çıkardı: "Bu, bir kızla İş tutmak isteyip de beceremeyen bir yaşlının öyküsü.

Çamura kahkayı koyverdi.

23

Kanau kendini suçladı. Gerçeği söylememeliydi. Bir İnan, kendisine şarkılarının içeriği ya da inançları hakkında soru yöneltildiğinde yanlış bilgiler verirdi. Oysa şimdi!?...

"Yoruldu mu Çamura?"

"İt gibi! Neredeyse hiç uyumadık hani; kürek çekip durduk."

"Raumalo-Desse'de kimde kalacaksın?"

"Koruma Örgütü Başkanı Valentin'de. Sevimli, kara Valentin!... Mutlaka beni yanında misafir edecektir. Ya sen, beyazlara mı yoksa yerlilere mi gideceksin?"

Karşılık, hüznü ve duraksamalı geldi: "Annemin evi eğer hâlâ ayaktaysa, orada kalacağım. Bir de biraderim var, Terroloni, belki onda kalırım. O da olmazsa Aruana-Evi'nde yatanm."

Kanau vargücüyle küreğe asılarak suyu dalgalandırdı. Git-gelden dolayı hâlâ çamurlu olan bulanık suyu, bakışlarıyla delmek istiyordu sanki. Cheera'mn, İnan çocuklarına onların nehirin

dibinden geldiklerini anlattığı zamanlar anımsadı. Ne yazık ki bugün artık bunlara inanamıyordu; bunu kendine itiraf etmek ne denli zor olsa da...

Sao Felix kasabası, ya da İnanların deyişle Raumolo, nehirin kıvamında kaybolmuştu. Leopoldina'dan sonraki diğer köyler gibi, burada da, karaya çıkmak istememişti Çamura. Kurutulmuş et erzakını yenilemek için durakladıkları Sao Pedro dışında, aralıksız kürek çekmişlerdi.

Yerli olsun, beyaz olsun, nehirde tek tük karşılaştıkları insanlara, aradıktan kayığı soruyorlardı. Hiç kuşkusuz, buralara ulaşamamışlardı henüz. Karanlığın koruyuculuğunda geçebilirlerdi ancak; ama o zaman da yerliler kürek seslerini olsun işitmiş olurdu mutlaka. Kanau, Raumolo Desse'ye, olmazsa Sanda Isabel'e onlardan önce ulaşacağından emindi.

"Şu burnu da atlattık mı, köyü görürüz."

Bitkin bitkin, gülümsedi Çamura. "Tam zamanıydı! Sanki kötek yemiş gibi kışım ağndı!"

Kanau'yu hüznün bastı. Raumalo-Desse ufukta görünüyordu artık. Niye geri dönmek zorunda kalmıştı ki? İkircikli duygulan hem kendisini oraya çekiyor; hem de bir daha, ayak basmak, doğduğu yeri yeniden görmek istememesine neden oluyordu.

24

Saz kulübelere kayığın burnunda iyice belirginleştiler. Beyazların evleri ile onların önünde yer alan Koruma Örgütü Başkam'nın evi, yamacın yukarsında bembeyaz yükseliyordu. Hepsinin önünde, Kanau'nun çocukluk günlerinin tanışı o dev ağaç vardı. Çamura, varmakta acele ettiğinden, kürek daha da güçlü dalıp çıkıyordu sulara.

Eğer Kanau gerçek bir İnan olsaydı, şimdi kavmin selamım çığınr, tüm köy halkı da iskeleye koşar adım gelirdi; Kadın-erkek, çocuk-çocuk hep bir ağızdan cehennem çığlıkları içinde ellerini ağızlanna vurarak: Ku-u-u diye karşılık verirlerdi. Ama o, şafakta kayıkla balığa çıkan yerliler gibi, sessiz sedasız karaya çıkmayı yeğliyordu.

"En iyisi, doğrudan Koruma Örgütü Binası önüne yanaşmak." dedi Çamura.

Kanau kürekleri var gücüyle itti; Yavaş yavaş limana süzülen kayık hafifçe kuma oturdu. Kürekleri bıraktı, umursamazca: "Geldik." dedi.

Çamura doğrularak kaba etlerini ovuşturdu. Kayığı gören yamaca geliyordu. Güçlü, dişleri dökülmüş Valemin de gelip Çamura'ya elini uzattı. "Allahm cezası! Hangi rüzgar attı seni buralara bakalım? Seni leş kargası seni!"

Kucaklaştılar.

"Hasretin, hırbo zenci!"

"Nerden böyle?"

"Leopoldina'dan. Üç gün üç gecedir yoldayız."

"Tabakaneye bok mu yetiştireceksiniz!"

Çamura sırtarak: "He, onun gibi birşey."

Valentin, Kanau'yu yeni farketmişti.

Elini uzam.

"Vay! Sen de nerden çıktın, piçkurusu? Kent sarmadı galiba?"

Kanau sırtarak: "Hem de hiç."

Valentin'in adamları Çamura'nın yükünü sırtladılar, Kanau da çuvalıyla yerli köyüne doğru yavaş yavaş yola koyuldu.

25

Köyün girişinde durdu. Kocaman bir tabela dikkatini çekmişti.

İlk kez görüyordu bunu burada. Gözleri, boyalı harflerin

üzerinde gezindi: "Girmek yasaktır."

Umutsuzluk sanp sarmaladı içini. İnan yerleşim bölgesini uygar beyazların evlerinden ayıran büyük kapının kolunu kaldırıp kaldırmamak arasında kararsızdı. Hep böyle olurdu bu. Sorun, yalnızca bir kapıdan içeri adım atmak değil, yaşamının bir parçasını ardında bırakmaktı. Ne beyazlarla kalabiliyor, ne de kendini yerli gibi hissediyordu.

Mutsuzluğu arttı. Bu iki dünya arasında kalmanın verdiği acıydı. Kendini, dik kıyılarıyla karaya çıkmasına izin vermeyen bir ırmakta hissetti.

Niçin tam bir beyaz olarak doğmamıştı? Şimdi düzgün, pürüzsüz cildinin renginin açıldığı ve gözlerinin altında olması gereken dövme halkalarının yokluğunu kabile ihtiyarlarından biri fark ettiğinde, her zamanki gibi üzülecekti yine. Ancak o, dövmeye bir türlü karar verememişti. Tam bir İnan da değildi! Köyün son reisi ihtiyar Curumare, ölümünden kısa süre önce, hasta döşğinde, ona, yerli olmaktan utanıp utanmadığını sormuştu. Bunu ne zaman düşünse,

ölmekte olan ihtiyarın tombul, ama gücü tükenmiş parmaklarının gözlerinden aşağıya ısrarlı bir basınçla kaydığını hissedirdi hep...

İçeri girmeliydi artık. Onu kabul etmek, beyazlara da yasaktı. Üstelik gelişi köyde duyulmuştu bile. Erkek, kadın, çoluk-çocuk kim varsa hepsi saman kulübelerinin basık kapılarından dışarı fırlıyordu. Çocuklar sırnaşık gülüşmelerle onu karşılayıp ellerini uzattılar. Kanau herkesin, evden eve duvardan duvara kendisinin geldiğini yaydıklarını çok iyi biliyordu.

Âni bir hareketle kolu yukarı kaldırdı. Kapı melankolik bir gıcırtyla açıldı, bu ses ruh durumuyla da örtüşüyordu. Ağır ağır ilerlerken küçük İnanların güçlü bacaklarına sarılıp yaltaklanmalarına göz yumdu. Saçlarını okşadı. Tüm köy, gelişle ayaklanmıştı.

Düşünceli düşünceli yoluna devam ederken etrafı inceliyordu. Her şey bıraktığı gibiydi, değişen hiç bir şey yoktu. Yaşam koşullarının yoksulluğu onulmaz eski bir- yara gibi kemiregelmişti köyü.

Buradaki herşey, onun, Raumalo-Desse yaşamının birer parçasıydı işte.

26

Gelişigüzel sıralanan saman kulübelere yaklaştı.

Burası, Kuranın ve Cara/a-bebeklerinin en güzellerini yapan kansı Uanadiki'nin eviydi. Havacılar, köyün yakınına bir yere indiklerinde, Uanadiki'nin hünerli elleriyle yaptığı ithoka'lan satın almaya gelirler ve kadının kafasına göre talep ettiği parayı öderlerdi. Bu her biri için otuz ya da otuzbeş Cruzeiros vermelerine kadar ileri gitmişti.

İçeri girmek için eğildi. Kuranın balığa çıkmıştı, kansı hasının üzerinde oturmuş dolgun göğüsleriyle çocuk emziriyordu.

Kanau yerli kadına gülümsedi; Uanadiki diğer yerlilerin de • öğrenmek isteyecekleri şeyleri sordu: Burada mı kalacaktı? Nasıldı? Kent hoşuna gitmiş miydi?..

Kuranın'in kulübesinden Malua'ninkine gitti. Malua kürek rendelemekle meşguldü. Delikanlıyı görünce gülümsedi: "Ooo... Yakışıklı delikanlı: Kanau!"

İhtiyar Malua iki büklümdü. Yaşlılık onu yıpratmıştı; geniş omuzları çökmüş, gözleri zayıflamış ve derisini ellerine dek kırıls kırıls yapmıştı. Ama sesi hâlâ yumuşak ve davranışları hâlâ nazik ve zarifti. "Otur, Kanau."

Malua işine ara vererek delikanlıyı daha yakından süzdü. Malua'nın kulübesi köyün en heybetlisiydi ve her zaman akrabalarla dolup taşardı. Yerde serili hasırlara bakılırsa, çocukların dışında en az 12 kişi barınıyor olmalıydı.

Malua'nın yeğenlerinden birisi ile evli olan Laurecero, ona, kızarmış yer elması ve kalugi içmesi için bir kase getirdi. Kanau yabancılaşmaksızın çömlekten içki aldı. Çiğnenmiş ve tükürükle kanışmış mısırdan yapılan içki, içinde tiksinti uyandırmıyordu. Üstünden gerginliğini atmıştı artık; İnanlar arasında kendini daha bir rahat hissediyordu şimdi. "Ya Maluare nerede? Herreria?"

"Oğlum Maluare, karşı kıyıda kayık yapıyor. Herreria da tarlada."

Kanau, Malua'nın göz ferlerinin son ziyaretinden beri daha da zayıflamış olduğunu görünce üzülmüştü. Ama saçları hâlâ siyah ve parlaktı. Tüm yerliler saçlarının siyahlığını ölümlerine kadar kaybetmezlerdi.

Malua kurnaz kurnaz sırtarak Kanau'nun bileğini dostça yakaladı. "Evcek iyiyiz Kanau. Ama, Tarimaru; o hep kederli." Sararmış bir battaniyeye sarınmış kahverengi dolgun memelerini açıkta bırakan bir kızın, üzerinde umursamazca yattığı hasın

27

işaret etti.

"İçini çekip çekip nehri gözlüyor, bir inan gelse de karısı olsam diye. Bu adam sen olabilirsin Kanau, çünkü yakışıklısın, o da güzel, üstelik genç ve sağlıklı."

Tarimaru, ortadan ayrılmış siyah saçlarıyla yüzündeki gülümsemeyi gizlemeye çalışarak seyrediyordu onları.

"Uzun sürmeyecek, Malua. Kanau evlenmek zorunda. Kanau yalanda kendine kadın arayıp, kendi kulübesini yapacak. Kanau Tarimaru'nun güzelliğini ve onu kızdırdığında da sağından çekemeyeceğini biliyor..."

Kanau, yalan söylediğini, köyde kalmayacağını, buraya yalnızca bir iş için geldiğini biliyordu. Ama, yaşlı yerlinin keyfini niye kaçırsındı? Ayağa kalktı. "Sana biraz coti getirdim Malua."

"Bu iyi, çünkü İnanların torilerden aldığı tütün kötü kokuyor. Tarla açmak, tütün yetiştirmek, bunlar için Malua çok yaşlı."

Kanau geri çekildi ve çıkışta Tarimaru'nun diğer kadınlarla kikirdeştiğini duydu. Yoluna devam etti. Şimdi bir kaç erkek ve kadın, çevresindeydi. Sırasıyla, Atau'nun, Komantari'nin, Uerea'nın ve diğer bütün kulübeleri dolaştı. Annesinin bir zamanlar oturduğu kulübenin-önüne geldiğinde gözleri dolu dolu oldu. Sazdan duvarlar göçmüş, içerde çanak çömlek parçacıkları kumlara gömülmüştü. Yerde hasır kalıntıları duruyordu, kirşte asılı asma kabağı hafif yelde sallanıyordu. Bakımsızlık sinmişti her yanına. Buriti-çatısının ayakta kalmış olması mucizeydi. Kulübeden ana kalan kısmın da gelecek yağmurlarda çökeceğine hiç kuşku yoktu.

Köyde mi kalsaydı acaba? Hayır hayır, artık bu çevreye yeniden ayak uyduramazdı, bunu iyice biliyordu. Daha göz kamaştıranını görmüştü ve hırs içini kemiriyordu. Eğer kalsaydı evi baştan aşağı büyük bir özenle yeniden düzenleyecekti, biliyordu bunu. Çatıyı örtmek için yukardaki Buriti tarlalarından palmiye yaprağı toplaması gerekecekti. Sonra da delik duvarları kapaması için hasır ören bir kadın alması gerekirdi.

Uanidiki'den de yeni, güzel.süslü kapkacak alacaktı nehirin ortasından alınan suyu bir kenarda barındırmak için. Kanau düşündü, düşündü gözleri doldu. Yalnızca bir düştü tüm bunlar; acıveren ve olanaksız... Etrafına bakındı, közden kararmış taşlan ve ihtiyarın yemek pişirdiği yerdeki kül artıklarını gördü. Bir an hasırda çömelmiş, sabırla manyoka soyan annesini görür gibi

28

oldu. Alçakgönüllü gözlerle, birkez daha sevecen baktığı duygusuna kapıldı anasının. Kanau onun için hep tann gibi olmuştu. Beyaz bir tann. Hatta oğlundan biraz da korkmuştu. Ona, hasta olduğunda balık pişirmiş, köyden ayrıldığında yas sarkılan söylemişti hep. Oğlunun buralara ait olmadığını, günün birinde beyazların dünyasına göceceğini ölümün kendisini hüzün içinde ve yalnız bulacağını biliyordu; belki de bu yüzden bakışlan şefkat ve hayranlığın bu alçak gönüllü ifadesini almıştı.

Kanau eliyle gözlerini sildi; göğsündeki acı biraz olsun yatışmıştı.

Anılan kovmaya çalıştı. Ama sonuçta, 'kanau', 'dün' demekti. Dün geçmişti; geçmiş, ölen, unutilan her şeyi içeriyordu. Yavaş yavaş ilerliyor, köyü inceliyordu.

İnanlar dönüşüne alışmışlardı bile. Bir gün içinde o da çevrelerindeki tüm diğer şeyler gibi doğal gelecekti onlara. Bu insanlar iyi ve masumdular. Ancak onlar gibi kendisi çocuksu ve suçsuz değildi.

Kulübelerin arkasında muz ağaçlan alabildiğine yükseliyordu. Kırmızı kırmızı salkımlann filizlendiği Uru çalılan da. Kırmızı urucumv, ve muzl'ann yelde sallanan yeşil yaprak kanatlan arasından, İnan kadınlanna yasak olan Âruananın kutsal evine bir yol uzanıyordu. Dans evinin korumasında hasır maskeler, Tann Kanansiu-e kutluca uyanıp yeniden gülümseyerek uykuya dalsın diye, dansçıların yüzlerine geçirip tekdüze sıkıcı şarkıların söylediği şenlik günlerini bekliyorlardı. O, artık İnanların Tannı Kanansiu-e'ye inanmıyordu, beyazların tannına da inanıp inanmayacağını bilmiyordu. En iyisi muz ağaçlanna doğru gidip, manyoka dikme geleneğinin hâlâ sürdürölüp sürdürölmediğine bakmaktı. İskelede doğru yöneldi. Burada, çocukluk anılarıyla yüz yüze gelmek, acıdan çok özlem gidermesine neden olurdu onda. Köyden limana kadar her yer asmakabakları ile dokunmuş gibiydi. Körpe, yeşil asmakabakları, anasını emen domuz yavru lan gibi kökenlerini emiyorlardı.

Yamacın zirvesinden dört bir yanı oldukça iyi izleyebiliyordu. Kazıklara bağlı kayıklar, nehri çevreleyen kumsalın göz kamaştıncı beyazlığında simsiyah görünüyordu. İskelelere giden yollar kırmızı İbalçıkla çizili gibiydiler. Her kulübenin kendi iskelesi, her yerlinin de kendi kayığı vardı. Onlara boşuna nehirin efendileri dememişlerdi.

29

İj

İnce Buriti dallarından yapılmış ok ve yaylanyla çocuklar, büyük bir sessizlik ve gayretle balıklara yem yapacakları küçük balıklan nişan alıyorlardı.

Çocukluğunu anımsadı yeniden; için için güldü. İroa!... Henüz karşılaşmamıştı onunla, ama daha sonra arayacaktı. Çirkin, tıknaz ve güldüğünde tüm dişlerini sergileyen geniş ağızlı bu yerli onun köydeki tek dostuydu işte. İroa, isteklerine her zaman uysalca boyun eğdi. Hatta hatta, çocukluğunda eziyet bile ederdi ona. Ama İroa, buna aldınş etmez, güler, kendisine yapılanlara kin tutmaz, sadık bir köpek gibi sımsardı yine.

Daha gerilerde, küçük İnanlar nehre atlayıp yeniden su yüzüne çıkıyorlardı ve her seferinde uzun parlak saçlar gözlerin önüne dökölüyordu. Çocukluğunda o da böyleydi.

Kadınlar çömelmiş Gameleira ağacının kabuklarından yaptıkları peştemalleri yıkiyorlardı. Bugüne kadar, İnanların çiğnenmiş ağaçtan diğer kaba dokumalara benzer giysiler yapmalarına akıl sır erdirememişti. Köyün her tarafında, kurumaya bırakılan bu peştamaller asılıydı. Yerli kadınlar çini çıplak yıkanıyorlardı. Kanau'nun yakmlannda bulunmasına çocukluk günlerinden alışkıtlar, onu yabancılamazlardı.

Limandan geri dönüyordu. Kimse onunla ilgilenmiyordu artık. Uzun bir aradan sonra, yeniden uyum sağlamak için eski bildik yolları yürüdüğünü seziyorlardı. İnanlılar ona karşı iyidiler, yoksa bu tuhaf davranışlarını kolay kolay kabullenemezlerdi. Kara büyüünün çarptığı kaçık yerlilere davrandıkları gibi davranırlardı ona da.

Ötede beride Kırmızı aralar beceriksizce, çirkin mi çirkin, paytak paytak dolaşıyorlardı. Kuyruk ve kanatlarının güzel tüyleri yoluktu. Bu kadar gülünç olmaları onları bir suçu yoktu tabii. Yazgılan ya beyazların hayran kaldıkları o muhteşem başlıklara süs olmak, ya da oklan bezemek ve dengelerini sağlamaktı.

"Defolun, pis mahluklar!"

i4ra'lar anlamışlar, bağış çığış kaşıyorlardı.

Kulübelerden biteviye dumanlar yükseliyordu. İçerlerde, büyük çömlerlerde ağızına kadar dolu pmnç-kalugi'si kaynıyordu.

Kirli ve kararmış cibinliklerin gece yedikleri çiy günün kızgın güneşinde kuruyordu. Çoğu İnan gecenin nemli havası altında

30

uyumayı severdi. Bunu Kanau da yapmıştı. Tüm bunların bir işe varamadığını anlayan dek zevk almıştı. Nehir suyunu alçaltan Bembeyaz kıyılan ortaya çıkaran o dinmek bilmez kış yağmurlarının göçmesinden duyduğu mutluluğu da hiçbir şeyden duymazdı. Bu mevsimlerde, bütün İnanlar köyden ayrılp kıyıda oturmak, yeni kulübeler yapmak ve aruana oynamak isterlerdi. Balık akınının bollaşığı günler gelmişti. Büyük kaplumbağaları, yumurtlamayanları bile, avlamak söz konusu olduğunda, bu bölgenin efendisi olan Xavante yerlilerine en ufak bir aldırış bile etmeksizin Rio das Mortes'e kadar ilerlerdi İnanlar. Havaya kalkmış mızrağıyla kayığın burnunda büyük bir sessizlikle dikilip nehir suyunda gözükmesini, bekleyişi ne muhteşem bir görüntüydü... Vınnn!... Mızrağı yiyen hayvan debelenir dururdu. Ne güzeldi bunların hepsi! Kanau içini çekti belli belirsiz. Yaşlı bir yerli kadın su dolu testisiyle nehir yukarı doğru çıkarken kırışık yüzündeki bir gülümsemeyle: "Kanau-ku!..." dedi.

"Ku!" diye yanıtladı.

Ne tuhaftı; İnan kadınlarının çabucak yaşlanmaları ve kolayca da ölmeleri... Acı aralar onu sürüklemeye devam ettiler. Akşamın gelişi, güzel olacaktı; erkekler ağızlarından salyalar gelircesine bitkin manyoka dolu küfelerle tarlalardan evlerine döneceklerdi. Dört mil uzaktaydı tarlalar.

Dicorretti kulübesinin girişinin hemen yanında sepet işiyle uğraşırken, çömler de kulübesinin önünde kuruyorlardı. Bu mevsimde her şey yenilenirdi. Bu yüzden, her yerde eski dağılmış sepetler; çirkin, üzünçlü bir görüntü yaratırdı... Cılız köpekler uzaklarda uluyorlardı. Acımasızca döverdi İnanlar onları. Ama, onlar da birini tutup ısırıklarında ya da bir jaguarı kıstırdıklarında dişlerini göstererek, kendilerinin gördüğü kabalığı aynen iade ederlerdi...

Su dolu bir asma kabağının yanında oturmuş bir kız çocuğu ithoko'lar yapıyordu. Çirkin, biçimsiz bebekeiklerdi bunlar. Bu ilkel sanatı kavramaya erken başlarlardı.

Her ne kadar resimsi bir görünüş sunuyorsa da, bütün yerlilerin beyazlardan satın almış oldukları örtülere bürünmeleri hoşuna gitmiyordu Kanau'nun. Vücutları, Rio ve Sao Paulo'da görmüş olduğu heykel ve resimleri haırlıyorlardı ona. Eskiden, çıplak dolaştıkları zamanlarda daha dayanıklıydılar. Ama İnanlar bunu anlayamadıkları gibi bir giysiden fazlasına neden gerek

31

duyulduğunu da kavnyamıyorlardı. Pantolon ve gömler üstlerinde dökölünceye dek giiyorlardı. Çıplak oldukları zamanlarda sivrisinek ve muricoca'lardan korunmak için babaçu yağı ve urucum sürdüklerinden, bu kirli döküntüler daha da pisleniyor ve giysi vücudu bulaşıcı hastalıklara karşı dirençsiz bırakıyordu. En kötüsü de, grip, tüperküloz ve cinsel hastalıklar gibi bulaşıcı hastalıkların yayılmasıydı. Beyazların gelişi, beraberinde yalnızca musibet getirmişti. Uygarlaşmanın tüm zararlı çirkefini İnanlar büyük bir kolaylıkla kapıyorlardı. Bu yüzden pisi pisine ölüp gidiyorlardı. Kanau acıyla kendi var oluşunu düşündüğünde, dudaklarını ısırır: O, beyazların kötülüğünden başka neydi ki?

İki yıl önce bir avcının bir inan kadını nasıl baştan çıkardığını görmüştü. Bu, kocasıyla saadet içinde yaşayan bir kadındı. Ama bir elbise, bir ayna, birkaç cam boncuk...

Annesinin de basma aynı şeyler gelmiş olmalıydı.

Hayır! Bunları düşünmek istemiyordu...

Geri dönüp köy evleri boyunca yürüdü. Bir kulübenin önünde durmak zorunda kaldı: Bir ses onu çağırıyordu.

İçeri girmek için eğildi. Burada, köyün reisi, yaşlı ve kör Curiala oturuyordu.

Curiala kollarını ona doğru uzattı. Etkilenmiş olan Kanau iki elini verdi.

"Yanı başıma otur Kanau."

Kanau denileni yaptı. Yaşlı elleri gövdesinde dolaşıp göğsüne doğru kayarken çevresine bakındı Kanau. Binlerce kez ölse de hiçbir zaman bir İnan-mo'sunun kokusunu unutmazdı. Kırış kırış bir yaşlı olan Curiala'nın karısı kıvrak parmaklarıyla yün eğiliyordu. Küçük ayaklarıyla iği tutuyor, her döndürüşten sonra çevresinde olup biteni görmek için gözlerini kaldırıyor.

Curiala'nın elleri yavaş yavaş saçlarına kadar çıktı. "Kanau saçlarını bir tori gibi kestirmiş."

Kadın duruma bakı.

"Ama Kanau yeniden uzatacak, bir İnan gibi. Kanau köyde artık elbise giymeyecek ve vücudunu jenipapö ve urucum ile boyayacak." Yaşlı, ellerini Kanau'nun gözlerine indirdi; parmakları -bir zamanlar, ölmeye yatan Cururnare'riin parmakları gibi- gözlerinin altına geldiğinde durdu.

32

"Kanau İnanların omariralarını yapmamış. Kanau'da İnanların halkası yok."

Kadın Kanau'ya üzüntülü üzüntülü bakarak bir yankı gibi: "İnanların ateş halkası yok onda..." dedi.

Kanau ağlamamak için kendini tuttu.

Curiala'nın elleri çenesinde durdu. "Kanau dudaklarım bir İnan gibi delmemiş."

Yaşlı kadının donuk bakışları Kanau'nun çenesine yöneldi.

"...dudağım bir İnan gibi delmemiş..."

Curiala ellerini delikanlıdan çekti. "Kanau güçlü. Kanau yakışıklı. Ama Kanau İnan olmak istemiyor."

Bir an için yaşlı yerli gözlerine inmiş olan perdenin akını esmer ellerinin arkasına gizledi.

Kanau ihtiyarın ellerini şefkatle alıp tuttu. "Dinle, Curiala. Kanau İnan olacak. Bir ay içinde İnan işareti gözlerinin altında olacak. O zaman ondan memnun kalacaksın."

İhtiyar sarkık dudaklarını gülümser gibi büktü. Karısına döndü: "Duydun mu? Kanau İnan oluyor."

Yaşlı kadın işine ara verip Kanau'ya şefkatle baktı: "... Kanau İnan oluyor..."

Curiala etkilenmiş bir halde sözlerine devam etti:

"Kanau'nun dünyaya gelişini gördüm. Kanau'nun babası yoktu. Hep ben kollarımda dolaştırdım seni. Sana oklarla odiurd.T vurman için yay yaptım. Biraz büyüünce de ilk balık avına benimle çıktın. Hatırlıyor musun?"

"Nasıl unutum Curiala!.."

"Daha sonra Conceição'da fon'lerin okuluna gittin, döndüğünde, Curiala kör olmuştu."

Kanau'nun boğazı düğümlemişti sanki.

Yaşlı kadının yankısı yeniden geldi: "...Curiala kör olmuştu." Genç adam, Curiala'nın başını, omuzuna dayadı. Yağ sürülmüş saçlarını okşadı eli. "Sana tütün getirdim, Curiala. Giyecek bir şeyler de. Yann senin için balık tutacağım."

"Sen iyisin Kanau. İyisin sen. Tütün bana iyi geliyor. Çok yaşlıyım. Bu yüzden devamlı ateşin yanında oturuyorum. Curiala devamlı üşüyor..."

Yaşlı kadın yineledi: "Curiala üşüyor..."

33

"Şimdi Curiala Kanau için üzülmez artık, değil mi?"

"Curiala Kanau için üzülüyor, eğer..."

Kanau gülümsedi. Bir şeyler daha isteyeceğini anlamıştı.

"Eğer ne?"

"Eğer Raumalo-Desse köyü İnanlılarına karşı güreşirse."

"Niçin güreşmek?"

"Sen güçlüsün ve biz bir şenlik kutlamak isteriz. İki gün içinde nehir aşağıdan İnanlar gelecek ve yarışma o zaman başlayacak. Kanau buna katılmalı."

"Şenlikten haberim yoktu. Ama mutlaka katılacağım."

"Büyük şenlik Kanau. İki gün boyunca amana.Kadınlar pasta yapacak. Erkekler bugün manyoko dolusu berruara'lar getirecekler beraberlerinde. Hatta Valemin de tor/'ler için bir şenlik düzenleyecek..."

"O halde ben de gūreşeceğim... Hoşçakal, Curiala."

Gitgide huzur kaplıyordu içini. Dışarı çıkarken Curiala'ya: "Çuvalımı açar açmaz giysi ile tütün getireceğim sana." dedi. Curiala teşekkür ederek "Kanau iyi, Kanau İnan olacak" dedi. Yaşlı kadının bunu yinelediğini duyuyordu hâlâ: "Kanau iyi..." Kararlı bir şekilde yumruğunu sıkarak göğsüne vurdu. "Ben, Kanau, yemin ediyorum, bir daha ne olduğum üzerine düşünmeyeceğim. Yemin ederim ki..." Yeniden gerçeğe dönerek hüzünle gülümsedi: "Bunların hepsi önemsiz şimdi. Elmaslara sahip olacağım. Uğrunda öldürmem gerekse de. Çamura öldürmeye izin olduğunu söylemişti. Demek ki değerli taş soygunu ölümle cezalandırabiliyordu."

Şimdi ağabeyini arayacaktı. Terroloni ona hiçbir şey ifade etmiyordu, kendisi de Terroloni'ye. Ağır ağır Terroloni'nin evine kadar yürüdü; geniş omuzlarını eğerek kulübeye girdi.

Yerde dolaşan bir kaç papağan korkarak saz duvarlara tırmanıp; Buriti çatısı altında kendilerini güvenceye aldılar.

Terroloni toprağa oturmuş, kürek yontuyordu. Gözlerini kaldırdı ve hiç heyecan belirtisi göstermedi. Kanau'nun gelişini duymuştu mutlaka. Soğukça bir selam geveledi. Otur bile demedi Kanau'ya. Farklı olmuşlardı her zaman. Ve Kanau, Terroloni için bir beyaz, bir tori idi. Çok farklı yaradılıştan öldüklerinden küçüklüklerinden beri birbirlerinden nefret etmişler; anneleri sürekli aralarını yapmak zorunda kalmış ve küçüğe sevgisini

34

I^ıltı

gösterme fırsatı bulamamıştı bir türlü.

Kanau, yeniden işine koyulan ağabeyini izliyordu. O, kendisinin tek kandaşydı. Onu köye bağlayan, nehirde ve avda kendisine hak sağlayan tek kandı. Fakat Kanau'nun tersine Terroloni cezalandırılmış gibi, çirkin, bodur ve hüzünlüydü. Terroloni'nin kârısı kötü havayı dağıtmak için: "Kanau geri geldi? Kanau oturmak ister mi?" diye sordu.

"Sağol. Kanau rahat böyle."

Kadın, yanında oturan çocuğu ayaklandırarak; "Bunu henüz tanımıyorsun sen. Bu senin yeğenin."

Kanau daha şimdiden babaçu yağıyla yağlanmış saçlı küçük başı okşadı: "Adı ne?"

"Aratuma."

"Aratuma, güzel ve güçlü."

Yerli kadın gururla güldü. "Yağız da."

Daha sonra haşlanmış bataia ikram etti ve kızarmış mısın mı tercih eiüğünü sordu. Kanau istemedi.

Yalnızca "İroa nerede biliyor musun?" diye sordu.

"İroa aşağı kıyıda, kendine kayık yapıyor. Pek yakında, güneş batar batmaz döner."

"Karşılamaya gideyim onu."

Yengesinin gözleri üzgün ve çaresizdi. Kanau evlerinde geceyi geçirmesi için onun kendisini, severek davet edeceğini biliyordu, ama Terroloni teklif etmediğinden susmak zorunda kalıyordu.

Anlayışla gülümsedi. "Hoşçakalın."

Yeniden başını okşadı çocuğun ve dönerek kulübeyi terk etti. O an kentten dönüşünde içinde filizlenen zayıf ümit soldu: son bir kez ağabeyine yaklaşmayı denemek istemişti ve bir sonuç alamamıştı. Artık bundan sonra ağabeyi bunun tersini istese de bir gameleira kabuğundan başka bir şey ifade etmiyeekte kendisine.

Köyden ve duraksamaksızın büyük kapıdan dışarı çıkarak. sessizce beyazların evlerinin önünden geçti. Bu arada tanıdığı rorflerle konuştu; geceleri muricoa İarın hâlâ çok olup olmadıklarını sordu onlara. Ama köy sakinleri onu rahatlatmıştı. Bu

35

yıl işkencenin daha az olduğunu söylüyorlardı. Şişko Antonio kent üzerine bir sürü şey sorduktan sonra, yeni bir haber yumurtladı: "Kısa el-Henrique 'i hatırlıyor musun? dedi.

"O kolu sakat mı?"

"Evet onu. Düşünsene, Tapirapes'de Caiapo yerlileri onü öldürmüşler.' Melun bir çete bu Caiapolar, Kanau! Ve insan bir şey de yapamıyor."

"Hele benim karşıma çıksınlar da bir! Xavanteler mi, Caiapolar mı ya da Urubular mı bakmam, 22'liğin tüm şarjörünü boşaltırım..."

"Kendine iyi bir tüfek getirmişsindir, öyle değil mi?"

"Hem de nasıl. 21 atışı yan otomatik, 15 de tam..."

"Avlanmak için iyi, ha?"

Kanau sırtını dönerek yoluna devam etti. Kıyıya götüren bir yan yola saptı. Güneş batmaktaydı, parlaklığı yer yer sönüyordu.

Kıyıdaaki koyu taşlar Araguaia'nın coşkusuna kulak kesilmişti. Burada akıntı kuvvetli olur, dinmeksizin galeyana gelirdi.

Bu taşların üstünde ne de çok dikilmiş ve yem olarak • kullandığı odiuru'lar avlamıştı! Ne kadar sık?... gülümsedi. Balıkların akıntı yukarı göç zamanı geldiğinde İroa ile kimin daha çok avlanacağına bahse girerlerdi. Çocukluk yılları hep güzeldi! Bir defasında oltasıyla tuttuğu ve neredeyse misinayı kemiren pircırara'yı hatırladı. İroa ile birlikte oltaya nasıl da sarılmak zorunda kalmışlardı; bu durumda bile istenmeyen bir banyodan kılpayı kurtulmuşlardı. Ama yorulmaya değmişti doğrusu; çünkü uzun süre akşamları köyde başka bir şey konuşulmamıştı... Artık çok gerilerde kalmıştı "bunlar. Şimdilerde balıklar nehir yukarı çıkmaz olmuşlardı. Hiçbir şey kımıldamamıştı. Taşlar hareketsiz oracıkta duruyorlardı.

Kıyının beyazına kadar yürüdü. Nehrin her yükselişinde buradaki kumlar azalırdı. Yalnızca ince bir şerit kalmıştı şimdi. Sanki yıldan yıla büyüyordu nehir. Gizemli bir şeydi bu. Yağmur dönemlerinin taşmalarından sonra her şey önceki halinden daha başka olurdu; kumsalların hepsi değişir ve bir başka sefer ayılı yerde yeniden ortaya çıkmazdı. Buna karşın timsahlar ve yakında burada kayık yapmaya gelecek İnanlar için yine de yeterince kum vardı.

36

li-IS

. JI

Kıyıyı arkasına alarak, nehir kolunun iyiden iyiye üzerine uzanan yaşlı bir pequizeiro ağacına doğru yürüdü, froa buradan geçerdi mutlaka. Nehrin akıntısı burada zayıftı. Çıplak vücuduyla suya atladı. Ağacın bir dalına asılarak çocukluğundan bir parça keşfetmişcesine mutlu bir duyguyla yukarı tırmandı. Kendisine eskiden beri tanıdık bir çatal dal aradı; vücudunu dala yasladı, geriye doğru yatarak bacaklarını sallandırdı. Bu arada ağacın kokusunu içine sindiriyordu keyifle. Ne kadar da rahatlamışa. Huzur dolu bakışları batan akşamda gezindi. Nehir şimdi ayna gibi dümdüzdü. Karşı kıyıya yaban ördekleri konmuştu. Küçük bir balıkçıl sürüsü geceye doğru yükseliyordu. Kabuklu gövdesi küçük kahverengi yaralarla çatlamış, dokunsan dökülecek gibiydi. Eskilerden beri tanıdığı ağacı gözden geçirdi. Yaprakları sararmış ve karıncalar umursamaksızın üzerinde geziniyordu.

Akşam rüzgârı çıkmıştı; usul usul nehrin sularını ürpertiyor, pequizeiro'nun kuru yapraklarını titrettiyordu.. Kanau, yan düşlerde ne kadar gezindiğini bilmiyordu. Tekdüze, ritmik vuruşlar uyandırdı onu.

İroa'ydı bu.

Yüreğinin kıpır kıpır ettiğini duydu.

Dal çatalından atlayıp, kendisine nehire sarkan bir dal seçti. Bunu yaparken de elinden geldiğince sessiz olmaya özen gösterdi, inanlı dost, kuşkulanmamalıydı. Yel ters estiğinden, bir şeyler fark etmesi de zordu zaten. Üstelik, arkadaşını beklemiyordu da.

Kayığın sesi gittikçe yaklaşıyordu. Kanau, soluğunu tuttu.

Akşamın karanlığı gizliyordu kendisini. Nerdeyse birazdan ilk yıldızlar birer birer belirirdi.

İroa görüldü. Kayığın kıçında oturmuş, küreği tutuyordu. Denk aralıklarla çekiyordu küreği; karşı akıntının kolayca üstesinden gelen bir gölge.

Kanau'nun vücudu gerilmişti; arkadaşı tam altındaydı ve her şeyden habersizdi.

O an karar vermesi gerekti: Atladı, bedeni ok gibi, İroa'nın kafasının üstünden suya daldı. Yeniden suyun yüzüne çıktığında, saçlarını silkeleyerek katıla katıla güldü.

İroa, kayığın içinde ayağa fırladı. Korkudan dili tutulmuştu.

Kanau, ona doğru yüzerek, kayığın burnundan tutundu.

37

İH

İroa ağır ağır yerine oturdu.

"Şeytan görsün yüzünü, korkak İnan!"

Korku söndü, İroa kikirdeyerek: "Kan!.." diyebildi.

Dudâklan gülümsemek için büküldü. Kayığı kıyıya yöneltti.

Kanau da yüzerek izliyordu onu.

"Beni Jaguar sandın, di mi, mel'un herif?"

"Evet" İroa, arkadaşına hayalete bakar gibi bakıyordu; dudaklarında dişleri beyaz beyaz belirdi. Hüzünlü anılarla birlikte büyüdükleri güçlü heybetli arkadaşına baktı.

Aniden Kanau'nun üzerine atlayarak boğuşmaya başladı. Kimin daha güçlü olduğunu anlamak için -çocukluklarındaki gibi-güreşiyorlardı. Bedenler kumda yuvarlanıyordu. Her ikisi de, birbirlerinin sırtlarını yere sermeye çalışıyordu.

Güçlü olan, Kanau'ydu, arkadaşını yenebilirdi, ama onu korkutmasının bedeli olarak, kendisini yenmesine izin verdi.

"Çelimsizsin, Kan... Kent seni lapa yapmış."

"Çok kürek çektim. Hâlâ, bitkinim."

"Atma! Bal gibi, güçsüzsün."

Kanau öylece sırtüstü yatakalı, canı kalkmak istemiyordu.

İroa, beyaz kumu avuçlayarak Kanau'nun saçlarını ovuşturdu. "Seni, yeniden yerli olarak kutsuyorum! Artık sen bir inansın!" Bu dost davranışın ardından, kendisini arkadaşının yanına bıraktı.

Kanau, mutluydu. "Benim geleceğimi bilmiyordun, değil mi?" "Bilmiyordum. Ne vakit düşümde bir yıldız görsem, hayra yorarım."

"Düş mü gördün?"

"Ülker yıldızı bana doğru geldi ve açılarak saz çiçeği oldu."

"Aüyorsun! Kaçalım mı? Gece oluyor." Kanau, kalktı.

"Önce bir yıkanalım, sonra kayıkla gideriz."

"Sen kürek çekersen ama!"

"Zaten hep ben çekerdim, Kan!"

"Çok yorgunum. Üç gün üç gece, sürekli kürek çektim."

"Anlatma bana, Kan! Seni uzun zamandır tanınm,çocukluğumda bile beni budala yerine koyardın. Kürek çeken, hep ben olurdum."

38 -

Karanlık sulara daldılar. Her yan yıldızlarla ışıltılıydı. Su, binlerce kıvılcım çıkanyordu.

Daha sonra, kayığa bindiler; Kanau, burna doğru uzandı, İroa kürek çekiyordu.

Geceleyin, Aruana- evinde uzandıklarında, Kanau kentten anılar anlatıyordu. İroa da sessizce, dinliyordu onu. Bunların ardından, Kanau İroa'ya bütün yıl ne yaptığını sordu.

"Ben mi? Hiç... Epey balık tuttum, avlandım, kürek çektim... senin yokluğunu hissettim, bir sürü de sopa yedim."

"Sopa mı?"

"Yaa... Texibre, Rio das Mortes'da balıktayken, ben de kansını boş bırakmadım. Dönünce, anlatmışlar; soy sop toplaşıp, bi güzel dövdüler beni. Anlayacağın, iyi bir marizlendim!"

"Niye ormana tüymedin ki?"

"Ben suçluydum. Onlar sadece bir İnan ne yaparsa, onu yaptılar; haketmişim... Uyuyalım mı?"

Kanau, yan dönerek, battaniyeye sarındı. Birazdan, içerisi soğuyacaktı. Gökyüzündeki Ülker yıldızı önceliğini yitirmişti; çünkü bildik tüm yıldızlar artık saz çiçeklerine dönüşmüştü. Gök, parıldayan sonsuz bir sazlıktı.

39

-ummun.....iiLiUim.....

İl [.lll.lUllllUllllLl.....JHİt.....j.....m.....|| m..... j .

3 İKİNCİ KAYIK

"Bitir işini, kaltak! Bütün hayatını bu boklukları temizleyerek geçirmek zorunda mısın?"

Adamın gözleri nefretten parlıyordu. Kıyıda çömelmiş, elleri suda kadına bir tekme yapıştırmak, oldukça zevkli olurdu. Kadının umursadığı yoktu pek, hatta tam tersine. Birazcık doğruldu, ellerini işten çekip, soluk cılız kalçalarında toplanmış nemli eteğine silerek kuruladı. Ardından sağ elini alnına götürüp, belli belirsiz bir devinimle, ona aldırmadan, öne dökülmüş

olan altın şansı saçlarını geriye attı. Bir kırıksıklıklar denizindeki küçük gözlerini, kendisine tıslayan adama dikti. Çukurlaşmış, dişsiz, her daim sarkık ağzı kıpırdadı.

"Nerdeyse bitti, teğmen."

Bunu söylerken, adamın sakallı suratına bakmıştı. Sık, kara sakalları, sert görünüşünü arttıyordu. Fakat, yine de, bu adamın, çok yakından yalnızlığının baskısıyla su koyvereceğini biliyordu Pissy. Çünkü korkuyordu adam: Gecedan ve ölümden... Bakışları karşısındaki adamın güçlü ellerinin üzerinde kalmıştı; sinirden tir tir titrediklerini anımsıyordu. Teğmen, kızgınca döndü sırtını, kadın yeniden madeni tencerenin yağını paklamaya başladı suda. Pissy, kumsalda uzaklaşan ayak seslerini işitiyordu adamın. Eğri parmaklarıyla yapışık yemek artıklarını kazırken, küçümseyici bir gülümseyiş dudaklarında gezindi." Yemeğin anıkan, miguelinho sürüsünü çekmişti. Şu an, sudaki avaklarını eskaza çimdikliyorlardı. Pissy'nin aklından her zamanki düşünceleri geçti. Herşeye umursamazlıkla bakıyordu. Zaten yaşama kim bağlıydı ki. Gece çöktüğünden teğmenin acelesi vardı ve sessiz sedasız yolculuklarına devam etmek zorundaydılar. Diğer kadınla muhakkak ki daha nazik konuşurdu. Çünkü o, güzeldi; üstelik çocuk bekliyordu. Kumda birinin yaklaştığını duyunca düşüncelerinden sıynıldı.

"Teğmen beni sana yardıma yolladı."

Pissy adama baktı. Ne iyi, ne de kötüydü bu adam. Az konuşur, kimseyi rahatsız etmemeye çalışırdı; hatta gözleriyle

41

bile. Pissy, onun geçmişine ilişkin bölük pörçük bir şeyler biliyordu. Kansını öldürdüğünü ve elmas madeninde yakayı ele verdiğini biliyordu. Ama teğmen onu serbest bırakarak, yolculukta yanına almıştı. Ona da elmastan pay vaat edilmişti.

"Nerdeyse tamam benim işim. Ama, istersen tencereleri taşımakta yardım et!"

Pissy doğrulup, sızlayan sırtım sıvazlarken, adam eğildi:

"En iyisi hepsini birden kayığa taşıyalım!"

Daniel, yalnızca onaylayan bir homurtuyla karşılık verdi.

Teğmen Sa Lua'nın uyuduğu yere gitti, sessiz olmaya gayret ediyordu.

Gündüzleri uyuduğunda gölge versin diye, dört çatallı dalın üstüne örtü atılmıştı. Sa Lua, onun altında sessizce yatıyordu; bazan eliyle yüzüne konmuş sivrisinekleri kovalıyordu.

Teğmen, önünde sevecenlikle eğilip, kadını inceledi. Kadın, usulca açtı kara gözlerini.

"Rahat uyudun mu?" Sesi oldukça yumuşaktı.

"Uyumadım. Gitme zamanı mı?"

"Eh! Senin salak, kırk yılda beceriyor bi işi! Oyalamaktan başka yararı yok."

Sa Lua, adamın elini yakaladı: "Bu kadar zalim olma garibana!

O dabi insan."

"Bir insan, ha?!.. Bir çöplük, birçirkef o!" Ağzını tiksintiyle öylesine buruşturdu ki, neredeyse tiksintiyle tükürecekti. "Bilmem ki, niye? O yosmayı yanımıza alırken, aklım nerdeydi?" Sa Lua, teğmene üzgün gözlerle baktığında, teğmen bu bakışın ne anlama geldiğini kavradı: "Benim de öyle olmama karşın, bana onun gibi davranmıyorsun..."

Adam, çaresizlik içinde hasıra bıraktı kendini. Ağır ağır nefes alan kadının biçim değiştirmiş karnını seyretti. Çocuğun doğumuna birkaç gün kalmıştı, ama ağırlara, şişen ayaklara, rahatsızlıklara, sivrisinek işkencelerine rağmen, sızlanmıyordu hiç. Tümünü hüznü bir gülümsemeyle kabullenmişti. Elleri narindi, yüzü kum gibi beyazdı; gözleri gün be gün siyahlaşıyordu...

42

"Kendimi tutamıyorum. Öyle oluyor ki, bazan pataklayasım iteliyor onu. Yine de, kendime hakim olmak için elimden geleni yapacağım söz veriyorum." Daha bunları söylerken, içinden yükselen tiksintiyi zor bastırmıştı. Toprak şansı teniyle, yine İoprak şansı giysili gövdesi; zayıf, etleri sarkmış bacakları; puhularında küçük şişkinlikler yapan cılız kollar... Ve elleri... Özellikle, parmaklarının dur durak bilmediği ellerini gözünün Önüne getirdi; ihtirasla dolanan engerekler gibiydi. Pissy birşey mtlugunda, parmakları onu çepeçevre sanyordu: Ellerini saçına -bu iğrenç orospuda güzel olan tek şeye- götürdüğünde, bir çavlıandan dökülen yılanlar gibi yeniden yeniden aşağıya kayıyordu. Her fırsat bulduğunda, her hangi bir yere oturup, alız bacaklarını kuru göğsüne yaslıyor ve eski bir tarakla bu harika saçlarının altın buklelerini düzeltiyordu. Bu kadının, Sa Lua'ya yardımcı olarak alınmadan önce, düzinelerle çirkin lalüşeyle bir genelevde bir arada yaşadığına, elmas yıkayıcıların sırimdan geçindiğine inanması gelmiyordu insanın. Bir devriye sırasında onun nasıl görüldüğünü çok iyi anımsıyordu: Kurumuş, sanlgan bir bitki gibi

dikiliydi orada; sarkık dudakları -ırasında sıkıştınmış sigarası, her zamanki san giysisi ve sahip olduğu tek erotik cazibe olan dalgalı san saçlarını okşamalarıyla... Hu haliyle bile, erkeklere açık saçık laflar atabiliyordu. Ve her /aman da mutlaka onu kabul eden bir müşteri çıkardı: Kendini onunla hamağa bırakan, kendi yanık göğsünü kadının küçük, biçimsiz memelerine bastıran, onu kendi sefaletinden bir kaçış olarak gören, duyarsızlaşmış, duygusuz herhangi bir elmas yıkayıcısı... Lokalde, giysinin koltuk boşluğundan iyi traşlanmamış sanmsı koltuk altlarını göstere göstere, kaba saba heriflerle dans edişini de görmüştü. Mide bulandıncıydı bu kan! Teğmenin ağzı ıslanmıştı, ama kendini toparladı; bir acı ve endişe bulutunun Sa Lua'nın siyah gözlerini bir kez daha bulandırmasını islemiyordu. Sevgiyle gülümsedi. Kalkmasına yardım etmek için öne eğilip, güçlü ensesini Sa Lua'ya uzattı. Kadının kollarıyla ona sanlıp, kalkmak için gösterdiği çabadan ötürü zayıf bir inleme duyuldu.

Teğmen, kadının ağırlığıyla, Coltunun belinin solundan kaydığını, çalınmış elmasın bulunduğu paketçigi sırtında hareket ettirdiğini duydu. İçini alev gibi sardı bu; titredi. Vicdanın dokunuşuydu bunlar.

Sa Lua, durumu fark ederek, "Bu kadar ağır mıyım?" diye

43

sordu yürürken.

Adam güldü, ama yanıtlamadı.

"Özellikle şimdi, böylesi bir ayakbağı olmam, kötü..."

"Böyle aptalca şeyler konuşma! Hadi, gece olacak nerdeyse!"

Başından beri, yalnızca geceleri ve ancak olağanüstü durumlarda gün ağanncaya değin yolculuk edeceklerini kararlaştırmışlardı. Hiçbir yerleşim bölgesine yaklaşmamalıydılar. Suskunluk, her ağızı mühürlemişti; sigara içmek ya da ateş yakmak yasaktı. Her kuşkulu sekte, Mato Grosso yakasına yanaşacaklar ve saklanacaklardı. En ufak sese bile kulak kesilmek ve kendileri de ses çıkarmamak zorundaydılar. Bu yüzden, iki adam da kürekleri oldukça dikkatlice suya daldırmalıydılar. Bu mevsimde, büyük dikkat de yetmezdi.. Çünkü, avcılarının mevsimiydi ve her yerden beklenmedik bir anda nehrin aşağısına ya da yukarısına giden motorlar ortaya çıkabilirdi. Kimse soygun haberinin yayılıp yayılmadığını bilemediğinden, gün be gün suratlarını güneşin kavurduğu o kaşarlanmış zorbalar tarafından yakalanmak hiç de iç açıcı olmazdı. Nehir av cılan tepeden tırnağa silahlı, yanlarından geçen her kayığa eşek şakalan yapan kaba haydutlardı. Eğer soygundan haberdarlarsa, guruplar halinde nehri sanp, nehrin kollarında pusuya yatacak, hiç düşünmeksizin elması kapmaya çalışacaklardı.

Avcılardan daha tehlikelisi, bu sulann her köşesinden bronz tenli şeytanlar gibi çıkıverecek, nehir ve onun sırlannın asıl efendileri olan, kollarını olduğu kadar küreklerini de aynı biçimde hızlı kullanabilen İnan yerlileriydi.

Özellikle Bananal Adası yakınlarında daha sık olan İnan köyleri, kudretli Araguaia Nehri'nin kıyılarında zincir gibi sıralanıyordu. Bereket versin ki, bu yerliler uygarlığın henüz başlangıç safhalarındaydılar ve şimdilik eski gelenek ve göreneklerini hâlâ koruyorlardı; bunlardan biri de, kürek çekerken, kayığın yanlarına ritmik bir biçimde vurmalanydı. Bu vuruşlar, ormanın sessizliğinde, uzanan kumsallarda, kayalıklarda ve sulann enginliğinde boşuk ve tekdüze yankılanan uyancı tamamlar gibiydi.

Kayık süzülerek ilerliyordu. Serinlik, hissedilmeye

44

m..

!!*

başlanmıştı. Gece, sessizliğinin içinde yıldızların asılı olduğu dev bir sırça çana benziyordu. Ara sıra, yolculuk yapanların yaklaştıklarında uykularından ettikleri balıkcıl kuşlarının öfkeli çığlıkları duyulurdu nadiren.

Martılarda durum farklıydı. Kumsallara yumurtalarını bırakmak için oldukça uzaklardan gelmişlerdi. Gecenin karanlığında solmuş gölgeler gibi uçuşurlarken, biteviye yaygara koparıyorlardı. Kimsenin onlara aldıracağı yoktu.

Şu ana dek, her şey bu sessiz yolculuğu kolaylaştırmıştı. Eğer Sa Lua'nın hamileliği, eli kulağında olan doğumu olmasaydı; bu gizemli yabanın özel koruması altında olduklarına inanabilirlerdi.

Yeni aym başlamasına sekiz gün vardı daha. O zamanın gittikçe yükselmiş aydınlığından daha önce Mato Grosso sınırını aşmış, Para'ya ulaşmış olurlardı. Şansları yaver gitmezse, kısa süre sonra kuzey-doğu yeli Geral patlar, yolculuklarını engellerdi.

Özellikle gündüzleri eser, nehir vahşice dalgalanır, orman kendi kendini kırbaçlardı; ama geceleri yel susar, nehir her zamanki gibi yıldızlara bezenerek uykuya dalardı.

Gece, şu an ürküteceği karanlıktaydı. Ama nehir tehditler yağdırarak, onun zifiri karanlığını söküp yutmuştu. Tan atımına değin, saatler saatleri kovalıyordu ses çıkmaksızın. Yıldızlarıyla daha çok zamanı vardı gecenin.

Teğmen, dümeni kullanıyor, pür dikkat ıssızlığa bakıyordu. Daniel önde kürek çekiyor; sola gidilmesi gerektiğinde alçak sesle tek 'Sss!', sağa dümen kırılması gerektiği de iki 'Sss!' sesi çıkarıyordu. Eski bir elmas yıkayıcısı olan Daniel, Araguaia'yı iyi bilirdi. Yaşamı boyu, kâh kuzeyden güneye, kâh güneyden kuzeye nehirde dolaşıp durmuştu, tâ ki...

Kayığın ortasına iki kadın olabildiğince yerleşmişti. Pissy, tortop olmuş yatıyor, yalnızca sanınmak ya da Sa Lua'nın ayaklarını örtmek istediğinde kımıldıyordu.

Sa Lua! Gözleri gecedan önce kapanmıştı. Rahatsızlık, ateş gibi yalayıp geçiyordu karnım, fakat ağzından 'cıt' bile çıkmıyordu. Fahişelerin kör sadakatini kanıtlarcasına, hiçbir şey söylemiyor, isyan etmiyordu; yalnızca, doğacak çocuğu düşünüyordu. Hüzün ve mutluluk içinde, kendim yazgısına bırakmıştı. Bundan önceki yaşantısı neydi ki? Hiç. Aldanış. Baştan beri, kendisini aldatan adamlara duyduğu güven. Zaman

45

böyle yitmişti, etine dolgun oluncaya ve kendisine güvence sağlayacak bir erkek buluncaya dek. Çünkü onun gibiler erken yaşlanırdı. Teğmen, içlerinden en uygunu gözükmüştü, iki nedenden ötürü kabul etmişti onu; biri kanunu temsil ettiği ve bir fahişenin mücevher madeninde kendisinin yasal hiçbir hakkı bulunmadığından, diğeri de, ona ev düzüp, eski yaşamından çekip aldığından. Ara sıra hırçınlaşsa da, ondan şikayet etmiyordu. Kimi zaman gelip giden dargınlık kesitlerinin sabırla kendiliğinden geçmesini beklerdi. Garimpo'da, -elmas madeninde- hak ve hukuku sağlayan bir polis teğmenini anlamak zor değildi. Diğer garimpaiolar daha mı farklıydı sanki?! Her zaman, mutluluk ve para ardında sürdürülen ateşli kovalamaca... Ve bir sürü herif! Taş arayan, bulan, ya da bulamayan, içen, silah çeken ve lokalde danseden adamlar; dans ederken ayaklarıyla öylesine tozuturlardı ki ortalığı, saat başı dansa ara verilip, yeri suyla ıslatmak zorunda kalınırdı. Ardından akordion ve klarnetler tekrar o büyüleyici müziği tınlayınca, ayaklar balçıkta gezinir, üzerlerinde kalın bir çamur tabakası oluşurdu. Bir domuz ahin. Ve her şey, kavga hırsızlık ya da ölümle sona ererdi. Yalın ayak, balta girmemiş yaban ormanlardan geçtikten sonra buraya ulaşan Brezilya'nın her yöresinden gelen insanların tümü yalnızca kanundan korkarlardı. Bunların çoğu, Maranhao, Para, Ceara ve Piaui'den gelirdi. Bir garimpo'ya. korku salan en kötü tiplerin Piauii oldukları eskiden beri söylenegelir. Onlarla ilgili:

"Ben Piauii adamım Onu bunu mıhlarım."

mısralları herkes bilir.

Büyük kentlerde hiç bilinmeyen, uzak bölgelerin zalim yaşamı, talihlerini denemek için mevsime göre gelen ya da dönen adamlara, sert ve acımasız davranıyordu. Onlar için kum yıkamak, taşları yoklamak, toprakta kristal veya kalburda altın aramak arasında fark yoktu. Dalgıç giysisiyle, nehir yatağında şans döndüren taşı aramaları da onlar için bir şey ifade etmiyordu. Yaşlılık, ya da hastalık ve ardından çöken yalnızlık humması gelene değin, bir tesadüfe bel bağlayarak zaman ve yaşamlarını koyarlardı ortaya. O vakit, geçmişi, boşuna harcanmış saatleri düşünmek faydasızdı, çünkü her şey git gide tek bir şeyde yoğunlaşmış olurdu: Merhametli bir ölümden.

Oğlu, asla böyle bir sonuçla karşılaşmamalıydı. Uğursuz

46

elmas soygununu Sa Lua bu nedenle onaylamıştı. Eğer doğacak yaratık kız olursa, kaygılan daha da artacaktı. Kent ya da yaban, kent ya da elmas madeni arasında bir seçim yapmak durumunda olsaydı, kenti kötünün iyisi olarak yeğlerdi.

Üzüntüyle içini çekti. Kayan bir yıldız, gecenin karanlığını yırttı. Çocuğunun şanslı olarak dünyaya gelmesi için Tann'ya ya da herhangi bir kutsal varlığa içtenlikle yakardı. Ama kendisi ve babasının gibi bir yazgıyla doğacaksa, acı ve sefaletten uzak gölgeler diyanna erkenden geri çağılmalıydı daha iyiydi. Uzayın sonsuz boşluğunda ışıldayan yol yitmiş, gökyüzü eski haline dönmüştü. Kürekler ses çıkarmadan dalıp suyu itiyor ve girdikleri yerde yakamozlanıyordu.

Sa Lua gözlerini kapadı. Yaşamından kısa kesitler beynine hücum ederek, ona acı veriyordu. Bu analığın kefaretiydi. Kent! Oralı olmayan, dayanıksız, koruyacak dostları olmayan biri için, nedir ki kent? Açlıktan kıvranan, uzaklardan kopup gelmiş, yalnızca sefalet mirasına sahip biri

için, kent nedir ki? Bir, hiç. Kendisi gibi kızların somurtkan, katı, yobaz rahibelerin gölgesinde geçirdiği onca zamanı düşündüğünde... Gezmelerine ayda bir izin verildiğinde, birbirlerine zincirli gibi kolkola yürürlerken, halk acıyarak bakardı onlara. Kent dev gibi görünürdü, caddeler korku salar, otobüsler, elektrikli tramvaylar, ışıklı reklam panolar... Her şey korkuturdu onları; bunlarla büyümemişlerdi çünkü, çünkü bunların dışındaydılar, yaşamın amklanydılar.

Çocuğunun durumu daha^ iyi olmalıydı. Bu olanaksızsa, o zaman Tann, rahibelerin her gün parlak teşbihlerle kamçılanan Tannsı, yanına alsındı onu.

Sa Lua, geliştiğini; çocukluktan erginliğe adımını attığını, gördü; göğüsleri büyüyüp yuvarlaklaşıyor ve rahibelerin bunu farketmelerinden çekiniyordu. Varlığa ait acı veren her şey gibi, kadınlığa yükselişin de başladığını algılıyordu. Ve tek bir odakta doruklaşıyordu tüm bunlar: Hersjyden ve herkesten korku... Vücuttan fıskıran ilk tüylerden koğu, var olma hakkına sahip her insanın doğasına ilişkin tüm olgulara duyulan ürkü.

Gün, geldi. Kadın oldu. Gün, geldi bir eve gitti. Gün, geldi onu ilk aldatan adama rastladı. Gün, geldi diğer erkekler ışıktaki mavimsi a\ gibi gölgelenen ak pak tenini keşfettiler. Bu yeni yaşam pençesine almıştı anık onu. Önceki yaşantıdan daha keyifliydi bu; özellikle, başlangıçta. Bir sürü neşeli olduğu

47

kadar, hüzünlü günlerde geçirmişti. Ne fark ederdi ki? Bir sürü kent dolaşmıştı, ve erkekler hep kendisinin ay beyazı bedeninin peşinde olmuşlardı. Gün geldi, asıl adı unutuldu; Hermengarda ya da Aparecida olmuş, fark eder miydi? Sokağa bırakılmış çocuklara yakıştırılan adlardan, Sa Lua kulağa daha alımlı uyumlu geliyordu.

Zaman ilerledikçe, kentleri de tüketti. Elmas yıkanışından söz edildiğini duydu. Oralara gitti, yerleşti kaldı. Kâh bir madende, kâh ötekindeydi; vücudu yorgunluğun ilk belirtilerini göstermeye başlamıştı. Üç yıldan fazla, lokallerdeki dans müziğine, nasırlı ellere, içki ve ucuz tütün kokan nefeslere katlanmış. En kötüsü de, kaslı erkek bedenlerinin kokusu: ter ve toprak kokusu...

Ve işte o sıralarda teğmen girivermişti yaşamına.

Gece, Sa Lua'mn gözlerinde uykuya daldı.

Teğmen de, güçlü ve yorulmadan nehir aşağı yön çiziyordu. Yitirilecek zaman yoktu. Dört saate kadar, şafak sökecekti. Bu, Daniel'in önden verdiği işaretlere kulak kabartmak demekti. Ara sıra devrilmiş ya da akıntının sürüklediği bir ağaç gövdesi, bir ivinti yerinin sesini çıkarıyor; ve olası bir tehlikeden sıyrılmalarını sağlıyordu. Kıyılarda korkarak kaçışan tapirler, su domuzları oluyordu çokluk.

Bunun dışında gece sakin geçiyor, yolculuk rahatsız edilmeksizin sürüyordu.

Teğmen, gevrek gevrek esnedi; elini yüzüne doğru kaldırıp, sert sakalını sıvazladı. Bu hareket esnasında, kemer çantasının kaydığını, hissetti; ardından da elmas kesesini. Bütün vücudunu bir ürpermedir sardı. Kendi kendine yeniden sordu: Acaba, kaçıklarını sezmişler miydi? Sonra kendi kendini inandırmak istercesine, "Bu tür bir soygun, vicdanımı rahatsız etmemeli..." diye düşündü. Fakat, bir gerçeği, korktuğunu, yadsıyamazdı; karşıkoymalıydı.-Yakalanmak korkusu, ocakta hırsızlık yapana verilen cezadan korku - ölüm... Keşfedilme endişesi. Yaşamın, karşısına bugüne dek çıkardığı yegane şansı, her ne kadar caniyane olsa da, bu tek şansı yitirme kaygısı... Bir bulgu bölgesinde polis teğmeni olmak demek, kendi yaşamını başkalarının yaşamına karşılık, ortaya koymak demekti. Bu da karar verme meselesiydi. Ama, her şeyden yılmıştı artık. Pişmanlık duymuyordu. Bir yaşamın bedeli azmış, çokmuş onu ilgilendirmezdi. Bu adamlarda acıma duygusu ya da başka insanca duygular var mıydı ki zaten? On kuruş için adam

48

1

öldürmüyorlar mıydı? Bir kilo et, hatta bazen de aptalca bir şaka yüzünden cana kıymıyorlar mıydı? Dalaşp, yabani hayvanlar gibi yere sermiyorlar mıydı birbirlerini? Öyleyse kendilerine niye yabani hayvan muamelesi yapmasmdı? Onlara aynı kabalıkla karşılık verip, gebertmesindi? Garimpo yasalarına saygıları mı vardı? Yasak olduğu halde silah taşımıyorlar mıydı? Öyleyse, o an için yaşayıp duran ve kendi dışlanndaki hiçbir şeye aldırış etmeyen bu vicdansızlara insanca davranmanın âlemi neydi?

Sanki kendisini çok takdir ettikleri için mi atamışlardı bu göreve? Hayır.Ondan daha yakışanını bulamadıkları için. O, gözüpek diye tanınanlardandı; herşeyin üstesinden gelen.

Eski ve yeni maden yataklarında düzenin ve temizliğin sağlanmasında, tüm kötü durumların ortadan kaldırılmasında, işe yarardı. Öneriyi kabul ederken hayale kapılmamıştı, çünkü kendisini yabana büyük hizmetlerinden ötürü göndermediklerini biliyordu; tam tersine; Eski başkent Goias'a dehşet salan, zor kullanan bir adam olarak tanındığından, ondan kurtulmak istemişlerdi. İşte, tüm yetkisini kullanabileceği bir çalışma alanı vermişler ona şimdi. Çünkü onu hapsetmek için bundan daha iyi bir kale olamazdı. Ayrıca, Goias ve Mato Grosso'nun tüm polis kuvvetinin elmas arayıcılarının yaşadığı kuytu yerlerde, bu biçim oluşturulduğunu biliyordu. En kötü, en yobaz herifleri seçip kanun koruyucusu yaparlardı. Bunlar, kanunu temsil ettiklerinden iyi örnek olmak zorundaydılar; üstelik kasım kasım kasılıp çaka saltıkları üniformayı giyiyorlardı. Kendi kendilerini kandırıyorlardı bununla. Daniel kayıgı pruvadan sağa çevirmek gerektiğini haber'verdiyse de, teğmenin düşünceleri kendi yönünde sağıntısız akıp gidiyordu. İki yıl boyunca burada gömülü kalmıştı sanki. Haydutların arkasından bu yabanda ne kadar koştuğunun sayısını bile unutmuştu artık. Kaç adamı nehir aşağı postaladığını ve eğer, bir daha bölgesine adımını atacak olurlarsa kendilerini öldüreceğini söylediğini ammsamıyordu. Kaç kişiyi sürgün etmişti. Sürgün de ne demekti? Bu, zavallı insanları dört polisle nehir aşağı gönderip, uzaklarda, yalnızca gökyüzü ile uçsuz bucaksız ormanların tanık olduğu bir yerde, boyunlarına kurşun sıkmaktan başka bir anlama gelmiyordu. Bundan sonra, cesedi, bu sırrı sonsuza dek saklayacak kırmızı piranhalannolduğu nehre atarlardı.

Bu yüzden kendi hayatını başkalarının hayatına karşı ortaya koyuyordu. Yalnızca daha hızlı değil , aynı zamanda en çok

49

korkulan olmak onun için geçerli tek kanundu. Her allahın haftası, kimbüir kaç silah kırmıştı polis karakolunda. Kazmayı alır, basitçe kırarsın. Kanun! Kanun oydu. Buna rağmen rüyaları taş gibi sertti. Sürekli, silah ve mermi dolu kütüklüklerle hamakta uyumaktan kalçaları nasır bağlamıştı. Kanunu temsil eden kişilerin yaşamlarının iyi biçimde noktalanması çok ender görülürdü. Polisler de kanun kaçakları gibi ölürlerdi. Günün birinde, ormandan ya da nehirten atılan kahpece bir mermi arkadan beynini dağıtabilir ya da kalbini delebilirdi...

Yine o soru yükseldi içinde: "Acaba sezmişler miydi ki?" Biraz geriye gitti düşünceler. Terastaki hamağında sallanan elmas madrabazını gözünün önüne getirdi. Ta gerilerden gitarın ve şarkıcının hoş sesini işitiyordu. Jurrema'nın genelevine doğru ilerlediğinde şarkıcının sesi kesilerek son sert akordu vurdu. Madrabazın üzerinde açık renkli bir pijama altından başka şey yoktu. Erkeksi.güneş yanığı bağı açıldı. Gitan yere dayayıp, hamakta doğruldu. Teğmene bakarak sırttı. Kahverengi kıvrıkcık saçı moğol bıyığına ve çene sakalına iyi gidiyordu. Küçük, parlayan gözlerinin, bazen uysallığa sığınan bir küstahlığı vardı. Alışılmamış olan gözleri değildi, şeytanca sivri bir şekilde alınına kadar yükselen kavisli kaşlarıydı.

Soğuk gülüşü bir cüretkarlık ve cesaret dokunduruyordu. Teğmendenden önce davranarak selam verdi.

Teğmen yavaşça yaklaştı; terasa çıkıp kendisine gösterilen iskemleye oturdu. Hava kararmıştı, evlerin açık kapı ve pencerelerinden, yanan lambaların ışıklan dışarı sızıyordu. Biraz sonra, lokallerdeki ışıklar yanacak, saksofonlar kadın ve erkekleri dansa doğru çekecekti.

"Aç mısın teğmen?"

"Hayır, sağol. Biraz önce yedim , şimdi de ufak bir tur atıyorum."

"Güzel... Güzel. Sıcaklık düşüyormuş gibi hani..."

"Neyse ki yağmurlar bitti. Ama zamanıydı. Martin sonundayız. Artık bir daha; ancak ekim başında, ya da daha geç gelir"

"Korkunç! Bu yaban yerde yaşamaya nasıl katlanıyorsunuz anlamıyorum inanki! Bir keresinde yağmurlarda buradaydım da sulardan ve sivrisineklerden çıldıracaktım."

"Zamanla alışır insan bunlara, etkilenmez olur. "Ne kadar

50

kalacaksınız?"

"Sanırım bir hafta kadar. Henüz birşey olduğu yok- kısırtı bile yok. Henüz çoğu işe başlamadı, isabet eden yok daha".

"Daha erken. Asıl bundan sonra başlar. Nehir suyu şimdilik oldukça kirli bundan sonra ortalık hareketlenir.

"Elbet. Daha sonra birçok mücevher alıcısı üşüşür rekabet başlar. Ben şanslı birinin iyi bir bulgu yapmış olacağı umuduyla gelmiştim buraya..."

"Belki talihiniz bundan sonra yaver gider."

Teğmen gitmeye niyetlenmişti, ancak madrabaz: "Henüz erken teğmen. Kahveyi bekleyin nerdeyse gelir, "diye ısrar etti.

Teğmen yeniden oturdu. Madrabaz eve doğru yönelip: "Hey, Juju; Kahve pişmedi mi hala? Fincanlar iki olsun saygıdeğer bir konuğumuz var." diye seslendi. Ardından, saçları sarıya boyalı çilli soluk tenini ortaya koyan önü açık pembe renkli sabahlık giymiş taze bir orospu girdi içeri . "İyi akşamlar." diye tembelce bir selam verip kahveleri sundu. Erkekler kahvelerini içene değm bekledi ve boşalan fincanları tepsiye koydu; kendisine uzatılan sigarayı alarak dudakları arasına sıkıştırdı, yakılana dek durdu ve sonra birşey söylemeksizin evin içinde kayboldu.

Madrabaz güldü, başıyla kadını işaret ederek "Gücünü geceye saklıyor" dedi. Teğmen, odalarında dinlenen ve zamanın gelmesini bekleyen diğer kadınları düşündü. Sa Lua uzun yıllar bu biçim yaşamıştı, uzun yıllar. Yeniden ayaklandı, Madrabaz yine engel oldu.

"Geldiğiniz iyi oldu. Sizinle bir şey konuşmak istiyordum, punduna getiremedim bir türlü."

"Neyle ilgili; bir durum mu var?"

"Yo, sandığınız gibi değil. Çok basit bir şey, Kağıt oynamasını seviyormuşsunuz, duyduğuma göre. Benimle bir el poker veya başka bir zımbırtı çevirmek istemez misiniz?"

Önünde oturmuş, önerisini kabul edip etmemekte kararsız adama sinsi sinsi bakıyordu. Daha bir şey demesine fırsat bulamadan, sözünü kesti Madrabaz:

"Buralarda dürüst oyun arkadaşları bulamıyoruz. Elmas yıkama yerlerini bilirsiniz....bu yüzden sizden böyle bir şey isteme fikri geldi aklıma."

Teğmen gayri ihtiyari, eliyle sakalını sıvazladı.

51

"Ufak kavlarla oynarız. Yalnızca zaman öldürmek için. Çok kibar bir yolcu, sizin de yakından tanıdığımız hasta bakıcı Senhor Anacleto veben..."

Bu bir ayartmaydı. Kendisine dostça gülümseyen adama baktı teğmen. Dürüst insanlarla alt tarafı biroyuncuktan ne çıkar...diye düşündü.

Kayık yoluna devam ediyordu. Güney Tacı neredeyse bütün bütüne dönmüştü ; birazdan tam baş aşağı olacaktı; o zaman yıldızları Sant Peter'in hacını ortaya koyacaktı.

Uzaktan gelen bir muuulama iki adamı korkuttu. Bir mülkiyetin yakınında olmalıydılar. Çevrede ne olduğunu anlamak için iyice bir kabarttılar kulaklarını. Muuulama yineleni. Daniel başını çevrip: "Pedra Kayalıklarının yakınındayız. Sao Felix'e daha sekiz mil var. İki saat sonra gün ağarır." diye fısıldadı.

"Himm, öyleyse yann gece Santa İsabel'den geçeriz, desene?"

"Evet. Yann Fontoura'yi geçince mola verimiz."

Sustular. Herhangi bir terslik olmadan Santa İsabel'den geçmeyi başarabilirlerse, önlerinde kendilerini bekleyen tehlikeli tek nokta kalıyordu: Tapirapes Boğazı. Rio Tapirapes ve Araguaia Nehrinin kesiştikleri yerde her iki taraftandâ dağların nehir yatağını daralttığı bir kıyıda diğerine uzunluk otuz metreyi aşmıyordu. Eğer hırsızlık duyulmuş ve her iki kıyıda da onları bekleyen adamlar pusuya yatmışlarsa kurtulma şansları yoktu. En kötüsü de; Caiapo'lann kırımından canlı olarak kurtulan Tapirape yerlilerinin Caraja ile İnanlar'ın yanlarına yerleşmeleri, üstelik Yerli Koruma Örgütü'nün korumasında olmalarıydı; bu vahşilerin olağanüstü keskin kulakları vardı ve kendilerindeki sıkça görülen bir başka özellik de göz açıp kapayıncaya kadar alarma geçmeleri idi. Yine de bunu başarmaları gerekiyordu, başka çareleri yoktu...

"Pas mı geçiyorsunuz, Teğmen?" Madrabaz kazanıyormuş gibi gülümseyerek kaşlarını kaldırdı.

"Hayır. Oynayacağım."

Dört oyuncuyla Madrabazın odasında oynuyorlardı. Bir masa getirtip üzerine örtü serdirtmişti. Gecenin birine kadar oynadılar, Teğmen'in zamanında görevine yetişmesi için son verdiler oyuna. Pullarını saydıklarında Teğmenin kaybettiği ortaya çıktı, Madrabaz yalnızca gülümsüyordu.

"Dert etmeyin Teğmen .Sizinle oynamak büyük zevkti. Hemen ödemeniz gerekmez. Yarınki oyunda ödeşiriz."

Yarın ödeşiriz... Yann ödeşiriz... Lanet olası cümle!

O gece ödeseydi keşke! Böylece ertesi gün gitmek zorunda kalmazdı!

"Yann ödeşiriz... Yann ödeşiriz... Bir hafta boyunca aynı cümleyi her defasında karşısında gülümsemeyle birlikte duydu. Ancak haftanın sonunda Madrabaz yapmacık bir utangaçlıkla oyun bitince: , "Yann beraber oynayamayacak olmamız, ne kötü! "dedi.

"Niye?"

"Yann öğleden sonra Grego'nun motorlu kayığıyla buradan ayrılmayı düşünüyorum:Moraraba'ya doğru..."

Teğmen göğsünde bir sancı hissetti. Borçları epeyce kabanktı; ve rakamları da sanki ateşle yazılmıştı. Ödesmesi için gerekli olan parayı kimden alacaktı? Bütün bunlar az miktarda kavlâ oynanan oyunların sonucuydu! Az kavlâlarla...!

Madrabazın gözüne soğukça baktı. O gülümsüyordu.

"Borç için tasalanmayın. Yarın karakola uğranm, orada konuyu görüşürüz."

Teğmenin geniş sinme dostça şaplattı. Esneyerek güçlü kollarını gerip göğüs kaslarını şişirdi; o akşamlarda olduğu gibi yine gömleksizdi.

Evde Teğmen sessizce soyunuyordu, Sa Lua bu saate değin uyumamıştı.

"İşığı yakabilirsin."

Bir kibrit çaktı lambadaki alev yükseldi, sıkıntılı bir şekilde ' odaya göz attı. Sonunda çarşafın altında yatan hamile kadının yüksek karnına takıldı gözü.

"Bir şey mi oldu?"

>

Homurdamyordu sadece. Sa Lua bu tür suskunluk krizlerine alışkındı; moralinin bozuk oluş nedenini öğrenmek için ısrar euncdi, yana dönüp scsizce gözlerini kapadı.

Teğmen bir sigara yakıp uzandı. Uyuyamıyordu. Gözlerini kapamamaya çalışıyordu; ancak alevli rakamlar neonlar gibi

53

parlıyordu. Kafa tutarcasına geziniyorlardı gözlerinin önünde . Uyuyamıyordu.

Gün onu açık gözleri ve yerlere dağılmış izmaritle yakaladı.

Saat sekize gelince, karakola gitti; gözleri kızarmıştı ve parmaklarının arasında ter vardı. Bu gece, olağanüstü bir şey olmamıştı; ne bir kavga, ne de bir kurşun vınlayışı. Asayiş berkemaldi. Fakat, o , kendisini ciddi sonuçlar bekleyen bir hırsız gibi hissediyordu. Herifin, ondan istediği neydi? Kendisine oldukça dürüst gelen oyunu nasıl da dikkatlice izlediğini hatırlıyordu.

Yalnızca şansı yoktu; zaten hiçbir zaman şansı olmamıştı. Onun kağıtları denk gelmemişti. Ve eli iyi olduğunda da, hemen daha iyi bir ele sahip olan biri çıkıyordu.

Yapacağı tek şey vardı: Madarabazın gelmesini ve vereceği karan beklemek. Kendisine sinsice bir teklifte bulunacağından ürküyordu. Yine de, peşin hüküm vermek istemiyordu.

Saat tam onda Madrabaz çıkageldi. Ütü çizgisi kusursuz krem rengi bir pantolon ve yakası fularlı mavi spor bir gömlek giymişti. Bakımlı sakalını düzeltirmişti. Daima biraz dalgalı olan saçları, parlıyordu.

Güldü. Kafasını sallayarak, Teğmene selam verip çalışma masasına yakın bir koltuğa oturdu. Teğmen karakol nöbetçisini çağırıp bir süre içeri kimseyi bırakmamasını emretti. Ardından kapıyı kilitledi, hasmının karşısına yazı masasına oturdu. Madrabaz çok doğal bir tarzda cebinden bir tabaka çıkardı, Teğmene ikram edip, kendisi de bir tane aldı. Gözleri başka zaman olduğundan daha da sinsiydi. Sağ kaşı soğukkanlılıkla yukarı kalkmıştı, sol kaşı ise hareketsiz kalmıştı.

Aniden. "Konuşabilir miyiz?"dedi"

"Elbette"

"Bana bir iyilikte bulunur musunuz? Evet mi? Kağıt, kurşun kaleminiz varmı ? Lütfen not alın.

"O yavaşça dikte ederken Teğmen de yazıyordu: "Mauro Duarte. Hotel Avcnida. Belem do Para."

"Durun bir bakayım. Kağıdı okudu, başını salladı, "Doğru. Bunun hangi anlama geldiğini biliyor musunuz? Hayır mı? O zaman ben size açıklayayım."Vücuduyla' çalışma masasına biraz daha eğildi: "Sevgili feğmenciğim, itiraf ederim ki, uzun süren işlerden nefret ederim. Pürüzsüz işlen tercihimdir bu yüzden . Ve

54

gencide, ya şanslı olduğum için, ya da diğerleri çok şanssız oldukları için başarılı olurum. Bazen elbette birçok şeyi riske sokuyorum. Ancak bu beni cezbediyor.,zira tehlike duygusu da bir tür oyundur!"

Teğmen yavaş yavaş bunun psikolojik bir ön hazırlıktan başka bir şey olmadığını seziyordu. Ancak bu denli temkinle şakıyan bu adam, işi nereye vardırmaq istiyordu.?

"Teğmen, ben mücevher satın alınm.Elmaslar, hatta küçük kıymıklar bile. Her şeyi, her türlü yolla satın alırım. Bu bir sır değil, fakat şimdi kendimden söz etmenin sırası değil.

Şu anda söz konusu olan kişi; sizsiniz. Oyun oynadınız. Kaybettiniz. Bana borçlusunuz ve bunları ödemek için de paranız yok; doğru mu?"

"Evet".

"Ve oyun borcu, namus borcudur, değil mi?"

Sorunun muhatabı daha karşılık veremeden devam etti:"Bana parayı ödeyemezsiniz. Zaten bir polis teğmeninin aldığı az maaşla da, başka türlü düşünülemez! Bence yaşamak değil bu. Daha iyi şeyler var, bana göre..."

Teğmen gözlerini ona dikmişti.

"Evet, size göre?"

"Çok basit. Asıl konuya geliyorum. Her zaman elinize çalınmış elmaslar geçiyor bunu inkar edemezsiniz, çünkü bundan kesinkes haberdanm. Her mücevher yatağından çalınan elmaslar polislerce korunuma alınır, soruşturma sonuçlanana kadar karakolun kasasında kilitlenir. Doğru mu, yanlış mı?"

Teğmen başını salladı.

"Pekala. Oyun borçlarını unutalım...Eğer... Eğer....Siz ,ya da başka biri, cesaret edip böyle bir elmasla Belem do Para'ya gelirse... İyi para veririm ve siz bu sefil yaşantıdan kurtulursunuz. Genç ve sevimlisiniz. İnsan erkek olarak da, tüm yaşamı boyunca bu pislik içinde yuvarlanamaz!"

Teğmen yavaşça doğrularak ellerini yazı masasının üzerine dayadı."Bir hırsızlık mı yapmamı istiyorsunuz benden?"

"Eğer siz öyle diyorsanız."

"Bu tür namussuz yöntemleri her elmas ocağında kullanır mısınız?"

"Namussuz kaba bir deyim. Ben her şeyi yaparım. Hatta,

55

sizin durumunuzda olduğu gibi, yararlanabileceğim insanlar ararım."

"Siz bir haydutsunuz! Burada, otoritenin ben olduğunu vç sizi kodese tıkacağımı unutuyor musunuz?"

"Bunu yapamazsınız herhalde!"

Teğmen adresin yazılı olduğu kağıda uzandı.

"Bunu unuttunuz. Bu bir delil...."

"Bu hiçbir şeyi kanıtlamıyor, çünkü siz yazdınız bunu. Her şeyi uydurabilirsiniz! Ama çocuklaşmayın! Beni tutuklarsanız, kumar borçlannızı ödeyemediğiniz için burada tutuğunuzu söyleyecek bir sürü tanık bulabilirsiniz. Sersem!"

İlk kez Madrabaz sakinliğini yitirmişti.

"Elimdesiniz. Ve bu denli açık konuşmamın nedeni de tanık olmayışındandır. Bunu siz istediniz. Karakol nöbetçisinin hiç kimseyi içeri almamasını söyleyip kapıyı kilitleyen ben değil sizsiniz."

Ayağa kalkıp, ellerini pantolon cebine sokarak odada dolaştı; birden geri döndü, Teğmenin yüzüne baktı: Mahvolmuş bir halde oturuyordu, orada.

"Hadi Teğmen, bu kadar çocuk olmayın'.Biraz cesaretiniz olsun! Borçlannızı ödemek için zorlamıyorum sizi. Aklıma böyle bir şey gelmiyor. Size bir teklif yaptım ve bunu kabul ederseniz, hayatınız oldukça düzene girer. Yalnız biraz cesaret ister. Belem do Para'ya kadar ulaşmak işi çetin cevizdir. Fakat hayatın tuzu biberidir tehlikeli işler. Ya size verdiğim şansı değerlendirirsiniz, ya da, bu sıcakta, yağmur ve sivrisinek cehenneminde çürürsünüz. Hayatınız boyunca, insandan domuz gibi öldürmek için, akıllı, uslu adamı oynamayı devam edin. Böyle giderse yalnızca çürürsünüz! İşte burada adres. Söyleyeceğim başka bir şey yok...Elveda..."Kapıyı açıp soğukkanlı, oradan uzaklaştı.

Adres orada, masanın üzerindeydi. Mauro Duane-Hotel Avenida, Belem do Para... Bunlann hepsi bir ay öncede kalmıştı; ve şimdi...

"Hava aydınlamaya başlıyor. Yeniden gizlenmemiz gerek."

Teğmen. Daniel'e bakıp, bir başsallamasıyla eveüedi. Kayığı Matto Grosso'ya doğru yönelttiler; yandaki bir kola girip mümkün olduğu kadar kuytu bir kıyı aradılar.

56

Sa Lua yorgunluğun tüm belirtileri ile uyandı. Solgundu. Alnında soğuk terler vardı. Teğmene baktı ve gözlerinde yaş birikti. "Bugünü atlatamayacağım" dedi sesi titreyerek.

57

i

i

İÇKİ ŞİŞESİ

Bugünden başlayarak, gün be gün, nehirin suyu gittikçe düşecekti. Sonunda yağmur mevsimi geçmişti. Araguaia'nın her yöresinde gel-gitlerle beyaz kumsallar onaya çıkıyordu. Başlangıçta çamurlu bir görünüme sahipti kumsal; ancak nehirin git gide geri çekilmesiyle, kum , kızgın güneşin altında balıkçıl kuşlarının tüyleri gibi beyazlaşana dek ağanyordu.

Kanau, bunları düşünüyordu; poyraz da patladı patlayacaktı. Şimdiye kadar diğer kayığın geçip geçmediğine ilişkin herhangi bir belirti yoktu, iroa nöbet tutarak nehrin karşı kıyısında gecelemişti. Bu bölgede yolculuğu kesmek mümkün olmadığından, çok önemli bir şey olmuş olmalıydı. Tek çıkış yolu, tek geçiş yolu burasıydı. Hiç kimse, Goias'ta uygar bir kente ulaşmak için Banana! Adası'nın yürüyerek geçip vahşi ormanda binlerce kilometre taban tepmeyi göze alamazdı. Bu, insanı aşan bir şeydi. Bananal Adası'nda ve Javae'nin aktığı yerde, yine aynı adı taşıyan yerliler avcılann kendi bölgelerinde 'verdikleri zararlardan ötürü intikam kusuyorlardı. Ve adanın öte tarafı Goias'ta, toprak hala sular altındaydı; ancak aylar sonra kuruyabilirdi. Ayrıca buraya, ölüm gibi gizlenen ve hiçbir beyaza acımayan Canoeiro-kızılderilileri yerleşmişti. Matto Grosso tarafından tehlike gittikçe artmıştı. Rio das Mortes ve Roncardo Dağlarına gitmeye kim cesaret edebilirdi ki? Her ne kadar J'jvanteler memnurluklarının ilk belirtilerini gösterecekler de, bunlara güvenilmezdi. Nedensiz yere Sao Felix halkının öküzlerini ve atlarını vuruyorlardı: burada vahşi komşular yüzünden korku hüküm sürüyordu. Bunların sürekli

59

— İTİ----BÇIHÎ'E^^' ~

katliamları korkuncu. Bunlar bazen ürkek bazen vahşi biçimde yerli Koruma Örgütü'nde ortaya çıkıveren Sao Domingo civan kavim üyeleri idi; burası Araguaia'nın yüzlerce kilometre uzağındaydı. Ayrıca, herkesçe de bilindiği üzere diğer yerliler gibi Xavanteler de değişik yerleşim bölgelerinde yaşıyorlardı, sayıları oldukça fazlaydı. Köyleri Roncado Dağlıklarından Rio Tapirapes yakınlarına dek uzanıyordu. Yaban ormanda, av peşinde, oraya buraya, her yöne koşturduklarından ve kamplar kurduklarından kendilerine "tarla kaçkınları" lakabı yakıştınlmıştı. Topraklar çoraktı; büyük olmasına karşın verimi oldukça düşüktü. Böyle bölgelerde ve binlerce kilometrelik yolda neredeyse gerçekleşmesi mümkün olmayan cehennem gibi bir yolculuğa Çıkan birinin sağ olarak çıkmasını kim bekleyebilirdi ki? Ve kaçanlar bu mesafeyi gerçekten katetmeyi başaracak olsalar da Matto Grossa'da birçok kent ve garîmpo'yla burun buruna geleceklerdir.

Ancak elmas hırsızlığı şu veya bu eyalette çok daha çabuk yayılırdı. Onlar için hiç kuşkusuz tek kaçma yolu vardı o da Araguaia üzerinden Para eyaletine doğru.

Kanau kayığını nehirin diğer kıyısına sürüyordu. Kıyıya yaklaştıkça daha da temiz ve cam gibiydi su.çünkü Rio das Mortes .gitgeli sınırlandırmış gibiydi,,, sanki, burada mükemmel bir beraklıkta akan başka bir nehirin suyu başlıyordu birdenbire . Yaban ördekleri çığlık çığlığa vaklıyorlardı;git gide kuruyup kah zemine dönüşen çamurlu su birikintisini terkedip uçuşuyorlardı orada burada.

Kanau kıyıya yanaştı, beyaz kumun üzerinde sürükledi kayığı. Bunu yaparken suyun kenarında yürüyor, sığ kıyidan kaçıp nehrin derinliklerinde kaybolan vatoz balıklarının görüyordu arada bir. İroa'nın odun yontarken çıkardığı balta sesleri geliyordu; Kanau seslere yaklaştıkça koca bir landiagio ağacığının gövdesi üzerine bir kayığın dış hatlarını yontmak üzere çıplak vücuduyla eğilmiş arkadaşını gördü.

Gözleri , kentin hiçbir zaman kendisine sunamayacağı bir manzarayla karşılaştı.

Yalnızca beş renkten oluşmuş gibi görünüyordu herşey: Gökyüzünün alışılmamış katışıksız mavisi, yağmur zamanının geçmesiyle gittikçe artan kumsalın aklı, İroa'nın güneşten yanmış vücudunun kahverengisi ve ağacın kırmızısı, son olarak

60

I.

geride göz alabildiğine nehri sanp sarmalayan balta girmemiş ormanın parlak yeşili...

Iroa kazmayı bırakıp doğrularak, sesin geldiği yere doğru döndü. İçtenlikle gülüp "Kanau-ku!" diye karşılık verdi.

Kayığın yakınına gömdüler.

"Bu büyük olacak!"

"Evet, Kan."

Neşesiz neşesiz sordu İnanlıya.

"Henüz bir şey yok mu?"

"Hayır, hiçbir şey."

Palmiye yapraklarından yapılmış koruyucu bir çatıyı işaret etti: "Orada yatıyorum, suyun hemen yanı başında nehirde olup biteni böylece görüyorum."

İroa, yeniden işine dönmek için kazmaya uzanmaya niyetlendi, ama sonra kuma bıraktı: "Şenlik için hazırlık var mı?"

"Evet, tabii. Yarın büyük bir olay olacak bu. VaJentin bir çukur açtırdı, bir öküzü şiş yapacaklar. Köyde bütün kadınlar kalugi hazırlamak, sagokeki, patates ve manyok pişirmek için bir araya geldiler. Bu akşam da Fontoura ve Mato Verde yerlileri geliyor..."

Aklına İşte o an bir şey geldi Kanau'nun: İnanlar nehir yukarı ilerlemek için 24 saat boyunca gece gündüz yolculuk etmek zorundaydı. Bu yüzden, nehir aşağı inen ikinci kayıktakiler, görünme tehlikesiyle karşılaşmamak için gizlendikleri yerden kıpırdamamak zorundaydılar. İnanların anlatacakları birtakım şeyler olurdu. Onlara bunu sormak bile gerckmezdi, çünkü yeni haberleri başkalanna aktarmaya her yerli can atardı: orüar her şeyi anlatırlardı.

İroa'ya baktı.

"Şenliğe katılıp, güreşebilmen için burada kalmamı ister misin?"

"Hayır hayır, Kan.Benden güçlüsün sen. Curiala senin güreşmeni arzu etti, eğer bunu yapmazsan bütün köyüzülür. Aşağıdan gelen grup çok güçlü."

"Haklısın. Şimdi Sao Felix'e gitmek istiyorum."

"Niçin?"

"İki şişe içki almak için."

61

"Kan, bana anlattıklarını gerçekten yapmak istiyor musun?"

İroa biraz endişeli gibiydi; Kanau'yla birlikte olduğunda sürekli görünen gülümseme yok olmuştu.

"Evet, İroa, artık yaşayamam burada. Beni anlıyor musun?"

Kanau'nun gözlerinde öyle bir yalvarış vardı ki, İroa gözlerini ondan kaçırdı.

Kanau üzüldüğünde, o da hüzünleniyordu. Arkadaşı yolculuğa çıktığında da geri döndüğünde de onu her an kay bedebileceğini bildiğinden acı çekiyordu. Kanau bu yaşam için yaratılmamıştı. İroa anlamışa bunu. Kanau'nun kente gitmesini o da istemişti, fakat bu kez korkuyordu; hem de çok... İçinde tutamadı, anlattı:

"Kan, şimdi sana bir şey söyleyeceksem, bilmelisin ki, seni kendi öz kardeşimden daha çok sevmemendir. Ama, ya bu plan başarılı olmazsa? Ya, seni tutuklarsa?"

"Hiçbir tehlikesi yok! Düşündüğüm gibi yürürse, o zaman , zengin olacağız. Ayrıca: onlar için ben bir yerliyim; ve, yerliler hükümetin koruması altındalar. Çocuk yerine koyuyorlar bizi. Göreceksin her şey yolunda gidecek."

İroa üzüntüyle düşünüyordu: O ? Zengin? Niye ki? Yerliler zengin olmaz. Zenginlik beyazlara özgüdür, yani torilere. Hem zengin olmak, ne işe yarardı? Köyden çıkamazdı ki? Zaten nehirde başka bir yerde yaşamak da istemezdi. Balık tutup aylı gecelerde aruana dansı yapmak isterdi. Kanau'nun da aynı şekilde düşünüp hissetmemesi ne üzücüydü! Fakat uzun süre Raumalo-Desse'de kalıp döndüğünde, Kanau'nun" üzerine çöken hüzün ve suskunluk dönemlerini anımsadı.

"Ümit edelim gerçekten bir şey olmasın."

"Gidiyorum."

"Niye kayıgı almıyorsun?"

"Yanımda bayrak sereni yok. Kürekli de zor oluyor. Bu yüzden yürüyerek gitmeyi tercih ederim."

"Karabinan da mı yok?"

"Hayır, yalnızca bu var."Ve kemerine soktuğu bıçağı işaret etti.

"Öyleyse dikkatli ol. Buralar Xavante dolu. Şimdi av zamanlan."

"Amk Xavantelerden korkmuyorum, İro."

62

"Haklısın, buraya nehrin kıyısına geldiklerinde, insana bir şey yapmazlar! Ancak kendi bölgelerinde..."

"Xavanteleri Caiapo'lara yeğlerim..."

"Delisin!"

" Arakre, İro. Kaygı almak için yine dönerim. "Hızlı adımlarla oradan uzaklaştı. İroa arkadışının arkasından bir süre öyle baktı; yürürken, elinde tuttuğu gömleği üzerine giydiğini gördü. Yeniden ağacı biçimlemeye başladı ve kendisini rahatsız eden düşüncelerden sıyrılmaya çalıştı. Temiz yaban kalbi sevgiyle gerçekleştirdiği esere indirdiği her darbeye heyecan duyuyordu.

Kanau kumsaldan ayrılıp, beyazların izledikleri yolu aradı. Sao Felix'e doğru yanyana olan birçok yol vardı. İşte bu yol Raimundo Morais'in mülkiyetine götüren bir at yoluydu. Beyazlar yıllar önce, büyük bir cesaretle Sao Felix'ten yalnızca altı mil uzaklıkta olan birçok mülk kurmuşlardı. Xavanteler nedeniyle daha ileriye gidemiyorlardı. Geçen yıl Xavanteler yalnızca Raimundo Morais'in çiftliğini yağmalamakla yetinmemiş, Joao Irineu'nun çiftliğini de yağmalamışlardı. Çiftlik alanına yerleşip, ellerine geçen her şeyi almışlardı: Bıçaklar", baltalar, çömlekler, giysiler, Xavanteler, giysilerden nefret etmelerine rağmen, özellikle onları alıyorlardı. Bazen, örtü ve gömlekleri alıp götürdüklerini ve biraz uzakta onları atoklannî veya kumaşı bir şerit halinde yırtıp kendilerine kol bağları ve süslemeler yaptıkları görülüyordu. Özellikle kadınlar bronz tenli, tamamıyla çıplak erkekleri gördüklerinde, kulübelerde saklanıyorlardı, çünkü silahsız gelmişlerdi. Ama yaban ormana geri çekilir çekilmez birden bire öküzleri, atları okla öldürmüşlerdi; küstüahlıktan mı yoksa zevk aldıklarından mı, bunu kimse bilmiyordu.

Bütün bunları düşünüyordu Kanau yürürken.Çıplak ayaklarıyla bir milden fazlasını katetmesi gerekiyordu. Yine de onun hoşuna gidiyordu bu. Balta girmemiş ormandan geçmek, Gariroba palmyelerini, Murici bitkilerini, hantal ve ürkekçe uçan yaban güvercinlerini, ağacın tepesinden hor bakan Tukanları ve diğer hayvanları görmek ne büyük zevkti. Yolu bir bölümü sular altında kalmıştı; pembe, beyaz balıklar ve ördekler hiddetli çığlıklarla havalanıyorlardı...

Sao Felix tepesine giden yolu kısaltan bir patikaya saptı. Şu an, beyazdan çok, yerliydi. Daha çocukluğundan, yolları, patikaları aklında tutmasını öğretmişlerdi. Bir ömür boyu kentte

63

'İT H

I üll,sfs

kalsa bile, geri döndüğünde hiç ayrılmamış gibi her şeyi bulmayı başarır, nehrin sulanını yeniden tanırdı. Birden durdu. Soluğunu tutarak, eğildi. Kırk bir ok parçasını eline aldı. Yeniden doğruldu. Buradan Xavanteler geçmişti. İro haklıydı. Araştıran gözlerle bakındı, birçok yerli ayak izi gördü. Bunlar İnanların olamazdı; çünkü, İnanların ayakları oldukça küçüktü. Yeniden güldü. Bunu bir beyaz görse hemen buradan sıvışır; soluğu Felix'te alırdı. Ama izler taze olmadığından korkmak gereksizdi.

Sao Felix tepelerine tırmandı, manzarayı seyretti. Körfezin gerisinde Santa Isabel, ya da yerlilerin adlandırdığı gibi, Raumalo-Desse köyü vardı. Böyle uzaktan bakılınca yükseklerine kurulu köy ve Koruma Örgütü Karakolunun da bulunduğu yamaç oldukça kızıl görünüyordu. İnanların kulübeleri gözle görülür biçimde yükselerek, sanki uçuyorlarmış izlenimini uyandırıyorlardı. İşte daha henüz çocukken tanıdığı büyük ağaç da oradaydı.

Sao Felix'e doğru baktı . Xavantelerin sürekli tehditlerine rağmen yerleşim bölgesi gittikçe büyüyordu... Çiftliklerin birbirlerine çok yaklaştıkları yerlerde, artık caddeler bile ortaya çıkmıştı. Bakışı uzaklara kaydı; yağmur mevsimi geçtiği, çamurlu su kuma kanıştığı için şu an gittikçe rengi açılan Araguaia'yı görüyordu. Tüm kıvrımlarında kabarmadan sonra beliren zengin kumsallarıyla göz alabildiğine uzanan, kıvrımı bol nehir, ıslak ıslak çürümüşlük kokusu yükselen ormanın gümrak yeşilliğinden panldayarak aynılıyordu.

Laureano'nun dükkanına girdi. Laureano iyi saatte olsunlar uğramış gibi davrandı.

"Sen burada, ha? Lanet olası yerli."

Kanau güldü. "İmm, geri döndüm."

Laureano ona elini uzattı. "Ne zamandan beri?"

"Dünden beri."

"Kentten bıktın di mi, seni gidi vahşi? Şimdi yine çıplak gezip amana dansı yapacaksın..."

Kanau yeniden güldü. "Bilmem."

Laureano sırtına bir şaplağı indirdi, "Bu herif bir türlü akıllanmadı. Kentte yaşamış ama, döndüğünde hala o eski yerli, birazcık olsun değişmemiş."

Orada kulak misafiri olan ve bu melezle tokalaşmak için yaklaşan Bento; "O yerli olmak istemiyor. İsteseydi gözlerinin

64

^^Wp^EİPint!;HtF'jfi^BIÇPM-«fİfİfB]P
* ""

altına halka yapmaya karar verirdi!" dedi.

Kanau dostça baktı ona: "İşte şimdi yanıldı. Bu kez omarira yapmayı kafaya koydum."

Çevrede duran insanlara baktı, sonra yeniden Laureano'ya döndü.

Dükkanın döşemesinde, raflarında, hatta tezgahda oklar.tokmaklar, süslü yaylar, kil figürler, yerli başlıkları, mızraklar, çömlekler , bilezikler ve İnanların yaptıkları başka şeyler bulunuyordu. Kanau onları işaret ederek iğneli bir tonda Laureano'ya: "İnsanları tokatlamaya devam hala, ha?"

"Tokatlamak mı? Yoo! Kardeşlerim bana bu değersiz eşyaları getirip, karşılığında giyecek kumaş alıyorlar. Bunların hepsi bok-püsür. Satılacak şeyler değil...Bilirsin."

Ama Kanau tam tersini biliyordu. Goiania'da Caraja-Evi'nde bu bebekçiklerin her birinin 50 Cruzeiro olduğunu da bilirdi. Her yay 200 Cruzeiro ediyordu. Rio'da, Capacabana'da üç kişilik bir Caraja kayığının dört yüzCruzeiro'ya -doğrusu eski Cruzeiro'ya-gittiğini görmüştü. Burada ise figürlere yalnızca üç Cruzeiro ödenirdi. Ama tartışmak istemiyordu, bunun için gelmemiştii buraya.

"Laureano, bir şey satın almak istiyorum."

"Hay , Hay ! Ne istersen söyle."

"İyi öyleyse . İki şişe pinga istiyorum."

"Pinga?!!!"

Laureano nerdeyse şaşkınlıktan küçük dilini yutacaktı. "Pinga mı dedin?"

"Oh ho! Bunu duymak istemiyorsan, cachaça da diyebilirim."

Bu alışveriş Laureano'nun hiç de hoşuna gitmemiştii. Bir yerliye içki satmak, ha? Bu bir cinayetti. Yerli Koruma Örgütünün iç tüzüğünde, bunun yasak olduğu yazılıydı. Ayrıca Koruma Örgütü, söz konusu yasaya uymayanları ağır biçimde cezalandıracaklarını içeren bildiriler dağıtmıştı. Kanau'nun babasının beyaz olduğunu herkes biliyordu; ama kanun önünde bir yerliydi o.

"Sana cachaça satamam. Bunu sende çok iyi bilirsin."

"Zaten benim için değil. Ben içki sevmem."

"Valemin mi gönderdi seni buraya?"

"Hayır. Senin başka bir dostun."

65

m

Laureano'nun nto

™r

"Çamura" Çfkanm^aaaa haz afe t • "Çamura m,?/- Dük.

*,ç,n bir «üre

«^

r Leopojdina.d bi^c.nm gözleri bûvüdü -o u ,^yeSaoFelix.e^f^.»

^ °b^a,ha?"

Gıdecefi Ven, vo "«^raadınız?»

;V^inylnT^aa^etti> Camura'ya"" r do«undan anı»»*

^^%^,S»?Ute, va2Se

aasasg

66

â^ğ

ağırtmıştı. Burada gücünü tüketmişti, burada günlerini eskitmişti ve toprağı teriyle sulamıştı. Topraklan tarlaya dönüştürürken, kendine ev yaparken elleri nasır bağlamıştı. Ve tam rahat edeceken yerliler gelmişti...

Kanau bunlan düşünüyordu. .Sonunda beyazlann her şeyi kendi çıkartan için yaptığı sonucuna vardı. Doğruyu söylemek gerekirse, yerlilerin haklarını inkar etmemek lazımdı. Tüm bölge Xavantelere aitti. Kendilerine ait olmayan bir bölgeye beyazlar ne hakla yerleşiyorlardı? Ancak artık tek çözüm buraya bir karakol kurmaktı; aksi halde, Sao Felix gibi ümit verici bir kalkınma içindeki yerleşim merkezinin çökmesine göz yummak üzücü olacaktı. Tıpkı diğer bütün küçük kasabalann Araguaia sulanna yansıyan benzer çöküşlerinde, aynı yoksulluk ve erime illetininin benzer belirtilerinde olduğu gibi... Limana yürüyorlardı. Bir sürü çıplak çocuk şamata içinde yıkaniyordu. Bacak arasına sıkıştırdıklarınyukan çekili etekleri ile çömelmış kadınlar.çamaşır yıkıyordu. Art arda kıyıya kayıklar yanaşıyordu.

Laureano kayıklara işaret ederek: "Onlan kazıkladığımı söylüyorsun, ama yaylanyla, oklanyla ve daha bir sürü ıvır zıvırla beni sürekli rahatsız eden onlar. Her Allanın günü, böyle bunlar. Baş belalan bu Caraja'lar."

"Yalnızca bir şakaydı."

"Bak, benim iskelede bir şeyler göreceksin."

Orada birçok kayak bağlıydı.

"Bunun ne anlama geldiğini biliyor musun?"

"Bir av işi."

"Evet. Yann bu kayıkların donanımına başlayacağım. Hala avcı anyonun. Kanau'nun gözüne dik dik bakarak: "Hoşuna gitmez mi?"

Ama, yerli kararlı bir gülümsemeyle karşılık verdi ona.

"Buraya, özellikle av için en iyi silahla geldim.Ama bunu yapamam. Çünkü Çamura tuttu beni. Üstelik bu tür avdan da hoşlanmam."

Peşinde olduğu avı, hangi av gölgede bırakırdı ki? Kendi planları başansız olsa da, Camura'nın ona vaat ettiği 25 bin Cruzeuro garantideydi. Hem ikinci kayığı yakalayamamasalar bile, Komiser kendisine en azından çalıştığı günlerin parasını ödeyecekti. Fakat o, dünyanın en büyük avının ganimetini elde etmek için, bütün kartlarını ortaya koyuyordu. Sıradan bir avın

67

kendine sağlayabileceği kazançtan çok daha karlı bir iş...

"Takımım, avlanmak için Rio das Mortes'e doğru gitmek istiyor."

Kanau bunların hiçbirine inanmadı. Onlar Xavanteleri yakınlarında istemezlerdi; Xavantelerse onları hiç istemezlerdi. Avcılar gecenin sökmesine dek bekleyecekler, sonra nehirden karşıya geçecekler ve Banana! Adası'na çıkacaklardı. Yasak bölge, hiçbir zaman kaale alınmazdı. Kuraldık zamanı, av bölgesi genişlerdi. Yaban domuzu epey üremiş olurdu. Diğer kısımda, Javea'da ise yaban daha iyi korunduğundan timsah, susamuru ve kaplumbağa daha fazla olurdu. Fakat bu konu hakkında bir şey söylemedi.

"Kanau, fırsattan yararlanmak istemez misin sen de?"

"Kusura bakma,hayır."

"Niye bir Caraja bizimle ava çıkmak istemez ki?"

"İnanlar gittikçe akıllanıyor. Koruma Örgütü'nün onları bir araya toplamayı tasarladıklarını duymuşlar.Cibinlik, bıçak ya da başka eşyalar vermeniz, bir Caraja'yı hiç ilgilendirmiyor bugün artık."

"Bunu onların akıllarına sen mi soktun, Kanau?"

"Uzun süredir gözlerim açmaya çalışıyorum. Bu bizim hakkımız]Laureano,"

Laureano karşılık vermedi, tki tilki gibi karşı karşıya duruyorlardı. Bu durum, kozunu kullanmak için Kanau'nun işine yaradı. "Hükümetin tüm avlanmayı yasaklayacağım işittim. Şimdi hala zengin olmayan varsa vazgeçsin. Xavantelerin ürününü yediklerinden şikayet ediyorsun, ancak bunun onların hakkı olduğunu unutuyorsun; çünkü sen onların bölgesine girip, yalnızca sefil bir deri için dağlar kadar av hayvanı vuruyorsun. Avcılarınız, onların her şeylerini aldıkları için Xavanteler aklıktan bir deri, bir kemik kaldılar."

"Fakat sen de defalarca katıldın."

"Bu dört yıl önceydi. Bugün artık katılmıyorum. Aptal değilim. Ayrıca kentte söylediklerine göre, av işi çetin bir ceviz olacak.Ze Butelo Javea kızlarına karşı suç işlemiş. Şimdi hakkında tahkikat yapılıyor. Ze Butelo ağır zan altında. Öyle ki, Santa Maria'da bütün takım taklavatını Ze Spanier'e satmış." Kanau limana arkasını dönerek"Köydeki eğlence hazırlıklarına yardım etmek istiyorum. Camura'nın pinga'sını almak gerek"

68

dedi.

Kanau aynı yolu izleyerek geri döndü. İroa'yı hala kayıkla uğraşır halde buldu. Eğer bir İnan, bir işe başlamışsa, bitirene değin o işten el çekmezdi.

İki şişe cachaça şişesini arkasına gizlemişti.

"Balık yemez misin Kan? Biraz önce yakaladım. "İroa yerli usullerine göre tuzsuz ve bütün iç organlarıyla, küçük ateş yerinde kaynayan balığa doğru baktı. "Birazdan pişer."

"Zamanım yok İro. Daha Çamura ile konuşmam gerekiyor."

Kayığı suya indirdi.. Şu anda tamamiyle çıplaktı. Kürek suyu biçiyordu; güneş yalnızca ısıtmayıp, sırtında bir ateş gibi yanıyordu, cehennem sıcaklığıyla doğayı kavuruyordu güneş yine. Nehir alevler içindeydi; kumsallardaki kum yanıyor ve yabanda elmas gibi parlıyordu.

Camura'yı bulmayı başardı ve ona şöyle bir turlamayı önerdi. Küçük kumsala kadar yürüdüler. Taşlara oturmuş, gün geçtikçe küçülen, çağlayarak yukarı akan nehre bakıyorlardı.

"Hiçbir belirti yok Çamura., Nehir gözetleniyor. Buradan henüz geçmediler; bir şey olmuş olmalı."

"Aşağı, Tapirapes'e dek inelim mi?"

"Bu dikkat çeker. Özellikle şimdi, eğlencenin başlayacağı sırada."

"Sao Felix'te bu işten kuşkulanan herhangi birini duydun mu?"

"Hiç kimse işkillenmiyor. Laureano bugünlerde bir av düzenleme hazırlığı içinde; bu yüzden, sana hoş geldine gelemiyor."

"Hımmm... niçin burada bulunduğumu sordu mu?"

"Evet .Karşılık vermekten kaçındım ve senin yerliler günü eğlencelerine katılmak üzere geldiğini söyledim."

Çamura diş etlerini gösterircesine gülümsedi.

"Bunu hiç düşünmemiştim. Bu Valemin için nazik bir bahane."

Burada bulunmamın nedenini öğrenmek için kafamı ütöleyip duruyor."

"Asıl nedeni ona açmadın değil mi?"

"Kimseye. Bunu bir tek sen biliyorsun. Ya sen?"

69

"Kumsaldaki kumlar gibi sustum."

"Böylesi iyi! Kayıkdakilerin burada bulunuşumuzun kokusunu alıp, başka bir yol izlemelerinden endişeleniyorum."

"Bunu yapamazlar. Buradan geçmek zorundalar. Başka bir olasılık yok."

"Evet, bu doğru."

"Çamura, bir şey öğrenmek istiyorum. Sen bu hırsızlığı nasıl öğrendin?"

"Ah, evlat, karmaşık bir iş bu; halis muhlis bir serüven hikayesi. "Çamura kemerinden bıçağı çekip, çantasından tütünü çıkardı; ufak ufak doğramaya koyuldu. Bir şey anlatmak istediğinde hep böyle yapardı. "Bu insanları yakalarsam, polislik yaşamımın en büyük olayı olacak. Hiçbir garimpo'da bu denli cüretkar hırsızlık olmamıştı."

Sigarasını dudakları arasına alıp, yaktı ve bir nefes çekti. Gözleri dağılarak yiten duman bulutuna bakıp, uzaklara kayıyordu.

"Bu tür maden yatakları, polis teğmenlerinin gözetiminde değil mi?"

"Evet. Hatta bazan de, bir yüzbaşının."

"Fakat Cacinunga'daki , bir teğmendi. Eh bu teğmen kumar oynayacak kadar aptaldı, Oynadı ve kaybetti. Sıfırı tüketmişti. Madende her zaman bir taşın çalınıp yeniden yakalandığı olur. Cacinunga'da kendisine elmas aratan Raimundo diye biri var. Oraya adamını ilk gönderenlerden biridir. Bazen o kadar erkendir ki, hiç bir şey bulamaz adam. Nehir oldukça kirlidir. Fakat bazan da şansı yaver gider. Bu yıl da böyle olmuştu. Adamı, çok iri bir parça çıkardı, işlenmemiş taşın traşlandıktan sonra, 800 bin, hatta hatta 1 milyon Cruzeiro değerinde olacağını söylemişti. Bu oldukça büyük para, evlat! Ama böyle bir şey beraberinde uğursuzluk da getirir. Taşı bulan her kimse, elbette, sürdüğü sefil yaşantıyı düşünür. Herhalde çok genç yaşta çalışmak zorunda kalan, orada burada çalıştığı halde hiç bir şansı olmayan bir adamdı, ama o an, özgür olabileceğini düşünmüş olmalı..."

Çamura sigarasından bir nefes daha çekip, Kanau'ya : "Böyle trir^uramdüT sen olsan ne yapardın?" diye sordu.

Kanau heyecanını bastırdı, dudaklarında bir gülümseme

70

kıpırdaşırken, çekik gözleri çok sakın bakıyordu: "Nerden bileyim? Ben hiç elmas arayıcısı olmadım ki."

"Böyle bir elması almaya, cesaret eder miydin, peki?" Kanau alelacele düşündü: Çamura niçin bu konu üzerinde

duruyordu, yoksa laf olsun diye mi soruyordu?

"Kendimi bu kadar tehlikeye atıp atmayacağımı bilmiyorum. Fakat, devam et. Her şeyi bilmek istiyorum."

"Pekala...Herif çevresine bir göz atü. Hiç kimse bir şey fark etmemişti. Bulduğu şeyi cebine sokup, elini alnına koyarak; inledi. Diğerleri ne oluyor diye sordu. Başının ağrıdığından şikayetçi oldu. ilaç almak istediğini söyleyerek, kamp yerinden geçti; pılı pırtısını toplayarak, oradan sıvıştı. Arkadaşları kuşkulamalardı. Polis, herifi pek uzaklaşmadan ele geçirerek,

elması da kasaya yerleştirdi. Fakat bu kadar para her zaman uğursuzluk, daha çok kan getirir. Şimdi de Teğmendeydi sıra kumar borçları vardı ve her an duyulabilirdi. Arama bölgesinde kanun koruyucusu haksız bir şey yaparsa, bu çok kötü olurdu. Ama kasadaki taş çok masumca parlıyordu...O sırada Teğmen, karısını doğum için Leopoldina'ya götüreceğini açıklar. Bir Başçavuşu kendisine vekil yapıp, ona bir yığın talimatlar verir. Eğer ödeme günü, ayın 15'ine değin dönemezse, Başçavuşun polis karakolundaki görevlilerin maaşlarını ödemesini söyler. Paranın tümü kasada zarflardadır. Nehir aşağı gidip kadını bırakacak, sonra geri dönecektir. Bu yüzden, güvendiği bir tutukluyu kürek çekmesi için; karısına doğumda yardım ve Leopoldina'da arkadaşlık etmesi için birde kadın yardımcı alacaktır yanına. Eğer Raimundo elmas ticaretinde acemi bir çaylak olmuş olsaydı, her şey çok güzel gidecekti. Fakat eski bir kurttu o. Taş , kasadaydı ve bu sırada da Teğmen yolculuğa çıkıyordu. Borcunun olduğunu da duymuştu. Hımm...Çavuşu çağırıp uzun uzadıya onunla konuşur. Başçavuşun başlangıçta yapacağı bir şey yoktur. Ya bunlar doğru değilse? En iyisi 15'ine İcadar bekleyip ondan sonra kasayı açmaktır. Ama ertesi gün Raimundo kasayı açması için ısrarını sürdürür:"Ne olur sanki? Açarız, içine bakarız...Onlarda öyle yaparlar, işte. Bundan sonrasını sen dt biliyorsun. Alalacele bana geldiler, Çünkü Matta Grossa'da hemen tutuklanabileceklerinden Goias tarafından gelecektiler büyük bir olasılıkla . Goias'ın polis komiseri ben olduğuma göre de bu vaka bana düşerdi...Onlardan önce Leopoldine'ya ulaşmayı umduğum için hemen yola koyuldum.

71

um <r"l|inpfllW

Ama sanırım onlar benden bir gün önce davrandılar."

"Sen öyle düşünüyorsan, öyledir. Fakat Leopoldina'dan itibaren artık gündüzleri yolculuk etmeleri güç. Saklanmak zorundalar. Olsa olsa iki gün öndeyiz onlardan. Bugün veya yarın buradan geçerler. Sana garanti edebilirim. Ama bir şey olmuşsa...Eğer Teğmeni burada, Santa Isabel'de yakalayamazsan ne olacak?"

"Böyle bir durumda Tapirapes'e kadar ineriz. Biz Goias tarafından, Koruma Örgütü de diğer taraftan kısıtırır. Nehir çıkışını da yerli kayıklarıyla tıkarız...Ve, tamam!"

"Sen harika bir herifsin, Çamura!"

"Bir şey daha. Elması götürmek için birkaç gün içinde bana yardıma gelecek tepeden tırnağa silahlı on kişilik birlik gelecek. Güvenlik nedeniyle istediğim tek şey bu.."

Bu yeniliği Kanau beklemiyordu. Renk vermemek için epey zorlandı.

Çamura gerinerek homurdandı:"İeyyt Çamura!.... Şimdi pinga olsa ne iyi giderdi." Kanau'ya dönüp gözünü kırptı:"Ne eşek herifim! Sao Felix'e gittiğini neden bilemedim? Senden bir şişe pinga getirmeni isterdim o zaman."

"Valentin'de yok mu acaba?"

"Var, ama gıdım gıdım veriyor."

"Her neyse , belki yann sana iki şişe getirebilirim..."

72

İşiiñ

5 LANET

Kumsaldan biraz içerlerde kamp kurmuşlardı. Gölgesi fakir bir imburana ağacının altına sığınmayı başarabilmişlerdi. Bugünü atlatamayacaktı Sa Lua. ilk düş kırıklığının sezgisi herkesin üzerine çökmüştü. Henüz yolculuğun yarısı bile tamamlanmadan!

İki adamın kızarmış gözleri kapanmayı istemiyordu. Arasına birinden biri esniyordu. Ama kapatamıyorlardı gözlerini. Uykusuz geçen sayısız gecelerden; insanüstü bir güçle çekilen küreklerden ve biteviye kürek darbelerinden oluşan zahmetli ve yorgun gecelerden kızarmışlardı onlar.

Daniel, Sa Lua'nın kapalı gözlerle yatıp dinlendiği battaniyelerden oluşan konaklama yerini daha da yumuşak yapmak üzere , birkaç palmiye yaprağı toplamıştı. Artık hamağa çıkamazdı... Kızgın gün bitmek bilmiyordu bir türlü; güneş ışınlarını kumsalın kumlarına geçiriyor ve öyle yavaş ilerliyordu ki, sanki yağmur aylannda yitirdiği zamanı telafi etmeye çalışır gibiydi. Genç kadının vücudunu git gide yapışkanlaşan bir ter kaplıyordu. Karnı dev gibi büyümüş, sanki onun olmaktan çıkmıştı. Ayakları şişmişti;bazen soğuk ter alnından aşağıya süzülüp, sıkı sıkıya kapalı gözlerle girmeye çalışıyordu. Sakin, sabırlı bir biçimde elini kaldırıp, ıslak yüzünü siliyordu. Doğumun çok yakın olduğunu biliyordu. Korku yüreğini kaplamıştı. Kaçınılmaz acılardan değil, bunlar en son korkacağıydı. Fakat korku! Korku, belirsizlik ve

endişeleri, yakında yaşama ağlayarak gelecek küçük varlığın geleceğine ilişkindi. Bu ateşten gökyüzünün altında sürdürülen çılgın yolculuğa gerçekten dayanabilecek miydi ?

Yaşamı boyunca aklına en son gelecek şey, bu rezalet ve ıssız

74

kumsalda hain yabanın meraklı gözleri önünde, iki erkeğin ve deneyimsiz bir kadının eşliğinde doğurmaktı.

Fakat sonra, bir ana şekfatiyle birkaç zıbın ve patik hazırlamış olmakla ne kadar iyi yaptığını düşündü. Yavrusunun bir sürü eşyası olmayacaktı belki, yine de yaşamının başlangıcında en gerekli olanlara sahip olmuş olacaktı.

Yeni duygular, kalan yumuşak duygularını da silip götürdü. Eğer çocuk yaşarsa ve sütü olmazsa, o zaman onu nasıl beslerdi? Kendi kendini teselli etti: Hayır, bu dolgun göğüslerde mutlaka çok süt olacaktı. Emin olmak için sağ eliyle hafifçe göğüsünü yokladı. Tanrı merhametliydi, böyle bir şeyin olmasına izin vermezdi. Gülümsedi., Uyku bastırmıştı. Çalılıklara konan papağanların öfkeli gılgıkları uzakta kaybolmuş ve yaban kumrulannın kuğurmaları ninniye dönüşmüştü.

Teğmen bir imburana ağacının köküne yaslanmış dinleniyordu. Gözleri donuktu, içlerine dehşet yerleşmişti. Sakalının siyahlığı yüzünün karanlık imgesini çoğaltıyordu. Gözlerini, karşısında kumda oturan Daniel'in sıksa vücuduna dilemişti. Bakışlarını, yalnızca, kendisinin istenmediğini bildiği için sürekli uzak duran, Pissy'e bakarken ondan alıyordu. Hatta yemek yemek için bile yaklaşmıyordu. Diğerlerinden arta kalan yemekleri alıp başka yere giderek, tüm bakışlardan uzakta yiyordu. Daha sonra yıkanması gereken kapkaçağı alıp, cüzamlı bir hayvanmış gibi olabildiğince diğerlerinden uzak bir yere, nehre taşıyordu.

Ya, Daniel? Bu adamın düşünceleri nelerdi?

Izdırıp verici vicdan azabı, her seferinde teğmenin ateş gibi yanan alnına ellerini götürmesine neden oluyordu. Hatta sakalına kadar inen teri bile yakıcıydı. Bunların hepsi nasıl olurdu ki? Hırsızlık, tamamiyle moral çöküntüsü, bir de kendi hırsızlığından dolayı kamı burnunda kadını yanında taşıma düşüncesizliği? Sa Lua'ya baktı; vicdan azabı, onun sakın sakın uyuduğunu görünce azaldı, arada sırada yan açık dudaklarında gizli mutluluk gülümsemeleri dolaşıyordu. Her şeyin bitmesine daha ne kadar vardı? Yolculuğun en azından yansıyı bile katetmemişlerdi. Ve kumanyaları bitmek üzereydi. Elllerinde kalan az miktardaki kurutulmuş eti idareli kullanmalıydılar. Un da gidecekleri yere kadar yetişmeyecekti. Ama gidecekleri yere varabilecekler miydi? Bundan böyle gittikçe zayıflayıp, gittikçe daha da sefil görüneceklerdi. Güneş, derilerini daha da karartacaktı. Sadece

75

! i1 i>h(um1

şu yılan, hiçbir şey hissetmiyor, hiçbir acı çekmiyormuş gibi görünüyordu. Zatan bu sefil iskeletin zayıflayacak neresi kalmıştı ki?

Dikkatini yeniden, uyuyup kuma düşen Daniel'e çevirdi. Daniel irkildi ve eski durumunu aldı. İşte bu başka bir bilmece: Daniel! Hiç kimse onun dürüst olup olmadığını bilmiyordu. O yalnızca, gerektiği kadar konuşurdu. Dudaklarında hiçbir zaman gülümseme ya da benzer bir şey belirmemişti. Bakışlarında hep derin bir hüznün vardı; sanki yaşamla ilgili her şey onun için ilginçliğini ve rengim kaybetmişti. Ama teğmenin, genellikle dalgın ve suskun olan, hiç serzenmeyen bu adamdan bir şikayeti yoktu. O, yazgısının kölesiydi. Yazgısı onu nereye sürüklüyordu peki? Niçin teğmenin isteğine uymuştu? Daha önceden işlediği hırsızlığa niçin bir de bunu eklemişti? Herhalde, ölümün kaçınılmaz gölgesini yüzünde taşıdığı ve yaşama sadece bu yeni suçun yardımıyla katlanabildiğinden. Daha önceki yaşamı mahvolmuş olduğundan, bin bir tehlikeyle dolu olsa da, zindanın dört duvarının ötesine sürüklenmeyi yeğlemişti: Cezasının tüm çıkış yollarını kapatabilecek olmasına rağmen. Ve şimdi takipçi olarak peşinde gökyüzü, kızgın güneş, açlık ve ölüm olsa da; parmaklıkların arkasında olmaya yeğdi. Bir tutuklu için hergün bir diğerine zincirlenmiştir ve saatler saatleri sürükler durur. Bütün dehşetiyle vicdan azabı boğazını sıkıyordu mahkumun. Öldürdüğü kadını düşünmek istemiyordu; fakat yine de onu düşünmekten alıkoymuyordu kendini. Kadının sıkılmış beyaz gırtlığı ve çaresizlikten titreyen parmakları... Bir beyaz boğaz, bembeyaz, zindanın duvarları gibi beyaz... Ya da zindanın duvarları da kirliydi, lekekildi ve her tarafına müstehcen sözcükler çiziktirilmişti. Belki de beyaz boğazın etkisiyle duvarlara pürüzsüz ve beyaz gelmişti... Kaçmak daha iyiydi. Çünkü dinlenme bilmeyen yolculuk sırasında pişmanlık ve vicdan azabı unutuluyordu. Kürek çekmekle yorgun düşen bedeni, bir kaya gibi üzerine çöken kara, kapkara uykuyu kendisine

armağan ediyordu. Elmas arayıcıları sürekli ölümle burun buruna kalsalar da özgürlüğü tutsaklığa yeğlediklerinden, bu adamı beraberlerinde götürmek teğmen için bir rizikoydu. - Üstelik Daniel'in de elmasta payı yok muydu?

Daniel yeniden kuma devrildi, bu kez doğrulmayı başaramadı. Yorgunluğa yenik düşmüştü. Teğmen sessiz yoldaşına sadakat borçluymuştu.. O olmadan hedefine ulaşamazdı. Araguaia'yı bir 76

harita gibi tanıyordu. Hatta geceleri bile her şeyi işitiyor, algılarında hiç yanılmıyordu.

Cacinunga, Aragarças, Registro, Leopoldina... İşte şimdi, Rio das Mortes'i geçip, Sao Felix ve Santa tsabel yakınlarına geliyorlardı. Tüm yerleşim merkezlerinden, Daniel geceleri kürek çekerek geçmişti. Sesler ve tahminlere göre yönünü tayin ediyordu. Çünkü geceler koyu karanlık ve.ağırdı.

Teğmenin kızarmış gözleri, uykuyu kovmaya çalışmasına rağmen kapanıyordu...

Yine kürek suyu yarıyor, ve gündüz yolculuk ediyorlardı. Hiç soluk almıyor gibiydiler. En kötüsü ise.Daniel'in kayıkta olmasıydı. Sa Lua kaybolmuş, Pissy'nin kafası uçurulmuştu. Yalnızca, küçük camı gözleri kendisini gözetliyordu. Korktuğu için gülüyorlardı. Kan pıhtılaşmış.güzel san saçlarının ucunda yapışarak kırmızı düğümler oluşturuyordu.

Daniel arkaya dönüp, korkarak:

"Kürek çekmeye devam edin, Teğmen!Yoksa bizi enseleyecekler" dedi.

Arkasına döndü. Avcıların kayıkları büyük bir hızla onlara doğru yaklaşıyordu. Her şey bitmişti işte! Ya, silah? Silahlan kumsalda unutmuşlardı. Kaçmaktan başka çareleri kalmamıştı. Daniel yine sordu: "Ya, elmas, Teğmen?" Yorgunluktan karşılık verecek gücü kalmamıştı, fakat kendini toparlayıp: "Şurada, kadının kafasının altında. Hiçbiri akıl edemez bunu."dedi.

Kayıklar, epey yaklaşmıştı. Avcılar ateş etmeye başlamışlardı. Iskalayan mermiler, suyu havaya sıçratıyordu. Durmak zorundaydılar. Kürekler de artık kimildanmıyordu. Bir el kayığın kenannı yakaladı.Diğer eller onu izledi. Erkeklerin gözlerinden dehşet fışkınyordu.

Daniel gülüp, avcılara:

"İşte bu adam! O elmasları çalıp, iki kadını öldürdü. Bakın, bakın! Elmas ölü kadının saçları arasında.", dedi.

Teğmenin gözleri şiddet saçıyordu. Ağzından tek bir sözcük çıktı. "Hain!",.

Eli birden kemerine gitti, fakat silahına davranmadan avcılar kendisini bastırdı:Mahvolmuştu, işte...

Aşın yorgunluktan, yüzükoyun kapaklandı.

77

Ve düşerken, terden sıırıslıklam, uyandı.

Bir rüyaydı, demek. Elması yokladı ve belkemiğine değdiniği farkettil. Daniel hala uyuyor ve yüzü yere değiyordu nerdeyse. Soluğu kumda çukurlar açıyordu. Sa Lua mışıl mışıl uyuyordu. Kuru bacaklarıyla Pissy, yıkanmış bulaşıkla geliyordu. Banyo yapmış olmalıydı; çünkü saçları tel tel dökülüyor, her zamankinden daha koyu görünüyordu.

Ateşin üzerine eğilip, bir parça kuru odun atarak, alevler yeniden yükselene dek üflüyor, üflüyordu. Közü yayararak kaynaması için bir tencere su koydu.

Sa Lua, yavaşça gözlerini açtı. İmburana ağacının gövdesine dayanmış Teğmeni gördü. Başu uyurken güçsüzce göğsüne düşmüştü. Daniel de uyuyordu. Gülümsedi. Bu, ölesiye yorgun erkekler mi kendisine doğumda yardımcı olacaklardı?

Soluk almakta epey güçlük çekiyordu. Kamı gittikçe daha da yanıyormuş gibiydi. Hafiften bir mide bulantısı başlamıştı. Ama inlemek istemiyordu. Biraz dinlenmeliydiler. Birden May aklına geldi. Durup dururken ne diye May'ı anımsamıştı. Burada, vahşi yabanın kuytululuğunda, May'ın iyiliğinden ve yumuşak ellerinden uzakta... Yaşlı mama, May. Kendisi gibi olan kadınlar içinde ona karşı gerçekten sevgiyle dolu olanıydı. Sao Paulo'da bir genelevi vardı. Yanında yaşayan tüm kızlara bu mamanın iyiliği dokunmuştu.

Sa Lua onu kıvrıkcık ağarmış saçlarıyla, artık modası geçmiş kibar bıçkili elbiseleriyle gözünün önüne getirdi: Yaşlanmamak için nasıl da çabalıyordu. Sa Lua gözlerinin dolduğunu hissetti. May'ın son sevgilisini, 60 yaşındaki kadının ancak yan yaşında olan erkeği düşündü. Onu oğlundan daha ileri tutuyordu. Bazan adam onu döver, fakat o hiç şikayet etmezdi. Gözleri şişer, boyalı yüzü daha da yaşlı görünürdü, fakat o, değişmez, hep yumuşak ve sevimli davranırdı. Bir gün yine kavga etmişlerdi; adam artık gideceğini söylüyordu. Eşyalannı topluyor, May ise, hareketsizce onu izliyordu. Adam, sonra komidine yöneldi. May, yapacağı

şeyi sezerek, komidinin önüne geçti. Yüksek dantel yakalı yaşlı boynu titriyordu. Sesi boğuk çıktı: "Hayır. Fotoğrafi değil. Hiç değilse onu bırak!"

Güçlü el, onu yana itti. Fotoğrafi yakaladı, yırttı ve pencereden ufacık parçalar halinde sokağa attı. Çekip gitti sonra.

Kadın camın önüne yanaştı, ardından onun gittikçe

78

üçlüşünü ve sonra yok oluşunu izledi.

Yavaşça kapıya yöneldi ve sokağa çıktı; orada eğildi ve fotoğrafın parçalanmış tek tek topladı. Bazıların rüzgâr önüne katıp götürmüştü bile... Yaşlı May, lütüfkâr ve yardımseverdi...

Güçlü, acıveren bir sarsıntı onu inletti. İçindeki yeni yaşam kendi gücünü duyurmaya başlamıştı. Kamın karanlığının dışında bir yer istiyordu.

Teğmen ivedilikle ayağa kalkıp, ona doğru seğirtti. Daniel de kalktı. Pissy onlara doğru bakıyordu.

Sa Lua'nın gözleri sanki koyu ince bir tülle peçelenmiş gibiydiler. Onun üzerine eğilmiş olan teğmenin yüzü şekilsiz bir kitle gibiydi. Başdöngüleri onu gece ışığının alevleri gibi kovalıyordu.

"Niçin bu kadar karanlık?" diye sordu sancılar içinde kıvranırken. "Niye bu kadar çabuk gece oldu?"

Alnında kaygan bir soğuklukla nasırlı eli hissetti.

Daniel gökyüzüne bakıp henüz erken olduğunu çıkardı. Güneş ancak iki saat sonra batardı. Korku sinirlerini kemirmeye başlamıştı. Çocuk dünyaya geleceğini bildiriyordu. Her şeye bu kadar sabırla göğüs geren kadına acıyordu.

"Niye böyle erken karardı ki?"

Gözlerinin kararması devam ediyordu. Gökyüzü birbirlerine girip, yeniden aynlanı koyu gölgelerle kaplıydı. İki erkeğin yüzü de belirsizleşmiş, biri diğeriyle kanşıyordu.

Sonra karnın içindeki ağrı tırmalamaya başladı. Öncesindeki ince batma, gittikçe güçsüz ağızdan ağdalı tükürük akmaya başlayınca dek çoğaldı. Artık dayanamıyordu. Bu acı, dayanma sınırını aşmıştı. Niye ölünmesindi! Niye ölünmesindi? Ateşten pençeler belkemiğini tırmalıyor ve kaburgaların kısıkaç gibi kavıyordu. Her şey, içinde bir bir yırtılıp kopuyordu. Herşey sıvı ateşler gibi iç içe akıyordu ve sancı yavaş yavaş geziyordu; tüm dehşetiyle büyüyerek, yayılarak. İşte bu, yaşamın açışıydı. Şimdi yaşamdan daha da çok nefret ediyordu. Yeni bir varlığın doğmasının bedeli niye bu denli yüksekti.

Kramplar, sonrasında daha güçlü dönmek ve bağırsaklarına iğne gibi derine, gittikçe daha derine batmak için geri dönüyorlardı. Soluğu tutuşmuş, bakışları donmuş, terler sırtından lav gibi akıyordu, fakat alını buz gibiydi. Ona söylenenleri anlayamıyordu. Doğumun niye bu kadar uzadığını

79

da kavrayamıyordu.

Olanlara bir anlam veremezdi; yeniden bir şeyler anlamaya başladığında, gece karanlığı ve alevlerin ışığı cisimlerin biçimlerini bozduğundan devleşmiş, iri gözlü, endişeli erkekleri gördü. Pissy ateşin yanına çömelmişti.

Bakışlarının kaç kez karardığını ve gözlerinin yeniden birşeyler görüp ateşten yükselen dumana baktığını bilmiyordu. Vücudu krampların gittikçe artan acısından yorgun düşmüş görünüyordu. Karşıkoyma gücü yitip, tere dönüşmüştü.

Yukarıdaki yıldızlarsa, hiçbir şeyi umursamaksızın sessiz sessiz gece yolculuklarını sürdürüyorlardı.

Teğmen nasırlı ellerini kadının alnına sürüp, ıslaklığını sildi. Soru sorarcasına gözlerini Daniel'e çevirdi. Daha uzun sürecek mi? Daniel başını sallıyordu. Biraz daha sürer! Daha var!

Karanlığa bakıp, güneytacını eğildiğini gördü. Bu, geceyansını geçti demekti. Daniel, şafağa kadar doğacağını söylemişti, fakat o zamana kadar acı ve endişe dolu tam dön saat vardı.

Bu durumdaki kadını niye yanına almıştı.

Kaçtığı geceyi, yeniden yaşadı. Zifiri bir geceydi. Madendeki herkes uyuyordu. Geceyansı geçmişti. Oyun kâğıtları, oyun, Mauro Duarte. Yeni borçlar. Moral bozukluğu; özellikle polis karakolunda çalışanların maaşlarını da kumarda kaybettiğini öğrenirlerse. Eve gidip, Sa Lua'ya her şeyi anlattığı çaresizlik. Sanki hiç bir yanı tutmuyormuş gibi. Kaçmak zorundaydı, ama nasıl? Sa Lua bu durumdayken! Fakat o gün, onun nasıl olağanüstü bir kadın olduğu belli oldu. Ellerini tutuşu, bu kaçı ve elmas hırsızlığını tasarlayışları. Daniel'e talimat vermiş, Pissy'nin gelmesi için de direktmişti. Leopoldina'ya gitmek istediklerinde bir bakıcıya gerek duyulduğunu

söyleyeceklerdi. Bu iş için Pissy'den yatkını bulunamazdı. Diğerleri, bu zavallı insana, Sa Lua onu yanma alıncaya dek kuduz bir hayvanmış gibi davranmışlardı. Sahibesine körü körüne sadık kalır, dahası elmastan kendi payına düşenle de, daha sakın ve iyi bir gelecek kurabilirdi. Sa Lua, her şeyi en ince ayrıntısına dek düşünmüştü. Hatta geceleri yolculuk etmelerini de o önermişti; çünkü bunun hamilelik için daha katlanılabilir olduğunu, dehşet dolu güneşten etkileneceklerini söylemişti... Ya doğum? Çocuk her an dünyaya gelebilir miydi? Bunun üzerine Sa Lua çocuğun, ancak bir ay

80

içinde Belem do Para'da doğabileceğini söylemişti. Şimdi ise geliyordu; yolculuğun daha yansı bile bitmemişken. Daniel'in yüzünü inceledi: Gözleri yuvarlaktı, ateş birden alevlenip, gözüne yansıdığı anda, yanan kömürler gibiydiler. O gece Daniel'e nasıl da sakince elmastan bir pay teklif etmiş, Daniel de bunu büyük sükunetle kabul etmişti. Sanki bütün bunları bekli yormuşcasına. Yazgının kaçış için ona bu fırsatı günün birinde karşısına çıkaracağını biliyormuşcasına. Yüzünde, hiçbir kas oynamamıştı. Ne bakışlarında, şaşkınlığın zerresi belirmişti, ne de dudaklarında bir gülümsemenin izleri. Daniel hiç gülmezdi zaten. O ise gülmüyordu artık.

Teğmen Pissy'ye baktı, ateşin başında oturmuş, ara sıra bir parça atarak yalınlar yükselene dek üflüyordu. Uyuyamıyordu bir türlü. Erkeklerin, hep kısırtısını izleyip, kendisine gereksinim duyaktan anı, onların uzağında bekliyordu. Doğumdan bir şey anlamadığı ve bu olaydan dışlanmış hissettiğinden, kendini gereksiz duyuyordu. Morali biraz bozuktu; duyduğu her inleyiş onda acıma duygusu uyandırıyor. Her şey ne kadar da uzun sürmüştü!

Her yeri inleyen bir çığlık koptu kadından. Pissy ellerini kaldırıp, kulaklarını tıkadı. Heyecandan gözleri yaşarmıştı.

Teğmen ile Daniel, Sa Lua'ya doğru gidip, eğildiler. Pissy dayanamayacaktı artık. Arkasına dönüp, ateşe baktı. Fakat konuşulanların tümünü işitiyordu.

"Başladı."

"Sırtına hafifçe destek olun! Bize yardımcı olmasını söyleyin ona!"

Boğuk, heyecanlı bir sesle, Teğmen Sa Lua'nın kulağına: "Yardım etmelisin! Başladı. Metin ol!.. Metin ol!.." dedi acılı bir sesle.

Daniel seslenip, biraz babaçuyag\ istedi Pissy'den. Hemen getirdi Pissy. Daniel, bunun en iyisi olmadığını, ancak ellerindeki tek yağın bu olduğunu biliyordu. Pissy'ye ılık su hazır bulundurmasını söyledi.

Sa Lua'da yeni bir sancı nöbeti başladı. Karnı sanki patlayıp, ikiye yanlacakmış gibiydi. Bağırma bile artık gücü kalmamıştı. Ardından bir şeyin kendisinden koptuğunu, gökyüzünün en yüksek yerlerine fırlatıldığını hissetti. Bedeni adeta sönmüş gibiydi, sancı bir anda kaybolmuştu. Artık, hiç bir şey

81

ı['5i||ıV'riT W
_*

algılamayışı ölmüş olması mı demekti? Kulaklarında alışık olmadığı tuhaf bir uğuldama duydu. Şakaklarında damarlar, yüreğinin güçsüz vuruşlarıyla aynı ritimde zonkluyordu.

Uzarlardan, çok çok uzarlardan Daniel'in sesini işitti. "Kordon boynuna dolandığından, zor bir doğum."

Ve yeniden aynı sesi duyumsadı, ama bu kez daha yakından: "Bir erkek!". Pissy, suyla geldi. Midesi kalktı. Daha fazla karşı koyamadı. Koşup, nehre kustu. Çocuğun ilk çığlıklarını işitti oradan. Ciğerlerine dolan ilk hava, yaşamın laneti üzerine ümitsizliğini haykırmasına neden olmuştu.

Birkaç gün burada kalmaları gerekiyordu şimdi; Sa Lua doğum yorgunluğunu üzerinden atıncaya değin. Bu da kaygılandırıyor. Hepsini. Bu kuşku, ciddi ciddi huzursuz etti Teğmeni. Hırsızlığın onaya çıkıp çıkmadığı konusunda artık düşünmüyordu. Goias ve Mato Grosso polisi onları nehir aşağı yolda köşe bucak arıyordu mutlaka. Her şeyin iyi gitmesi koşuluyla bile elmasın yokluğunu 14 gün içinde fark ederlerdi. Bu durumda onlardan bir hafta Öndeydiler. Ama buna inanmıyordu. Bir elmasın çalınıp korunması için polise tesliminden hemen sonra yolculuğa çıkmıştı, dikkat çekmiş olmalıydı. Elmasın gerçek sahibi kuşulanmışu elbet. Muhakkak onları aramaya başlamışlar ve kendilerini ölü ya da diri yakalayanlara büyük ödül vaatedilmişti bile...

Henüz birkaç saatlik canlıya iri, dolgun memesini veren Sa Lua'ya baktı. Yeniden eski dinginliğine dönmüştü.

Daniel, tüm öğleden sonrası uyumak için fırsat bilerek değerlendirmişti. Saatin ikiye yaklaştığı şu anda kıyıda durmuş, git gide azalan erzağı takviye için misineyi nehre atmıştı.

Teğmen eğer bu hırsızlık olmasaydı karısının iyice beslenip bakılabileceği, onun ve çocuğunun sağlığını tehlikeye sokmaksızın birkaç mil uzaklıktaki yerleşim yeri Sao Felix'te kalabileceklerini aklından geçirdi. Sadece bekleyerek, talihlerinin şimdiye dek olduğu gibi bundan sonra da yaver gitmesini umabilirlerdi.

İmburana ağacına yaslanarak gözlerini kapadı; gözlerinin ağ tabakasında nehirin diğer yakasında uçuşan bir .gurup beyaz balıkçıl son görüntü olarak kaldı... Epey uyudu: Sa Lua'nın scrzenen inleyişi uyandırdı onu.

82

Hemen kalkıp, karısının yanına gitti. Kadının gözleri iri iri açılmıştı. Daniel'i çağırdı.

Yüzü kırmızılaşmış, bedeni ateşten yanıyordu; kendisine sorulan hiç bir soruya yanıt vermiyordu.

"Ateş!..."

"Bir enfeksiyon!"

Korktuğu şey başına gelmişti. Geçmişinde cinsel sefilliğin yıprattığı bu beden, basit ve gelişigüzel bir doğumda bu denli yüksek bir bedel ödemek zorunda kalması, pek de şaşırtıcı değildi.

Durum kötüydü. Kadını kayığa taşıyıp, nehir aşağı en yakın uygar bir yerleşim yerine götürmekten başka yapılabilecek bir şey yoktu. Enfeksiyonun üstesinden gelebilecek penisilini belki orada bulabilirlerdi. Ancak kadının bu yolculuğa dayanıp dayanamayacağı korkusu, iki erkeği kararsızlık içinde bıraktı.

Kötü olan sadece bu değildi. Pissy, nehir kıyısından koşarak gelmişti. O denli nefes nefeseydi ki, ilk anda tek sözcük bile söyleyememişti. Gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Sol eliyle suyu gösterip, soluk soluğa: "Bir sürü bot nehir yukarı geliyor. Avcılar."

"Avcılar!"

Saklanmaya olanak yoktu! Eğer hırsızlık olayı yayılmışsa, mahvolmuşlardı. Bir şans oyunundaki gibi beklemekten başka çareleri yoktu: Belki de kimsenin haberi yoktu.

Şimdiden kuvvetlice suya çarpan kürek seslerini duyabiliyordu insan. Ses gittikçe daha da belirginleşiyordu. Daniel yeniden sakinliğini kazanmıştı.

"Kendimizi elmas arayıcısı diye tanıtırız. Balisa'dan gelip Maraba'ya gittiğimizi söyleriz."

Teğmen dudaklarına kadar mosmor kesilmişti, fakat yine de kendine hâkim oluyordu. Botlar iyice yaklaşmıştı. Bir sürü bot. Avcılar neredeyse burunlarının dibindeydi.

"Bir kayık!.." Dediklerini işittiler. "Burada bir elmas arayıcısı karaya çıkmış olmalı. Bi bakalım mı?"

Kumdan sürtünüp geçen botun omurgasının çıkardığı ses duyuluyordu. Bunu bir başkası, ardından diğerleri izledi. Sonra kumda ayak sesleri duyuldu. Bir sürü ayak. Gittikçe yaklaşıyorlardı. Ve sonunda hasta kadının başında çaresizlik

83

içinde oturan toplulukla karşılaştılar.

Felaket karşısında duydukları korku ve boyun eğmişlik bakışlarından okunuyordu, bunu farkedene iyi niyetli bir adam arkadaşlarıyla konuşup öne atıldı: "İyi günler, arkadaşlar! Korkmanız yersiz, kötü bir niyetimiz yok."

Daniel, Teğmen'le aynı anda doğrulup, tokalaşmak üzere uzatılan eli kavradı.

"Burada sıkışıp kaldık. Yolculuğun yarısında bu çocuk dünyaya geldi..."

Adam yaklaşip şapkasını çıkardı; kınşıklıklar arasında ufalmış gözlerinde saf bir gülümseyişle bakarak. Kaba saba esmer yüzünden şefkat dalgası kabardı.

"Kız mı, erkek mi?"

"Erkek".

"Nerden böyle?"

"Balisa yatağından."

"Aman allan! Dünyanın bi ucu bu ya."

"Çocuk doğmadan önce Sao Felix'e veya Santa İsabel'e varmayı umuyorduk..."

"Hanginiz babası?"

Daniel Teğmen'i gösterdi. Teğmen, heyecandan ve aynı zamanda yüzünün solgunluğunu gizlemek için kafasını eğdi. Avcı dostça omuzuna vurdu. "İlk mi?"

Teğmen başını salladı.

"Haa, bu yüzden! Benim gibi yarım düzine çocuğunuz olsaydı, böyle heyecanlanmazdınız."

Sa Lua, acıdan inliyordu.

Ancak şimdi dikkatini çekmişti kadının yüzü. Mosmor suratında gözleri boş boş bakıyordu. Battaniye ve palmiye samanından yapılmış döşekte yatan kadının yanına çökerek, kunt elini onun alınına koydu. Sonrasında şaşkınlıkla diğerlerine dönüp, "Tanrım!.. Kadın ateşten ölüyo be!" dedi.

Daniel'e gözlerini dikti: "Nereye gitmek istiyorsunuz?"

"Maraba'ya."

"O halde, kadıncağızı kayığa taşıyıp, dosdoğru nehir aşağı Santa İsabel'e götürün! Sao Felix'te durmanız gerekmez. Kadının iltihabı var. Hemen penisilin iğnesi olması gerek! Sao

84

Felix'te bulamazsınız. Ama, Santa İsabel'de Yerli Koruma Örgütü başkanı Valentin size sağlayabilir."

Diğer avcılara seslenip, "Gelin kadını taşımaya yardım edelim. Aman dikkat edin! Kadın hasta."

Yarım saat sonra, Teğmen'in kayığı suya indirilmişti. Avcı, şapkasını çıkararak, arkalarından dostça seslendi: "İyi yolculuklar! Daha dört buçuk miliniz var oraya. Güneş henüz yüksek. Dokuza kalmadan Santa İsabel'e varırsınız."

Kayık kıyıdan uzaklaşarak akıntıya girmişti. Avcı, botlarına binmek üzere olan diğer avcılara: "Ne biçim bir"yaşamın içinde olduklarını bilmiyorlar! Buraların ne kadar tehlikeli yerler olduğundan bile haberleri yok. Emin olun, Xvanteler'in şu sıralar avlandıklarını ve her an onlara saldırabileceklerini bile bilmiyorlardır..."

85

6 ŞENLİK

Çamura hamakta keyif çatıyordu. Deliksiz bir uyku çekmişti. Maracalann şıkırtısı, İnanların kulak tırmalayıcı türküleri geceyi delmiş, şafağa kadar uzamıştı. Fakat şamata biter bitmez gözleri hemen kapanmış ve nehirin suyu gibi derin uykuya dalmıştı. Uyandı, kollarını gererek "İeyytt! Çamura! Bu sabaha da çıktın." diye mırıldandı.

Ama bir hüznün çöktü üzerine. Ne saçmalıklı! Niye bunu söylemişti, bilmiyordu... ve kendisine hiçbir zaman sormadığı bir soru birden bire kafasında belirdi: Bu gün de canlı olarak yaşamda kalacak mıydı acaba?.. Niçin bunları düşünüyordu ki sanki! Hiçbir zaman önsezilerine önem vermezdi, üstelik lanetlere inanan bir yerli de değildi.

Onu kuruntulardan Valemin kopardı. Odanın öbür tarafından seslendi: "Hey arkadaş, hâlâ uyuyor musun? Bugün şenlik olduğunu unuttun mu yoksa?" "Hemen geliyorum. Yalnız üstümü değiştireceğim. Sonra da bi yıkanayım, cümbüşe bakarım."

Valentin'in yeniden evden ayrıldığını duydu. Pantolonunu ilikledi, ekose gömleğini omuzuna atıp dışarı çıktı. Terasta bir kez daha gerindi. Esnemekten yarıya kadar kapanan gözleriyle, uyanan günü izliyordu. Sabahı renklendiren, kırmızı arayı düşündü tekrar.

Nehire doğru yöneldi. Eğimden baktığında, hiç kimsenin olmadığını gördü. Yavaş yavaş aşağı indi. Suyun kenarında bir kez daha esnedi, bir ay sonra dipteki kurbağalan görecektik kadar berraklaşacaktı su. Önünü açıp, tam suya işeyecekti ki, söylendiğine göre, sidiğin etkisiyle su yüzüne çıkıp insanın sidik torbasına giren, insanı kıvrandıra kıvrandıra öldüren candiro'lan

87

anımsadı. Registro'da oturan yaşlı Sabara'nın başına gelenleri düşünüyordu insan ister istemez: Yıkanmak için nehire girmiş, suya işemişti bu arada. Bir candiro da bunu fırsat bilmişti. Hayvanı makas ucuyla çıkarmak gerekmişti. Şansı varmış ki, hayvan sidik torbasına ulaşamamıştı daha. Fakat Çamura ne kadının acı feryatlarını, ne faltaşı gibi açılmış gözlerini, ne de korkunç kanamayı bir türlü unutamamıştı. Bunların tümü, hepsi hepsi gerçek bir balık bile olmayan bir balıkçım yüzündendi. En iyisi kızıl kıyı yamacına işemektir. Sonra yere çömelip, ellerini suya soktu, ılık akıntıda ellerini ileri geri oynattı. Moralinin hâlâ bozuk olması tuhaftı. Korku da değildi bu.

Yaşamı boyu kanlı şeylerle işi olan Araguaialı bir caboclo, hırsızlık yüzünden az ya da çok heyecanlanıp ümitsizliğe kapılmazdı. Hayır, bu değildi. Fakat itiraf etmeliydi ki korkuyu andıran bir şeyler vardı. Suyu elleriyle şaplatıyordu. Küçük balıklar korkup; kaçıyorlardı. Güldü: Gerçekten de yaşılanıyor ve ödlekleşiyorum, diye düşündü. Suyu avuçlarına doldurup yüzünü

ıslattı, gözlerinden dışa vuran gecenin yorgunluğunu kovaladı. Bir ağız dolusu suyla gargara yapıp, dişlerden yoksun diş etlerini temizledi. Tenindeki su git gide uçarken, o yorgun ve kararsız çömeli kalmıştı. Nehre baktı. Piranha dolu olmalıydı. Kaç suçu piranalar temizlemişti! Sao Felix'e doğru baktı. Araguaia siyah lekelerle kaplıydı. Caraja-yerlilerinin kayıklarının, biri gelip diğeri gidiyordu. Müthiş kürekçiydi bu indo'lar. Köyün küçük demir atma yerlerinde diğer kayıklar tembelce sallanıyorlardı. Yerliler oralarda, yıkanıyorlardı; küçük yaylarla donanmış erkek çocukları, balık avına çıkmak için sabırsızlıkla günün iyice ağarmasını bekliyorlardı.

Oğlunu düşündü. Kederli biçimde düşünceleri ötelere uçtu. Valerio aşağı yukarı bu bacaksızlar kadardı. Ve bunlar gibi o da çıplak olarak nehir kıyısında yaşıyordu. Güçlü bir Araguaia melezi olacaktı, fakat üç hafta sonra yeniden oğlunun yanında olabilecek miydi gerçekten? Sessiz bir ürperti yüz adelelerini seğirtti: Ya oğlumu bir daha hiç göremezsem? -Lanet olsun, çıldırdım mı ne? - Bugün neyim var benim?- Saçmalık bu ya!...

Ayağa kalktı, arkaya döndüğünde kendisine gülümseyen Kanau'yu gördü.

"İyi günler Çamura!"

"İyi günler, epeydir burada mısın?"

"Hayır. Az önce geldim."

88

â

"Bir onca olsaydın beni canlı canlı yiyebilirdin; seni duyamadım."

Kanau yavaşça suya girdi.

"Piranhalara dikkat et, delikanlı!"

"Piranhalar beni bilir. Zehirli kanımdan korkarlar."

Kanau suya dalıp tekrar su yüzüne çıkıp düz yapışmış saçlarını salladı. Sudan çıktı ve yerlilerin yaptığı gibi saç uçlarını sıktı.

"Böyle bir banyo insana çok iyi geliyor. Yorgundum, ama şimdi uçup gitti."

"Nerde uyudun Kanau?"

"Biraz, Arûana evinde uyudum."

"O halde bütün gece dans ettin?"

"Evet"

Çamura çenesini kaşıdı.

"Bir şey var, anlamıyorum: Önce Conceição'da Dominiken'lerin yanında okula gittin, ondan sonra yeniden buraya gelip yağ kokan bu berbat maskelerin içine giriyorsun."

Kanau güldü: "Ben de anlayamıyorum. Fakat bu şeyi insan başına geçirip, saman etekle döndüğünde, maraca'yı eline aldığı anda... O zaman birşeyler hissediyorsun... Sen bunu anlayamazsın tabii. Bir yerli değilsin..."

"Buna inanıyor musun?"

Kanau'nun yüz ifadesi ciddileşip hüzünlendi. "Bilmiyorum."

Yalan söylüyordu. Bunu çok iyi biliyordu. İnanların tanrısına nasıl inanabilirdi ki? Kanansiu-e\ Güçlü olmayan ve kimseye yardım etmeyen zavallı bir tanrı. Fakat avnı biçimde rahiplerden tanıdığı cehennemi, araf ı vecezayı icateden, birçok ayırım yapan beyazların tanrısına da inanmıyordu; o tann sefil yerliler ve aynı şekilde sefil beyazlar yaratıyordu; o her şeyi tehdit ve korkuyla dolduruyordu. Hayır, hiçbir şeye inanmıyordu. Öleceği zaman yerliler gibi, tüm Carajaların da kendisinden geldikleri iddia edilen Araguaia'mn dibini boylamak da istemiyordu. Ne bu pislik cennetiyle ne de bu pislik cehennemiyle alıp veremediği vardı.

I

Rahiplerin ileri sürdükleri gibi ölümsüz bir ruhun olduğuna inanmıyordu. Öldüğünde toprak olacaktı ve her şey unutulacaktı. En iyisi bu değil miydi zaten. Ne beyaz, ne de yerli olduğu için

89

I

mutlaka böyle düşünüyordu. Kendisini sürekli toplulukların dışında görmüştü. Beyazlarla olduğunda herkesten, herşeyden ürkerdi; hiçbir şeyin gerektiğinde kendisine ait olmadığını düşünürdü. Yerlilerleken de- dans etmek için saman maskelerin altına gizlendiğinde ya da balık tutmak üzere nehre çıktığı zamanların dışında- aynı düşünceler rahatsız ederdi kendisini. Çamura'yı inceledi. İyi bir adamdı o. Ergeç, yaşayanların zincirinden eksilecekü. Kendisine kibar davranan ve ölümü kendisinin elinden olacak adamdı o. Kanau'nun bakışları karanlıklaştı. Çamura bunu fark etmedi, ettiyse de melezin inancını yıkmaya çalıştığından moral bozukluğuna verecekti.

Fakat Kanau'yu meşgul eden, sorun bu değildi. O yaşamak istiyordu! Yaşamak! Herkes gibi yaşama hakkına sahip olmak istiyordu. Hatta Çamura bir keresinde, onların da öldürmelerine izin verildiğini söylememiş miydi? Ve o, en ufak bir vicdan azabı bile duymayacağı biliyordu. Hiç pişman olmamak lanetinin bir yanıydı; damarlarında vahşi kanı dolaştığının en iyi kanıtıydı bu. Uaximani .albay Basilio ve karısını soymak için öldürdüğünde, en ufak vicdan azabı duymamış; tam tersine, neşeli bir biçimde dönmüştü köye; kayığı ıvır zıvırla doluydu ve bunca eşyası olduğu için, kendini mutlu ve zengin hissediyordu yalnızca. Onlara ne yaptığı sorusuna sakin sakin kürekle vurup piranhalara attığını söylüyordu. Ona kimse bir şey yapmadı; çünkü beyazlar yerlileri reşit saymazlar. Bugün bile Uaximani köyde yaşıyor, hür, neşeli ve mutlu. Balığa çıkıyor, aruanadansı yapıyor ve her zamanki ok yapma kaçıklığı sürüyor. Hareketlerinde pişmanlık ya da korkunun izi yoktu. Albay Basilio'yu oldukça zor öldürdüğünü hatırlıyordu. Fakat bu onun için sanki mızrakla pıracucu öldürmekle aynı şeydi.

Kanau, Camura'ya gözlerini dikti, fakat yapmayı tasarladığı şeyden dolayı ne pişmanlık ne de korku vardı içinde. Bunu yapacağına olan inancı, içten içe sinik bir güven duygusuyla, gözündeki gölgeleri silip götürdü ve bir gülümseme kondurarak, adama baktı.

Çamura bu gülümsemeye katıldı. Bu gerçekten iyi ve dürüst bir yerliydi. Bu her zaman suskun, bazan da biraz hüzünlü çocuğa güvenebilirdi. Kanau'nun sırtına vurdu. Aklına bir şey gelmişti.

"Bana söz verdiğin şeyi yapar mısın?"

"Tabii, bugün almaya giderim. Zamanım olur olmaz Sao

90

Felbi'e kaçamak yapacağım.

Çamura yamaca tırmandı. Artık niye tatsız ve hoşnut olmadığını anlamıştı. Santa İsabel'e geldiğinden beri hemen hemen ağzına tek yudum içki koymamış sayılırdı. İçki şişesi yolculuk sırasında; buraya varmadan iki gün önce dibini bulmuştu. Cachaça olmadan insanlaşamıyordu. Cesaretini, irade gücünü ve alaycılığını yitiriyordu. içkinin iyi gelmesi için bol olması gerekirdi. Valentin'in ufak kadehlerle verdiği minnacık içkiler ağızım bile ıslatmıyordu. Kanau'nun sözünde durmasını ya da şenlik olduğu için Valentin'in ona güzel, dolu bir şişeyi kendi basma içmesi için sunmasını bekleyecekti.

Amarelao ağacında asılı çan üç kez çaldı. Şenlik başlıyordu. Valentin saatine bakıp tam 7 olduğunu gördü. Bir kez daha çanı üç defa çaldı.

Köyde ses gittikçe yükseliyordu. Çocukların hepsi formalanyla saman kulübelerine çıkıp Kapı'ya yaklaştı. Çamura, Valentin'in evinin teras parmaklığında oturmuş her şeyi izleyip, gülüm sü yordu.

Marifetli zenci Valentin için durmak bilme yoktu. Gidip geliyor, kayboluyor, yeniden ortaya çıkıyor ve her seferinde de, dünya sanki her an batacakmış gibi telaşlıydı. •".

Valemin Koruma Örgütü'nün tüm elemanlarını, şenliğin hazırlıklarında yardımcı olmaları için işlerinden almıştı. Bugün kimse tarlaya gitmeyecek, kimse herhangi bir nedenle çiftlikte kalmayacaktı. Kesilen öküz saat beşte bir kayıkla getirilmişti. Öğleden sonra 5'te çevirme et yenecekti. Çamura kurumuş dudaklarını sıvazladı. Böylesi bir ziyafet ön operatif olmadan ne giderdi ya! Ama, Valentin'i kafaya alabilirdi belki. Evet bunu yapmalıydı.

Birkaç adam evlerin önündeki boş alanı süpürüyorlardı. Başkaları Valentin'in evinin arkasında, öküzün pişirileceği yeri biraz daha kazıyorlardı. En eğlencelisi de, Koruma Örgütü'nün yan binasına yaklaşan çocukları izlemektir. Yıllar önce Cumhuriyet'in başkanını konuk eden bu dev yapı birçok amaca hizmet ediyordu: Eğlence yeri olarak -bu akşam, burada, beyazların akordiyonlu gitarlı müzik şenliği olacaktı-; İnan erkek ve kız çocuklarının her gün okuma öğrendikleri okul olarak. Okumayı söktüklerinde, ezberledikleri için ne

91

okuduklarını doğal olarak anlamıyorlardı ayrıca... Çamura güldü. Evet aslında hepsi birer afacandı. Balıklar nehir yukarı akın ettiklerinde, hiçbir çocuk sınıfa adını atmayı düşünmezdi. Ya da başka herhangi bir eğlence düşündüklerinde yaramazlar yine iz bırakmadan kaybolur ve onları yeniden sert tahta sıralara alıştırmak yükümlülüğü zorlaşırdı... ayrıca bu yapı, herhangi bir nedenle yerli köyünde oturmak istemeyen diğer köylerden gelmiş yerliler için barınak olarak da kullanılıyordu. Bunun yanı sıra Santa İsabel'e demir atan beyazlar da burda yatıp kalkıyordu. Binanın yan kanadına da eczane kondurulmuştu.

Şimdi çocuklar Valentin'in evinin önündeydiler. Erkeklerin de, kızların da saçları omuzlarındaydı. Yağlanmış ve düzleştirilmişti. Saçları bu biçime sokmak uzun bir zaman alıyordu. Babaçu yağından parlayan saçlar uçlarda birbirlerine yapışıyorlardı. Beyaz gömlek ve

mavi boyunbağı olan formalar giymişlerdi. Çantalarının üstlerinde Yerli Koruma Örgütü'nün baş harfleri basılıydı: YKÖ. Etekler ve pantolonlar bütün ilkokullarda olduğu gibiydi, fakat buluzların üzerine, renkli boncuklardan yapma takılar, pamuk ipliğinden örülmüş, urucumla kırmızıya boyalı bilezikler takıyorlardı. Bacaklarında da, bunlara benzer takılar taşıyorlardı; ama bunlarda uzun püsküller vardı ve her kımıldanmada oraya buraya sallanıyordu. Bu yüzden ayakları ne kadar da küçük görünüyordu! Valemin, yerli çocukları aynı formaya bürünmüş uygar dünyanın çocuklarıyla bir araya topladı. Onları upuzun bayrak direğinin önünde tören dizilişine soktu. Bu şenliği seyretmek üzere köyden bir sürü kızıl derili gelmişti. Kadınlar göze batan çiçek motifli basma kumaştan dikili elbiseler giymişlerdi. Erkekler de ellerinden geldiğince süslenmişlerdi. Bu şenliği önemsemeyen kimileri ise, her gün kullandıkları pis battaniyelerle gelmişlerdi. Çamura düşündü: Valemin mutlaka çok duyguludur ve bir konuşma yapmadan duramaz. Fakat siyahın alçakgönüllü doğasının, anlayışsızlıktan ötürü zarar göreceğini de çok iyi biliyordu. Bu insanlara başka ne denebilirdi ki? Bu 19 Nisan gününün "Yerli Günü" olduğunu mu? Bunun ne anlamı vardı ki? Böyle bir şeyin olup olmaması hükümetin kendilerine bir gün adayıp adamaması bu orman insanlarını ne ilgilendirirdi ki? Burulan düşündükçe daha çok hüznleniyordu Çamura. Çıktığı her yolculukta daha az yerli ile karşılaşılıyor, yaşayanlar ise daha hasta görünüyorlardı. Bunu hükümet biliyor muydu, yoksa bu

92

gün sadece iş olsun diye düşünülerek mi kararlaştırılmıştı?...

Ayağa kalktı. Sonuçta yerliler için bir melez değil, bir ron'ydi. Bu nedenle, saygı duyulan bir kişiydi ve iyi bir örnek olması gerekiyordu.

Topluluğa yaklaştı. Yaşlı yerliler kıyameti kopanyorlardı. Alışılmayan biçimde gırtlaktan çıkararak kendi dillerinde hızlı hızlı konuşuyorlardı; belki de, beyazlardan konuştuklarını anlamamaları için. Valentin eve koşmuştu; şimdi geri dönüyor, katlanmış Brezilya bayrağını saygıyla kollarının arasında taşıyordu.

Derin bir sessizlik oldu.

Valentin bayrak direğine doğru gitti. Ciddilikten dolayı neredeyse soluk almıyordu, yüzünde pek kolay görülemeyen bir ağırbaşlılık vardı. Bayrağı ipe geçirip yavaş yavaş göndere çekti. Bayrak açılıp gönderde çok yavaş ve umursamazlıkla yelin isteği doğrultusunda dalgalandı.

Yerliler hiç mi hiç duygulanmadan olayı izliyorlardı. Onlar bayrağı güzel buluyorlardı yalnızca. Valentin duygulu duygulu onların yüzlerine baktı. Yutkundu. Kendisindeki bu yurt sevgisi, dalgalanan bu bezin simgesel anlamı hakkında herhangi bir anlayış ya da fazlasıyla duygulanmış göğsünden bu yabancı kaba yüreklerle herhangi bir şey aktaramayacağını çok iyi biliyordu. Bu ülkenin bayrağını izleyen çekik gözler, bir jaguann gerilmiş derisine de herhalde aynı şekilde bakarlardı. Üzüntüsünü yenip elini şaklatarak çocukların ayrılacakları işaretini verdi. Bunu olağanüstü bulmuşlardı işte. Hemen kulak tırmalayan çığlıklar atmaya başladılar. Her biri köye ilk önce dönmek istiyor ve saman kulübelere kaybolup, bu rahatsız elbiselerden kurtulmak için, Kapı'dan geçmek üzere itişip kakışıyordu.

Çamura bakışlarını bu sahneden çevirip her zamanki gibi kayıtsızca akan, balta girmemiş ormanın tüm sırlarını bilen nehre baktı; Valentin ve arkadaşlarının, yerlilere duyduklarına karşı anlayış içinde...

Şu an, beyazların limanına botlar yanaşıyordu. Kuru buriti ve palmye lifleri yüklüydüler. İnanlar dışarı fırlayıp birer demet yaparak yukarı tırmanıyorlardı. On metre arayla, samandan piramitler kurmaya başladılar. Bu yığınlar beyaz yerleşim merkezlerinin başlangıcından kıyı boyunca köyün sonuna dek

93

uzanıyordu. Geceleyin harika görünecekti bunlar.

Hatta Valemin, şenliği daha da güzelleştirmek için birkaç havai fişek ateşlemek istiyordu.

Fakat böyle bir tantana yalnızca beyazlarla kalmıyordu.

Köy daha da betardi.

Bütün kadınların hep bir ağızdan konuştuklarını düşünürse insan.

Şurada burada calugi çanaklarıyla dolaşırken, sarkık memeleri saat sarkacı gibi sallanan kadınlar görünüyordu. Bazıları ise yerde çömelmiş manyoka ufalıyordu. Çocuklar kendilerini tüylerle, bir sürü zincirlerle rengârenk tüylerden küpelerle, siyah iplerle, sırtlarda sallanan püsküllerle süslüyorlardı. Ve bunların tümü gürültü patırdı içinde oluyordu. Üstüne üstlük, öra'lar kulak tırmalayan çığlıklarla ortalığı velveleye veriyordu. ^Köpekler ne kadar da çok

köpek vardı- durmadan havlıyordu. Papağanlar gevezelik edip, her seferinde kahkahalar patlatıyorlardı.

Bu gürültüye hiç mi hiç tahammül edemeyen, Malua'nın yaşlı evcil jaburu kuşuydu. Zavallı ve hüznü bir biçimde nehir kıyısına, bu kargaşadan uzak bir yere gitmiş. Suda bir bacağını kaldırmış sakince uyumaya koyulmuştu.

Güneş batımdan çok önce her yerden şenliğe insanlar akın ediyordu. Sao Felix'ten Joao Irineu'nun çiftliğinden -bir şenlik olduğundaXavante'lerin yakında olup olmadığını düşünmüyorlardı-, çok uzakta olan Raimundo Morais'in çiftliğinden... Her yönden, her köşeden insan akıyordu. "Yerli Günü"nden bir hafta önce Valentin nehir aşağı köylere, yerlileri davet için haberci gönderiyordu. Bu yılki şenliğin önceki yıllardan daha parlak geçeceği görünüyordu. Valentin 8 aydır bu görevdeydi; siyahın her şeyi canlılıkla ele alışını herkesin hoşuna gidiyordu. O neşeli bir dost, canlı, çalışkan, eliaçık biriydi...

Öküz ateşte çevriliyor, pişen etin kokusu havayı doldurup, yayılıyordu. Çamura mutluydu. Koruma Örgütü Başkanına böyle bir günde hiç kimsenin isteğini geri çevrilemeyeceğine inandırmayı başarmıştı. Ve sonunda leziz bir cachaç«şişesini cebine indirmişti. Bu yüzden gözleri diğer zamanlardakinden daha küçük, daha kurnaz görünüyordu. Yürüyüşü oklukça sarsak ve konuştukları alışılmadık bir tınlayış içindeydi. Fakat ne

94

zararı vardı ki; bugün bayramdı, öyle değil mi?

Aşağı limana doğru baktı. "İeyyt! Çamura! Daha başkaları da geliyor!" diye bağırdı.

Gerçekten de daha bir sürü insan geliyordu.

Valemin kaba dokulu beyaz kumaştan dikilmiş takım elbisesini ve yeni parlak iskarpinlerini giymişti. Saat 5'te çanı çaldı. Sabahki sahne yinelendi. Aynı giysiyle yerliler görüldü.

Valentin bayrağı aşağı indirmeye başladı. Şenlik davetlileri direğin etrafında toplandılar. Bayrak yavaş yavaş aşağı indi... Herkes alkışlamaktaydı; fakat kimsenin aklına milli marşı söylemek gelmemişti. Çamura güldü. Muhakkak sözlerini kimsenin bildiği yoktu. Ayrıca kendi de dahil, Brezilya'nın her yerinde olduğu gibi burada da halkın onda biri milli marşın sözlerini bile bilmezdi, bilse de anlamını düşünmemişti. Aniden nehirin ortasından sesler geldi. Heyecanlı bir suskunluk. Sesler daha da iyi duyulmaya başladı. Adeta bir büyü gibi herkesin yüzüne bir gülümseme yayıldı:Yerlilerin ve beyazların, yaşlıların ve çocukların.

Sesler gittikçe yükseldi ve belirginleşti.

Hepsi:

"Chibiu!..."

"Chibiu!..."

"Chibiu'nun akordiyonu!... " diye bağırdı.

Kimse artık aşağı tam olarak indirilmemiş bayrağı düşünmüyordu.

Herkes birbirinden kopup delice kıyıya koştu. Müzik kıyıya çıktığında herkes orda olmak istiyordu.

Valentin bayrağı tek başına indirdi, tek başına katlayıp onu muhafaza etmek için, tek başına eve gitti.

Akordiyondan çıkan ezgi ne kadar da güzeldi! Burada radyo yoktu; insanlar herkesden uzak yaşıyordu. Arada sırada düzenlenen böyle bir şenlik belki de yaşamın yalnızca kazmanın •sert sapını sallamak ve tuzlu terle yeri ıslatmaktan başka şeyler sunabileceğini göstermeye yarıyordu.

Chibiu, yaşasın nidaları ve alkışla karşılandı. O, kahraman, kişiliğinin tamamıyla bilincindeydi; kayıktan inip ağır vücudu ve akordiyonu ile bayın tırmandı. Diğerleri, ona Şenlik Evine kadar eşlik edip, arkada bulunan -pirinç deposu, yatak odası ve

95

mutfak- gibi birçok işlevi olan büyük bir odada, renk atmış melankolik akordiyonuyla, şişindiği başarısıyla şimdilik yalnız bıraktılar. Chibiu akordiyonunu dikkatlice marangoz tezgâhı üzerine koyup çizgili bir mendil çıkararak terlemiş yüzünü sildi ve ellerini miskince cebine soktu. Salonun süsünü farkettiğinde sevinçten bir ısıklık atarak buna olan saygısını dile getirdi: Gazete kâğıdından yapılmış çiçek dizileri duvardan duvara her yöne uzanıyordu. Kapı ve camların etrafını palmiye yelpazeleri süslüyordu. Büyük buketler biçiminde derlenmiş renkli çiçekler* Caraja testileri içinde bütün her şeye sanatkârane bir hava veriyordu.

"Vay canına!... Kutlarım!..."

Maria Pomba'ya yiyecekmişesine bakışlar atılıyordu. Kızın yüzü kıpkırmızı oldu. Utangaç bir tavırla güldü ve tedirgin gözlerini giydiği cilalı sandaletlerine indirdi. Ayak ucuyla, salonun pekiştirilmiş tabanını utangaç bir biçimde çiziyordu.

Artık hiç kimse çekingen davranmıyordu. Hepsi kendini tutamayarak birden bire kahkayı bastı. Kız arkadaşları kucakladı onları. Kimse konuşmuyordu, ama herkes Chibui'nin gelip akordiyon çalacağını bildiğinden, her şeyi bu kadar güzel yapmış herhalde." diye düşündü.

"Demedim mi ben, Chibiu kıza tutuldu?"

"Gördün mü, kıpkırmızı oldu kızcağız!"

"Hımmm! Bu iş muhakkak evlilikle biter."

Birdin adamının herhangi bir ziyaretinde sunağı hazırlamak veya eğlence salonunu süslemek ya da vefat etmiş kişinin kavuşturulmuş ellerine çiçek koyulması gerektiğinde her şeyi donatmakta oldukça yetenekli, yapılı, iri memeli tombul Maria Pomba çağırılırdı... Maria Pomba mutlu ve utangaç bir şekilde "Üff benimle uğraşmayın!.." diye kekeleyebildi yalnızca. Ve onun heyecanlı gülüşü, şaşkın göz yaşlarına dönüşmeden arkasını dönüp insan kalabalığından geçerek terasa çıktı...

Valentin canlan çaldı. Bunun her şeyin bir anlamı vardı: Çevrilmiş et, hazırды.

Evinin terasında masalar sıralanmıştı; hatta sehparların üzerine atılan tahtalar masa görevi yapıyordu. Her şey yalnızca ağaçtandı, masa örtüleri yoktu; ama bu hiç de önemli değildi çünkü gerekli olanlar vardı: Tepeleme manyoka unuyla dolu çok sayıda tabaklar ve öküz eti parçaların dizilmiş olduğu şişler.

96

Hepsi bu şenliğe hazırlanmışlardı. Valentin'in evinin etrafındaki alan insanlarla doluyordu. İşte rengârenk giysileriyle oradaydılar karmaşık bir biçimde. Rengârenk tonlarla her çeşit kol, bıçak saplarına uzanıp, bir sürü bıçak türü ete saplanıyordu; dumanı üstünde, güzel kokulu etin kırmızı suyu masanın üzerine sıçırıyor, oradan da damlayarak yeri ıslatıyordu.

Dağınık vaziyette duruyorlardı insanlar. Dikkati çeken ve gözleri kamaştıran renkli giysiler sarıyordu. İnsanların çıplak vücutlarını, inanlar ellerinden geldiğince süslenmişlerdi. Vücutları tepeden tırnağa kırmızı renkle boyanmıştı. Bu kırmızıda, yenipapo meyvesinden çıkanları siyahımsı suyla çizili çeşit çeşit figürler kontrast yaratıyordu. Saçları yağdan parlıyordu. Küçük kazların tüyü, bacaklarına çizdikleri süs çizgisi ve beyaz havla örtülü adeleli kalçalarına yapışmıştı. Ve bütün bu süslemeler, kokusu tahrik edici şekilde burun deliklerine gelen yabancı misk çiçeğinin yapışkan sütüyle tutturulmuştu. Kısa bir süre sonra tabakların dibi görülüyordu, ama onları doldurmak için hemen kavrulmuş unla dolu hindistan cevizi kabukları getirilmişti. Dişler kuvvetlice kırmızı ete gömülür birbirini izleyen avuç dolusu un ağızlarda kaybolurken, bir fıkra, neşeli bir söz, bir şaka, bir övgü herkesin coşkusunu biraz daha artırıyordu.

Valemin mutlu mutlu güldü. Bu tam anlamıyla bir şenlikti! Yerliler böyle bir gün yaşadıkları için gurur duyacaklardı. Gözleri, yaklaşan ve yaklaştıkça da yerin tozunda zikzaklar çizen gerilerdeki Camura'ya ilişti. Chibiu'yu hafifçe iterek, komiseri gösterdi. "Aman tanrım! Ayyaş! Ne kadar da çok içmiş! Bu onu öldürebilir!"

Yavaş yavaş geçe bastırıyordu. Et-şiş ziyafeti sona ermişti. Hepsi ha babam tıka basa yemişti.. Bazıları uzanmak zorunda kalınlardı, bazıları ise bir köşeye çekilip duvarlara yaslanmıştı. Kıyı sus pus olmuş insanlarla doluydu. Bu insanların ağırlığı, yediklerini hazmedemeyen boğa yılanlarını anımsatıyordu. Hatta bazılarının artık yemeği düşündüklerinde bile mideleri kalkıyordu.

Ancak İnsanlar için iş daha bitmemişti. Et parçalarını ve tam kemirilmemiş kemikleri köye taşıyorlardı. Aruana evinde, her şey nehir aşağıdan gelecekler için muhafaza ediliyordu. Onlar, Santa Isabel'den iki km uzaklıkta bulunan kıyıda hazırlandıklarını

97

bildirmişlerdi. Burası Btondiru ve Creran-Aua köylerinden gelen İnsanların buluşmak üzere kararlaşnkan yerdı.

Kısa bacaklı daima bir deri bir kemik yerli köpekleri ile beyazların köpekleri, kemik ve yağlı et artıklarını ağızlarıyla taşıyarak avluyu temizlediler. Ara sıra da birbirlerine keskin dişlerini göstermeyi de ihmal etmiyorlardı. Bu kemik torbalan onçalara da saldırmaktan çekinmeyen gerçek birer canavardı. Birbirlerine saldırdıklarında ise merhamet bilmezlerdi.

Nefretten hırlayarak akıttıkları taze kanları, çevirme etten akan kanla karışınca acı acı uluyorlardı. Bu hırlaşmalar kanları doymuş konukları az da olsa neşelendiriyordu. Bakışlarından eğlence kıvılcıkları saçılıyordu. Fakat bu kadarla kalıyordu. Hayvanları

birbirlerinden ayırmak için yerinden kimse kımıldamıyordu. Tam tersine, onlan daha da kışkırtıyorlardı.

Bundan hoşlanmayan, ayağa kalkıp hırlaşmayı sona erdirmek için var gücüyle sopa sallamak zorunda kalan, saldinya uğrayan köpek sahipleriydi. En kötüsü de, bu köpek sahibinin bir yerli olmasıydı; o zaman eline sert topuz borduna'yı alıp, kimin olduğuna bakmaksızın vuruyordu köpeklerle. Hayvanlar uluyarak dört bir yana kaçıyordu.

İlk yıldız tıpkı gözyaşı damlası gibi duruyordu gökyüzünde. Nehirden tatlı bir rüzgâr esiyordu. Büyü bozulduktan sonra diğer yıldızlar da çabukça ortaya çıkmaya cesaret etti. Karanlık gece nehrin üzerinde yayılmıştı, nehir ise içinde balık avlayacak yıldızları korkutmamak için sakin ve dalgasızdı.

Herkes umutla bekliyordu. Birkaç dakika sonra Carajalar burada olacaklardı. Ve her yıl olduğu gibi onlann Santa Isabel'e gelmeleri olağanüstü bir şeydi. Tarif edilmesi imkansız vahşi bir seyir. Koydan bir Caraja sesi geceyi deldi. Bu çağnya köyden bir "kou" sesi karşılık verdi. Ses şimdi daha da yakından geliyordu. Köyde kargaşa başlamıştı. Birçok ses "kou" diye koro halinde yankılanıyordu. Bunu izleyen şamata çok daha güçlüydü. Bir bağırış çığnıştır kopmuştu. Bir İnan, küçük kıyıda dörtmala koşarak beyazların alanından geçti. Valentin'in evinin önünde durup nefes nefese

"Hey İnanlar!Aşağıdaki Carajayalar geliyor!Üye haber verdi.

Topuğunun üzerinde dönüp tekrar köy yönüne doğru koştu. Valemin havai fişekleri kapıldığı gibi kıyı eğiminde birbirlerini itip kakan halkın arasına daldı. Bir grup yerli saman piramidlerinin

98

yanlarında bitip konukların Santa Isabel körfezini dönmelerini kolluyorlardı. Hepsi de son derece heyecanlıydı. Niye bu kadar zaman alıyordu ki? Dakikalar sanki zamana yapışık gibiydi, zaman da duraksıyordu. Kimse konuşmuyordu. Herkes bakışlarını İnanların nehir aşağıdan gelecekleri yöne dikmişti.

Beklenen an gelip çattı. Bir yalaza karanlığı yarıp yaklaştı. Bir meşaleye dönüştü ve meşale suda yansıdı. İlk kayık akıntıyı atlatıp Santa Isabel'e dümen kırmıştı. Artık susturmak imkansızdı halkı. Bütün yerliler bağrışıyor ve çığnşların içinden selamlamalar seçiliyordu.Santa Isabel Carajaları "İnan Btondiru! İnan Creran-Aua! Manakeri-kü..." diye bağınıyorlardı. İçlerinden biri: "Bunlar niye böyle bağrışıyorlar?" diye sordu. "Fontouralı Carajalar! Meto Verdeli Carajaları Buraya gelin!... diyorlar"

İlk kayığın arkasından, öteki meşaleler de göründü. Martı ve diğer yaban kuşların bağnşlarını öykündükleri duyuluyordu artık. Ara sıra "Tiokre, İnan Raumalo-Desse!... Tiotoitica!..." diye selamı alıyorlardı.

"Santa İsabelli Carajalar, bekleyin! Teşekkürler!..."

Soruyu soran adam "Ne züppelik ha! Ne de kibarlar böyle!" diye açıkladı.

"İnsanlar içinde yerlilerin en kibar insanlar olduklarını işitmedin mi sen?"

Kayıklar suyu buruşturarak yaklaşıyordu. Meşaleler yana yana tükenmişlerdi. Ama hâlâ Santa Isabel'den 20 metre uzaktaydılar. Bağnşlar, çığnşlar, kuş sesleri çığncasına birbirine karışıyordu.

Kulak tırmalayıcı bir "kou" sesi, yerlilere buriti saman yığınlarını yakmalan için bir işaretti. Saniyenin onda biri kadar bir sürede ateş dilleri kuru lifleri yalayıp yukan tırmandı. Kıyı birden bire aydınlanıverdi. Gece yitmiş, halk aniden belirivermişti. Vahşi kıvılcımlar kıyıdakilerin gözlerinden saçılıyordu sanki. Oyunun ilkel sevinci, buna tanık olan herkesi sarmıştı. Hüküm süren genel coşku, bazan yerlilerin bağnşını andıran, içlerinden birdenbire dışarı çıkmak isteyen sesi bastırmalarını güçleştiriyordu. Kayıklar, karaya doğru hızla yol alıyordu .Velvele daha da şiddetlenmişti. Valemin havai fişekleri ateşledi. Fıslamaları cehennem gürültüsüne karışıp yitiyordu. Ardındarî fişekler yavaş yavaş yere süzülüyorlardı; tıpkı kayan yıldızlar gibi.

99

Meşalelerin ışığında kayıklar seçilmeye başlamışlardı. Kürekte dört adam vardı, diğerleri ayaktaydılar. Hepsi çıplak, boyanmış ve süslenmiş, geliyordu. Bir çoğunun başında tavus eteği kadar büyük dev tüyler vardı. Bunlar güçlü adaleli haşmetli adamlardı, titreşen ışık, adalelerini daha da belirginleştiriyor, babam yağı ile ovulmuş bronz renkli vücutlarını parıltıyordu. Kayıklar öne doğru kayıyorlardı, sanki onlan kürekler değil, bağnşlar sürüklüyordu. Bir sıra halinde geliyorlardı ve neredeyse birbirlerine dokunacaklardı. Bu ateş zincirini uzaktan görecekti biri, onu, nehirde yaşayan büyük ateş yılanı efsanevi buluna olduğunu sanırdı.

Şenlik alayı köye iyice yaklaşmıştı. Kıyı yamacındaki ateşler birbiri ardına tutuşturuluyor ve konuklar meşalelerle aydınlatılıyordu.

Coşku, ilk kayığın Caraja kıyısına yanaşması yi a doruğa ulaştı. Sanki dünya yanıyormuşçasına her gırtlaktan bir ses çıkıyordu.

Yerliler yamacın tepesinde dövülmüş on metrelik toprak alana kocaman bir daire çizmişlerdi, ve çevresine bir metre arayla kuru samandan diğerlerinden üç kat daha büyük piramitler yapmışlardı. Öbekler tutuşturuldu. En yakın evler gündüz gibi aydınlandı. Rüzgarın taşıyacağı ufak bir kıvılcımın köyü bir cehennem ateşine dönüştüreceği kimsenin aklına gelmiyordu. Hiç kimse Kanansiu-e'nin bu. anda tıpkı onlar gibi vahşilikle dolu olacağını aklına getirmemişti. Payen şarkılarla dolu bu çılgın özgürlüğün kötü bir sonla bitmesine izin vermezdi. Delicesine dans eden bedenlerden esen rüzgârın o kadar gücü yoktu ama.

Her yer aydınlıktı. Konuklar ikişer ikişer kıyı yamacına tırmanıyorlardı. Kollarını kavuşturmuş, vücutlarıyla ileri geri yaylanarak çıkarlarken başlan her adımda öyle sallanıyordu ki, tüy takılarının ve /on /önlerinin düşeceğinden korkuyordu insan.

Köyden de ikişer ikişer gelmeye başlamışlardı; elleri arkalarında gelenlerin selamlarına ve saygı gösterilerine kavmin kendi şarkılarıyla karşılık vererek. Herkes en kibar ve de en iyi kurulmuş cümleleri sunmak istiyordu, ancak bu cümlelerin yerini yine ender bir kuşun vahşi ötüşü aldı.

Yalınlanan ateş yığını, süsleri yalnızca beyaz tüyden oluşmuş yerli çemberinden dolayı, gelenlerin bakışlarına kapalıydı. Santa

100

İsabelli Carajalar balıkçılın beyaz tüylerinden yapılmış lori-/on'leriyle hava aüyorlardı ve bunlar omuzlarının ya da başlarının her eğilişinde sallanıyorlardı. Savaşçılar dans edip sanaüanni kulak tırmalayan şarkılarıyla icra ettikten sonra, grotesk ve komik dansçılar sahneye çıktı. Dans ederek, soyтары ve deliyi öykünüyorlardı. Her iki dansçı da köydendi, jestler ve şakalarla birbirlerini gölgede bırakmaya çalışıyorlardı. Hatta bazı anlar oldukça müstehcen bile oluyorlardı bu yüzden. Buna rağmen kahkalar topluyorlardı. Bu genel ve bulaşıcı neşe içinde; eğer kızılığını yavaş yavaş yitiren ateş ışığı, tüy süslemelerine karşın yine de çıplak vücutlarını ve hatlarını yakomozlarla aydınlatmasaydı, beyazların gülmesiyle yerlilerinkini birbirinden ayıramazdı insan.

Ateşler seslerle aynı anda tükendi. Geçici bir "yorgunluk herkesi miskinleştirmişti.

Kavmin reisliğini yapan sözü dinlenen ihtiyar Malua, şenliğin bu bölümünü kapattı ve anık konukların anıana evindeki ziyafete gitmeleri için buyruk verdi:: küçük meşalelerle buraya yola koyuldular.

Kadınlar birden hüznünlendiler, yerliler kadar beyazlar da; çünkü orası kendilerine kapalıydı ve şenliğin bundan sonraki akışından mahrumdular.

Malua güreşmeye bu gece izin vermiyordu. Btondiru ve Creran-Aua'dan gelen İnanlar'ın kürek çekmenin büyük angaryasından sonra dinlenmeye ihtiyaçları vardı. Buna karşın Malua onların gece boyu dans edeceklerini çok iyi biliyordu.; gökyüzündeki yıldızlar, zillerin tek düze şingirtıları ve binlerce kez yinelenen sözcükler karşısında coşkudan titreyerek tuluşacaklardı. Ama gençken o da dinlenmcyip, böyle bir öneriyi aynı biçimde takmazdı...

Aruana evinde Kanau giyinmek üzereydi. Alnında derin bir çizgi belirmişti. Kötü önseziler onu rahatsız ediyordu. Elleri dermansızdı. Kollar hizmet etmeyerek iradeye karşı koyuyorlardı. Bunun arkasında korku yatmıyordu ama, daha çok sinirlilikti bu. Çünkü tüm hesaplar yanlış sonuçlar doğuracağına benzerdi.

Hasır eteklerin sonuncusunu beline doladı ve dans ederken kaymasın diye sıkıca bağladı.

Kayık niye gelmemişti? Ne olmuştu acaba? Çok vahim bir şey

101

olmalıydı herhalde. Ya da Iroa uyuyakalıp, kayık da farkedilmeden kaçmış olabilir miydi? Hayır, bu hemen hemen olanaksızdı. İroa...

Nehrin diğer yakasında yağ kokan bir battaniyeye sarınmış, meşaleleri gördüğünde gözlerinde özlem dolu bir bakış belirecek arkadaşını düşündüpnde gülümsedi; İroa burada olan her şeyi yaşayacaktı muhakkak.

Dikuria biraz öfkeli bir halde kafa tuttu: "Kan-ku! Benim işim tamam. Sen de amma uzatıyorsun, ha!...

Kanau kendisiyle dans edecek olan yerliye döndü. Eşi ara tüyleriyle süslenmiş uzun biçimli maskeyi takmıştı bile ve ellerinde ziller tutuyordu. "Birazdan hazırım, Diku."

Maskeyi kavrayarak yüzüne geçirdi, diğer iki zili alıp evden ayrıldı. Dikuria'nın önüne durarak başını salladı. Dikuria buna karşılık verdi. Bir süre kararsız kaldı, daha sonra diğerinin tutturduğu şarkının ezgisine göre zilleri şingirdattı. Toprağı dövülmüş ön avluya doğru dönüp maskeli başlarını oraya buraya atarken, tepelerinden sarkan uzun tüy örgüleri de sallayarak küçük küçük adımlarla ilerlemeye başladılar... "Eh! Jacarerie..." "Eh! Jacarerie..." "E e e e e..." "Jacarerie... rera," "İerran..." Müziğin vahşi büyüğü Kanau'yu gitgide büsbütün sarmaya başlıyordu. Ruh ve duylar doruk noktasındaydı Yerli kanı kabanyordu damarlarında. Unutuşun perdesi sarıp sarmaladı onu. Şimdi her şey yitmişti. Çok çok sonra, yorgunluk çöktüğünde, uzuvları, yüzü ve saçları terden yapışakaldığında şu anı algılayabilecekti.

Ama şimdi yalnızca çevresinde olup bitenler vardı onun için. Oraya buraya devinen, hızla arkasına ve önünde koşuşturan diğer dansçılar.

Üç saat boyunca dans... Arkaya ve öne yeniden adımlar. Eğilmeler ve paredebazlıklar. Vücutlar terle tuzlanır...

Kısa bir ara verdiler, sarkılan yöneten Dikuria yeni bir şarkı

102

dizisi belirlemek üzere biraz düşündü....

Jacurutu kuşunun şakıması uzaktan uzağa duyuldu.

Kanau kulağını aruana sarkıl anndan aldı.

Kaygılı ötüş yinelendi.

"Hey! Diku-ku!... Jacurutuyu duydun mu?"

"Çok şakıdı..."

"Sık yinelendiğinden emin misin?"

"Evet. Uzun süredir cıvıdayıp duruyor. Erkek için öten bir dişi olmalı."

Küçük bir yalan kıvrarak Dikuria'ya "Dans etmiyeceğim artık ormana gidiyorum, çiğim geldi." dedi.

Arkadaşı kendisine tatsızca takıldı: "Kan yorgun. Kan dans etmeye alışık değil."

Kanau güldü, fakat bir korku yüreğini kaplıyordu. Bunun başlangıçtan önceki ürperti olduğunu biliyordu. Bir kez başladıktan sonra, hiçbir şey durduramayacaktı onu. Hiçbir şey.

"Diku, seninle dans etmesi için Uerea'ya seslenebilirsin. O da benim kadar iyi şarkı söyler."

"Ben de öyle düşünüyordum."

Aruana evine geri döndü.

Şimdi, hareketleri birden bire canlılık kazanmıştı. Göz açıp kapayınca kadar, hasır kıyafetle maske duvarda asılıydı.

Elinin tersiyle alındaki teri sildi. Pantolonunu giydi ve gömleği tam giymeden karanlıkta kayboldu.

Hızlı adımlarla uzaklaşıyordu. Aruana şarkılarının gücü gittikçe azalıyordu. Ormanda durup bir erkek Jacurutunun ölüşünü öykündü. Biraz bekledi, ardından karşılık geldi. Yanılmamıştı. Bu İroa'ydı.

Arkadaşına doğru yöneldi.

"Oh, Kan!... Ne kadar da geciktin!... Nerdeyse bir saatten fazla oldu, sesleniyorum."

"DuVmadım, İro. Bir şey mi oldu?"

"Hem de çok. Kayık geldi..."

Bir ürpertidir kapladı Kanau'yu. Bu tahmininden iyiydi. Hem de çok iyi. Çünkü o. nehirde büyük bir kovalamacadan sonra, Santa Isabel'in çok aşağılarında sıkıştırıp yolunu kesebileceğini düşünmüştü. Şimdi bunların hiçbirine gerek kalmamıştı...

103

"Anlat, İro..." , "Küçük kıyıya yanaştılar. Kadının çocuğu oldu. Durumu kötü. Raumalo Dese'de penisilin yüzünden durmak zorunda kaldılar. İki gün sürer. Valentin'in penisilini vardı. Verdi bile..."

Kanau yavaş yavaş her şeyi anlamaya başladı. Doğum kayığının yol' almasını engellemişti. Gülümseyerek hemencecik düşündü. İki gün. Çabuk hareket etmeliydi. Çünkü Çamura'nın silahlı adamları Santa Isabel yoluna koyulmuşlardı. Herşey kendisinin tahmin ettiği gibi yürürse, polisten en az beş gün avantajlıydılar. Beş günün ikisinde hiç kimsenin ruhu duymadan Tapirapes ağzını geçerlerdi. Durum buydu.

"Ya Çamura, İro?"

"Tori'lerin şenliğinden geçtim ve onları dans ederken gördüm. Çamura sarhoş. Ne yaptığını bilecek durumda değil."

Kanau İroa'nın sırtına vurarak: "Her şey umduğumdan daha iyi geliyor."

Kanau'nun İroa'nın gözündeki endişeli ifadeyi görebilmesi için gece çok karanlıktı.

"Her şey böyle devam ederse, çok zengin olacağız, İro."

Ama İroa buna pek inanamıyordu. Zengin yerli? Ya her şey tıkırında gitmezse? Hem sonunda...

Niçin zengin yerli? Bu olmadı hiç. Kimse zengin olmadı. Tersine, beyazlar yerlileri gittikçe yoksullaştırıyor ve onları mahvediyorlardı. Piraruculan öldürmek, yaban domuzlarını ve lori /örfler için tüylerine gereksinim duydukları balıkçıl ve diğer kuşların kökünü kazımak için gittikçe daha da çok beyaz geliyordu...

Kanau'ya eşlik etti. Chibiu'nun akordeon müziği, kâğıt, fenerler ve gaz lampa ile aydınlatılmış salonu dolduruyordu.

Sandaletlerin ve ayakkabıların sürtünme sesleri gittikçe şiddetleniyordu. Halk pencereye üşüşmüştü. Şimdi kısa bir polka duyuluyordu. İki eli ellerinden geldiğince dikkat çekmeden izleyicilerin arasına karıştı.

Her yüz neşe kıvılcımları saçıyor. Valentin dişsiz, kararmış dişetli ağzını hiç kapamıyordu. Işıl ışıl gözlerle dans eğlencesini izliyordu. Ara sıra bakışları, salonda dans etmek için komik gayretlerle ısrar eden Camura'ya yöneldiğinde kahkahalar savuruyordu. İroa Kanau'yu dürtüp durumu gösterdi.

Kanau güldü ve arkadaşını kolundan tutup beraberinde

104

götürdü.

Yeniden dışarı , geceye çıkıp ormana girdiler.

"Şişeler nerde, İro?"

"Az ötede."

"Elimi çabuk tutmak zorundayım."

"Bekle, getireyim."

Kanau oturup gökyüzündeki yıldızlara baktı. Gece yansına yakın olmalıydı. Uzaktan yerlilerin aruana şarkılarıyla beyazların akordeonunun sesi birbirine karışmış, duyuluyordu. Bundan hiçbir zaman bir uyum sağlanamazdı! Ve her defasında da, beyazlardan geleni daha güzel daha hoşnut; yerlilerin yaptıkları ise onların gerisinde kalıyor ve meydanı boş bırakıyordu. İçinde dönenip duran da aynı ayrılıktı; hiçbir zaman birleşemeyeceği ve hiçbir yere ait olmayan... Düşüncelerine başka bir yön verdi; mizacını değiştirmek onun elinde olmayan bir şeydi. Karanlığa alışan gözleri İroa'nın vücudunu seçti. "İşte buradalar, Kan."

"Birini bana ver!" Bıçağı kınından çıkarıp tıpayı çıkardı. "Gene lutsana şunu!"

Elini cebine sokarak küçük bir paket çıkardı. "Bir kibrit yak!"

İroa söylenenleri yaptı. Yerlinin gözünde bir korku ifadesi belirdi. Yutkundu. "Bunu nereden aldın Kan?"

"Koruma Örgütü eczanesinden. Dünkü kalabalıktan yararlanıp duvardan atladım. Eczacı dolabının anahtarı olmadığını görmüştüm."

"Ya bir şeyler eksildiğini farkedersen!."

"Korkma, yalnızca birazcık toz aldım, sonra her şeyi yerli yerine koydum, üstelik hiç kimse görmedi beni."

"Ya Çamura bağırır mı?"

"Onu buraya getireceğiz. Bu bir öküzü bile öldürür."

"Kan, çıldırıyor gibisin. Çamura eğer şişedeki zehiri bir fark ederse?"

"O alkole düşkün, hem ortalık oldukça karanlık, insan hiçbir şey göremez..." Aklına bir fikir gelmişti. "Şişeyi tutsana biraz."

İroa söylenenleri yaptı. Kanau bir kibrit yaktı.

"Şişeyi ışığa tut. Gel bak!"

İroa uzandı.

105

"Bir şey görüyor musun?" Yerli başını salladı.

"Gündüz bunu görebilirdin, fakat böyle bir gecede, asla." İroa alçak sesle mınıldandı:

"Rebunan-ni... Zehir... Bıçakla yapacağını söylemiştin hani?"

"Önce öyle düşünmüştüm. Ama böylesi daha basit. Ona zehiri ben veririm, o da kendini öldürür. Camura'nın hayatı yalnızca bir şeye bağlı: Kendi iradesine. Ben eminim ki..."

Kibrit çöpünün yalımı söndü. Geride yalnızca, yavaş yavaş kararan ufacık bir ışık noktası kalmıştı.

"İki şişeyi birbiriyle kanştırmayasın sakın."

"Tasalanma! Diğer şimdilik kapalı, onu daha sonra açanz."

106

7 GECENİN GİZİ

İki erkek ile Pissy, büyülenmişcesine havai fişek şenliğine bakıyorlardı. "Tanrım, alevlere bak!" Uzakta, Santa Isabel kızıl bir ışık yumağıyla örtülüydü ve nehir yansıyan ışıkla kıpkırmızı bir ayna gibi parlıyordu.

Her üçü de yeniden sakinleşti. Daniel hoşnutlukla mırıldandı: "Santa Isabel'de bir şenlik kutluyorlar. Yerlilerle ilgili olsa gerek. Yoksa bunca alev yığını olmazdı."

Teğmen gülümsedi. Bu iyiye alametti.

Sa Lua inleyerek başım kaldırdı. Gözleri alev alev yanıyor, başı zonkluyordu. Neler olup bittiğini anlamıyordu. Nerde olduğunu bile bilmiyordu. Olayların arasındaki bağları yitirmişti. Ara sıra yoklayan sanrılar yüksek sesle sayıklamasına neden oluyordu. Ateşin ışığını görüp korkuyla sızlanmaya başladı; sözcükler ağızından bölük pörçük çıkıyordu: "Hayır... Bunu yapma... Gitmek istemiyorum... Cehenneme götürmeyin... Gitmek istemiyorum..."

Teğmen kısa bir süre tekneyi yönlendirdi. Sonra kadının omuzlarından tutup yeniden teknenin zeminine yatırdı.

Kadın boğazı sıkılıyormuşçasına mırıldanmasını sürdürdü. "Beni bırakmayın... Cehenneme sürüklemelerine izin vermeyin beni... Cehenneme gitmek istemiyorum... Ben..."

Teğmen elini suya daldırıp çıkardı ve kadının yanan alnını serinletti. Yumuşak bir sesle: "Benim Sa Lua. Kimse bir şey yapamaz sana. Kapa gözlerini. Uyumaya çalış..." dedi. Kadın bayıldı, sayıklamaları dindi.

Teğmen bakışlarını kayığın ön kısmına yöneltti. Köyün ateşi buradaki her şeyi seçmeye yetiyordu. Pissy'nin kucağında yatan kundaklanmış oğlunu seçebiliyordu. Dişlerini sıktı. Böyle bir durumda bile bu kadına duyduğu tiksintiyi bastıramıyordu. Fakat koşullar bu iğrenç sanlgan bitkinin çocuğuna dolanışına izin

107

veriyordu....

Yeniden dümene geçerek kayığı yönlendirdi.

Daniel suskunluğunu bozdu: "Bu iyi. Karşı kıyıdan gideriz ve Santa Isabel'den nehri geçeriz. Küçük kıyıda, görünmeden kamp kurabiliriz."

Bu plan uygulandı. Bundan sonra Daniel, Valenün'i bulup, istenen ilacı aldı. Valentin gelenlere bakmak üzere şenlikten bir süre ayrılmak zorunda kaldı.

Köye gelmeleri için ısrar etmişti. Ancak gitmek istememişlerdi. Teğmen, kadının başka bir yere taşınmasının iyi olmayacağını ileri sürerek, teşekkür etmişti. Kadın şimdi, bir ağacın gölgesine kurulu hamakta yatıyordu. Çadır görevi üstlenen battaniye, gecenin çiyinden koruyordu onu. Üstelik Nisan geceleri kuru ve sağlıklı sayılırdı. Hem bugüne bugün, elmas arayıcıları hep temiz havayı yeğlerlerdi; buna uzun yıllardır alışık olmalıydılar...

Valentin gülümseyerek Teğmen'e enjektörü ödünç vermiş, ayrıca kahve ve uzun süredir yokluğunu çektikleri diğer yiyecek maddeleri de sağlamıştı. Daniel bir ateş yakarak partial battaniyesine sarıldı. Cesareti kırılmıştı: Belki de korkudan, yolculuğun yansıma varmadan kısıvrak yakalanma korkusunun hâlâ sürüyor olmasından...

Teğmene yaklaşarak yakınına oturdu. Sa Lua sakin sakin uyuyordu. İki gün sonra yolculuğa devam edebilselerdi hayırlısıyla.

Kendilerini tehdit eden en büyük tehlikelerden biri de cesaretlerinin kınmasıydı. Teğmen biliyordu bunu. Bu zoraki konaklama, belki de taze güç toplamalarında kendilerine yardımcı olacaktı.

Daniel'e duygulannı paylaşırcasma baktı ve onun küçük gözlerinin alışılmıştan daha hüznü baktığını aynmsadı. Bu arada aklına bir fikir geldi. Pissy'i çağırdı, çekinerek yaklaşan kadına yanlarına oturmasını söyledi. Kadının tüm kırıksıkları bu sürpriz karşısında gerildi. Buraya çağırılması için önemli bir neden olmalıydı.

Teğmen Sa Lua'yı uyandırmamak için alçak sesle konuşuyordu. Şansına çocukcağz mışıl'mışıl uyuyordu. Ama birazdan yeniden acıkacak. Sa Lua da hastalığına rağmen onu emzirecekii.

Daniel. sorgulayan gözlerini kendisine yönelten

108

Pissy'e baktı. Hafifçe öksürdü Teğmen ve konuşmaya başladı: "Biliyorum, şimdiye kadar yolculuğumuz oldukça zor şartlarda geçti. Ve yakında daha da çok cesaret ve gayret gerekecek. Bunun için size bir şey göstermek istiyorum, bu bize yeniden güç kazandıracak."

Kemer çantasını açıp ateşin yanma yaklaştırdı, biraz para ve bir keseciğin bulunduğu iç gözü açtı. Sımdan çok ruhuna batan işte bu kesecikti. Elleri titriyordu. Daniel ve Pissy gözlerini gittikçe daha çok açıyorlardı. Soluklarını tutmuşlardı. Teğmen parmaklarıyla ipleri çözerek taşın sanlı olduğu işlenmemiş deri parçasını açtı. Tıraşlanmamış elmas ateş ışığında gösterdi kendini. Her yöne binlerce kıvılcım saçılıyordu.

"Bu insanı büyülüyor değil mi? Bununla insan yeniden ümitlenir. Hepimizi daha iyi bir gelecek bekliyor..."

Elinde evirip çevirdi, taşın orantısız fesetaları ışığı şimşekler gibi yansıttı.

İkisi de susuyordu. Parlayan elmas karşısında belli ki her ikisinin de gözleri kamaşmıştı... Teğmen heyecanla ekledi: "Şu haliyle, işlenmemişken bile, 100 ile 120.000 Cruzeiro değerinde olmalı. Şayet işlenip de kentte satılırsa..." -düşünceli düşünceli güldü-" yeri muhakkak ki herhangi bir zengin kadının parmağı ya da gerdanı olacak. Uğruna dökülen kanın sırrını da ele vermeyecek. İşlendiğinde aşağı yukarı değeri..."

Cümleyi tamamlayamadı. Ormandan işitilen ses onun sözünü tamamladı:

"... Bir milyon dörtyüzbin Cruzeiro."

İrkilerek başlarını çevirdiler. Korku kendilerini her türlü savunmadan aciz bıraktı. Eğer bu bir tuzaksa, kendilerini artık mahvolmuş görebilirlerdi.

Kanau, karanlıktan çıkıp karşısına dikildi. Bütününüyle doğal görünüyordu. Kazanacağından emin oluşun gülümsemesi yüzünde belirdi. Üçü de bakışlarını ağır ağır kendilerine doğru yaklaşan adamdan ayıramıyordu. Saçları ateş ışığında kızıl bir ton almış, gözlerinin bebekleri neredeyse görünmüyordu. Elması tutan el çaresizlikle kalça bölgesinde saklayacak bir yer aradı.

Yeni gelen, yerlilere özgü bir çöküşle yolcuların yanına bağdaş kurdu. Elmasa daha bir yakından baktı. Teğmen parmaklarını bile kapamayı başaramadı. Değerli taş, savunmasız ve yitmiş avucunda duruyordu.

109

"Kendimi tanıtayım Teğmen: Kanau. Buralıyım, Raumalo Desse köyünden." Her üçünü de korkunun yalazları taradı. Onun Teğmen olduğunu nerden biliyordu...

Ama, bunu sormaya vakit bulamadan, şaşırtıcı bir güvenle kızılderili: "Konuşmak için az zamanımız var, Teğmen! Ya bana hemen inanırsınız, ya da mahvolursunuz!" dedi. Parmağıyla elması göstererek, "Herkes bunun peşinde..."

Teğmenin gözlerinde birazcık rahatlama belirdi.

"Söylediklerimden, elmas hakkında her şeyi bildiğimi çıkarabilirsiniz. Çocuğun doğumundan dolayı, yitirilen bir iki gün dışında, her şey tasarladığınız gibi yürüdü... Geri kalan kısmı da öğrenmek ister misin? Teğmen onaylayıcı bir baş salladı.

"Yineliyorum; karar vermeniz için yalnızca bir kaç dakika zamanınız var. Çamura burada, Santa Isabel'de. Onu Leopoldina'dan ben getirdim. Sizi bu kadar kolay yakalayacağımızı, talihin sizi bizim yakınımızda konaklamaya zorlayacağını beklemiyorduk. Çamura, sizi Tapirapes'in nehir ağzında enselemeyi umuyordu."

O ana dek susan dudaklar açıldı, Teğmen heyecanını bastırarak sordu: "Benim burada, küçük kıyıda bulunduğumu nereden biliyordun?"

"Karşı kıyıda uyuyan birinden"

"Mmm?."

"Sizi yalnızca ben kurtarabilirim. Bana da pay verirsiniz tabii."

Teğmen kararsızdı. Kızıldcriliye güvenebilir miydi? Bir tuzağa mı itiliyordu yoksa? Ya bu öneriyi kabul ederse? İçinden bir ses, riski göze almasını söylüyordu. Gülümseyen kızılderilinin yüzünü süzdü. Başka bir adamı anımsatıyordu: Mauro Duarte... Yine mi yanılıyordu?... Daniel ve Pissy'ye doğru baktı, ama hâlâ şaşkın görünüyorlardı ye yardım edecek durumda değillerdi.

"Beni ne biçimde kurtarabilirsin?"

"Çamura sarhoş ve sizin burada olduğunuzu henüz bilmiyor. Birçok şey işimi kolaylaştırıyor. Gördüğünüz gibi, kadın hasta yolculuk edemez. Belki daha iki, üç gün. Bu süre içinde, daha doğrusu sabahleyin Çamura ayıhr, siz de hapi yutarsınız. Beni yanınıza alırsanız, bu sizin yararınıza olur. Araguaia'yı köşe

110

I_

bucak tanırım. Bundan sonra yolculuk git gide daha tehlikeli olacaktır. Bunu biliyorsunuz. Her yer İnan kızılderilisi kaynıyor. Köylerde, kıyılarda, her yerde. Yağmurlar geçti. Irmak alçalıyor. Garajalar'ın yaz ve av mevsimi başlıyor. Bu bölgeden yalnızca ben geçebilirim. Hatta Camura'dan kurtulsanız bile, nehir yukarı sizi arayan silahlı on kişilik bir grup var yolda.."

"Bana yardım için ne yapacaksın?"

"Dinleyin Teğmen! Uzun zaman kentte yaşadım. Bütün ömrümce burda kalmayı istemiyorum. Ben ne beyazım, ne bir kızılderili. Bir melezim, ama kent çekiyor beni. Ben de, sizin gibi, bu yaşamdan kurtulmak istiyorum..."

"Eee,yani?"

"Güvenilir bir yol biliyorum.."

Durakladı. Kanau'nun yüz ifadesi söyleyeceği hakkında hiçbir belirti taşımıyordu. Tamamen sakın biçimde açıkladı: "Camura'yı temizleyebilirim."

Teğmen elini çenesine götürüp, gür sakalını sıvazladı. Bir suç daha, ha? Gerçekte soru böyle değil şöyleydi: Ya bu cinayet, ya da her şey mahvolur! Kararsızlığa zaman yoktu.

"Camura'yı nasıl kaldıracaksın ortadan?"

"Bırakın da bu benim sorunum olsun. Karar verin Teğmen. Şunu söyleyim ki, herkes bunun doğal bir ölüm olduğunu sanacak... Vakit geceyarısını çoktan geçti, şenlik nerdeyse bitecek. Evet mi, hayır mı?"

"Arkadaşlarımla düşünmeliyiz."

İkisine işaret etti, onlar da nehirdeki taşlığa gittiler. Uzun sürmedi. Her şeyi öğrenmişler, bu tehlikeli kumarı onaylamışlardı. Belki teselli edici, daha başka şeyler bile kurmuşlardı: Yeterince uzaklaştıklarında ve kızılderiliye gerek kalmadığında, onu temizleyip piranhalara atmak gibi. Geri döndüler.

"Anlaştık. Sen payını alacaksın. Satıştan sonra elde edilen para eşit paylara bölünecek. Herkes kendine düşeni alacak. Altı kişiye: Bana, sana, kanma, çocuğa, Pissy'ye ve Daniel'e."

"Oldu. Çamura, yannki günü göremeyecek."

Camura'nın pelesengini anımsadı; tan atımının kırmızı Ara'sını bir daha göremeyecekti.

Kanau topukları üzerinde hızla döndü. Vahşi ormanda gece

111

tarafından yutularak, kayboldu.

Üçü bakıştılar. Bir melezin ellerindeydiler. Yapılacak bir şey yoktu. Bekleyeceklerdi sadece. Kaçacak olurlarsa, alarm verebilirdi. Ama.zaten SaLua'nırıhalsiz durumundabvnaolanak yoktu. Öneriyi kabul etmeselerdi, sabaha yakalanmış olacaktı zaten.

Teğmen kayığa gidip silahları alarak kamp ateşinin yanına getirdi.

Pencereye yanaştı. Akordiyon zınlıyor.'kahverengi bir toz bulutu yağıyordu. İçeri baktı ve neredeyse salona dek girdi. Valentin neşeliydi, daha da sarhoş olan Çamura dans etmek için hâlâ ayak diriyordu. Bazan, dans eden erkekler, eşlerini bir başına bırakarak, onun yeniden ayakta durabilmesi için yardım ediyorlardı, Valentin Kanau'yu farkettiler. Kanau sitem edercesine kafasını salladı. Valentine bir işaret yaptı. Zenci yanına geldi.

"Camura'yı yatırmak iyi olmaz mı?"

"Hem de nasıl! Ama, istemiyor."

"Yo, gider gider. Ona birşey uydururum, o da gelir." Salona | girip, komiserin omuzuna dokundu. Çamura yalpalayarak döndü ve Kanau'nun kollarına yığıldı. Soluğu alkol kokuyordu.

"Kanau, dostum! Benim sevgili dostum..."

"Evet, Çamura. Gelsene bak.."

Sarhoşu salondan terasa sürükledi. "Sana birşey buldum, Çamura..." Elini salladı karşı koyarak ve salyaları gömleğinin yakasına sarkarken güç bir ağızla:

"O boktan kayıkla ilgiliyse... Bir şey duymak istemiyorum. Bugün çok neşeliyim, çok... Bokluklar hakkında bir şey duymak istemiyorum..." Hangi kayığı sayıklıyorsun, Çamura?.. Sana Laureano'nun iki şişe pinga yolladığını söylemek istiyordum. Ama sen zaten öyle sarhoşsun ki, sana bunları vermemden Valentin pek hoşlanmaz herhalde."

"Valentin'in ruhu bile duymaz! Hem kim oluyor da, yaşamıma karışıyor ki! Ner'de bakayım armağanlarım?"

"O kadar istiyorsan veririm. Ama ormana gizledim. Caraja'nın biri şişeleri görüp içer diye korktum..." "Hadi, oraya gidelim! Hadi!"

Kanau, Camura'yı güç bela koltuklayarak götürüyordu. Bu anda Kanau da kayıtsızdı. Komisere bir şans tanımayı

112

düşünüyordu. Bundan yararlanması her ne kadar güç de olsa, yine de bir şans tanınmalıydı. Yüreğinde vicdan azabından hiç iz yoktu. Çamura uzun süre önce ölüm fermanını kendi imzalamıştı: "Hatta öldürmemize bile izin var." -İzin, öldürmek için... Bunu Kanau uydurmamıştı ya. Sarhoşu ormana çekti.

"Pingcûar nerede? Cehennem dibinde mi?"

"Geldik sayılır. Otur burada!"

Çamura söyleneni yaptı. Kızılderili uzaklaştı, biraz sonra geri döndü. Bir kibrit yakıp, komisere ağzı açık şişeyi gösterdi. Camura'nın gözleri parlıyordu.

"İyi cinsten, Çamura. Bak!"

Bir kibrit daha yaktı ve şişeyi komiserin gözleri önünde aydınlattı. Camura'nın şişmiş gözkapakları arasından ufacık gözleri kıvılcımlar çıkıyordu. Gevşemiş ağzından salyalar süzülüyordu. Kısık sesle güç bela kekeledi: "Hadi versene lanet olası kızılderili!... Benim, o..."

Lanet olası kızılderili, mi? Kanau, içinden sinsice güldü. Camura'ya bir şans tanıma anı gelip çatmıştı. Bundan pek yararlanacak gibi gözüküyordu ya. Şişeyi tutan elini yukarı kaldırdı, diğer elinde yarıya değin yanan kibrit çöpünü tutuyordu. Sesine tasalı, aynı zamanda hoşgörmeycn bir ton verdi: "Artık içme, Çamura! Bu kadarını kaldıramazsın. İçersen ölebilirsin..."

"Ver onu, üçkağıtçı!... Benim, o..."

"Alacaksın, ama sakın beni uyarmadı deme!..."

Mantarını çekip, komisere uzattı şişeyi. Kibrit sönerken, iki titrek elin şişeye aç gözlülükle sarılarak, -göz açıp kapayıncaya kadar ağzına götürüp diktiğini görebilmişti.

Yeniden bir kibrit çaktı. Çamura üç iri yudum alarak, şişeyi yavaşça indirdi. Bir şeyler olmaya başlamıştı, çünkü gözleri ürkütücü biçimde büyüyordu. Parmaklar açıldı ve Kanau kedi gibi atlayıp yere boşalmadan şişeyi yakaladı.

Bu arada ışık sönmüştü. Acı bir böğürtü; ağır bir vücudun yere yıkılışı. Yerde yuvarlanıyor, ateş gibi yanan midesine elleriyle bastınor olmalıydı. Bir şekil görünüp sessizce konuştu. Ama Kanau farketmiyordu onu. Bir an, heyecandan bilincini yitirmişti. İroa, kolundan tutup sarsmak zorunda kaldı.

"Oldu mu Kan?"

113

"Bitti artık. Ölmek üzere."

Gittikçe zayıflayan bu korkunç seslerden başka birşey işitilmiyordu.

"Şişe nerede?"

Kanau kendini toparladı. Öldürmek için izin var! Yaşamak için öldürmek!

İşte, yaptığı da buydu.

İroa'ya şişeyi verip, buyurgan bir sesle: "Nehirde yıka. Suyun kağıdı çıkarmamasına dikkat et. Çabuk ol, İro!"

İroa, arkadaşına sordu: "Buradan ayrılmazsın ya?"

"Hayır. Burada bekleyip, dikkat etmek zorundayım."

İroa, karanlıkta kayboldu. Kanau, ormanda yere çöktü. Etraf sessiz sedasızdı. Uzaktan akordeonun hüzünlü melodileri ve geceye tekdüze ezgileriyle damgasını vuran kaynanazınırlı duyluyordu. Bakışlarını göğe kaldırdı. Ay, ince, ateşten bir hançer gibi yükseliyordu. Kanau titredi; bu iyiye alamet değildi. Yann veya enesi gün, yeni ay doğacaktı. Sarımtırak kılıç bir an için onu büyümüşti, sonra başını yere eğdi. Hiçbir şey hissetmiyordu. Yalnızca adamın ölüp ölmediği, nasıl görüldüğü ve cesedin hangi durumda olduğuyla ilgili hastalıklı bir merak vardı içinde. Herif, gerçekten ölmüş müydü acaba? Ayağını uzatarak onu yoklamayı düşündü. Fakat içinde duyduğu kötü büyü korkusu kıpırdadı ve bundan alıkoydu kendisini. Bircesete ayak sürmek iyi bir şey değildi.

Kibrit kutusunu aramak için, sabırsızca elini cebine götürdü. Ateş yakmak sakıncalıydı. Her an biri gelip geçebilirdi buralardan. Ancak merakını yenmeyi başaramadı. Bu her önlemden daha güçlüydü. Anlıyamıyordu bu korkunç isteği. Birden kendini, elinde titreyen bir kibrit aleviyle, komiserin üzerine eğilmiş buldu. Çamura daha ölmemişti. Yüzü, özellikle de ağzı , ürkütücü biçimlere bürünüyordu. Koyu bir leke yüzünün alt kısmında yayılıyor, gözleri sanki cam olarak donup kalmak istiyorlardı. Yaklaşan son'du bu herhalde, ölüm hakkında her zaman anlatılanlar.

Tüm yaşama bir geri bakış yapıyordu ki komiserin gözlerinde şimdi derin bir acının anlatımı vardı. Çamura ölmekte olduğunu biliyordu, hem de kallesçe. Aksi halde, ağzını bir kez daha büyük bir gayretle açıp, yapışkan salyalar akıtarak sözcükleri getirirken: "Bunu niye yaptın, Kanau?" diye mınıldanır mıydı? /

114

Kendisini suçlayan adamı görmek istemiyordu. Ama ses daha da güçsüzleşerek inliyordu: "Senin iyi olduğunu düşünmüştüm.."

Duymak istemiyordu, ama şu an bırakıp gitmek olanaksızdı. İroa da nerede kalmıştı bu denli uzun?

"Tanrı seni cezalan....dıracak..."

Cümle tamamlanamadı. Çamura son bir gayretle yaşamdan bir-şeyler duymak istiyordu. Bu ise, uzaklardan gelen akordeon ile maraca'mn içice girmiş ezgisiydi.

Göğsü baktı. Sabahleyin hissettikleri buydu demek... Ümitsizlikle bakışları yukarda kaldı. Gördüğü neydi? Valerio'nun yaşlı gözleri mi? Yoksa geceleyin düşen yıldızlar mı? Yana döndü ve ayı görebildi. Yakındayeni ay olacaktı ve bu da uğursuzluk öngörüsü demekti.

Dili dolaştı, dudaklarının artık kendisini dinlemediklerini fark etti: "Yeni... ay..."

Uzun bir hırıltı ve ardından herşey huzura kavuştu.

İroa boş, temiz şişeyle döndü. Nehir bir kez daha bir suçun kanıtını temizlemişti.

İroa, korkuyla fısıldadı: "Öldü mü?"

"Evet."

Kanau'ya boş şişeyi uzattı.

"Diğeri nerede?"

"Burda, al!"

Kanau, bıçağın ucuyla şişeyi açtı, içkinin bir kısmını diğer şişeye aktardı. Ölüye yaklaşarak, saçlarına ve yüzüne biraz cachaça döktü. Tiksinti duymuyordu. 'Oradaki' bunlardan haberdar değildi artık. İyice emene dek, Camura'nın giysisini ıslattı ve sonra şişeyi ölünün kolu arasına sıkıştırdı. Diğer şişeyi mum gibi yere dikti.

"Hadi gidelim!"

"Nereye?"

"Amana dansına."

"İyi... Yorgun değil misin?"

"Aslında, evet. Ama dans edersek, daha iyi örtbas ederiz."

115

"Öyleyse yanm saat kadar dans ederiz, Horozlar öterken de Aruana-Evi'nde yatar uyuruz."

"Güzel."

İki gölge gibi kayboldular.

Maracalann hışırtısı sabaha dek yankıdı. Fakat ondan sonra çok kısa sürdü. Birdenbire, önceki günün gürültü ve neşesi sönüp gitti. Herkesi bir hüzündür bastı. Sanki şenlik hiç yaşanmamıştı.

İhtiyar Dicoretti, ormanda ateşlik kuru çalı çırpı toplarken, yakınlarda süzülen akbabalar dikkatini çekti. Camura'nın cesedini buldu; katılaşmış ve soğuk, yaşama sıkı sıkıya bağlı ve ölümü görmek için iri iri açılmış gözleriyle. Bu haberi çabucak, Valentin'e ulaştırdı.

Ölüm haberi oturanlar arasında yıldırım hızıyla yayıldı. Haber köyde evden eve iletildi.

Valentin arkadaşının cesedinin yanına üzgün, üzgün diz çöktü. Katı, donmuş gözlerini görür görmez hıçkırı hıçkırı ağlamaya başladı. Yüzü kararmış, nerdeyse mosmordu. Ağzının, dudaklarının çevresine kara bir leke yayılmıştı. Keskin alko] kokusu yayılıyordu ölüden. Chibiu, yaklaşabilmek için insanları kenara itti. İlk şoku atlattıktan sonra, Valentin'in yanına çöktü; "Üçüncü keredir bir insanın içkiden öldüğünü görüyorum." dedi. "Çok içmiş ye bir beyin kanaması geçirmiş." Suskunluğa gömülü Valentin'i sarstı. "Buradan götürsek iyi olmaz mı onu?"

Valentin yavaşça ayağa kalktı. Sırtını sıvazladı Ve hüznle mınıdandı. "Böylesine bir insan! Şenliğimize katılmak için taa uzaklardan geliyor ve böyle ölüyor!.. Ölümü üzerine tutanak hazırlamak zor olacak."

Bakışlarını yeniden camısı gözlere dikti.

"Sanki ölmeden önce bir şeyler söylemek ister gibi."

Bir hasır getirildi ve dört adam ceseti bunun üzerine yerleştirdiler. Ağır ağır köye taşıdılar onu.

Bir sürü yorumlar yapıyordu bu ara:

"Ben de gördüm, valla! Fitol gibi idi!"

"Bu kadar kaçırmaya kim olsa dayanamaz!"

Gözlerindeki anlatım ve kararmış yüzü, kızıl derilerini dehşete düşürmüştü. Hemen bunun beyazların büyüğü "reuri" olduğunu yaymaya başlamışlardı. Bir gün öncesi, neşeye oturup yemek

116

yedikleri büyük masaya, şimdi ölüm töreni için beyaz pamuklu kaba kumaştan bir örtü seriliyordu. Yeterli mum olmadığından, ölünün gideceği gölgeler diyannın yolunu aydınlatmak için yanan dört gaz lambası daha eklediler.

Bir önceki günün gürültülü patırtılı coşkusundan dünyanın patlayacakmış gibi görünmesi bu sessizliği daha da boğucu bir biçimde çıkarıyordu ortaya.

Maria Pomba, ormanda mor salkım çiçekleri aradı. Çiçeksiz ölmek çok acıydı. Camura'nın ormanın ortasında, tek başına, kendisine mum yakacak yaşayan bir varlık ve gözlerini kapayacak sevecen bir el olmaksızın öldüğü düşünülürse, bu daha da üzücüydü. Eğer ölürken yanında biri olsaydı, onun böyle gözlerle öteye gitmesine izin vermezdi. Eğer... O zaman Valentin de şu an yaptığı şeyi yapmak zorunda kalmazdı. Hiç kimse daha önce böyle bir şeyi görmemişti, kızıl derililer korkudan gözlerini koca koca açıyorlardı. Valentin kendine bir mum dibi alıp, Camura'nın gözkapaklarına kapanmaları için yavaş yavaş damlattı. Uzun süren bir işlemdi; çünkü deri katılaşmıştı. Yavaş yavaş gözkapakları kapanıyor ve orada bulunanların tümü rahatlamaya benzer bir şeyler hissediyordu.

Btondiru ve Creran-aua İnanları cenaze törenine kalmak istemiyorlardı. Hiç biri böyle bir ölüm değeri vermiyordu; özellikle böyle iyiden iyiye inanarak büyüye başladıkları bir ölüm.

Kayıklar birbiri ardı sıra nehrin akıntısına yön çizerek hüznle nehir aşağı seyretiler: Meşalesiz, bağınsız, yalnızca küreklerin kayık kıçlarına ritmik vuruşlarıyla. Tüy süsleri progların tabanında gizlenmişti. Camura öğleden sonra nehrin karşı kıyısında toprağa verilecekti. Santa Isabel'de mezarlık yoktu. Mutlaka, bir caboclo'nun, bir zamanlardaki bedeninin Xavante toprağında sürekli dinginliğine kavuştuğunu bilmesi, ruhunu mutlu ederdi. Ölüyü bekleyenler aynı fikirdeydiler. "Valentin sanki sezmişti bunu!"

"Sezmek mi? Neyi?"

"Camura'nın bunca içkiden öleceğini."

"Zavallı adam! Nazik bir caboclo'yûV

Bu övgü dolu sözleri işitemeyen ölü, kendisi hakkında konuşanların gözünde git gide değeri kazanıyordu. Hani, denir ya: Kör ölür, badem gözlü olur... Kanau, oldukça bitkindi.

117

Valemin, onunla nehir kıyısına indi ve komiserin cachaça'yı kimden aldığını öğrenmek istedi.

"Benden."

Valemin, delikanlının yüzüne baktı. Kafasında, kızıl derilinin derdini ve perişanlığını yüzünden okumaya çalıştı. Zavallı! Kanau'nun çok acı çektiği apaçıktı. Genç adamın acısını tazelemek ona zor geliyordu, fakat bunlar tutanağa geçeceğinden gerekliydi.

"Benden, Valemin!" diye çıkırdı.

Valemin sorusunun yarattığı tepkiden oldukça duygulandı.

"Sen nerden buldun şişeleri?"

"Sao Felix'ten almamı rica etti. Laureano'ya gittim, içeceğin ona olduğunu söyledim. Laureano, Camura'nın yeniden burada olmasına sevindi. O kadar sevindi ki, hiçbir şey ödettirmeyecek denli. Şişeleri ona armağan olarak göndermişti."

Kanau bir an sustu ve başını öne eğdi. Sonra bulutlu gözlerini kaldırarak, Valentin'e baktı: "Laureano'ya sorabilirsin."

Valemin Kanau'nun omuzuna dostça vurdu: "Canım, sen yalan söylemezsin, biliyorum; tutanağı hazırlamak zorundayım da..."

Eve girdiler. Sürekli gelen giden insanlar vardı. Gün bitiyordu. Valentin'in karısı gazları tükenen lambalara yeniden gaz doldurdu.

Kanau, akk+amamiyle karmakarışık, bir köşeye çekildi. Herkes bunu 'yas'a bağlayacaktı. Arada bir, önünde yatan adama bakıyordu, işlediği suç karşısında, korkunç bir umursamazlık hissettiğini itiraf ediyordu kendi kendine. Damarlarında dolaşan kızıl derili kanının beyaz kanından çok olduğunu, bununla anlıyordu. Duyduğu gönül rahatlığı, albay Basilio'yu öldürürken hiçbir şey hissetmeyen Uaximani'ninkine ne denli benziyordu... Camura'yı öldürmüştü ve elmasa sahip olmak için daha bir çoğunu öldürürdü. Şu an, tek bir arzusu vardı:

Nehri geçip, çıplak vücuduyla sıcak, yumuşacık kuma uzanıp, uzunca bir uyumak. Uyuklamamak için oldukça çaba harcıyordu. O denli yorgundu ki her şey ondan gittikçe uzaklaşıyor ve konuşulanları neredeyse duymuyordu.

Chibiu olayın etkisinden bir türlü kurtulamıyordu. Bir sanatçıydı ne de olsa. Gözleri kızarmıştı ve ara sıra burnu akıyordu. Binlerce kez aynı sözleri yineliyordu: "Kötü bir şeyler

118

olacağını biliyordum. Geceleyin baykuşun öttüğünü duydum. Ölümü çağırıyordu durmadan."

"Ben de duydum..;"

"Düş gördünüz galiba! Kim bu kadar müzik ve aruana gürültüsü arasından baykuşu duyabilir ki?"

"Yemin ederim sana! Akordionu çaldım ve buna rağmen onun en az üç kez ölümü çağırdığını duydum..."

Tahta olmadığı için bir tabut yapamıyorlardı. Bu yüzden, eski bir battaniyeyi kefen olarak kullanmayı ve ölüyü içine sarmayı kararlaştırdılar. Kullanılmış battaniyeye sanlı Çamura, bir pirog'un zeminine yatılıp, mor ve sarı çiçeklerle örtüldü.

Limanda duran kızılderili ve beyazların tüm kayıklar, son yolculuğunda ölüyü uğurlamak üzere iplerinden çözüldü. Şenliğe katılmayan Sao Felix halkı da cenaze alayında hazır bulundu. Kimse konuşmuyordu. Yalnızca suyu yaran küreklerin sesi sessizliği ve kederi deliyordu. Alay, saman yangından hâlâ kirli olan kıyı şeridinden gittikçe uzaklaşıyordu. Valemin, can sıkıntısını bastıramıyordu. Saf duygularını sürekli bir soru rahatsız ediyordu: "Nasıl oluyor da, ölmek için o kadar uzaklardan buraya geliyor?" Ama, iki şişeyi armağan eden Laureano'nun şaşkınlığı daha büyüktü. Tek suçlunun kendisi olduğu düşüncesi ona azap veriyordu. O olmasaydı, arkadaşı hâlâ yaşıyor ve gülüyor olacaktı... Yine de içten içe bir mazeret arıyordu. Çamura her zaman kafa çekmeye düşkündü. Her zaman...

Kürek çeken iki kızılderiliyle hareket ettirilen, renkli çiçeklerle bezeli kayık, alaya önderlik etmekteydi. Diğer kayıklar onun ardında, nehirin ortalarında akıntı oldukça şiddetli olduğundan, hizayı korumaya çabalıyordu.

İkinci, özel sürprizler olmaksızın, alışlagelmiş akşamın alışlagelmiş renk cümbüşünde yitti. Küçük kıyıdaki 'elmas arayıcılar', nehri geçen bu tuhaf cenaze alayını seyrediyorlardı. Teğmen güç durumunda olduğunun bilincindeydi. Sakınılacak bir adamdı bu Kanau! Sözünü tutmuştu. Üstelik de kimsede kuşku uyandırmaksızın. Nasıl becerebilmişti bunu? Sakalını sıvazladı Teğmen. Bu şeytan karşısında tetikte olması gerekiyordu; daha önce kendilerini öldürmeden bu kızılderiliyi ortadan kaldırmıyordu. O an bir tohum filizlenmişti; kuşkunun ilk tohumu.. Ve büyüyecek, gelişecek, yeni cinayetlere

119

olgunlaşacaktı...

Kayıklar birbiri ardınca beyaz kumsala çıktılar. Ceset bir ağın içinde ormana taşındı. Buradaki toprak, son yağmurlardan hâlâ nemliydi. Ancak ormanın içlerine gidildikçe toprak yeniden sertleşiyordu. Kürekler toprağı Çamura için kaldırdılar. Ölü yavaşça aşağı indirildi. Kimse konuşmak istemedi. Maria Pomba, bir dua okunması gerekliliğini anımsattı. Ama Chibiu, kırmızı gözleriyle önledi bunu. Ancak o an, beraberinde getirdiği akordeonunu aynmsadılar: Toprağın ölüyü örttüğü ve ağaçtan gelişigüzel bir haç dikildiğinde... Çiçekler haçı sardığında ve toprağın üstüne serpildiğinde... Chibiu'nun hünerli parmakları akordeyonun sararmış tuşlarında gezinmeğe başlayınca, müzik boşaldı; Camura'nın en çok sevdiği şarkı:

"Ay yükselir parlakça

yüreğime düşer aydınlığı

nay-na-na-nom, utla

çalar söylerim dünyamı..."

Chibiu'nun tombul yüzünden gözyaşları çağlıyordu. Camura'nın ancak şimdi, ölümünün ardından, şarkının tamamını duyduğunu biliyordu. Ayın yıldızlardan daha önemli olduğu şarkıyı...

120

İKİNCİ BÖLÜM Biuraso Tan Atımı

I

I "COARU" - YERLİ BÜYÜSÜ "REURÎ" -BEYAZ BÜYÜSÜ

Valentin'in üzüntüsünü yenmesi pek uzun sürmemiştir. İki gün boyunca tüm gücünü yitirmiş görüldü. Yerli çocukları okula davet eden çanı hüznle çalıyor; Santa İsabel'deki işi keyifsizce bölüştürüyordu.

Bazan nehir kıyısında oturuyor, gizem dolu suya bakıp, dalıp gidiyordu. Onu yemeğe buradan çağırıyorlar, ağzında lokmalar büyüdükçe büyüyor bir türlü boğazından geçmek bilmiyordu. Gözleri , susarak içine attığı hüznü böyle anlarda vuruyordu açığa.

Geceleri lamba ışığında -bunu iki gecedir yapıyordu-, hazırlamak zorunda olduğu, Camura'nın ölümü ile ilgili raporu çiziktiriyordu. Ne güç işti bu onun için! İki nedenden: Biri, işin kendisinden; öteki ise, kendisinin bu raporu bir çırpıda bitirebilceği denli yeterli eğitime sahip olmayışı ve böyle bir yazıda bulunması gereken süslü anlatımlardan yoksun oluşundan kaynaklanıyordu.

Önceleri, bu işte kendisine yardımcı olması için Kanau'yu çağırmayı düşünmüştü. Ancak, felekten yediği silleyi delikanlıya yeniden anımsatmaktan çekiniyordu. Ondan yalnızca tanık olarak imza atmasını isteyecekti. Koruma Örgülü Binası'ndan ayrılarak biraz olsun dinginleşmek için kıyı eğimi boyunca dolaşmaya çıktı.

Köydeki köpek ulumaları, bir çocuk ağlayışı ya da bir gece kuşunun kanat çırpışı olmasa, tüm yaşamın bittiğini düşünebilirdi insan.

Birkaç gecedir Carajalar şarkı söylemiyordu. Ancak dolunay

123

yeniden belirince, karanlığın ve büyüünün korkusunu unutarak, Kanansiu-e için yeni şarkılar yakacaklardı.

Valemin dikkatini yeniden, nerdeyse bütün bütüne boş beyaz kâğıtta toplamıştı. Raporun tarihi, 'Yerliler Günü' 19 Nisan'dı.

Bunu, pek az insanın tanıdığı Camura'nın adı izliyordu: 'ÇHiintiliano da Silva, ziyarete gelmişti...'

Bileği uyuşturmuş ve ardından yine Camura'yla ilgili capcanlı anılara döndü: Nasıl seslendiğine, ağaran günü nasıl seyrettiğine ya da şenlikte nasıl dans ettiğine. Küçük yüzünü, kırışıklara gömülü çekik gözlerini, karanlık ve boş diş etlerini ortaya çıkaran alkolden porsumuş ağzını gözünün önüne getiriyordu. -İeyyt, be! Çamura!...

Bakışlarını hafif hafif titreyen tutsanmış aleve kaydırdı. Ardından kalemi bırakarak, mürekkebin ağzını kapadı. Raporu bugün tamamlayamayacaktı.

Dışarı, geceye çıktı. Gökte ay, çok ince bir ateş çizgisi gibiydi.

Emin adımlarla küçük kıyıya yöneldi. 'Elmas arayıcıları' ziyaret edip, hasta kadının durumunu sormaya karar vermişti.

Patikayı izledi. Yolu çevreleyen bildik ağaçların, geceleyin devleşip zorba ve kasvetli bir görünüme bürünmeleri tuhaftı. Oysa, yanlış tek bir adım bile almaksızın kapalı gözlerle yürüyebilirdi bu yolda.

Uzakta ateşin ışığı görünüyordu. Yalımlar nehirde yansıyor. Kahve hazırlamak üzereydiler. Çevreye tatlı mı tatlı bir koku yayılıyordu.

"Hepinize iyi akşamlar!"

"Tam zamanında geldiniz Senyor Valentin."

Daniel bir filenin içinde bir şeyler karıştırarak, teneke bir tas çıkardı. Doldurup, ateşin yanına yöre halkı gibi çömelmiş Valentin'e uzattı. Kahvesini usul usul höpürdeterek içerken, "Yaz soğuklan geldiğinde, böyle sıcak bir kahve de ne güzel gidiyor!" diye mırıldandı. Adamlara bakarak gülümsedi. "İşte yine, sabahlan her şeyin hemencecik ayaza kestiği zamanlar geldi..."

Ateş ışığında iki adamın tıraşsız yüzleri, sert görünüyordu. Elmas arayıcılarının tümünde böylesi taşlaşmış ifadeler vardı. Hemen hepsi de, yaşanan boyunca talihlerinin kendilerine gülmesini bekleyen ve bazen bütün bir ömür boyu boşyere

124

didinen insanlardı. Gözlerin feri uçup, duygularını güneşin kemirdiği yüzlerinin gerisine gizledikleri günler gelip çatardı. Temelinde acı bir karamsarlığın ve çaresizliğin yattığı dinginliğe bırakırlardı kendilerini. Ancak ihtiras ve nefret gözlerini bürüyüp, kendilerini cinayete sürüklediğinde, yalnızca o zaman bir ifade olurdu yüzlerinde. Bunun ötesinde, birbirlerinden ne daha iyi, ne daha kötüydüler. Eller iyiliğe çalışabileceği gibi, bıçağı birinin göğsüne de saplayabilirdi.

Valentin Teğmen'e bakı: "Kadın nasıl?"

"Yeniden iyileşti. Yarın öğleden sonra yola devam etmeyi tasarlıyoruz."

"Biraz erken olmaz mı?"

"Kendimizi zora sokmak istemiyoruz. Daha epey yol var önümüzde."

"Orası öyle! Buradan sonra nehir aşağı yol epey uzar. Kilometreler uzar da uzar, bir türlü bitmez."

Daniel kendine bir parça tütün kopartarak, halka tütünü Valentin'e uzattı. Valentin tütünden aldı, nasırlı elinde ufalayıp, cebinden mısır yaprağı çıkardı.

"Araguaia'yı iyi bilir misiniz?"

"Ben değil. Fakat Daniel delikanlıyken buralarda bulunmuş."

Bu açıklama Daniel'i kızdırmıştı. Öfkesini yalnızca gecenin karanlığı ve ateşin güçsüz ışığı gizliyordu. Teğmen sözlerine niye dikkat etmiyordu ki? Niye 'delikanlıyken' sözcüğünü kullanmıştı? Suçunun bilinci Damel'e baskı yapıyor, son yıllarını demir parmaklıklar ardında geçirdiğinin herhangi bir biçimde ortaya döküleceği korkusundan kendini kurtaramıyordu... Ülkenin iç kesiminden gelen biri olarak Valentin, Araguaia'yı abarta abarta göklere çıkarıyordu.

"Bu şeytan ırmağın her yanı bir değildir. Kollan bile her yıl değişik akar. Kayığın ikide bir oturmaması için, becerikli ve deneyimli bir caboclo'nın olması gerekir. Sizin yerinizde olsam..." Gülererek sürdürdü: "Neyse, size akıl vermiş olmayım.. Herkes yaptığı şeyi biliyor olmalı..."

"Söyleyebilirsiniz Senyor Valentin."

"Yerinizde olsam, bir Caraja'yı yardım için yanıma alırdım."

"Biz de aynı şeyi düşünmüştük zaten"

"İnsan daha bir güvencede olur. Fazla zaman yitirmez. Sadece

125

bu da değil. Daha aşağılarda Caraja köyleri kaynar. Fontoura, Mato Verde, Grisosti, Antonio Rosa, Jotaba, Tapirapes. Hımm... Bu melun kızılderililere de pek güven olmaz. Yan yarıya vahşidirler. Matto Grosso taraflarında şimdilerde Xavanteler avlanıyor, sonra Caiapolar. Kulağınıza küpe olsun! Matto Grosso civarından gündüz, üstelik de sabahın erken sularında geçmeyin. Şeytandırlar bu Caiapolar, insan değil..."

"Öyle sanıyorum ki, tasarladıklarımızı tahmin ediyorsunuz. Çünkü, bizimle gelip kürek çekmeyi öneren bir yerli bile var."

"Kim o?"

"Genç bir adam, adı Kanau!"

"Kanau! Zavallı! İçkiden ölen komiserle gelmişti."

"Bizi götürmesine ne dersiniz?"

"Bunu o yapamazsa, başka kimse yapamaz. Nehri avucunun içi gibi bilir. Çalışkandır, iyi ve dürüştür..."

Teğmen'le Daniel de aynı düşüncedeydiler. Ancak bir şey söylemiyorlardı. Aynı anda kahve dolu taslarını ağızlarına götürdüler.

"Halletmemiz gereken bir iş daha var Senyor Valentin."

Valentin şaşırды: "Ne gibi?"

"Evet. Size ne kadar borcumuz olduğunu öğrenmek istiyorum. Penisilin ve sağladığınız erzaklar için."

Valentin güldü: "Bunu unutun!"

"Olmaz ama. Doğru değil bu. Hem..."

"Hayır, sözünü etmeyin artık bunun Koruma Örgütü'nden bu ve iyi yerde değerlendirildi. Sizin durumunuzda ben olsam, siz de aynını yapardınız."

Bir süre sustular.

Patikadan ayak sesleri işitildi. Biri geliyordu.

"Hey! Valentin!"

Zenci karşılık verdi: "Kim sesleniyor?"

"Ben! Bento da Luz!"

Adam ateşe yaklaştı.

"Şeytan götüresi, bu saatte işin ne burada?"

Adam, herkese iyi akşamlar dileyerek şapkasını çıkardı. Kıvırcık saçları sürekli şapka taktığından nerdeyse tamamiyle ütülenmiş gibiydi.

126

"Başımız belada yine!"

"Sao Felix'te mi?"

"Yakınlarında. Sana ihtiyacımız var Valentin! Xavanteler Joao İrineular'dalar, Yollarını buluyorlar."

"Geçen yıldan beri buralarda görünmemişlerdi."

"Evet. Kuraklık sonrası hep Joao İrineau'ya geliyorlar. Bu yıl erken göründüler, öyle değil mi sence de?"

"Öyle sayılır."

Valentin teğmene döndü: "Görüyorsunuz ya nasıl bir yaşamımız var! Bu böyledir hep. Rahat yüzü yok hiç. Şimdi bıçak ve balta toplayıp yola koyulmalıyım. Sao Felix'e gidip geceleyecek, yarın da erkenden Joao İrineu'nun çiftliğine devam edeceğiz."

"Sao Felix'ten çok mu uzak?"

Valentin kara parmağıyla Araguaia'nın karşı kıyısını gösterdi: "Bu yönde. Sao Felix'ten nerdeyse on kilometre." Yeniden Bento da Luz'a döndü. "At var mı yarımda?"

"Sıska, ama var bi tane."

"Kendi eyerimi alırım. Uzun süre at binmeye alışık değilim. Kıcımın sağlam kalmasına dikkat etmeliyim." Güldü.

Daniel, Bento da Luz'a kahve ikram etti. O da teşekkür ederek, "Sağol, ama ayakta içeyim ben. Gitmeliyiz." dedi.

"Bu Joao İrineu konusu ne olacak?"

Bento kafasını kaşdı. "Bu Joao İrineu da sorun. Hiç tahammülü yok Xavanteler'e; oysa ekip biçtiği yerin onlara ait olduğunu çok iyi biliyor. O da işte öyle. Vahşiler zıkkımlansın diye toprağı ekip biçmediğini söyleyip duruyor. Bu yüzden, oraya gelip kızılderililere birkaç armağan vererek, onlara yeniden köylerine dönmelerini söylersen iyi olur."

"Önderleri yine o iriyan mendebur herif mi?"

"Evet, o. Geçen yıl geri çekilirken Laureano'nun bir öküzüyle bir atını da okla katlettiler. Bu iyiye alamet değildi."

Teğmen, "Ama Xavanteler biraz daha barışsever olmadılar mı?" diye sordu.

"Kim bilebilir ki bunu. Ama eğer giderlerken ok atıyorlarsa, bu iyiye işaret değildir."

"İşin kötüsü, İrineu'nun sabrı yoktur. Kızılderililerin hain

127

olduğunu ve neyin yanlış neyin doğru olduğunu pekâla bildiklerini söylüyor..."

"Bu görüş bir sürü insanın canına mal oldu..."

Valentin ayağa kalktı. Daniel ve Teğmenle tokalaştı.

"Şayet geri döndüğümde burada olmazsanız, size iyi yolculuklar. Bir şeye gerek duyarsanız, emrinizdeyiz..." Güldü.

"Kadının bir an önce iyileşmesini dilerim."

Teğmen teşekkür etti; ayakta dikilip, uzaklaşan iki adamın ardından baktı. Minnet dolu bir duygu konuşmasını engelliyordu. Bu adam, gerçekten iyi bir insandı...

Valentin'in ayak sesleri geceye gömüldü. Yeniden azimle doldu. Yaşam kendisinden riske atılmayı bekliyordu ve yabanın onun çalışmasına gereksinimi vardı. Pek yakında Xavanteler'i karşısında görecekti ve sonra geri döndüğünde, büyük bir dinginlikle, Çamura'nın ölümü hakkındaki raporunu yeniden ele alacaktı...

Kanau'nun koyu gözleri dostça panldıyor, hiçbir şey dışavurmayan gülümsemesiyle hoş sözcüklerine derinlik kazandırıyor. Konuşurken, en ufak bir korku duymaksızın Teğmen'in sert ve kuşku dolu gözlerine bakıyordu.

Zihnindeki kuşku uyanıktı. Önünde duran kızılderiliye dikkatle bakıyordu. Kendisini rahatsız eden bir yığın soru vardı. Kimdi bu adam? Bu uğursuz melez? Geleceğe ilişkin tasanlar neydi? Camura'yı ortadan nasıl kaldırmıştı? Adamı öldürdüğü su götürmezdi. Bizzat kendisi, onu çok doğal biçimde ortadan kaldıracağını söylememiş miydi? Yoksa bu yalnızca bir rastlantı mıydı? Sigara içme ihtiyacı duydu.

Ama düşüncelerini binlerce kez üzerinde düşündüğü yönsemelerden alamıyordu. Melez tüm bu olan bitenlerle ilgili ne düşünüyordu? Elmaştan payına düşene razı olacağı doğru muydu, yoksa tümünü ele'geçirmek için tasanlar mı vardı? Belki anık kızılderililere uyum sağlayamadığından uygar insanlar arasında kendisine bir yaşam sağlayabilmek uğruna para kazanmak için didinip duruyordu. Belki de, uygar insanlardan Özellikle dalavereleri öğrenmişti... Her neyse, bu adama güvnmeyordu.

"Sizin yerinizde olsam, bu öneriye uyardım. Bu daha güvenlice."

"Ama senin sözünü ettiğin cinsten bot var mı ki?"

"Elbette. İhtiyar, Raumalo-Desse'nin yani Santa Isabel'in en iyi botuna sahip."

Bu düzeltmeyi kasıtlı olarak yapmıştı. Teğmen'e karşı nazik konuşmak istiyordu. Yalnız, Araguaia'nın tori-cdboclanan köyün İnan dilindeki adını bilirdi.

Teğmen hâlâ kararsızdı. "Bunun için bir servet isteyecektir."

"Evet, bunu yapacaktır. Ama onunla pazarlık edersem daha ucuza kapatırım."

"Ne ister?"

"Eğer onunla siz konuşursanız, üç bin en az."

"Bu soygun!"

"Tabii!"

Kanau, öfkeli öfkeli düşündü: Pahalıymış! Bok beyaz! Pahalı olmasına pahalı. Ama bu torflerin kızılderilileri soymaları yanında hiç kalır. Kalpazanlar! Beyazlar Carajalar'dan neler almadılar ki! Hatta kadınlarını bile! Ya, cinsel hastalıklar? Coxiaru'nun yıkılmış halini, gözleri şişmiş ateşler içinde yanan karısını anımsadı. Yağmalanmış toprakları, kökü kazınmış av hayvanlarını... Fakat kendini tutarak, yeniden sakın dostça görünüşünü aldı. "Eğer botunu satacak olsa, ucuza verirdi. Ama şu an tam tersi olduğundan, o da bu fırsattan yararlanacak, sizden olabildiğince para koparmaya çalışacaktır. Bu yüzden, onunla ben konuşacağım."

Teğmen konuyu yeniden düşündü. Kendi kayığıyla nehir aşağı gitmek çok sakıncalıydı. Haber yayılır yayılmaz, herkesçe kolayca tanınırdı. Üstüne üstlük, ağır ve yayvandı. Suyu iyi yaramıyordu ve küçüklüğüne göre de epey yüklüydü. Buna rağmen yeni masraf açmaktan kaçınıyordu. Tasarruf etmek zorundaydı. Çünkü ilerisinin ne olacağını kimse tahmin edemezdi.

"Ya satmak istemezse?"

"Yo, bunu yapamaz."

"Peki her şeyi alır mı?"

"Orasını bilemem. En gerekli olardan alınız biz de."

"Botu kaçır bırakır sana?"

En fazla iki bine."

Kanau, içinden güldü. İhtiyar Dicoretti fazla saymasını

bilmezdi. Beyazlardan öğrendiği, hesap yapmasına yetmiyordu. Mutlaka sorodire isteyecekti. Bu, kızılderililerin kıt rakam dağırcığında, hem bir'di, hem de on, yüz, bin de olabilirdi.

"Peki bu kayığı ne yapacağız?"

"Eğer satın alabilirsek, o zaman kayığı batırır, herkese de battığından dolayı bot almak istediğimizi anlatırım."

Teğmen sakalım sıvazladı. Bu kızılderili gerçekten de her şeyi düşünüyordu. "Hafif botla daha tez ilerleriz, her şey yolunda gider. Xavanteler'in inatçı olması ve ancak yedi sekiz gün sonra Joao İrineu'nun çiftliğinden ayrılacak olmaları da işimizi kolaylaştırır."

"Xavanteler'in bizimle ne ilgisi var?"

"Evet, ilgisi var: Valentin o süre boyunca orada kalmak zorunda ve Çamura'nın polis botu bu hafta içinde gelse bile, Valentin dönene değin onu beklemek zorundalar..."

Teğmen etkilenmişti. Nasıl da her şeyi düşünmüştü Kanau! İlk kez bir çeşit iyi niyet hissetti.

"Bana öyle geliyor ki, Araguaia'dan kaçmak için her şeyi göze almışsın."

"Benim yerimde olan kim yapmazdı ki bunu?"

Bakışlarını yere indirdi, varoluşunun sorunsalı rahatsız ediyordu kendisini. Sonra yine gözlerini Teğmenin gözlerine dikti. Dostça: "Eğer şimdi birlikte gidersek, bugün öğleden sonra yola çıkabiliriz." dedi.

"O halde hemen halledelim bu işi."

Şapkasını gözlerinin üstüne indirerek, Kanau'nun yanısıra yürüdü. İnsanların, ister beyaz ister kızılderili olsun, ilk gün merakı geçtikten sonra, yabancılarla pek ilgilenmedikleri görülüyordu. Elmas arayıcıları, buralarda beliren ender bir şey değildi. Onlara göre Teğmen'in öyküsü şöyleydi: O, seyahat eden bir elmas yıkayıcısıydı, karısı yolda doğurmuştu; hepsi buydu.

Torilerin evleri per perişandı. Yarım düzine ya da biraz fazlaydı. Bazıları kiremitle örtülüydü, yağmur zamanları su sızdınlardı içeriye; diğerleri sazla örtülüydüler, onlar da su geçirirlerdi aynı biçimde. Hepsi aynı derecede sefildi. Derilerinde onçalmın tırnak izleri olan büyük köpekler, başıboş, avlularda dolaşarak tavuk ve ördekleri korkutup kaçırtıyorlardı ya da, toprakta dolaşan her papağandan kaçıyorlardı.

Köye girmişlerdi. Saz kulübelerden, beyazın ne istediğiyle ilgili sorular duyuluyordu. Kanau bilgi verdi, haber hemen duvardan duvara tüm kulübelere yayıldı.

Kadidi fırlamış düşmansı köpekler, hırlayıp keskin dişlerini gösteriyordu. İçerlerden sesler yükselince, hayvanlar belki de bağırırları izleyebilecek değnek darbelerini düşünerek geri çekiliyorlardı.

Teğmen belli etmeksizin kulübelerin içlerine gözetiyordu kuşkuyla ve bir beyazın hemen dikkatini çekecek şeyleri görüyordu: Hasıra uzanmış uyuyan miskin kızılderililer, hasır ya da çanak çömlek yapan kadınlarla, okula gitmeyip, gelişigüzel kil parçalarından figürcükler yoğuran tek tük kız çocukları. Alaylı sözler ve gizli gülüşmeler çarpıyordu kulağına. Bu yüzden bunlara dikkat etmiyordu artık. Güneşte kurumaya bırakılmış pis cibinliklerin yanında Gameleire liflerinden yapılmış peştemallerle bile ilgilenmiyordu artık ki, biri gelip kendisine çirkin bebekler, muz ya da başka ıvır zıvır satmaya kalkışmasın ve karşılığında da tütün, olta iğnesi, para dilenilmeden bu pasaklı yerlerden olabildiğince çabuk aynisin. Fakat Kanau, halkı uyarmış olmalıydı ki, kimse rahatsız etmiyordu kendisini. Belki de onun tehlikeli bir beyaz ya da polisten biri olduğunu yaymıştı çevreye. Onlardaki asker ve polise karşı ilkel ruhlarındaki korkuyu körüklemişti.

Kapı görevi gören alçak aralıktan eğilerek küçük bir kulübeye girdiler. Yabani papağanlar korkunç çığlıklar atarak tavanın sazlarına tırmanıp, oradan, alışık oldukları kızılderiliyle birlikte gelen yabancı adama öfkeyle baktılar.

Dicorreti pipo içiyor, bir yandan da Tucum yapraklarının liflere ayırıyordu. Gözlerini toriye dikerek, selamladı: "Dateriambu, ton."

Kanau, Teğmeni dürttü. "Size, iyi günler dedi."

Teğmen kendini daha bir huzursuz hissetti. Kulübenin kokusundan burun direği kırılacaktı nerdeyse. Her şey kızüderili kokuyordu. "Portekizce bilmiyor mu?"

"Konuşmak istemiyor bütün o diğer yaşlı kızüderili kadınlar gibi. Anlıyor ama İnan dilinde yanıtlıyor."

Dicorretti, işini bırakıp kurumuş memelerini kaşdı. Teğmene sırtıp, eliyle hasıra vurarak oturması için işaret etti...

Sonra ona kaplumbağa kabuğundaki sarımtırak bir yağa

131

bandırarak, pişmiş bir yerelması ikram etti.

Teğmen tiksinerak yiyeceği aldı; onu ağzına götürmek zorundaydı, çünkü kızılderili kadının gözleri kendisinden ayrılmıyordu.

Kanau, ihtiyarla işi konuşmaya başlamıştı.

Önceleri Dicorreti başını yalnızca reddeder biçimde sallıyordu ve hızlı hızlı konuşarak teraneler savuruyordu.

"Bu kadar konuşacak nesi var ki?"

"Bu İnanların huyudur. Dul olduğunu, kocasının olmadığını anlatıyor. İki oğlunun ona yardım etmediğini. Manyokaya ihtiyacı olduğunda, onu almaya yarım gün uzaktaki tarlaya gitmesi gerektiğini, çünkü bunu kendisi için yapacak kimsesi bulunmadığını, falan filan... Balık canı çektiğinde nehir kıyısına iniyor, ama hiç kimse ona bedava bir şey vermiyormuş. Botunu satmak istemiyor; çünkü, o tüm Caraja botlarının en güzel, en büyük ve en iyisiymiş ve bir daha yenisini yapamayacakmış, ölmüş kocası yapmışmış onu. Bu yüzden satamazmış."

Yaşlı kadın ara verip, kuru elini yeniden memelerinin üzerinde gezdirdi. Fersiz gözleriyle yeniden Teğmeni süzdü.

Kanau kayıtsızca: "Pazarlık edip, malının değerini arttırıyor. Bu çok doğal. Ama ben ihtiyar yola getiririm".

Dicoreti'ye döndü, şansa ki Teğmen tek sözcük bile arılamıyordu.

"Ona ihtiyacı var Dicorreti. Senin botun hepsinin en iyisi. Ucuza satma. O öder. O bir tori. Üstelik zengin." Kızılderili kadın yeni bir teraneye başladı. Bu teranenin içinde Teğmen arasına sorodire sözcüğünü duyuyordu arada bir.

"Aptal olma, Dicorreti! Sorodire çok az. İki kat Sorodire iste . Hatta daha çok. O bir beyaz ve zengin, üstelik de kötü. Suratına baksana! İki elbiseyle bir de tencere iste..."

Yaşlı kadın gülümseyerek, başını salladı. Zayıf kolunu kaldırarak, eliyle Teğmen'in omuzuna dokundu.

"Tori auire. Tori auire!"

Kanau, çevirdi: "Sizin iyi ve yakışıklı olduğunuzu söylüyor."

İki adam ayağa kalkıp, kulübenin dışında konuştular.

"Yaşlı kadın kurnaz. Botu iyi para karşılığında avcılara kiraliyormuş. Dıcorreti, İnanların en zengini. Bot için üç bin istiyor."

132

Teğmen kararsız, başını kaşıdı. "Bu çok para benim için."

"Birazcık indirim yapmaya ikna ettim onu. İki bine vermeye hazır. Ama eğer, iki kullanılmış elbise, kapaklı bir tencere, bir ayna ve iki paket kibrit verirsiniz."

Teğmen hâlâ kararsızdı.

"Daha aşağı inmiyor. Ve başka bir İnanla pazarlığa kalkışırsanız, bu iyi olmaz; çünkü, herkese yayar, onlar da daha fazlasını isterler. Üstelik de kimsenin bu kadar iyi botu yok..."

Teğmen kemerindeki keseyi çözüp parayı çıkardı. Kanau'nun gözleri, iple bağlanmış yaban hayvanı derisinden paketçiğe dikili, parlıyordu. Fakat Teğmen bu bakışın gücünün farkında değildi.

Tek başına biri için, Araguaia'yı tek başına geçmek oldukça ağır bir işti. Burada akıntı, Santa Isabel körfezi büyük su kitlesi tuttuğundan gitgide artardı; burada, güçlü kıvranın başlangıcında, su, daha başka yerlere ya da açık denize kavuşmak için daha büyük bir hızla akardı. Botun yedeğinde götürülen kendi kayığını karşı tarafa geçirmek, başarılabilir değil ama kürek çekilmeyi gerektirdiğinden işi epey zorlaştırırdı. Yine de Kanau, karşı tarafa geçmeyi başardı. Önce biraz dinlenerek, yapılması gereken işi çabucak yerine getirmek üzere baltayı eüne aldı. Kayığın üzerine eğilerek, dibini parçaladı; yarılınca, su içeri dolmaya başladı. Çevredeki küçük balıklar balta sesinden kaçıyor, ardından yeniden korkuyla yaklaşıyorlardı. Kayığın suya gömülüşünü görmek, Kanau'nun yüreğini sızlatıyordu. Araguaia'da her insanın böyle bir şey yapmak zoruna giderdi, bir cinayetten daha fazla acı verirdi. Bir kızıl derilinin kayık yapışını düşündü, nelere mal olduğunu. Önce bir Landi ağacı kesilip, neredeyse insanüstü bir güçle bir kıyı eğiminin yanına getirilir. Burada ağaç, bir yaz boyu kuruması için bırakılır. Hatta yağmur mevsiminde de orada bırakılır ve sonraki yaz kumsallardan birine götürülür. Bundan sonra gece gündüz gövde üzerinde ona bir kayık biçimi vermeye çalışılırdı. Dahası da vardı: İç kısmının yakma yoluyla genişletilmesi için, suda köye değin çekilmesi gerekiyordu. Bunların hepsi aylarca sabır ve binlerce balta vuruşu gerektiriyordu... Gitgide kayığa su daha da şiddetle doldu, yayıldı.

Araguaia'da kaç kişi böyle bir kayıkla köyden köye ticaret yapmak için ona sahip olmak istemezdi ki! Yalnızca bir motor ilave edilir, olur giderdi. Bu kararmış tahtaları bir kayığa yerleştirmenin ve birleştirmenin ne denli uzun zaman aldığını

133

düşünmek bile istemiyordu. Ne kadar da iyi çakılmışlardı! Üstelik kalafatı da oldukça yeniydi. Ancak zamanı değerlendirmesi gerekiyordu. Hemen kayığa bağlı olan botu çözdü. Büyük bir çabayla, kayığın kuma gömülü olan burnunu geriye doğru itti. Su alan taşıt, kimildayarak dengesini yitirdi. Nehir koluna sürüklendi, oradan da sanki suyun dibinde huzur ararcasına yavaş yavaş suya gömüldü. Suda olanları izlerken, kayığın artıklarını kimsenin bulamayacağından emin olmak istiyordu.

Sanki kayık, ormana ve göğe veda edercesine son hava kabarcıklarını yolluyordu suyun yüzüne. Nehir yeniden eskisi gibi çarşaf gibi oldu, kimse bir şey fark edemeyecekti artık. Kanau yorgun ve terli döndü kumsala. Yola çıkmadan banyo yapmaya karar verdi. O denli dalgındı ki, bir raslantı eseri, Camura'nın toprağa verildiği yerde karaya çıktı yeniden.

Banyo yaptı. Sonra saçındaki suları sıktı. Güneşte kurulanırken bir şeylerin kendisini mezarlığa doğru çektiğini hissetti. Kendisini oraya çağıran sesin ne olduğunu bilmiyordu. Ayaklan gidiyor ve onu da beraberinde sürüklüyordu.

Burada güneş, geçen zaman süresince tüm nemi alıp uçurmuştu. Hatta mezann üstündeki toprak bile gevşekliğini yitirerek kabuklaşmıştı. Çiçekler solup, renkleri atmış, kahverengi çalıcırpıya dönüşüvermişlerdi. Kaba saba haçı bir arada tutan liyan bağı çözülmüş, her şey dağılmıştı.

Eğilerek, bozulmuş haçı yeniden bir araya getirdi. O an, onu şaşırtan bir şey çekti dikkatini: Yerde taze ayak izleri vardı. Bunlar cenaze törenine katılanların ayak izleri değildi. Onların Xavantelere ait olduğunu çıkardı. Buradan belki saatler belki de birkaç dakika önce geçmişlerdi.

Onlarla Joao Irineu'nun çiftliğinde görüşmek üzere yola düşen Valentin'i düşündü. Uygarlıktan bir nebze de olsa nasiplerini almış Xavanteler, özellikle daha tehlikeliydiler. Av zamanıydı,

Araguaia'nın kıyılan boyunca dolaşıyor, her defasında da bir gölge gibi gizleniyorlardı. Onlara karşı cephe almak iyi bir şey değildi, çünkü Koruma Örgütü'ndeki herkes, birçok köye yayılmış yaşayan Xavanteler'in beyazlar dünyasıyla muhatap olmak istemediklerini bilirdi. Botu alarak, çarçabuk geriye döndü.

Yalnızca İroa vardı yanlarında yola çıkarlarken. Çekik gözleri

134

kaygı dolu bakıyordu ve dudaklarındaki gülümseme bu kez donup kalmıştı.

Tüm hazırlıklarını tamamlamışlardı. Kanau, battaniye ve donanımıyla katılmıştı onlara.

Teğmen'in bakışları Kanau'nun otomatik silahını fark edince, karardı. Ters biçimde sordu: Bunu nerden buldun?"

"Goiânia'dan satın aldım. Gıcır gıcır. 15 otomatik, 21 yan otomatik atış yapabiliyor."

"İyi, iyi. İşimize epey yarayabilir."

Teğmen, kızıl deriliyi kollamaktan vazgeçerek, botla ilgilendi. Hiç kuşkusuz bot iyi ve derindi. Yanlarındaki bütün her şeyi yükleyebileceklerdi ve batımları kayıktan çok daha hafifti.

Genellikle susan Daniel, "Birazdan yola çıkmalıyız, nerdeyse karanlık çökecek." dedi. Ufka düşen güneşi gösterdi.

"Havanın kararması önemli değil. Gökte ayça var, bu da gece yolculuğunda yeter de artar bile."

Böylece gece yolculuklarının ıstırabı birazdan yeniden başlayacaktı. Yalnız bu kez, her ne kadar pek Kanau'ya güvenmeseler de, iyi bir rehberleri vardı. Hiçbiri Kanau'nun Camura'yı ortadan kaldırmak için verdiği sözü unutmamıştı. Çamura artık toprağın altındaydı ve doğal bir ölümle mi yoksa öldürülmüş mü olduğu konusunda açıklama yapamazdı...

Buyruklar verildi.

"Kadınlar ortaya, yükün üstüne otursunlar. Dümeni ben alıyorum. Daniel ve sen, burunda kürek çekeceksiniz. Yönü söylemek için senin önde olman gerekiyor."

Kanau, İroa'ya gülümseyerek sandı ve yerli dilinde bir şeyler söyledi.

Herkes araca bindi ve İroa'nın yardımıyla Kanau botu kumdan kaydırды. Birkaç saniye sonra, bot akıntıyla kucak kucağaydı bile. Kanau, Camura'nın mezanna sonsuza değin veda edercesine elinde olmaksızın karşı sahile baktı. Sonra ardına dönüp, gerilerde kalmış, üzerinde İroa'nın karaltısı gitgide küçülen kumsala baktı. Kendi kendine düşündü: %\x andan itibaren geleceğe bakmalı ve ne getireceğini beklemeli. Bir özgürlük duygusu göğüsünü kabarttı ve nicedir unuttuğu gülümsemesinin uzunca bir süre yüzünde kalmasına neden oldu.

Bu büyülenmişlikten silkinerek kurtardı kendisini. "Nehiri

135

geçmeliyiz, çünkü bir saate kalmaz güneş batar. O zaman Cotia Kayalığı boyunca gidebiliriz."

Bot karşı kıyıya doğru dümen kırdı. Kürekler suskunca çekiliyor, yol iyi alınıyordu.

Gece aydınlığında orman kıyılarının tek düzeliği, yalnız ve yalnız ürkütülmüş kuşların öfkeli başıngılarıyla canlanıyordu. Her keresinde ufukta mutlaka bir kumsal çıkıyor ve görüntüyü güzelleştiriyordu. Bunlardan birine ulaştıklarında, onu izleyen bir sonrakinin beyazlığı göze yansıyveriyordu. Pembe ve beyaz balıkçıllar, nehir kıyısındaki bakir orman ağaçlarından, geceyi geçirebilecekleri davetkâr yerler bulmak için süzülüyorlardı.

"Önümüz ardımız sıra uzanan şu karaltı, Cotia Kayalıkları'dır." dedi Kanau.

"Hani şu dört buçuk kilometre uzunluğundaki kayalıklar mı?"

"Dört buçuk kilometre diye bilinir, aslında daha da uzundur. Bu yabanda kilometreler değişik uzunluklardadır."

Daha bir gayretle asıldılar küreklere.

"Kayalık boyunca gitmemiz gerektiğinde, biraz daha yaklaşmalıyız."

Teğmenin biraz kararsız kalışından, Kanau içinden neler geçtiğini anladı onun.

"Yaklaşmaktan çekinmeyin. Bu saatte Xavanteler kıyıda olmaz."

Güneş neredeyse batmıştı. Yalnızca küçük bir yay görünüyordu. Saniye hızıyla batmış olacaktı. Ardından altınla dokunmuş akşam kızılığundan sonra, karanlık çökecekti.

Daniel sordu: "Bu da ne?"

"Ne?"

"Şurada."

Hepsi gösterilen yöne baktı.

Pissy suskunluğu bozdu. "Ben bir şey göremiyorum."

"Ben de." dedi Sa Lua onaylayarak.

Ancak üç adamın gözleri önünde tuhaf şeyler oluyordu. Kararan nehrin üzerinde, devce bir ateş dolaşıyordu. Alevler gözkaştırmacı boyutlardaydı ve kıydan gittikçe suya doğru ilerlemekteydi. Bot daha da yaklaştı... Teğmen'in alnındaki her gözenekten ter fışkırdı. Daniel'in korkudan elleri kilitlenmiş, Kanau da gözlerini faltaşı gibi iri iri açmıştı. Ağzı aralandı, kısık sesle: "Büyü bu. Reuri, beyazların büyüğü -Coaru, yerlilerin büyüğü!" dedi.

136

2 PISSY'NİN ÖYKÜSÜ

Bot, yönetimsiz kendi kendine karaya vurdu ve kum çarpmaya adeta karşı koydu.

Çocuk uyanıp, ağlamaya başladı.

Kayalığa sıçramak üzereyken, ateş kitlesi bir an durakladı.

Önlerindeki görüntüden kendilerini alamıyorlardı.

Kanau, bilincini yitirmişçe, Hortlak Joao'nun Leopoldina nhtımında kendisine söylediklerini yineliyordu: "Bu kendini Canjarana ağacına asan elmas arayıcısı. Onu gören aklını kaçırsın!"

Pissy kızdı: "Kes sesini, budala! Böyle saçmalıklar zırvalamak zorunda mısın?" Bunu söylerken, vatos balığı olup olmadığını kestirmek için, suda parlayan kıyının beyaz kumuna bakıyordu. Sonra suya indi. "Botu, aydınlık sürdüğü sürece hızlandırmamız iyi olur. Bunu yapmazsak, karaya oturabilir ve çekmek zorunda karabiliriz. O zaman ateşruhunun istediği olur."

Daniel bu Öğüde uyanların ilkiydi'. Şaşkınlıklarını yenmişlerdi,

Hafif esen hoş olmayan bir yel nehrin suyunu dalgalandırıyordu..

Teğmen ile Kanau da, botu itmek için diğer ikisine katıldılar. Hâlâ heyecanlıydılar ikisi de.

Bunun kötüye işaret olabileceği düşüncesi Teğmen'in sinirlerini allak bullak ediyor ve içini bir korkudur kemiriyordu. Kanau'nun içindeki kızıl derili de aynı durumdaydı. Tüm kötü ve

137

ürkütücü durumlar, kara büyü anlamına geliyordu onun için.

Rüzgâr da gittikçe kuvvetleniyor, beyaz kumlan helezonlarla kaldırıyordu. "Bu yel, az sonra botun ilerlemesini engeller." Kayalıklara doğru baktılar. Çalılık ve ağaçlar bütün bütüne gölge kesilmiş, inleyerek esniyorlardı. Çıkan yoktu. Teğmen umutsuz: "Kayalıklara sığınıp, bu lanet olası yelin dinmesini bekleyelim." dedi.

"Peki. O zaman çocukcağızı daha iyi koruyabiliriz."

Ateş yakmak için yeterince odun topladılar. Yelin şiddeti iyice artmıştı, bu da olduğunca çok odun gereksinimleri anlamına geliyordu.

Kabaran nehirde, oraya buraya savrulan bottan güç bela bir hamak çıkarıp, Sa Lua ile çocuğun dinlenebilecekleri bir yere kurdular.

"Bu yelin yine de güzel bir yanı var. Sivrisinekleri kovalıyor."

"Kızıl derililerden daha iyidir sivrisinekler..." dedi Daniel.

"Böyle konuşma, yoksa kadınlar korkar."

Küçük ateşliktaki alevler şiddetle bir yana yatarak, aralıksız çıtırdıyordu. Çevredeki her şey simsiyah kesilmişti. Adamlar, ateşin yamacına çöktüler. Boyuna esen yel, soğuk bir gece getirecekti; özellikle şimdi, yazın başlangıcında.

Pissy bir kenarda oturmuş, yol arkadaşlarını inceliyordu. Sa Lua, karanlıkta, hamakta yatıyordu. Önün için, yaşamla savaşıyor küçük et yığınının başka neredeyse hiçbir şey yoktu. Pissy'yi belirgin bir sevecenlik duygusu kapladı. Böyle ufak bir varlığı kollannda tutmak ne denli iyi geliyordu! Kollannda hâlâ, Sa Lua'nın bottaki hastalığı sırasında çocuğun yaydığı sıcaklıktan bir şeyler hissediyordu...

Bakışlarını, ateşte ısınan üç adama çevirdi. Daniel iyiydi. Kimseye zarar dokunmayan, sessiz, melankolik bir adamdı. Teğmen ise, kötülük simgesiydi. Kampta kendisini küçük düşüren ve horlayan davranışını anımsadı Teğmen'in. Sanki iğrenç bir hayvanmış gibi. Ateşin ışığında daha bir karanlık görünen adamın sakallı yüzünü inceledi. Esasta korkak ve alçak olduğundan, otoritesini kötüye kullanıyordu. Teğmen'in, gördüklerini iddia ettikleri görüntü karşısında korkudan nasıl titrediğine tanıktı. Hayaletten ödleri patlayan böylesine azılı üç adam! Ama asıl neden vicdan azabı çekiyor olmalarıydı.

138

Dolandırıcı ve hırsızdılar, biri diğerinin aynı, başka bir şey değil.

Bakışlarını kayıtsızca Kanau'ya dikti. Gözbebekleri gece karanlığında her zamankinden daha büyük ve saçlan ateş ışığında daha kızıl etkisi uyandırıyor. Bu kısık gözbebekleri, sanki yalnızca gözbebeklerinden ibaretti; tehlikeli bir kedininkiler gibi... Bir katil. Bütün dünyayı kandırsa bile, kendisi için bir şeytandan daha beterd. Kanau mu, yoksa Teğmen mi deseler,

kararsız kalırdı. İkisi de birbirinden beterdi! Ama bu ikisinden hangisi ölsün diye söylemeye zorlasalardı, diğerinden çekmiş olduğu bir sürü kötülüğe karşın, kızilderiliyi gösterirdi. "O beni kandıramaz, çünkü her şeyini biliyorum!"

Yeniden üç adama baktı, bir tiksinti kapladı yüreğini. 'Üç erkek!', hepsinin de hayaletten ödleri patladı! Öyle korktular ki, Xavanteler'in burunlarının dibinde olabileceklerini bile unuttular! Bu üç korkak, yalnızca bacalarının arasında sarkan o fazlalıktan dolayı 'erkek' diyorlardı kendilerine! Suyun üstünde gezinen bir ateş görmüş biri. Diğer ateşin ortasında boynunda bir ilmekle ağlayan bir elmas arayıcı. Üçüncüsü, ateşin içinde gezinen ve onları lanetleyen sırtı alevli bir kızilderili görmüş. Her üçüne de kıcını dönüp, kıyı eğimine doğru yürüdü. Dikkatlice aşağı indi ve suyun her vuruşuyla arka tarafı sarsılan botun çatırtılarını dinledi. Önündeki bir kazığa bağlı halat, kopup kaçmak istercesine gerilmişti. Yel, dineceğe benzemiyordu. Ama o, yelden korkmuyordu. Güzel saçları arkaya doğru büsbütün siyah görünüyordu. Evet, nehir! Yaşamında iyi ve güzel olan ne varsa, onunla ilgiliydi. Nehri küçüklüğünden beri tanıyor, ona güveniyor, onu anlıyordu. Kızdığına vahşice köpürüyordu. üzgün olduğunda yağmur sularını toplayıp, bulanık ve çamurlu akıyordu. Baharda aşk oyunları zamanı gelince, kıyıları ah al, moru mor, sapsarı çiçeklerle bezerdi, kabaran sularını güzelliğinin aynası yapar, ya da onu bunu şarkılar söyleyen sularıyla yavaş yavaş gezdirirdi. Evet, nehir! Dostlarına, cam gibi görünen derinliklerinde balıklarını ve kaplumbağalarını gösterirdi. Sevdiklerinden büyük yılanlarını ve karanlığın cinlerini uzak tutardı. Bu yüzden kendisini hiç korkutmuyordu nehir. Botun ön tarafına oturarak, ayak uçlarını kabaran suya daldırdı. Ne kadar da ılıktı! Bir kumsalda olsaydı, yıkanırdı muhakkak ki. Fakat buralarda akıntı derin ve sürükleyiciydi, üstelik piranhalar da olabilirdi. San bir kama gibi doğuyordu ay.

139

Birkaç gün içinde yeniden tostoparлак olacaktı. Yel de dinseydi, yolculuklarına rahatça devam edebilirlerdi geceye doğru. Gerçekte, bu yaşantıdan bıkmıştı. Yalnızca parasını almak istiyordu. Herhangi bir para. Dürüstçe kazanılması ya da dalaverelerle elde edilmesi önemli değildi. Çalınmış olması ya da alimteriyle kazanılmış olması da. Amacım şu ya da bu biçimde gerçekleştirildi de.

Bir gölge yanaştı. Bir çamur topağı kopartılarak, suya sakladı.

Düşünmeyi bırakıp, bekledi.

"Nehre bu denli yakın oturmaya korkmuyor musun? Ya bir timsah çıkarsa?" Ayağım sudan çıkartarak, bota tutundu. Sohbet etmeye gelmişti melez ya, Pissy niye geldiğini bilmiyordu.

İçten sırtarak, onu sinirlendirmeyi kafasına koydu: "Sizin gibi olduğumu, ikide bir hayalet gördüğümü mü sanıyordun?"

Kanau, sokularak yanına oturdu; tek ayağım suya daldırdı: "Ne güzel, ılık! Yıkanmak için bire bir."

Aynı düşünceye sahip olması ne tuhaftı. Bu kadının biraz daha hoşgörölü olmasını sağladı. Kim bilir, belki de kızilderili kimseye kötülük yapmak istemiyordu.

"Ben de bunu düşündüm, buraya gelir gelmez."

Yüzünü ondan yana çevirip, sordu: "Benim gördüğüm şeye inanmıyor musun?"

"Tabii ki, hayır. Ben de aynı yerdeydim ve hiçbir şey görmedim. Ya, Sa Lua'nın bir şey gördüğünü sanıyor musun?"

"İnanmıyorsun ama, ölen annemin üstüne yemin ederim!" Sesi heyecanlıydı: "Sana yemin ediyorum ki, gördüm onu. Uzunca ak sakallı ihtiyar bir adamdı. Gözlerinden yaşlar akıyordu ve boynunda hâlâ ilmik vardı. Ateşin ortasından yürüyor, bize üzgün üzgün bakıyordu."

"Muhakkak gözü de elmastandı.."

"Bu denli ciddi bir konuyla dalga geçme. Bazı İnanlar, kayahklardaki adamı gören, aklım oynatır der."

"O halde, hepiniz çıldırmışsınız! Ben herkese başka başka kılıklarla görünen bir hayaleti şimdiye dek hiç işitmemiştim. Teğmen alevler arasında gezinen dev bir kızilderili görüyor. Daniel, desen, suyun yüzünde dolaşan devasa bir ateş... Hepsiniz aynı yerde olup, aynı anda böyle değişik biçimler görmeniz

140

mümkün mü?"

"Büyü bu. İntikam! Korkunç!"

Kanau'yla tartışmayı düşünmüyordu. Erkeklerin, vicdanları müthiş rahatsız olmalıydı, bütün mesele de buydu. Üstelik pek yakında daha da kötüleyeceklerdi. Yolculuklarının şu son

günlerinde Teğmen'in sinirlerinin ne kadar laçkalaştığı dikkatini çekiyordu. Ülkenin iç kısımlarındaki halkın yalnızlık humması dedikleri şeyi düşündü. Diğerlerinin yanına dönmeyi daha yerinde buldu. Kızüderiden çekindiğinden değil. Ne ondan, ne yaşamdan. Yaşama kendisini bağlayan, tiksindirici çirkinliğini daha da belirginleştiren güzel saçları üzerinde yoğunlaşıyordu düşünceleri. Ama şu an ateşin sıcaklığından biraz yararlanmak için yukarı gidip, oturmak istiyordu. Daha sonra yeri temizler ve uyumak için en sevdiği vaziyeti alırdı; iki büküm, elleri dizlerinin arasında. Uyku iyi gelirdi, nehirdeki su gibi her şeyi unuttururdu...

Ayağa kalktı. Ama Kanau'nun eli sıkı sıkıya yapıştı koluna.

"Nereye gidiyorsun?"

"Uyumaya. Yel yalanda dinebilir. O zaman da Teğmen insanı çağır ve yeniden kalkmak gerekir."

Kolunu serbest bırakmadı. "Sen de, yelin dinmeyeceğini benim kadar biliyorsun."

Pissy, yeniden bota oturdu.

"Benden istediğin ne Kanau?"

İlk kez adamla adıyla konuşuyordu.

"Fazla bir şey değil. Yalnızca biraz konuşmak. Arkadaş olabiliriz, değil mi?"

"Benim dostluğum, ne işine yarar ki senin?"

"En azından güvenebileceğin biri olurum."

Şeytanın işine bak ki, bunları kendisi söylüyordu. Bereket, gece gözlerindeki ölçsüz alayı gizliyordu... Sustu, nasıl devam edeceğini merak ederek.

"Seni hep bir başına görüyorum. Diğerlerinden uzak duruyorsun?.."

"N'apayım? Çirkin olduğumdan, Sa Lua'nın dışında kimse benden hoşlanmıyor. Bu yüzden uzaklaşıyorum. Uzakta olduğumda Teğmen de bana kötü davranamaz."

"Teğmen'den pek hoşlanmıyor gibisin?"

141

Ondan nefret ettiğini ve kendisinin kirli çizmeleriyle Teğmen'in yüzünü çizmemeyi nasıl istediğini söylemeyi ne kadar isterdi. Niçin bu kadar iğrençti? Ne suçu vardı onun? Bu yüzden çektiği sonsuz acılar, onu, birisi kendisiyle alay ettiğinde saldırıya hazır, pusuda çöreklenmiş bir yılan yapmıştı. Evet, Teğmen'den nefret ediyordu. Teğmen'in kötülüğünden ve horgörüsünden nefret ediyordu. Teğmen'den nefret ettiği denli, tüm erkeklerden de nefret ediyordu. Çünkü hepsi aynı bokun soyuydu. Hepsi. Belki de bu yüzden Sa Lua kendisine insancıl davranıyordu. Yazgısından ne çok çektiğini bir tek nehir bilirdi. Şimdi bu adama, üstelik de kızılderili olan adama mı güvenecekti? Son günlerde beliren, kim olduğunu ve neler yapabileceğini çok iyi bilen bu herife mi?...

"Kimsin sen, Pissy?"

Kızılderilinin sesi, üstünde karşıkonmaz çekici bir etki yarattı. Belki, kendisine karşı kötü bir amacı yoktu. Kim bilir? Bir kızılderili bir insandan hoşlanmışsa, köpek gibi sadık kalabilirdi ona. Yolculuk uzundu ve belki de...

"Yalnızca bana acıdığın için seninle arkadaş olacağımı düşünüyorsan, yanılıyorsun."

. "Sana acımak mı? Niye, Pissy?"

"Çirkin olduğumdan ve diğerlerinin bu yüzden bana iğrenç bir hayvanmışım gibi davranmalarından."

"Hayır. Konu bu değil. Seninle yalnızca konuşmak istiyorum. Kim olduğunu öğrenmek. Adının niçin Pissy olduğunu, Pissy! Hiç kimsenin böyle bir adı yok."

İçinde bir şeyler koptu. Tüm karşıkoyma gücü kendisini korumak ve hiç kimseyi iç dünyasına sokmamak için ördüğü tüm duvar, yılların yalnızlığından taşlaşmış tüm set bir iki saniyede çöktü. Yaşamında ilk kez, gerçek adım soracak denli ilgi gösteren biri vardı.

"Pekâlâ. Konuşmak istemiyorsan, öyle olsun. İstersen gidebilirsin."

Kolunu bıraktı.

Fakat Pissy kalakalmıştı. Tüm inceliklere yabancılaşmış Pissy, yeniden mutlulukla doldu. Çekingin, titrek bir sesle konuşmaya başladı: "Tatlı bir adım var. Gerçek adım, Maria Betânia." Kanau'ya mı, yoksa kendi kendine mi en derin sırlarını

142

açıyordu, tam bilmiyordu. Her şey alışagelmışten farklıydı. Sözler ağzından adeta boşalıyordu.

"Maria Betânia. Ne hoş bir ad!" Ne hoş bir ad, böylesine çirkin bir varlık için! Yaşamı bir şerit gibi geçiyordu gözlerinin önünden. Her keresinde aynı yorumu duymak zorunda kalmıştı.

"İnanılır gibi değil. Böylesine çirkin bir yaratık için, bu denli hoş bir ad."

Belem'liydi. Bel6m'de açmıştı yaşama gözlerini. Pederin onu Araguaia kıyısından alıp oraya götürüşünü hâlâ anımsıyordu. Büyük kent karşısındaki korku. Gürültü. Elektrik ışığı. Arabalar, tıramvaylar, otobüsler. Geniş caddeler. Sayısız bir sürü insan. Kenar mahalle. Peder onu Dona Francisca'ya, kilise bakıcısı yaşlı bir bakireye bırakmıştı. Uzun, örgülü saçlı dar omuzlu ve kurumuş göğüslü, Tann'yı iman ve yakânla rahatsız etmekten başka şey bilmeyen sofu bir kadındı.

"Maria Betânia?" Kalın çerçeveli gözlüklerin ardındaki gözleri küçümseyerek bakıyordu kendisine. Sanki şöyle düşünüyordu: Kutsal Meryem'in adını taşıyan böylesine çirkin bir çocuk! Fakat düş kırıklığını gizlemişti. Peder kendisini odada bırakıp, Dona Francisca'yla avluda görüştü. Kız, bir yığın aziz tasviriyle dolup taşan daracık odaya göz gezdirdiyordu. Güller ve cırtlak renkli krepon kağıdından çiçekler tasvirleri çerçevesiyordu. Bunların tümü kendisi için yeniydi. Konsolun üstünde Ermiş Yusuf'un sararmış tasviri önünde yanan mum onu derinden etkilemişti.

Dona Francisca yemden odaya döndüğünde, iyilik ve sadakat gösterisinde bulunmuştu. Pederin söylediği dindar sözler onu herhalde çok etkilemiş olmalıydı.

Bakışları şöyle söylüyorlardı sanki: "Zavallı çocuk! Dünyada yapayalnız!" Eliyle kızın güzel saçlarını okşama girişiminde bile bulunmuştu.

"Yapacağımız ilk iş, sana doğru dürüst giysiler bulmak olacak."

Pissy o zaman, ilk kez kendi paçavralarıyla diğerlerinin giydikleri arasındaki farkı anlamıştı. Mora çalan solmuş giysisinin kare motifleri, elbiseyi daha da çirkinleştiriyordu. Dona Francisca devam etmişti: "Bunlar çok kısa. Bütün dünyanın senin uzun zayıf kurbağa bacaklarını görmesine gerek yok"

Akşamlayın, yorganın altına girmek için kız gırtlıçplak

143

soyunmaya kalktığı anda, hiddeti erimişti.

"Aman, ulu Tanrım! Böyle sadece oğlanlar yatar! Oğlanlar ve hayvanlar!"

Sonra da, içine üç dört kez sığabileceği bir gecelik getirmişti. Bu engin kumaş yığnında, boğulacak gibi olan kızcağız, uyuyabilmek için bastıra basura sarınıp, yattı.

"O da ne! Uyumadan önce dua etmez misin sen?"

Kız ürkek gözlerle bakışlarını ona dikmişti.

"Kaç yaşındasın sen?"

Bilmediğini söylüyordu.

Dona Francisca inanmadı, örgülerini oraya buraya dağıta savura başını salladı.

"Yedi ya da sekiz yaşında olmalısın. Tanrım! Ne cahillik! İnsan nasıl her şeyden habersiz büyür böylesine!"

Kıza oturmasını söyledi.

"Senin yaşında ayinlerde ilahi bile söyledim."

Ne tuhaf bir ihtiyardı! Kendisine yabancı gelen bir sürü şeyden söz ediyordu. Yorgunluktan gözlerinin düştüğünü, yolculuk günlerinin bunca zorluklarından sonra bedeninin uyku için çırpındığını kavrayamıyor muydu?

"Haç da mı çıkaramıyorsun?"

"Hayır. Hiçbir şey bilmiyorum."

Elini tutarak, Dona Francisca'nın söylediği sözleri yinelemek zorunda kalan kızın alnına, ağzına ve göğsüne birçok haç çıkarttı. Pissy'nin algıladığı, giysisinin kolundan yayılan naftalin kokusu, belki de kiliseye bakan bu kadının ruhundan yayılıyordu.

"Hemen yarın, sana nasıl dua edileceğini öğreteceğim. Gökteki Allah Baba, dua etmeyen kızları sevmez."

Şansı yaver gitti de, kadın kendisini bıraktı ve odanın diğer köşesinde duran büyükçe bir yatağa yürüdü.

"Arkanı dön hemen, çünkü soyunacağım."

Pissy bunu canı gönülden yaptı. Deliklerle ve lekelerle dolu beyaz duvarı seyretmek, bunca tuhaf şeyler zırvalayan ihtiyarı görmekten yeğdi. Açılan kopçalann sesini, ardından yere düşen eteğin hışırtısını işitti. Kaburga ve eklem çatırtılarını. Yeniden ses çıkaran düğmeler, kopçalar. Kapı arkasındaki elbise askısına giden ve yatağa geri dönen yaşlının ayak sesleri.

144

Yayların gıcirtısı. Derin bir iç çekiş. Örtülerin hışırtısı. Açılan bir komodin çekmecesesi. Dua kitabının yaprak sesleri. ^Ardından uyuyuşu. "Küstah mahluk! Bostan korkuluğu! Terbiyesiz! Cadı!"

"Sensin cadı!"

Pissy ilkokulda her gün dalaşıyordu. Oğlanlarla, kızlarla. Ve her gün eve, çizikler ve dağılmış örgülü saçlarla dönüyordu. Yaşlı Dona Francisca da, inadına, doğanın kendisine bağışlamış olduğu tek güzelliği gizlemek ister gibi, saçlanm örmekte diretiyordu.

Peder gelir, avludaki mango ağacının altında Dona Francisca'yla uzun uzun konuşurdu; kadın o zamanlar sakinleşir, akşamına duygulu konuşmalar yapardı.

Bu üç yıl boyunca böyle sürmüştü. Fakat bu cadde çekilir gibi değildi. Çevresindekilerin tümü Pissy'nin çirkinliğinden, bir hayvanınki gibi sürünürcesine yürümesinden müthiş tiksiniyorlardı. Döğüşmediği hiçbir oğlan, tırmalamadığı ya da arkalarından tabak çanak savurmadığı hiçbir kız kalmamıştı.

İnsanlıktan nefret etmeye başlamıştı. Hiçkimse de başa çıkamıyordu onunla. Hatta, Dona Francisca'nın saygı duyduğu azizler bile. Hiç değilse bir kez olsun dualarını kabul edip, ona yardımcı olsalardı. Hiçbir belirti yoktu, bunun için! Azizler de çirkin insanlardan hoşlanmıyorlardı galiba, çünkü zenciler bile bazı bazı onlardan bir şeyler koparabiliyorlardı.

Tamamen içine kapanık yaşıyordu. İhtiyarın sözlerini duymaya dayanamıyordu artık. Akşamları çabucak dua edip, ondan önce giriyordu yatağa. Çünkü uyku her şeyi unutturuyordu. Yemek yediğinde, yemeğe dikkat etmeyip körpecikken ölen fasulyeleri sayarcasına gözlerini tabağa dikiyordu.

Bir gün okulu kıırarak, rıhtımda gezmeye çıktı. Rio Tocantis'ten geçen gemileri görmek istiyordu. Böyle motorlardan biriyle gelmişti buraya Araguaia'dan. Ahhh! Araguaia! Koca nehir... Nehirde olmayı, köyün diğer veletleriyle balığa çıkmayı ne de özlemişti. Pirogl&nyla kaplumbağa avına çıkan Caraja kızılderililerini görmeyi. Her şeyi tek tek özlemişti. Hatta, sıtma ile sivrisinekleri yedeğinde getiren yağmuru bile. Güneşi,

145

soğuğu, yazı. Soğuk zamanlarda ateşin yanibaşına kıvrılıp yattığı sert toprağı. Kağşamış, kum kokan kulübelerin sazlanm. Orman hayvanlarının çığlıklarını...

Artık her gün okulu asıp, nehir kıyısında sürtmeyi alışkanlık durumuna getirmişti. Büyür büyümez, bu botlardan biriyle geri dönecekti. Kendisine verilen her kuruşu, çok yakın bir gelecek için biriktiriyordu.

"Pilini pırtını topla!"

Dona Francisca'yı cin çarpmış gibiydi. Yaşamında belki de ilk kez yanaklarına değin kızanyordu.

"Belki adam olursun diye düşünüyordum, seni iflah olmaz yaratık!"

İhtiyar kadın, her şeyi keşfetmişti. Okuldaki devamsızlığını, rıhtımdaki sürtmelerini.

Ona bunları anlatmak anlamsızdı, çünkü duvardaki azizlerin dışındaki hiç bir şeyi anlayamazdı. Böyleyken, ona duygularından nasıl söz edebilirdi? Onun kavrayamayacağı şeylerdi bunlar; rıhtımda toplanmış yelkenleriyle göklere yükselen binlerce direğin Tann'ın görkemini gül çelenklerinin yağlı indilerinden çok daha iyi övdüğünü asla mı asla anlayamazdı. Hayır. Bu giz, yalnızca Pissy'ye aitti; her ne kadar çirkin mi çirkin bir kız da olsa. Miskin miskin sallanan ya da kendilerine bakmak için durmuş burnu büyük kayıklara yansıma izni veren suya bakışında neler duyduğunu kimseye söylemeyecekti. Bundan başka, güzel kokulan ve insanın tüm duyulanna hitabedişiyle binlerce meyve ve yeşillikle dopdolu oradaki pazarı. Ve denizin kokusunu. Martılarla kaplı gökyüzünü. Ve buralarda dolaşıp duran, tuzlu deniz kokan insanları. Ve hepsi de öylesine özgür...

Toplayacak pek bir şeyi yoktu. Tüm eşyalarını karmakansık, bir çuvala soktu. Okul önlüğü üstünde kalabilirdi. Kapının eşiğinde, sanki "Ya şimdi? Şimdi nereye?" diye sorarcasına durup, Dona Francisca'nın yüzüne baktı, tthiyann alnından terler boşaldı. Dudakları titriyordu. Bir şeyler yapmalıydı. Şimdiye dek, bu çirkin çocuğun kalbini kazanmak, onun kaba ve hoyrat davranışlarını düzeltmek için ne yaptıysa başarısız kalmıştı.

Her ne olursa olsun, bir süre karşı karşıya durdular, kiliseye hizmet eden kadın ne yapacağı konusunda kararsızdı galiba. Kim bilir, belki de verdiği karardan korkuyordu. Azizlerden, cennete

146

gitme şansının azalacağından korkuyordu. Haçın gerektirdiği hizmeti yerine getirememekten korkuyordu belki de.

Pissy, bakışlarında direniyor, gözleri parlıyordu. Dünyadaki hiçbirşey buradan gitmesini, bu daraltıcı evden, bu nefret semtten, dersleriyle acı çektiren ve aşağılayıcı okuldan gitme fırsatını elinden alamazdı.

"Gitmiyor muyuz? Neyi bekliyorsunuz? Yoksa, diz çöküp özür dilememi mi? Bunu hayatta yapamam!"

Yola koyuldular. Cadde her zamanki gibi, basık evlerden yayılan bir sürü pislik kokuyordu. Göbeklerinin üstünde gömleklerinin uçlarını düğümlemiş sarı tenli küçük veletler, kapılarda durmuş, çuklerini kaşıyorlardı. Her köşede çene çalan kadınlar vardı. Önlerinden geçer geçmez, kendileri hakkında dedikoduya başlıyorlardı. Pissy, kendisinin son kez, bir daha görünmemek üzere yok oluşundan ötürü Tanrı'ya şükredeceklerini biliyordu. Yolun yabancıları değildi. Pederin evine götürülüyordu. Peder, şişman ve kırmızı çizgileri zar zor seçilebilen rengi atmış pijamasıyla çıkmıştı dışarı. Kılı ve üstelik kırmızımsı göğsünü Dona Francisca'nın kızıoğlan kız gözlerinden gizlemek için, terbiyeli biçimde yakasını ilikledi. Üçü birbirine bakışlıyordu. Söylenecek ve açıklanacak bir şey kalmamıştı. Zayıf bir ümit parıltısı yakalamak için Pederin ve yaşlı kadının gözleri Pissy'nin inatçı, sıska ve çirkin yüzünde beklediler. Fakat o orali değildi. Aptallar! Ne bekliyorlardı? Özür dilemesini mi? O niyeymiş! Diyelim ki özür dilemişti; okul asma, nhüm gezmelerinin şıp diye biteceğini mi sanıyorlardı? Asla! Üstelik, artık, suya daha yakın bir yere götürülebileceğini ümit ederken...

Dona Francisca'nın heyecandan yanakları titriyor, ağzı takırdıyordu. Fenalaşmış gibi ellerini alnına götürüp çabucak uzaklaşmış, birbirlerini inceleme işini, diğer ikisine havale etmişti.

"Yemden az biraz sakinleştiğimde, pijamalı bir adam gördüm karşımda, gözleri yaşlarla doluydu."

Pissy sustu. Yel hâlâ nehrin yüzünü kamçılıyordu. Uykusu kaçmış, çok konuşmaktan da, susamıştı.

"Bunlann tümünü sana niye anlatıyorum, bilmem. Bunlan hiç kimseye anlatmamıştım."

"Anlat, anlat! Hoşuma gidiyor."

Bir şey anlatılırken, özellikle kendisinininkine çok benzeyen bir öykü anlatılırken, her kızıl derili gibi Kanau da bütün bir gece

147

dinleyebilirdi.

"Yorgun değil misin?"

"Hayır."

"Öyleyse, su içmemi bekle."

Bottan kaydı. Avuçlarına su doldurarak, ağzına götürdü. Ilık su, parmaklarının arasından süzülüyordu.

"Ne kadar farklı!" dedi. "Buraya su Rio das Mortes'ten geliyor, o kadar temiz ve lezzetli. Diğer tarafta, Araguaia hâlâ toprak ve çamur dolu."

"Son yağışlardan ötürü."

"Evet; ama, bu tarafa da yağdı."

Kanau güldü. "Bu böyledir işte. Rio das Mortes daima temiz ve durudur, hatta taşıdığı zamanlar bile..."

Pissy yeniden oturdu bota. "Gerçekten istiyor musun devam etmemi?"

"Uyumaya niyetin yoksa..."

"Yorgunluğum geçti..."

Kendi yaşamına dalmıştı; sanki yoklaşıyordu. Kendi isteğiyle anlatıyordu Kanau'ya. İçini döküyordu. Bir serüven çekiciliğine bürünen, kendisini rahatlatan yeni bir deneyimdi bu onun için. Konuştu. Konuştu. İlginç bulduğu her şeyi anlattı. Ya -çoğunlukla- hüzünlü olduklarından, ya -ender- eğleridirici olduklarından.

Şimdi yaşamından yeni bir kesite geliyordu. Dona Francisca'nın yobazlığından kurtulur kurtulmaz özgürlüğüne kavuşacağı inancı çabucak yıkılmakta gecikmedi. Peder onu, Katolik kadınların yönettiği; kendisi gibi ezik, suskun ve yaşadıklarını hiçbir zaman anlatmayan kızların bulunduğu bir çeşit yatılı okula yerleştirmişti. Anlatmalan da gerekmezdi, çünkü hepsinin kökenleri aynıydı belki. Sessizce dolaşan gölgelere benziyorlardı. Hepsi sıska, gözleri yere bakıyordu. İçlerinden biri kazara canlı ya da suskunluğu bozacak olsa, okulu yöneten cadalozlardan birinin sessiz, sert bakışlarıyla hemen hizaya getiriliyordu. Belki, pazar ayınlarında vızıldayan rahipten başkasının da gelecekte söz ettiği yoktu. Ama gelecek, cezalardan oluşmuş, ya da son derece gerçekdışı görünüyordu. Sanki her şey, Tann'nm o anki

keyfine ya da o anda elinde en , çok bulunana bağlıydı; bu, iyilik edene, daha sonra faizin faiziyle

148

geri verilecek bir lütuftu.

Pissy, buna daha fazla dayanamayacaktı. Suskunluğu arttı; körpe bedeninin çizgileri saranp soldu. Ortaklaşa yatılan yatakhane, diğerleri de bedenlerden söz ediyorlardı. Sıksıklıklarına karşın, göğüsleri dolgunlaşıyordu. Daha sonraları evleneceklerini, bu göğüsten emecek çocukları düşünüyorlardı. Pissy, böyle biçimlerinin olmayışına aldırımıyordu. Kendi bedeni onun için her zaman önemsizdi. Bu portakal ya da limonların büyümesinin, altlarında sıcak bir yürek çarpmadığı sürece ne yaran vardı ki? Fakat kalbi yalnızlıktan taşlaşmış, yaşamla tüm bağını koparmıştı. Derslere girip çıkıyordu; bu kendisinin, öğretmenleri ve birlikte okuduğu öğrencilerle sahip olduğu tek bağıdı. Yemeklerde suskunluk korunurdu. Beyaz, uzun, soğuk mermer masa, bu yüzden daha bir soğuk görünürdü. Kara haç üstündeki ak bir İsa umursamazca katılırdı her şeye. Çevresindeki heV şey sinirine dokunuyordu Pissy'nin. Sineklerin tabağına ya da yüzüne konmasına aldırımıyordu, ama gerdirilmiş saçlarında birisi dolaştığında sinirleri ayağa kalkıyordu. Evet, onlar da İsa gibi tutturulmuşlardı. Gözlerini heykelciğe dikeyordu. İçinde kötü bir şeyler uyanıyordu böyle anlarda; masanın üstüne çıkıp İsa'yı avcuna almak istiyordu. Sonra var gücüyle sıkmak istiyordu. Öylesine sıkmak ki, bunu düşünürken güleceği geliyordu, İsa'nın dili sonunda ağızından pırtlayıncaya dek. Bazan da, çarmıha gerili İsa'nın asılı olduğu paslı çivinin pek yakında iyice çürümesini, gözlerini öne eğmiş mübaşirin kafasına düşmesini umarak...

Sevinebilecek şeyler yoktu pek. Günler bir diğerine benzerdi. Saatler, bir diğer saate. Dışarıda olan bitenin farkındaydılar. Havai fişekler patladığında, halkın Johannes Gecelerini kutladığını 1 bilirlerdi. Karnaval süresince, yasak günahkâr şarkılar kulaklarına değin gelirdi. Ama Noel herkes içindi. İşte cadalozlar o zaman İsa'yı sanki kendileri doğurmuşlar gibi, yumuşak olmaya çabalarlardı. Gözleri yıl sonu lütuflan sağırdı... Yemek üstüne tatlılar verilir, geceyansı ayını sanki insanlarca değil de, göksel yaratıklarla yapılır, ilahiler okunurdu. Noel'de, Dona Francisca, anlaşılmayan, üzüntülü Dona Francisca, ona bif bez bebek göndermişti. Göğüsleri sivrilmiş kızlar, armağana baktıklarında duygulanmışlardı. İşe yaramaz bu paçavranın hiç önemi yoktu kendisi için. Gerçekten aptaldı kızlar! Bebek ne işe yarardı? Kabul etselerdi de, bu aptallardan birine verebilseydi.

149

Onlara bunu öneremezdi de, çünkü bu gerilerin hiçbirisiyle armağan verecek denli yeterince samimi değildi. Aklına bir şey gelmişti. Bebeği yatağının başucuna, kurallara uygun biçimde tutturulmuş İsa tasvirinden epeyce uzak bir yere asıp, iğnelik olarak kullanacaktı.

Sokaktaki güneş sanki onları günaha sokacakmışcasına, gezintilere çok ender izin verildi. Artık nerdcyse genç kız olmuştu ki, birden bir mucize oldu: Goeldi Müzesi'ni gezmeye gidebileceklerdi.

Gündelik yaşantı yitti, yaşam yeniden döndü. Burada, kafesler içerisinde, parlak tüyleriyle vahşi hayvanlar vardı: Sanki uzaklardaki yabanın kokusunu alıyormuşcasına heyecanlı heyecanlı oraya buraya dönen, sonra durup, Pissy gibi duygusuzluklarından uyanan kızlara keskin dişlerini gösteren kara panterler vardı.

Tapir, yere uzanmış, sanki toprağı kokluyormuş gibi, kayıtsızca soluk alıp veriyordu.

Kuşlar sabırsız sabırsız uçuşuyorlardı: Çeşitli balıkçıl türleri, gürültü koparan papağanlar, küçük budala muhabbet kuşları. Pissy, tuhaf bir heyecana kapılmıştı. Duvarlar ardına yurtdandırıldıktan sonra ilk kez, çocukluğuna ait şeylerle karşılaşılıyordu. Tutsak balıkçıların önünde durduğunu algılamıyor, Araguaia Nehri'nin güneşi emen beyaz kıyılarına görüyordu. Nehir kendisini çağırıyordu. Damarlarında dolaşılıyor, -yüreğine konuşuyordu. Kendinden o denli geçmişti ki, sanki içinden bir şey patlayıverecekmiş gibi, göğsünü yakaladı. Sonra ince, cıpcılız ellerini sıkıca örülmüş saçlarına götürdü ve örülü saçlarını çözmek, onları tutsaklıklarından kurtarıp, uçuşturmak isteğı duydu içinde şiddetlice.

Kendini toparlayıp, duygularını bastırarak çevresine bakındı. Diğerleri de gördüklerinden öylesine etkilenmişlerdi ki, Pissy'nin ani özgürlük susayışını fark etmemişlerdi bile.

Geceleyin yatakta uzun zaman bir o yana bir bu yana dönüp durdu. Gözlerini kapıyor ama nehrin çağırısı durmuyordu. Kendisine armağan olarak ak balıkçılar öneriyordu. Başını yastıkta oraya buraya çevirirken, örgüleri canını acıtıyordu.

Artık çocuk değildi. Bedeni biçimsizliğine karşın, yine de bir genç bir kızinkine gövermişti. Dona Francisco'nun evinden aynalı uzun zaman olmuştu. Buraya bunca zaman nasıl

150

dayandığına şaşıyordu. Artık bir saniye dahi burada kalmak istemiyordu. Sessizce doğruldu. Yatağında oturarak, başucunda asılı duran, alacakaranlıkta pek seçilemeyen bebeğe bir süre baktı. Burada bir sabah daha bebeğin solmuş elbisesini ve kankırmızısı kurdeleyle tutturulmuş İsa'yı birkez daha görmeye katlanamayacaktı.

Saçlarını çözdü ve ince kemikli parmaklarını ipeksi gür saçlarında çarçabuk gezdirdi. Bunlar onundu, yalnızca onun. Sessizce giyindi ve karanlıkta yitip gitti. Ders aralarında altında oturdukları ama meyvelerinden tatmalarına izin verilmeyen mango ağaçlarının gölgesindeki avluya geçti. Kocamış bekçi köpeği, Pissy'yi tanıyarak ellerini yalamaya geldi. Yanında duran hayvanın kafasını okşadı. Duvar yüksek, üzerinden tırmanarak geçmek zordu. Uygun bir yer ararken, için için gülüyordu. Uzun zamandır, ders aralarında, kaçış olanaklarını kurup, birbiri ardınca planlar düşünüp taşınmıştı. Bunu yaparken de duvar ve Mango ağaçlarından biri dikkatini çekmişti. O an, günün birinde kaçarsa, burasının en uygun yer olduğunu anlamıştı. Ağaca tırmanıp, bir daldan duvara erişecek, öbür tarafa aşağı atlayacaktı. Yaşlı kabuklu Mango ağacının gölgesi tozlu sokağın üzerine sarkıyordu kimse de bir şey fark edemeyecekti.

Parmakları şaşılacak ölçüde güçlüydü, vücudu titriyordu. Mangoafiacının gövdesinin emdiği gecenin güzel kokusunu içine çekti. Her şey özgürlük soluyordu. Şimdikinden daha mutsuz olsa bile, bu yolu izleyeceğinden kuşkusu yoktu.

Köpek hüzünlenmişti. Ayaklarının altında sokak vardı. Hemen hiç parası olmadığını düşündü, ama nasılsa bir yolu bulunurdu.

Liman yönüne ilerlerdi. Burada Brezilyacevizi depolan vardı. Temiz hava, tuz, nehir, canlı insan kokulan.

Oturup, sabahı bekledi. Hal açılınca, bir erkek pantolonuyla bir makas satın aldı. Saçlarını kısaltıp, başına da bir hasır şapka geçirdi. Üstünü değiştirebileceği bir yer bulması biraz daha zor olsa da, başarmıştı. Rengi soluk, hastalıklı bir oğlan çocuğuna dönmüştü -bu buluş güldürüyordu onu dar kalçaları sayesinde kimse onun gerçek cinsiyetini tahmin edemezdi. Manaus'tan geldiğini söyler, üstelik kimse de bunun doğru olup olmadığını bilemezdi.

Naftalin kokulu sofı kardeşler -yeniden gülesi geliyordu- onu aramaya mı çıkacaklardı sanki! Varsayalım ki, kendi isteğiyle

151

#. ' geri döndü, onlar kendisini yurda geri almayı bile istemezlerdi. Sokakta gecelemiş bir varlık! ... Bundan sonra hiçbir kendisi hakkında konuşmayacaktı. Olsa olsa, diğer kızları adını fısıldayacaklardı birbirlerine. Bundan sonra önlemleri artıracaklardı. Belki daha az kocamış bir köpek bulunduracaklardı.

Geçen zaman içinde daha da kurumuş ve mutlaka şakaklarına ak düşmüş Dona Francisca'yla konuşan Peder'i gözünün önüne getirdi... Epey bir suçluluk yükü kalkacaktı üstünden ve ermişlerin şefaathlerini yeniden kazanacağına cesaret edecekti.

"Kaçtı, ha?"

Peder başını sallayarak, üzüntüsünü belirtmek için gözlerini kederle yere indirecekti: "Evet."

"Bunu yapacağını biliyordum. Maria Betânia, bir şeytandı."

Pissy, bunun ardından, ihtiyar kadının çok dua etmekten aşınmış dudakları üzerinde çabucak bir haç çıkaracağını düşünmüştü.

Sözlerini noktaladı: "İşte böyle..."

Neşeli neşeli güldü Pissy.

"Belki de tam böyle değildi. Ama, bu öyküyü kendi kendime o denli çok anlattım ki, gerçekten de böyle olmuş olabilir. "Geceye baktı, yel hâlâ dinmemişti.

Kanau, anlatılardan yeniden kafasından geçirdi. Ardından her zamanki merakıyla sordu. "Erkek kıyafetiyle sonra ne yaptın?"

"İş aradım, birkaç tane de buldum -hayır şimdi yalan söylüyorum, sadece orada aradım- bir genelevde. Liman bölgesindeki harap bitap bir evde. İlk boğaz tokluğuna yapıyordum. Yatılı okula geri dönmek zorunda kalmaktan öyle korkuyordum ki, genelevde iş aramaya başladım. Özgür kalmak ! istiyordum; artık hiçbir peder, hakkımda hüküm veremezdi. Bir süre sonra kibar bir Mama'yla tanıştım ve ona durumu anlattım. Yeniden bir kadına dönüşmüştüm; çirkin çekiciliği az bir kadına. Fakat daima denizci ya da sarhoş bulunurdu. Diğerleri gibi yapıyordum, iyiydi vaziyetim oldukça. Günün birinde de nehir yukan elmas bölgelerine gittim. Hepsisi bu."

"Peki niçin Maria Betânia'yı Pissy yaptın?"

"Maria Betânia'nın güzel bir ad olduğunu düşünmüyor musun?"

152

^m^Hnpıış^p^pınp^ fl „

"Elbette."

"Ben de. Fakat fiziğime uymuyordu. Bir defasında bir yolcu o kadar çirkin, o kadar itici ve o kadar döküntü buldu ki, bana sidikli karanfili yakıştırdı. Bu lakap yapıştı kaldı. Sonraları karanfili de attılar. Pissy oldum. Beni bu biçimde çağırmaları umurumda değil."

"Peki, payına düşen parayla ne yapacaksın?"

"Şaşıracaksın! Bir meyhane, ya da bir manav dükkânı satın alacağım, üstelik nerede, biliyor musun?" Kanau'nun vereceği karşılığı beklemeden, çarçabuk: "Aynı semtte. Dona Francisca'nın burnunun dibinde. Meyhaneler her zaman kazanır, hiç bir zaman sahip olamadığım her şeyi alacağım. Hatta o zaman, akşamları uykudan Önce okuyabilirim de."

"Fakat Dona Francisca, şimdiye dek ölmüştür."

"Farketmez. Tuhaf. Bunu açıklayamıyorum. Yeniden orada oturmak istiyorum."

"Yalnız bunu istiyorum."

"Bu bota nasıl binebildin?"

"Sa Lua'yla aynı genelevdeydik. Onun da yetimhaneden geldiğini biliyormusun? Belki de bu yüzden bana acıyor. Teğmen ona ev tuttuğunda beni de yanına aldı. Sa Lua, geçimimi bu yolla artık kazanamayacağımı görmüştü."

"Her şey çok zordu..."

Botun ön kısmından atlayarak, poposunu oğuşturdu. "Of, ne sert tahtaymış bu!..."

Kanau da ayağa kalktı. "Gidip yatalım! Gece epey uzun daha."

"Evet."

Yel dinmemişti hâlâ. Pissy'nin saçları dörtbir yöne uçuşuyordu. Eğimi tırmandılar. Adımlarının altlarında dökülmüş kuru yapraklar hışırdıyordu.

Teğmen ve Daniel, yanan odunların yanbaşıda oturmuş, diğerlerinin gelişini izliyorlardı. Teğmen'in karanlık gözlerinde kötü bir kıvılcım gittikçe parlıyordu.

"Domuz! Ancak bir kızılderili böyle bir kanya gider!"

Ama Daniel'in bakışlarında alışılmamış bir yumuşaklık vardı. "O genç. Fark etmez!"

Pissy biraz uzakta bir yere kıvnıldı. Battaniyeyi kafasına çekti, hemen uykuya daldı.

153

filizleniyordu. Ama nehir kayıtsızdı. Rüzgâr, ağaçların ve çalılıkların üstünden geçerek, papağan ve muhabbet kuşlarını kovalıyordu. Terkedilmiş kumsallarda, uzaklarda, martılar yumurtalarını bırakıyordu.

"Bok rüzgâr!"

Yeniden nehre ve endişelendirici göğün maviliğine baktı. Onların, küfürlerine aldındıkları bile yoktu. Daniel, elinde nehir suyu dolu bir kap, ateşe geri döndü. Kuru toplayıp, kahve hazırlamak için suyun kaynamasını bekledi.

Sa Lua, Teğmen'e yaklaşp, dağınık saçlarını okşadı. "Sabırlı olmalıyız." Öfkeli bir sesle: "Sabır! Evet! Sabır! Sanki peşimizdeki polisin de sabn varmış gibi!"

"Eğer biz yolumuza devam edemi yorsak, onlar da edemez."

Bu mantıklı bir düşünceydi, çünkü genel nehrin sadece bu kısmında esmiyordu. Ya polislerin motorlu botu varsa? Ya da bir dalgaya kolayca karşı koyup, alabora olmayacak güçlü bir araca sahipse? Batırılan kayığı düşündü. Bu aptal melezin önerilenlerine uymak, onlara ne sağlamıştı. Sa Lua, adamın yüzünü inceledi. Güneş yüzünü kavurmuş ve tüm kırışıklıklar belirginleşmişti. Sert çizgiler, kesik yara izleri gibi uzanıyordu. Kara sakalı daha da uzamış, gözlerindeki nefret pârıltilan daha artmıştı. Bu ifade ürküttü kendisini.

"Lütfen, bu biçim tavrı alma! Buradaki herkes gönüllü geldi. Hepsini de yaşamlarını tehlikeye attıklarını biliyorlardı. Olup bitenden kimse seni sorumlu tutamaz. Eğer sorumlu olması gereken biri varsa, benim. Eğer çocuk olmasaydı..."

Teğmen'in yüzü biraz yumuşadı. Ayağa kalkıp, hiçbir şey söylemeksizin karısının omuzunu okşadı. Gülümsemeye çalıştı.

Daniel kahve yapabilmek için hâlâ iki büküm bekliyordu. Teğmen, geri dönünce ona bakarak, sesini yükseltmeksizin: "Bu lanet olası rüzgânın geçmesi epey sürecek. Eti idareli kullanmamız gerekiyor. Oldukça azaldı." dedi.

Karşılık alamayınca, bakışlarını yeniden, fokurdamaya başlayan suya çevirdi. Ardından ekledi: "Bu rüzgârda avlanılmaz. Hem... silah sesleriyle dikkatleri üzerimize çekmek iyi mi olur, bilmem. Belki kızılderili balık tutabilir. Olta iğnemiz yok, ama onda okla yay var."

"Onunla konuşurum."

Kanau'yu çağırarak, isteğini açıkladı. Kanau dostça güldü.

156

"Denerim. Nehir kudurgan, bu yüzden su bulanık. Belki daha yukarı kısımlarda kuytu bir yer vardır. Nehir aşağı yüzen bir balık akını bulabilirim belki."

Teğmen'den ayrılarak, nehre indi. Burada Pissy çömelmiş, bulaşık tencereleri yıkıyordu.

Kanau bota atladı. Yayını çıkarıp, onu okşadı. Kendisine İroa armağan etmişti onu. İki de ok aldı.

"Nereye gidiyorsun?"

"Balık tutmayı deneyeceğim."

Pissy ona yalvarır gibi baktı.

"Beni de âl. Buradaki işim bittiğinde, yapacak başka şeyim yok." Kısa bir suskunluktan sonra ekledi: "Teğmen bana katlanamıyor. Bütün gün burada, kıyıda oturmaktan hoşlanmıyorum. Biliyorsun, yanına yaklaşır yaklaşmaz, hırlamaya başlıyor..."

"Bitir işini! Beklerim."

Kansız dudaklarında bir gülümsemedir belirdi. Kuru, eğri büğrü parmakları daha bir hızlı gezinmeye başladı tencerenin üzerinde.

Kabın içinde çalkalanan suyun sesi duyuldu.

"Bitti, işte!"

Tencerenin içindekini toprağa boşalttı ' "Tertemiz."

Ayağa kalkarken, yukarı kayıp, bacaklarının arasına yapışmış eteği düzeltti. Saçlarını arkaya savurdu ve beline her zaman taktığı ham deriden kemeri sıktı.

Yamacı Kanau'yla birlikte, kendine özgü sürünürcesine yürüyüşüylü tırmandı. Teğmen, uzaktan onları fark ederek, dişlerinin arasından: "Güzel bir domuz koşumu!" diye mırıldandı.

Daniel, gözlerini yukarılara çevirerek, ikisinin ormana nasıl girdiklerini sessizce izledi.

Pissy neşeliydi. Tüm dertlerini unutmuştu. Yeli duyumsuyor, bu da iyi geliyordu kendisine. Ayaklarının altında kuru çalılar çıtırdıyordu. Her şey, alışılmamış geliyordu ya, yine de iri iri adımlar atabiliyordu. Yatılı okuldan kaçışından sonra girdiği erkek kılık zamanlardan daha iyiydi en azından. Uzun bir süre, ayaklarını duyarlaştıran sandaletlerden sonra, yalın ayakla

157

gezmek zorunda kalmıştı. Canının ne denli yandığını, şimdi bile duyduğunu söylüyordu.

"Gerdim gelmesi ne iyi!"

Kanau söze karşılık verdi: "Bu yolculuğu uzatacak."

Pissy'nin demek istediğini anlıyordu. O da kendisi gibiydi; kendisi de Araguaia'daki her varlık gibi. Geral yeniden esiyor. Nehirde oturan herkes için, neşeli bir şenlik günüdür bu. Ilık yel yalnız kızılderililerin sırtlarını okşamakla kalmaz; Ara 'lann tüylerini, embauba ağaçlarının tomurcuklarını yiyen bukalemunların yeşilimsi derisini, kırmızı çizgilerle bölünmüş nehir kaplumbağalarının bağalarını, soğuktan korunmak için kumsala sığınan yaşlı timsahın sert pullarını da okşardı.

Bugün tüm Araguaia köylerinde, çocuk sürüleri sevinç çığlıktan koparacaklardı: "Geral geldi! Geral geldi!" Carajalar, neşeyle Kanansiu-e'ye gülümseyip, gökyüzüne tükürüp, suyu gitgide düşen nehri kutsayacaklardı: "Vera, kuraklık gelir; yelle gelir ve soğuğu da getirir şiddetli mi şiddetli, inanlar da kendilerine güzel kayıklar yaparlar kaplumbağa yakalamak için. Rio das Mortes'e giderler." Yel dinince de, kara kayıklar Xavanteler'in bölgesindeki sulara giderdi.

Ama beyaz kadınlarla, yaşlılar her yılki gibi, geral'm yararlarına dikkat çekeceklerdi:

"Artık humma biter. Bir süre, sıtma da kaybolur ortadan. Geral bize soğuğu getiriyor ve soğuk bizi sivrisinek derdinden kurtarıyor-.."

Nehri dikkatlice izleyerek yürüyorlardı ormandan. Yabanda en ufak bir kuş sesi bile yoktu. Yalnızca uzaklardaki kıyılardan ürpertici martı çığlıkları geliyordu kulağa.

Ayak sesleri, sarmaşıkların dış köklerini, kuru gevrek dallarını çekiştirip hırpalayan, sarsalayan yelin uğultusunda yitip gitmişti.

Ansızın, aynı anda adımlar durdu. Heyecan içindeki yüzleri taş kesilmişti. Üzerlerine bir kaygı gölgesidir çöktü.

"Onu işittin mi Pissy?"

"Evet."

"Bi motorlu bot!"

"Henüz çok uzaklarda."

Yalnızca oldukça keskin bir kulak bu denli şiddetli bir yelde

158

böyle bir sesi işitebilirdi.

Kanau, yemden sakinleşti. Yüz çizgileri rahatladı. "Epey uzaklarda. Buralardan geçmesine daha uzun zaman varı.. Ancak akşama doğru."

"Artık ateş de yakamayız. Oldukça sakıncalı olur."

"Yalnız kayıktan dolayı sakıncalı değil, aynı zamanda..." Kanau yere eğilerek kurumuş birkaç yaprağı yanlara itti. Toprakta ayak izleri belirgin biçimde görülüyordu. "Bak buradalar..."

Pissy, ayak izlerine umursamadan bakıyordu: "Xavanteler de bu yakınlardalar." "Nehrin yakınlarında olmamız iyi olur. Şu sıra Xavanteler'in av mevsimi. Hadi gidelim."

Doğruldu ve yürümeye devam ettiler. Susuyorlardı. Bir tek yel uğulduyordu kuru yaprakların aralarından geçerek. İkisi de her tür ses çıkarmaktan kaçmıyor, dikkatle kulak kabartıyorlardı çevreye.

Motorun sesi uzaklardan yeniden duyuldu, çok uzaklardan.

Pissy, "Çok uzaklarda daha." dedi.

"Polis olmayabilir de."

"Fakat başkaları da olsa, soygunu duymuş olabilirler."

"Mm. Olabilir.."

İkinciye doğru kamp yerine döndüler. Ateşliğe yaklaştıklarında, orada yalnızca küllerin olduğunu gördüler. Ummadık bir şey olsa gerekti.

Pissy, ipe bağlı balıkları yere bıraktı. Birbirlerine anlamlı anlamlı bakıyorlardı. Yamaca koşup, ardından sahile indiler. Teğmen, Sa Lua'nın kollarında yatıyordu. İkisi yaklaşırken, başını kaldırdı. Gözlerinden nefret saçıyordu. Onları şaşırtan, Teğmen'in kafasında kan lekeleri taze, beyazımsı bir bezin sanlı oluşuydu. Onların sormasına fırsat vermeden, ağzını açıp hiddetten köpürmüş bir durumda açıkladı: "O yaptı! Kendisine güvendiğim o boktan herif!" Biraz durdu, "hepiniz avınsınız, hiç kimseye güvenilmez!" Biraz sersemleyerek doğruldu, elini kemerine götürdü: "Mahvolduk. O, bizden daha kurnaz çıktı. Bakın!..." Kemer kesesi yan açılmış durumdaydı.

Pissy eliyle ağzını kapatarak, çığlığını bastırdı. Bütün heyecanını tek tümcede topladı: "Elmas!"

"Evet, pis mahluk! Elmas!..."

159

Biraz sakinleşince, olanı biteni anlattı. Kayıktan et çıkarmak isteğiyle biraz eğildiğinde, üstünde bir gölge görmüş. Hızla ardına dönmüş, fakat küreğin başına inmesini önleyecek denli hızlı değil. Sa Lua, onu kayığın yanında yatarken bulmuş. Bereket ki suya düşmemiş; yoksa piranhalar yaşamını noktalatmış.

Teğmen, kemer kesesini yeniden sıkıştırdı, tabancasını yerine ini.

"Bu herif çıldırmış olmalı. Çünkü bir silah ve cephaneyi bile düşünmemiş. Yalnızca, elmasın bulunduğu küçük paketi almış."

"Eğer botu alıp, bizi bu kayalıklarda bıraksaydı, daha da kötüsü olurdu." dedi Kanau.

Sa Lua'nın gözleri, melezin umursamaz yüzüne dikildi. Yüzünde ne bir dehşet ne bir korku vardı. Büyük heyecan anında, geleceklerini kurmak istekleri anında parçalandığı bu yazgısal anda, melez, dingin ve oldukça mantıklı düşünebiliyordu. Sa Lua, ürperdi. Şimdi Kanau'nun söylediklerinin önemini anlıyordu. Eğer Daniel kayığı götürseydi, dünyanın bu ucunda halleri nice olurdu?

Birkaç günlük bebek, yalnızlık ve çepeçevre açlık...

Pissy, konuşmaya yeltendi: "Burada, tek başına onunla başedemeyeceğinden bıraktı."

Teğmen öfkeyle baktı ona. Pissy, başka bir şey söylemeden gitti.

Teğmen, botun yanına oturdu. Çizmesinin burnuyla kumu eşeledi. Yel dur durak bilmeden esiyor, başını saran sargının kanlı ucunu uçuşturuyordu.

"Yitirilen bir şey yok."

Herkes Kanau'ya baktı.

"Daniel, çok uzaklara gitmiş olamaz."

Teğmen, bakışlarında bir ümitte süzdü kendisini.

"Ne yöne doğru kaçtı?"

Teğmen, yaban ormanı göstererek, "Oraya" diye mırıldandı yalnızca.

"Fazla uzaklaşmış olamaz." diye yineledi Kanau.

"Bunu nerden bilebilirsin ki? Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?"

160

"Biliyorum. Onun bilmediği bir şeyden dolayı. Xavanteler'in buraya çok yakın yerde kamp kurduğunu. Bir av kampı."

Teğmen aceleyle kalktı ayağa. Artık soygun korkusu ve elden bir şey gilemezliğin ezdiği adam değildi.

"O halde, bizimle Xavanteler arasında mihlanıp kalmış. Sen bir şey gördün mü?"

"Onlann izlerini buldum. Daniel'i yakalayabiliriz...."

Uzattığı eliyle, henüz oldukça yüksekteki güneşi gösterdi. "Onu izlemek için yaklaşık bir saat geciktik."

Teğmen'i yeni bir ümit kapladı. Siyah gözlerinde yine kötü panltılar belirdi.

"Hemen çıkalım yola."

Kanau yirmi ikilik silahına sarılarak, iyice bir gözden geçirdi. Fişek yatağını mermiyle doldurdu. Adama, anlamlı gözlerle bakarak: "Benimki tamam." "Ben yalnızca Rovolverimi alıyorum. Ormanda bana engel yaratmaz."

Sa Lua hiçbir şey söylemedi. Ama içinde yeniden korku canlanmıştı. Adamlar kendisini yalnız bırakacaklardı. Xavanteler burada âa.biti verebilirlerdi. İkisinin bir daha hiç dönememesi de olasıydı. Geriye kendileri kalıyordu: İki savunmasız kadın ve çocuk; ama yine de, Teğmen'i korkusuyla kaygılandırmak istemiyordu. Erkeklerin sakinlik ve gözüpekliğe gereksinimleri vardı şu an...

Kaşlarına dek süzülen yakıcı ter damlalarını sildi. Gitgide artan bir korku içini kaplıyordu. Neden böyle olmuştu? Şu lanet kayalıklara gelene dek, her şey yolunda gitmişti. Her tür batıl inanca karşı olmasına rağmen, büyüü düşünmeden edemiyordu.

Erkeklerin gördüklerini söyledikleri o hayaletin ardından başlamıştı yel...

Şimdi de Daniel bunu yapıyordu... Daniel'i izlemeye hazırlanan iki adama,bakıyordu. Yüreğini daha da korkunç bir endişe paramparça ediyordu. Ya, eğer?... Korku dolu gözlerle bakıyordu kızüderiliye. Aklına geliveren bir şeyden korkuyordu: Ya, eğer kızılderili, Teğmen'i öldürürse?... Fakat kuşkusunu sezdirecek zamanı bile olmadı, Teğmen kendisine yaklaşarak bir silah uzatmıştı. "İkiniz de burada kayığın yanında kalın. Yeterince cephane var. Kim yaklaşırsa ateş edersin."

161

Gitgide biraz daha gözden kaybolmaya çabalayan Pissy'ye döndü. "Sen, pis mahluk!" dedi, "Sa Lua ile çocuğu yan yolda bırakırsan, gelir gelmez seni piranhallara atarım..."

Teğmen, yalnızca ona duyduğu şefkatle baktı Sa Lua'ya. Sesi yumuşayıverdi: "Endişelenme. Olabildiğince çabuk döneriz."

Şa Lua, bütün gücü uçup girmişçesine kolları sarkık, kalakaldı. İki adam kayalıklardan yitip ormana girerlerken, gözleri yaşlarla doluyordu. İkisinden birinin gelmeyeceğinden emindi. Artık bu kargaşa inanıyordu, bütün bütüne inanıyordu. Ormanın ve çılgınlığın cini, etkisini göstermeye başlamıştı. Onu bulan insanın terine ve kanma mal olan, diğerlerinin hırsını da üzerine çeken bu uğursuz elmas, ateş ve barut kokuyordu. Belki ikisinden biri dönecekti yalnızca ve elinde işlenmemiş taşı gizleyecekti. Daha kurnazı dönecekti olasılıkla. Belki her ikisi de; fakat daha sonrasında soygun ve cinayeti eylemek için. Şu an hortlaklara inanıyordu ve tutup da-birisi kendisine bir cadı masalı anlatsa, ondan kuşkulananacak durumda değildi. Erkekler görünmüyorlardı artık. Kendini toparlayarak, yelin alnına uçuşturduğu saçlarını düzeltti. Pissy'ye seslendi. Çocuğu alıp kumsala götürmek için kayalıklara tırmandı. Birkaç kez, sessizce, kamp kurdukları yere gidip birbiri ardınca tüm eşyaları bota taşıdı. Ancak bunları bitirdikten sonra gökyüzüne baktı; güneşin batmasına daha bir saat olduğunu saptadı.

"Gün ışığında ilerleyip davranmak için nerdeyse bir saatimiz kaldı..."

Teğmen karşılık vermedi. Kör talihi suç ortağı gibi kendilerini sıkıştıran yele sinirleniyordu.

Kanau önden giderek, Daniel'in buralardan geçip geçmediğini belirlemek için çevreyi kolağan ediyordu. Arada bir, yağmurun toprağı yumuşattığı yerlerde izler görebiliyordu. Pek yakında orman bitecek ve yaylalar başlayacaktı. Bu hep böyle olurdu: Nehir kıyılardaki sık orman örtüsü gitgide azalır, hâlâ su altındaki steplere açılır ve geniş sığ göllere dönüşürdü; ardından da, fundalıkların serpiştirilmiş ot dalgalan gibi durdukları ağaçsız toprak alanlar gelirdi.

"Orman yakında bitiyor."

Teğmen karşılık vermedi. Öfke ve korku kemiriyordu içini. Evet, korku da. Daniel'in kaçıış kafasında gittikçe dev boyutlara ulaşıyordu. Her ne denli bundan kurtulmaya çalışsa da, sürekli

162

afasını bu konu uğraştırıyordu. Buna karşılık elması kendisinin alış çok gerilerde kalan ve neredeyse önemsiz bir şeymiş gibi eliyordu. Kansı ve oğlunun kendisini bekledikleri kampa canlı olarak dönmesiydi en önemli olan. Şu an, duyduğu her ses ulaşına ayak sesi gibi geliyordu. Kendini her an Xavanteler tarafından sarılmış görüyordu. Umursuzca erkeklerin üzerinden kendi kanunlanm uygulayan ormandaki her gölge, yapraklardaki her rüzgâr hışırtısı, kendisine açıklayamadığı yabandaki her gürültü korkuyla irkilmesine neden oluyordu. Ardından, kızılderililerin kampa değin yaklaşıp kadınları ve çocuğu katiedebileceklerinin büyük korkusu sardı içini. Xavanteler hakkında duyulan birçok öykü böylesi korkunç noktalanırdı. İki kadın kendi başlarının çarelerine nasıl bakacaklardı ki? Şimdi ilk kez Pissy denen o çirkin insana güven uyanıyordu ve karısını savunacağını umuyordu. Yine de kızılderililer onları çok sıkıştınlarsa?...

"Bitti..."

Teğmen ürperdi. Orman bitivermişti ve önlerinde boş tarla göz alabildiğince uzanıyordu. Akşamın kızılığını tutuşturmaya başlayan güneş otlara kızıl parıltılar döküyordu. Yel, sonsuz bir denizin üzerinde süzülürcesine süpürüyordu ovayı. Aralan az küçük ağaç kümeleri görünümün tekdüzeliğini lekeliyordu. Aç börtü böcekler ısrarla gözlerine üşüşüp, gözkapaklarının altına giriyorlardı. "Orman bitti."

Teğmen durakladı, Kanau'ya döndü. "Ya, şimdi?" "Doğru yoldayız. Buradan fazla uzaklaşmış olamaz. Saklanmak için, şu ağaçlara doğru gitmiş olmalı."

Ayakları, ılık, çamurlu suya girdi. Su karanlıktı ve gurulduyarak fıskınıp Teğmen'in çizmelerine doluyordu. Güneşli her günün biraz daha kuruttuğu göl onları izliyordu, erkekler özellikle şimdi kendisini sakın ölüm uykusunda rahatsız ettiklerinden Onlara karşı koymak istiyormuş gibiydi. Her şey ölümü çağırıyordu. Her şey. Ateşin içinde yürüyen kayalıklarda gördüğü adamı hatırladı, içine bu kaçıştaki hiç kimsenin sonunun iyi olmayacağı doğdu. Mauro Duarte'sin sırtarak seyrek sivri sakalını sıvazlamasını gözünün önüne getirdiğinde, dişlerini gıcırdattı: "Sizin gibi biri daha iyi bir yaşama layık..." İyi dediği yaşam şuydu: Cinayet, soygun, kaçış., hırs ve kan dökülerek elden ele geçen elmas. Her şey

163

ölümü çağırıyordu. Yeniden kayalıklardaki adamı düşündü. Ve o gün olduğu gibi Kanau'nun sesini duyar gibi oldu: Coaru-kızüderililerin büyüü! Reuri-beyazların büyüü! Dehşet dolu gözlerle önünde yürüyen kızılderiliye baktı. Ancak o bir şey söylememiştir. Kızılderilinin çatık suratı, en ufak bir izi bile kaçırmamak için gözlerini yerden ayırmadığını açıkça ortaya koyuyordu.

Teğmen'in nefretin zehirlediği beyinde kötü bir düşünce filizlendi:. Hiç kimsenin ceseti bulamayacağı ve ertesi gün leş kargalarının görevlerini yerine getirecekleri bu yerde kızılderiliyi öldürmek... Ama nasıl ateş edecekti? Xavanteler yakındaydılar, ne olurdu sonra? Kampa geri nasıl dönerdi? Uçsuz bucaksız, esrarlı devasa nehirde nasıl yol alabilirlerdi? Sonsuzluğun cirit attığı bu nehirde? Ellerini kaldırarak yorgun parmaklarıyla şakaklarına bastırdı, sanki böylece ölümle ilgili her şeyi kovalayacakmış gibi. Ancak her şey ölüm kokuyordu. Gökyüzü kan dökercesine kızıl çizgilere bürünmüştü. Kan! Kan! Topuzlarla beyaz kumsalda öldürülmüş Sa Lua'nın ve çocuğun kanı biraz sonra öldürecekleri Daniel'in kanı. Yanında yatacak ve boynundan kan fışkıracak Kanau'nun kanı. Her şey ölüm kokuyordu. Ölüm ve rüzgâr. Yılda yalnızca on dört gün esen rüzgâr; iyi insanlara sağlık getiren sıtmaları uzaklaştıran serinlik.

Yeniden dikkatlice Kanau'ya baktı. Bir robot gibi izliyordu onu bu da kendisini endişelendiriyordu. Kızılderili durduğunda o da birden duruyor, nefesinin kesildiğini hissediyordu. Kızılderilinin hızlı yürüdüğü sıralar o da adımlarını sıklaştırıyordu.

"Bitiyor..."

Teğmen yanıt vermedi. Göl kurumaya başlamış, nemli büyük toprak parçaları ortaya çıkmıştı. Bu daha da iyiydi. Kanau kendisini izleyen ve aynı zamanda sinirli parmaklarıyla silahı kavramış adamın yüzüne baktı. Bu keskin bakış, düşüncelerinin hepsini açığa vuracak gibiydi. Gülümsedi ve bu gülümseyişten Teğmen her şeyi anladı. Sanki şunları söylemek istiyordu: "Benî öldüremiyeceksin. Xavanteler çok yakında. Sen ancak emredebildiğinde ve silahın olduğunda cesursun. Eğer dönebilseydin ve elması geri verebilseydin, bunu yapardın, öyle değilmi? Ya, bensiz? Bensiz, yapmayı tasarladıklarımızı uygulama cesaretin olurmuydu ki? Şu tarlaya bak! Burada yalnız rüzgâr esmiyor, her köşesinde tehlike de kol geziyor,

164

baksana!..."

Ciddi bir tehditten uzak olduğuna emin olduğu zamanlar Kanau, bakışlarını Teğmen'den alıp, her şeyi incelemeye koyuluyordu. Ova kırmızı bir ışık altındaydı, çünkü günbatışı bir kan dökmeyi andırıyordu. Suyun çekildiği yerlerdeki uzun otlar taze yeşilliklerini yitirerek sararmaya başlamışlardı. Yavaş yavaş yeşilliğin tamamı ölecek ve kışın yağmur mevsiminde yeniden dirileceklerdi,

"Güneş batıyor. Çok tasa bir süre için ışığımız kaldı."

Kanau oldukça alçak bir tonda konuşuyordu, rüzgâr sesini taşımamalıydı. Yeniden hızlı adımlarla ilerlemeye başlamışlardı. Kızılderilinin çıplak sırtı bile güneş ateşini yansıtıyordu. Akşamları birlikte ortaya çıkan sivrisineklerle aldırımıyordu. Yoluna devam edip her şeyi büyük bir dikkatle inceliyordu. Rüzgârın tüm hışırtılardan bir inilti ve uğultu kanşımı taşıması iyiydi, böylelikle Teğmen'in çizmelerinin ezdiği ot hışırtılarının da sesini bastırıyordu.

Teğmen beyninden vurulmuşçasına durdu. Taş kesilmiş gibiydi. Teğmen var gücüyle silahın kabzasına sarıldı. Her solumada korkudan ölecek gibiydi. Otlar çiğnenmiş ve çamurlu zeminin dört bir tarafında ayak izleri yer alıyordu.

"Buradan geçmiş."

Kanau, o tuhaf önsezisinin doğrulandığını gördü. Bu uğursuz adam ölümle kucaklaşmak için başka hangi yöne gidebilirdi ki? Xavantelerin bulunduğu yöne gitmişti dosdoğru. Birkaç adım sonra Teğmen ürperdi. Elleri bilinçsizce gördüklerini örtmek için gözlerini kapattı. Bu sırada, uykusuzluğun, soluksuzca kaçışın, kesintisiz vicdan azabının bir sonucu bütün bu dehşet boğuk bir haykış olarak koptu. Bir yığın ot ezilmişti ve orada Daniel yatıyordu.

Adamın tüm vücudu kanlı akşam kızılığının bir artığına benziyordu. Yüzüstü yatıyordu. Parçalanmış kafasından beyazımsı beyin cevheri san otların üzerine akmaktaydı. Giysileri hâlâ sıcak olan kanı emmişti. Kollar ters yöne doğru kırılmış, etleri sarkmıştı. En korkuncu ise, yalnızca beyaz dişlerin seçilebildiği başın bulunduğu yerdeki kanlı yığındı. Ağaç topuzlar temiz iş becermişlerdi.

Teğmen geriye çekilerek başını çevirdi, fakat boynu elinde olmaksızın o tarafa doğru döndü. Onu görmek zorundaydı, tçten

165

gelen bir güç bu sahneyi silmemek üzere beynine kaydetmek için zorluyordu onu. Sırtından soğuk terler boşalıyordu. Parmakları-silahı neredeyse otlara bırakacak gibiydi. Kendini toparlayarak acı bir tat yutkundu.

Kanau soğukkanlılığını yitirmemişti. Beyazın ruhunda nefret yeniden canlanmıştı. Şeytanın biri! Sanki bu dünyanın en doğal şeyiymiş gibi!

"Xavanteler yakınımızda..."

Kanau cesede eğilerek onu çevirdi. Kan kollarından süzülüyordu. Ancak yüz­süz vücutta gördüğü Daniel değildi. Ölüme terk ettiği ve büyük bir üzüntüyle şu sözleri söyleyen başka biriydi bu: "Bunu niçin yaptın Kanau?"

Parçalanmış kafaya daha bir dikkatle baktı, ölümcül içeceğin etkisiyle şunları söyleyen Camura'nın gözlerini gördü: "Senin iyi biri olduğuna samrdım... Tann seni cezalandıracak..."

Vücudu bırakarak kollarına bulaşan kanı ovalayıp temizlemeye çalıştı.

Alçak bir sesle Teğmen'e "Adamın üstünü iyice aramamız gerek, öyle değil mi?" diye sordu.

Teğmen hareketsizce donakalıp diş gıcırdattığından, bizzat kendisi cesete eğilerek Daniel'in ceplerini yokladı. Fakat bir şey yoktu ceplerinde. Xavanteler geride Daniel'in bıçak kınını ve kemerini bırakmışlardı. Bunlar kendileri için dokunulmazdı, sığır derisine el sürmezlerdi. Giysilerini de almamışlardı, çünkü sırtlarına bir şeyler giymekten hoşlanmazlardı.

Kanau ölünün üzerine adamakıllı eğilerek kollarını yoklayarak ellerine dokundu. Kenetlenmiş parmaklarını güçlkle araladı, fakat onlarda da ölümün boşluğu vardı yalnızca.

Kararsızca yere çömeldi, biraz toparlaması gerekiyordu kendini. Elması bulmuş olsaydı, Tegmen'in dikkati dağıldığı bir anda, tüfeğinin dipçliğini başına indirerek, onu hemen orada öldürürdü. Tesadüfen cesetleri bulacak olan kimseler de onlan Xavantelerin kurban ettiğini düşünürdü mutlaka. Lanetlenmiş bu kayığın yolcularından kurtulmanın daha iyi bir yolu yoktu. Kadınları en ufak bir vicdan azabı duymaksızın çaresizce kayıkta bırakabilirdi. İster açlıktan ölsünler, ya da Xavanteler kamp yerlerini bulsunlar, ya da avcılar onlan bularak polise teslim etsinler! Bütün dünya onun Xavanteler tarafından öldürüldüğünü sanacaktı, yalnızca Xavanteler ve akbabalar cesetler hakkında

166

birşeyler bilecekti. Teğmen de oturdu. Elini alnına götürerek dert yanıtlı: "Başım ateş gibi yanıyor..." "Yediğin darbedendir."

Alnını sıvazlayarak başındaki bantı düzeltti. "Şimdi ne olacak."

"Xavanteler taşı almışlar..."

Peki elmasın ne olduğundan haberleri var mı?"

Kanau yanıt vermeden biraz düşündü. "Sanmam. Bir keresinde, İnanlar av sırasında, elmasa rastladıklarında hiçbir şey yapmamışlardı. Daniel'in başına gelenler, öfkeli olduklarını gösteriyor."

"Peki ya elması ne yapacaklar?"

"Çoğu zaman lifleri örüp uçlarına da bir taş parçası bağlayarak boyunlarına asarlar. Hatta aynı şeyi ilaç şişeleriyle yapan Xavantelere de rastlamadım değil. Taşı alan kişi mutlaka kendini süslemiştir bununla. Şimdi o kişiyi bulmalıyız."

Teğmen uçsuz bucaksız oüuk alana doğru baktı. Uzakta kararan ağaçlara dağlara. Böyle bir yabanda sözü edilen yerlinin izini nasıl bulacaklardı ki?

Kanau'nun bu düşüncelere bir yanıtı vardı: "Bu zor olmayacak. Kampları şurada, ileride." Bir ağaç kümesini göstererek: "Hava karardığında ateş yakarlar. Av zamanı, geceleri dans ederler. Kimsenin de kendilerine yaklaşmayacağına inanırlar."

"Eğer böyleyse, Daniel'den ne istediler?"

"tki nedenden öldürdüler onu. Birincisi, kaçtığını farkettiler, ikincisi Daniel kamplanna doğru kaçıyordu. Mutlaka kadımları da yanlarındadır. Onlan kimsenin görmesini istemezler."

"Eğer bizi de görececek olurlarsa başımıza gelecek olan..."

Kanau gülümseyerek ayağıyla Daniel'ien cesedini dürttü. "Bizim de başımıza bu gelir."

Teğmen yerlinin yüzünü seçemiyordu artık. Güneş batmıştı, sivrisinek sürüsü çevrelerinde vızıldayıp uçuşuyorlardı.

"Buradan uzaklaşalım."

"Niye? O kadar çabuk kokmaz ki..."

Daniel'in cesedi başında daha fazla kalmak Teğmen'i korkutuyordu mutlaka. Kötü anılar uyanmıştı içinde ve özellikle de korkular...

167

"Xavantelerin ateşini görebileceğimiz bir yer arayalım."

"Burası en uygun yer. Geceleyin gelmezler buraya. Her yerli gibi bunlar da hortlak ve büyüden korkar. Eğer buradan gidecek olursak, aksi yönden gelen ve avdan geç kalmış bir grup ile karşılaşabiliriz!"

"Sivrisinek kaynıyor burası."

"Ateş yakıp ateşin içine taze ot atabilseydik kaçırırdık sivrisinekleri."

Ama teğmen ateş yakamadıklarından şikayetçi değildi. Daniel'in alevlerin dalgalanması ya da birlikte harekete geçebilecek parçalanmış cesedini bir kez daha görmek istemiyordu. Açıkta kalan dişler ve ezilmiş baş kendilerine sırtıyordu ateş ışığında. Başı yine ağrımaya başladı.

"Herhalde bu ağalardan çıldıracağım."

Kanau acıdı.

"Döndüğümüzde kayığa uzanırsınız, ağrınız kalmaz."

Teğmen artık hiçbir şeye inanmıyordu. "Döndüğümüzde ha!...,r

Bir titreme acılarını daha da arttırdı. Ateşin olmaması ne de iyiydi. En azından ölü uyanmayacaktı böylece. Gecenin iyice çöken karanlığıyla birlikte o da kaybolmuştu.

Kanau'nun sesi onun yanından geliyordu. Her seferinde yerlinin onu öldürmek için fırsat kolladığını tahmin ediyordu. > Gecenin kendilerini gizlemesi neye yarıyordu ki? Sivrisineklerden dolayı gözlerini bütünüyle kapalı tutmasına rağmen, Daniel'i buldukları anki gibi görüyordu. S a Lua'yı kucağında çocuk kumsalda oturur halde hayal etti, yanında

çöreklenmiş hilkat garibesi vardı. Yeni endişeler sızıyordu düşlerine. Sa Lua'nın göğsündeki süt çekilirse ne yaparlardı? Çocuk açlıktan ölürdü... Gecenin içine baktı. Kanau'nun soluğunu yanında hissetti. Kızılderilinin kısık gözlerle korkusunu ölçtüğünü biliyordu. Geceleri bile kendisini gözlemekten vazgeçmiyordu...

"Sivrisinekler gittikçe artıyor" Kendini toparlamak için söylediği tek şey bu oldu.

"Rüzgar dindi de ondan. Bu gece rüzgar çıkmaz artık. Nehirde olsaydık, rüzgar yeniden çıkana kadar sabaha dek yol alabilirdik..."

168

Teğmen'in içinde nefret duygusu yeniden alevlendi. Burada, bu şekilde yatmayı haketmişti Daniel. Güvenebileceği sandığı tek kişi böyle davranarak bu uğursuz yolculuğun tehlikesini daha da artırmıştı.

Hayvan herif!

"Fazla konuşmayalım da, planı görüşelim. Sonra da sessiz olalım. Bir bakın..."

Ötelerde, geceye uçan büyük ateş böcekleri gibi yükselen alevler vardı. Teğmen'in soluğu kurşun gibi ağır çıkıyordu. "İşte, onlar..."

"Kibriünüz var mı'>" diye sordu Kanau.

Teğmen ceplerini yokladı.

"Var. Niçin sordun?"

"Bende birkaç tane var. Daha sonra nedenini söylerim..."

Rüzgar tamamen dinmişti. Orman sessizliğe bürünmüştü. Yalnızca, çok uzaklardan martıların alışılmış çığlıkları duyuluyordu. Sa Lua çocuğu kucağına yatırmış nehirin çarşaf gibi yüzünde neşeli neşeli yansıyan yıldızları seyrediyordu şimdi.

"Ne talihsizlik! Erkekler burada olsaydı, gece boyu yola devam edebilirdik, rüzgarın sabah erkenden esmesine dek." dedi usulca Pissy.

Sa Lua yanıt vermedi. Korkuyordu. Gece kayalıklar siyah dev bir yılanı bürünmüştü. Kumsaldan bakıldığından daha da heybetli görünüyordu. Sanki gökyüzüne çıkıyormuş gibi. Ormandaki binbir korku gecesi.

Konuşmak içinden gelmiyordu. Hatta Pissy'nin fısıldayışlarına bile yanıt vermek istemiyordu. Ağzından çıkacak her sözcük bir yerlinin, bir hayvanın ya da ormandaki başka bir tehlikenin dikkatini çekebilirdi. Yalnızca göğsüne bastırarak çocuğun sıcaklığını hissetmek istiyordu. Enerjisini, gerektiğinde, onu uyutmak için salladığında harcayacaktı. Her çıkan ses tehlikeye yol açabilirdi. Ne zaman bitecekti bu yolculuk? Sa Lua'nın içinde, dünya yaratıldıktan beri yolculuk yapıyormuş gibi ümitsiz bir his vardı. Oğlunun doğumu o kadar önce olmuştu ki, ne zaman olduğunu bile hatırlamıyordu. Santa Isabel köyü, Valemin, Kanau'la karşılaşması bütün bunlar çok gerilerde kalmıştı. Oysa sadece birkaç gün geçmişti aradan...

"En azından ateş yakabilseydik. Neyse ki hava soğuk değil,"

169

Pissy bir an sustu, ama hemen ardından monologunu sürdürdü.

"Aslında erkeklerin yakında döneceğinden eminim. Kanau her yerde işini bilir."

Korku, pençelerini Sa Lua'nın göğsüne derince geçirdi. Hıçkırmasına engel oldu. Ya erkekler geri dönmez, onlardan önce Xavanteler kampı basarsa? Silahı sırtında hissetmesi teselli ediyordu onu. Ciddi bir anda silahı ilk önce çocuğa daha sonra da kendisine yöneltecekti. Dua etmek istiyordu, dudakları engel oluyordu kendisine. Eğer bir dua ulaşırdı Tann'ya o zaman yüreğindeki korkuyu da öğrenecekti Tanrı. Ümitsizce gülümsedi, geride kalan zamanda, yaşamının başka bir kesitinde teşbihler ve dualar korkunç birer kamçıya dönüşmüştü. Sao Paulo caddelerinde birlikte yürüdükleri arkadaşlarının ellerini hisseder gibi oldu, hepsi de toplumun dışladığı yaratıklardı. Her şeyi gören ve her gönlü okuyabilen Tanrı! Şimdi, ne kadar korksa da artık hatırlamadığı böylesi biçimsel olgulara gereksinimi yoktu. Gelecek kaygısı kah şu kah bu şekilde düşünmesine yol açıyordu. Erkeklerin döneceğini biliyor gibi oluyordu, hem de sağ salım. Arkasından canı sıkılıyor, bu girişimden iyi sonuç alamayacaklarına inanıyordu. Her şey başarısızlıkla son bulacaktı. Yalnızca ona bağlı bir şeydi bu...

Pissy yine sessizliği bozarak: "Nehirden bir ses duydum gibi. Sen duymadın mı?"

Sa Lua heyecanla kulak kabarttı. Alışık olmayan kulakları, belki de içini kaplayan ve güçlükle bastırmaya çalıştığı korkudan mı ne, şüpheli bir ses algılayacak durumda değildi. Etkilenmişti, çünkü Pissy'nin dikkatine çok şey borçlu olduğunu bir kez daha anlıyordu. Bu talihsiz yanında olmasaydı, korkudan ölürdü. "Birşey duymadım, hiç bir şey..." diye kekeledi.

"Ben dikkat ederim."

Kadın sustu.

Sa Lua bir süre daha etrafı dinledi ve gözleri yaşlarla doldu. Hıçkırarak ağlamak istiyordu, ama uyuyan çocuğu uyandırmamalıydı. Korkusunu yenmek için konuşmak isterdi, fakat bu da yasaktı. Pissy'nin şüpheli sesleri duymasına engel olmak da istemiyordu. Bir şeyler duymamasına rağmen yaklaşan neydi acaba? Pissy'e ve ormanın bir yarattığı olarak sahip olduğu yanılmayan içgüdüsüne güveniyordu. Daha fazla şeyler keşfedip

170

etmediğini sormaya cesaret edemiyordu.

| Gökte bir yıldız kaydı. Nemli gözleriyle yukarı baktı, yıldızın
i sönüp kaybolmasını izledi. Herşey ölüyordu. Ve erkekler,
I gecenin karanlığında, yabanda erkekler... Ilık ılık göz yaşları
I iniyordu. Mutlaka yeni bir cinayet işlenecekti; elması ele
I geçirmek için mutlaka Daniel'i öldüreceklerdi. Sadık bir köpek
1 gibi hizmet eden ve çocuk dünyaya gelirken hemen yardıma
koşan Daniel... şimdi kafasına sıkılan bir kurşunla yere
serilecekti. Ölecekti. Bu büyüydü. Bunun büyü olduğundan
r şüphesi yoktu. Diğerlerinin, akşam üstü, ateşteki adam dedikleri
, asılan adamın hortlağını gördüklerinden beri her şey ters gitmişti.

>t Ve daha da kötüye gideceğe benziyordu.

["Şimdi iyice duydum."

I1 Yanında oturan kadının baldırını çimdikledi. "Tann aşkına ne
duydun? Ne?..."

Pissy vargücüsüyle elini kavrayıp sıktı. "Şşşt... sessiz ol!" Sesi bir soluk gibiydi, ama cesaret doluydu. "Oradaki, bir kayık. Bir kızılderili."

Pissy'ye bunların yerli olduklarını nereden bildiğini soracaktı, ancak ne sesini ne de heyecanını kontrol edebiliyordu. En iyisi Pissy'nin anlatacaklarını dinlemektir.

"Yalnızca bir kızılderili böyle kürek çekebilir. Korkma, dost bir yerli. Xavanteler'in kayıkları yok, hem sonra yüzmeyi de bilmezler. Bu bir Caraja."

Kendini rahatlamış hissetti. Öyleyse, tehlike neyse ki o denli büyük değildi.

Bunun ardından şaşkınlıklarına yol açacak bir şey oldu. Ya meselenin ne olduğunu bildiğinden, ya da korkusu azaldığından küreğin suyu yardığını şimdi artık iyi duyabiliyordu. Daha sonra kayığın kumsala çarpışını duydu. Ardından suda şaplayan ayaklarla kayığın kuma çekilişini.

Elini kavrayan Pissy'nin parmakları hala güçlüydü ve dikkatli olmasını istiyordu. Pissy ağzını Sa Lua'ya yaklaştırdı. "Yaklaşıp ne olup bittiğine bakacağım. Çok sessiz ol."

Pissy'nin elini bırakmak zor gelmişti. Elini kurtarıp kurtarmaz bir yılan gibi kaydı kum üzerinde Pissy. Hiçbir şey duyulmuyordu. Bunu nasıl başarabiliyordu? Bir süre nefesini tuttu. Yüreği şiddetle atıyordu. Çocuğu uyandırabilecek kadar şiddetliydi. Bu nedenle kendini sükunete zorladı ve bir hayvan

171

gibi istemsiz kör yazgıya bıraktı kendini.

Hıçkırıkları kesen bir ses, uzun bir ağıt söylemeye başladı. Yürekler parçalayan sesler geceyi daha da ümitsiz kılıyordu. Ezgi büyük acıyla doluydu, söyleyenin yüreği geceye açılarak yas ve dem boşaltıyordu. Sa Lua çok etkilenmişti, ağıtı söyleyen için yaşlarla dolu gözleri. Kalın çıkan yas şarkısı, sona ermek için gittikçe yükseldi.

Yakınlarında bulunan kişi en azından yaşayan bir insanî varlıktı. Bu insanı en azından yanına gidip teselli etmek isterdi. Ama bu anlık arzusuna boyun eğmedi. Burada olduklarını, kamp kurduklarını kimse bilmemeliydi.

Yakınlarda bir şey kımıldıyordu. Karanlığı delmek için gözlerini iyice açtı. Yaklaşan Pissy'di.

Sıcak soluğu yine yüzüne çarpıyordu.

"Yaslı bir yerli... hemen gider. Sana anlatırım."

Sıcak nefes uzaklaştı, Pissy usulca yere uzandı, yerli söylemeye devam ediyordu. Nehir yıldızlarla dolmuştu. Erkekler hââ dönmemişlerdi. Sa Lua'nın gözleri uykudan ağırlaşmış ve her defasında kapanmak istiyorlardı.

Şarkı gittikçe ondan uzaklaşıyordu. Yalnız arada sırada ısrarlı bir şekilde kulağının yanında vızıldayan bir sivrisineği kovalamak için elini kaldırıyordu...

Gözlerini kapadı, ağır bir gevşemeye kendini bırakırken dünyanın acı gerçekleri yok oldu.

Pissy'nin sarsmasıyla uyandı.

Yas şarkısı kesilmiş, kayık suya indirilmişti. Ardından akıntıyı yardı ve ilerledi. Nehir aşağı kayboluyordu kayık.

Pissy nihayet açıklıyabiliyordu: "Ağlayan yaşlı bir yerliydi. Carajalar ağlamak yerine şarkı söylerler. Acılarını dile getirirler şarkıda. Kansı ölmüş. Ölüme çok yaklaştık. Bunu biraz önce söylemek istedim, korkarsın diye. Bizi duyacağından değil, o hiçbir şeyin farkına varmazdı ağlıyordu çünkü..."

"Yerli niye ağlıyordu."

"Kansı kayıktaydı. Yaşlılıktan ölmüş, ama o ağıtında bunun bir büyü olduğunu anlatıyordu. Evliliğinden söz ediyordu. Kansına taze balık getirmek için gittiği büyük avlardan söz ediyordu. Yaşamını anlatıyordu, sonunda kansı amansız bir hastalığa yakalandığında nehre götürülmesini rica etmiş. Ölürken,

172

çevresinde şarkı söyleyip ağıtlar yakacak yaşlı köylüler yerine o yıldızlan görmek istemiş. Ölmek ve nehirin dibine geri dönmek zorunda kaldığı için kayıkta ölürken yıldızlan seyretmek istemiş. O da arzusunu yerine getiriyordu. Kadın ölmüştü, o da kumsalda dinlendi biraz."

Pissy sustu.

"Peki şimdi nereye gidiyor."

"Nehir aşağı, köyüne gidiyor. Yann sabah cenaze töreni var. Daha sonra birçok gece ağlayacak. Özellikle de ay ışığında..."

"Bütün bunları nereden biliyorsun Pissy?"

Pissy karanlıkta gülümsedi. "Uzun yıllar Araguaia'da yaşadığım ve Caraja ve İnanlan çok iyi tanıdığımdan."

"Söylediklerinin hepsini arıladın mı?"

"Evet."

"Bana niye söz etmedin daha önce bundan."

"Fırsat olmadı."

Sa Lua susuyordu. Pissy'den korkuyordu. Ne kadar gizemli bir kadındı. Onu öncesinden daha farklı görüyordu şimdi. Ama başka soru sormaktan kendini alıkoymuştu.

Nehirdeki kayıktan hiçbir şey kalmamıştı geride artık. Yine de yerlinin sesi belliğinde hala canlıydı. Üzgün ihtiyara acıyordu. Ölen kadının kendine ne kadar yakın olduğunu düşündüğünde ürperiyordu. Her yerde ölüm vardı. Erkekler niye dönmemişlerdi acaba?

Gecenin karanlığında yükselen yalnızca tek bir ateş yığınının alevleri değildi. Daire biçiminde dizilmiş altı ateş yanıyordu. Alanı çevreleyen birkaç ağaç, alev ışığında devce yükseliyordu. Burada, yer temizlenmiş küçük basık ve yuvarlak kulübeler yapmışlardı çepeçevre.

Kadınlar yere çökmüş, sessiz sedasız birşeyler çiğniyorlardı. Tütün olamazdı bu, Xavanteler tütünü bilmezdi çünkü. Bugünkü avın güçlüklerine aldınış etmeksizin erkekler birbirlerine kenetlenerek bronz bir zincir oluşturmuşlardı. Ayaklarıyla şarkılanmn ritimlerini tutturuyorlar ve bir sağa bir sola hareket ediyorlardı.

"Ruba Marabaqu€ ... Hum-hum!..."

RübS Marabaque ... Hum-hum!..."

MarabaqueM...

^

173

Marabaque\L.

Hum-hum!

Marabaque\'...

Marabaqu6

Hum-hum..."

Aradan sonra, daha az gırtlaktan söylemeye başladılar:

"Ri-ri-ri-ri- ri-ri!

Hum-hum...

Ri-ri-ri-ri-ri-ri-ri.'

Hum-hum!..."

Daha sonra yeniden gümbür gümbür ilk kıtayı söylemeye koyuldular. Kanau ile Teğmen hareketsizce çalılıkların arkasına gizlenmiş olan biteni izliyorlardı.

Yılan gibi sürünerek buraya dek ilerlemişlerdi. Herşeyin canlarına mal olacağını biliyorlardı.

Bir savaş şarkısı olmalıydı, fakat Xavanteler, anlatılanlara bakılırsa öfkeli olduklarından yaptıkları gibi başlarını kırmızıya boyamamışlardı.

Ne sefil bir dans diye aklından geçirdi Kanau. Hiçbir kızılderili dansı Carajalann Aruana dansıyla kıyaslanamaz! Hiçbiri, ezgi ve ritm bakımından zengin değildi.

Bozkırlann efendisi, korku saçan avcı Xavanteler aklıktan kurumuşlardı. Bazıların kaburgalan tek tek sayılabilir. Bacakları mükemmel bir güçte ve yapıdaydı. Sulann efendisi, kürek çekmesini ve yüzmesini iyi bilen Carajalarda göğüs kısmı gelişmişken, büyük düzlüklerde koşarak avlanan bu insanlarda bacakları gelişmişti. Yürüye yürüye Roncador Dağları'nın bölgelerini dolaşır, Rio des Mortes'in her kıyı köşesini bilir ve Para'yı da içine alan bölgelerinin sınırlarına dek giderlerdi. Rio Tapirapes'in yakınına Caipolar istila ettiğinden yine geri dönerlerdi. Xavantelerin yaptıklarına inanılan birçok cinayet Caipolar tarafından işlenmişti.

Teğmen soluk almaya cesaret edemiyordu. Korkusunu bastırıyordu, çünkü en azından elması yeniden ele geçirmeye kalkışmalıydılar. Kanau dans eden her yerlinin boynunu kolağan ediyordu. Aradığını bulamayınca, gözünü ateşin çevresinde oturan erkeklere çevirdi. Teğmenin kolunu dürterek ateşi körüklemeye kalkan bir Xavanteyi gösterdi. Alevler babaçu

174

liflerinden yapılmış boyun bağına yansıyor ve göz kamaştırıcı parıltılar yayıyordu. Hayatlarının ve kaçışlarının anlamı olan taş buradaydı demek ki. Basit bir ipe bağlanmış tıraşlanmamış elması, kendisi için herhangi bir çakıltaşından farkı olmayan yabancı birinin boynunu süslüyordu şu an.

Yerli, alanın ortasına gelerek dans edenlere katılmak için fırsat kolladı.

Düşünülen planın uygulanması için tam zamanıydı. Kanau teğmenin koluna üç kez dokundu, titreyişini hissetti, fakat bu fırsat kaçınılmaz amaliydi.

Yay gibi gerilerek bir saniye içinde Xavantelerin karşısına dikildi. Bir an içinde hepsi dona kaldı. Şarkı gırtlaklarda son buldu. Dans durdu. Her göğüsten tüyler ürpertici haykırış çıkıyordu. Carajalann nereden çıktığını hiçbiri anlamamışa. Kanau heyecandan soluk soluğaydı. Ter içindeydi. Sağ eliyle 22'lik silahı tutarken, sol eli ani bir hareketle yukarı uzandı. Parmakları elması kavrayarak Xavantenin boynundan zorbaca bir çekişle kopardı. Donakalmıştı kızılderili. Ormandan iki silah sesi geldi. Yerlilere Caraja'yı korumak için daha fazla insanın saklandığını gösteren teğmendi bu.

Xavanteler korkuya kapılmışlardı. Beyazların silahından gerçekten de korktukları boşuna değildi. Saldırdığı yerliden gözlerini ayırmadan çıktığı çalılıklara kadar geri adımlarla yaklaştı. Elması ağzına almıştı. Silah sesine koşan yerlilere tüfeğin namlusunu doğrultmuştu. Üç adım daha. Neredeyse şimdi çıktığı yere dönmüştü. Xavanteler hemen saldırmazlarsa ormana ve gecenin karanlığına ulaşabilirdi. İrikıyım, suratsız bir Xavante kalabalığının içinden sıyrılıp Kanau'nun üzerine doğru yürüdü.

Kanau elmasını aldığı yerli ile aynı noktaya gelmesini bekledi. Yaklaştığında silahla oynayarak göğsüne nişan alabileceği tehdidinde bulundu. Bunun imoman yani kabile reisi olduğunu biliyordu. İmoman öylece durakaldı. Gözlerini ölüm haberinin çıkacağı silaha doğrultmuştu. Kolunu heybetle kaldırarak ormanı işaret etti. Sesi o kadar nefret dolu değildi. Bir öğütte bulunur gibiydi daha ziyade.

"Moto!..., MotoL."

Parmakları hala saklandıklarını sandığı kişileri uyanırcasına ormanın bir orasını bir öbür tarafına gösteriyordu.

"Moto!Uasaiuim!"

175

Yutkunup, yeniden gırtlaktan gelen bir sesle te savurmaya başladı. Ardından kuvvetlice göğsüne vurdu. bir şekilde ormanı göstererek "Moto!... Moto!" dedi. Kol, indirdi.

Kanau arkasını dönüp bir sıçrayışla teğmene ulaştı. Teğmen son birkez daha ateş etti.

"Tüyelim!"

Teğmen Kanau'yu izledi hızlı adımlarla oradan uzaklaştılar. Aşağı yukarı beşyüz metre koştular. Yorgunluktan çok korkunun bir belirtisi soluklarında duyuluyordu.

Durup, şaşkınlığı henüz geçmemiş olan Teğmen'e: "Şimdi de kibritleri" diye emretti.

Her ikisi de eğilerek yerden bir öbek ot topladılar. Meşale gibi yakarak çalılıkları tutuşturdular. Otlar çıtırdamaya başlamış ve alevler yükseliyordu; 'V biçiminde hem de. Bu arada da kaçmayı sürdürüyorlardı. Otlar kaplı alan alevler içindeydi. Artık tek bir kıvılcım yoktu; etrafa yayılan bir alev seliydi.

Soluklanmak için durdular.

"Rüzgar hâlâ esseydi, bu bir anlık iş olurdu."

Yeniden koşmaya koyuldular; diğer otları da tutuşturuyorlardı, ateş, cins at gibi dört nala, kıvılcımlar sağarak koşuyordu.

"Suya yaklaşıyoruz şimdi."

Dönüş daha da kolaydı. Arkalarındaki aydınlık kendilerine büyük kolaylık sağlıyordu.

Yeniden bir solukluk ara verdiler.

Teğmen sknetini yeniden kazanmıştı.

"Elmas nerede?"

Kanau yıldıırım hızıyla düşündü. Taşı vermeyip adamı da ortadan kaldırılabildi. Ancak iyi nişan alamaz, ya da teğmen hemen lmezse kendisini öldürtmek tehlikesine de girerdi. Birbirlerine o kadar yakındılar ki, Teğmen hedefi şaşırmazdı. Sol elini açarak elması ona doğru uzattı.

"On adım sonra gldeyiz."

Acele ediyorlardı ve az sonra ıslaklığı hissettiler. Su teğmenin ğizmelerine girdiğinde yine homurdanmaya başlamıştı.

"Artık tehlike kalmadı."

176

Yine de yavaşlamıyorlardı. Tam gln ortasına geldiklerinde arkalarına döndüler.

Gördükleri dehşet vericiydi. Sanki gecenin kendisi tutuşmuştu. Ateşin göldeki yansıması gökyüzüyle yeri birleştiriyordu. Gecenin karanlığı sürekli yükselen duman bulutlarıyla daha da derinleşiyordu.

"Dumandan boğulmak istemiyorlarsa aksi yöne kağmış olmalılar."

"Ateş ne zaman sner."

"Epey sürer. Ğnk şafakla birlikte, güneşin doğmasından az önce rüzgar yeniden ğıkar ve alevler yayılmaya devam eder."

Kanau sustu. Vücudunu sivrisinekler sokmuştu, terden ıpıslak olmuştu; bitkinliğe yakındı.

Silahı havaya kaldırarak gecede serinleyen ğamurlu suya oturdu.

Serinlemek için bir süre böyle kaldı ve ardından yeniden doğruldu. Pantalonu kirli sudan kayganlaşmışı, ama vücudu taze g toplamıştı. Ayağa kalkıp yangına baktı.

"Birçok yılan ölecek..."

Teğmen "İri kıyım o yerli sana ne dedi yle?"

"Gitmemizi istedi. Bunlarla karşılaşacak Carajalâr hapı yutacak.

Yolumuza devam edelim

Ormana girdiklerinde, gittikçe yayılmasını sürdüren yangına baktılar.

Kanau "Yalnızca bir kişi kendini kurtaramaz" diye bir yargıya varmaktan kendini alamadı.

"Kim?"

"Daniel. oktan kl olmuştur."

Teğmen sırtından aşağı terin boşaldığını hissetti.

177

4

NEHİR AVCILARI

Bot yeniden nehir aşağı yolda ilerlemeye koyulmuştu. Teğmen gerek darbenin gerekse yaşanan heyecanların etkisiyle oluşan yakıcı ateşler içinde, zeminde, öyle boyluboyunca yatıyordu.

Kanau kıda, dmenin başında oturmuş, botu yönetiyordu.

Herkes uyuyor görünüyordu. Yıldızlarla kaplı gökyüzünde ay büyümeye başlamıştı. Kanau, botu kendi haline bırakmış, yalnızca akıntıya tümüyle kapılmasına engel oluyordu.

Gözleri kapanmak istiyordu. Ama Kanau, yel yeniden çıkmadan yol alabilmek için uyumamaya çalışıyordu. Bir an önce Duralardan uzaklaşmalıydılar, Xavanteler her an  almaya yeltenebilirlerdi.

Bot, yolu kendiliğinden buluyordu sanki; önce Matto Grasso'nun yüksek ağağlarla örtülü kıyısına yaklaşıyor, sonra Bananal adasının beyaz kumsalına doğru yöneliyor ya da oradan uzaklaşıyordu.

Kanau her şeyi yeniden kafasından geçiriyordu. Teğmeni sığ sulara ldrmediğine pişmandı. Böylesine bir fırsatı bir kez daha yakalamak zor olacaktı. Kötülerin hayvan şeklindeki Tanrısı Lateni yıkıcı pençelerini melez Kanau'nun yüreğine saplıyordu. Yoksa yok edici zehiri yüreğine akıtan yerlilerin büyüsü Coaru muydu?..

Kanau, düşüncelerini başka bir yöne çekmeye çabalıyordu

178

ama onlar sinsi bir direngenlikle, her defasında yme aynı noktaya dönüyordu: Teğmen'den kurtulsaydı, kadınlar sorun yaratmazdı...

Botun hakimiyetini yeniden sağlama almak için küreği suya daldırdı; büyüden kurtulmak için de kürekleri suya iki kez vurdu.

Daniel ölmüştü. Çamura da. Şayet Teğmen... Gökyüzüne baktı. Sanki hilal, düşündüklerini anlıyordu.

Vakit geceyansını geçmişti. Yorgunluk Kanau'nun göz kapaklarını ağırlaştırıyordu. Bazan dalıyor ve ara sıra gözlerini açtığına da otlarla kaplı bir ovada yattığını, alevler denizinin kıyısında yükselen ağaçların gölgelerini gördüğünü sanıyordu. Gözlerini oğuşturdu, tüm bu samların, botun sol kıyıya fazlasıyla yaklaşmasından ve kıyının karanlık dev ağaçlarla kaplı olmasından kaynaklandığını anladı.

Dümeni tekrar doğru yöne çevirdi. Yakınlarda yuva yapmış hayvanlar çığlık çığlığa bağırıp, uçuşuyorlar; balıkçıl ve diğer su kuşları ağır kanatlarını kaldırarak, yabanın daha sakin yerlerinde sığınacak yer arıyorlardı.

Kanau arkasına baktı. Hepsini uyuyordu. Teğmen bazen inliyor, anlaşılmayan sözcükler mırıldanıyordu. Pissy, daha önce Daniel'in oturup kürek çektiği yerde iki büküm yatıyordu. Herhalde düşünde paramparça edilmiş Daniel'in san-beyaz dişli kafasını görüyordu...

Hafif bir rüzgâr, suyu dalgalarla kamçılardı. Ormanda başlayan rüzgârın uğultusu, bota yaklaştıkça artıyordu. Biraz daha gidebilmeyi başarlarsa, beyazların Fontoura dedikleri Btondiru köyü önünden geçeceklerdi. Tahmini olarak, daha köyden iki mil uzaktaydılar. Ve rüzgâr oraya ulaşmalarına izin vermeyeceğe benziyordu. Çünkü, küçük dalgalar daha şimdiden bota ve küreklerle çarpıp, uyuyanların üstüne damlacıklar sıçratıyordu.

Lanetlenmiş Cotia kayalıkları çok gerilerde kalmış, Goias'ın kumsalları beyaz lekelermişcesine önlerinde uzanıyordu. Kanau, dümeni Goias yönüne çevirdi; Rüzgar daha da şiddetlenmişti; başka bir yöne çevirmiş olsaydı bile bottakiler fark etmezlerdi. Geçen gece geçirdikleri korkulardan öylesine yorgun ve bitkin düşmüşlerdi ki...

Kanau, gözleriyle kolayca yanaşabileceği bir yer arayarak, kürekleri kuma doğru çekti. Ağaç gıcırdadı, bot biraz yan yatarak durdu. Suyu atladi ve botu biraz daha kumsala doğru çekti.

179

Martılar ürkererek, adeta bir bulut kümesi gibi başlarının üstünde dönmeye başladılar.

Diğerleri uyandı.

Sa Lua ne olduğunu sordu. Kanau, sadece "rüzgâr yeniden çıktı" dedi.

Hamak ve hasırları çıkardılar. Sonra Kanau, ateşler içinde yanan Teğmen'i taşımak için Sa Lua ve Pissy'e yardım etti. Kopuk kopuk, birbirinden ilgisiz sözcüklerle sayıklayan Teğmen, taşınmasına kayıtsızca izin verdi.

Sa Lua Teğmen'in yanına oturup, çocuğunu sıkıca sarıp sarmaladı; sabah çiğinin soğuşundan korunmak gerekiyordu.

Kanau, Sa Lua'ya "biraz uzanıp uyumahsınız. Rüzgâr hemen dinmez. Hava aydınlandığında daha korunaklı bir yer arar, oraya yerleşiriz" diye öğüt verdi.

Kanau, eski battaniyeyle yirmiikilik tüfeği aldı ve "buraya yakın bir yerde uyuyacağım. Herhangi bir şey olursa bana seslenirsiniz" dedi.

Sa Lua "Şimdi saat kaç" diye sorduğunda gitmek üzereydi.

Kanau yıldızlara bakarak, "sabahın ikisi" diye kestirdi zamanı.

Sa Lua Teğmen'in yanına çöktü ve Kanau'nun karanlık bir gölge gibi biraz öteye oturduğunu gördü. Pissy de onunla gitmişti.

İkisi kumsalda kuru dallar topladı. Daha sonra, bir alev geceyi sardı ve Sa Lua, onların birbirine sokulmuş, yakın bir biçimde uzandıklarını seçebildi. Sa Lua, burada ateş yakmanın tehlikeli olup olmadığını sormak isterdi ama buna cesaret edemedi.

"Kanau ne yaptığını biliyordur" diye düşündü Sa Lua, ve Teğmen'in bedenindeki sıcaklıktan yararlanmak için ona iyice sokuldu. Rüzgâr, ince kumu, tabakalar halinde üzerlerine serpiştiriyordu. Sa Lua başını örterek uykuya daldı.

Kanau, eski battaniyeye sarınarak, bir süre yıldızlı gökyüzüne baktı. Yukanda, yani burada rüzgâr, daha aşağılarda olduğu gibi, o kadar kum kaldırmıyordu.

"Kanau niye ateş yaktı?... Bu tehlikeli!"

"Korkma, ateş ufak. Uzaktan gören biri, bizim Fontouralı Carayalar olduğumuzu düşünür."

"Yine de tehlikeli... Yerinde olsam söndürürdüm ateşi."

180

"İsınmamız için biraz daha yansın."

Pissy, gökyüzüne baktı. Süreyya takım yıldızlarını fark etti.

"Süreyya yıldızı, mayıs boyu ortaya çıkmadan gizlenir..."

"Niçin söylüyorsun bunu?"

"Öylesine... Küçüklüğümde anlatılan bir öykü bu."

Sustu. Ama sonra aklına bir şey geldi ve "Xavanteler seni niçin öldürmedi Kanau?" diye sordu.

"Silahlıydım. Bunu görmüşlerdi. Aynı şekilde yerli olduğumu, gözlerimin altında işaret bulunmadığından bir Caraja olmadığımı da gördüler. Beyazlan destekleyen başka bir yerli olduğumu düşündüler... Bu olsa gerek, ya da elimdeki silahın korkusu. Hem sonra Teğmen de ormandan ateş etti. Korktular Büyük bir şans olduğunu söyleyebilirim. Elması tekrar bulabileceğimize ben bile inanmamıştım."

"Çokmuydular?.."

"Bir hayli. Köpeklerinin olmayışı en büyük şansımızdı. Yoksa izimizi sürerlerdi."

"Daniel'in başına gelenleri anlatsana."

"Bunu sana anlattım ya."

"Ateşte yandığına gerçekten inanıyor musun?"

"Başka türlü olamaz ki..."

"Daniel iyi bir adamdı." Pissy esnedi. "Daniel iyi bir adamdı... Yalnızlık hummasına yakalanmış olmalı..." Arkasını dönerek uyumak için dizlerini karnına çekti.

Bir Jacurutu kuşu ötüyordu az ötede.

Kanau kollarından destek alarak doğruldu.

"Duydun mu Kanau?"

"Evet. Bu dişisini çağıran bir erkek baykuş. Üzgün ve yalnız."

Kuş bir kez daha öttü. Kanau, kuşun ötüşüne yanıt verdi. "Ne yapıyorsun?" diye sordu Pissy.

Gülümsedi Kanau. "Hiçbir şey. Hayvanı kızdırıyorum. Şimdi kendisine bir dişi bulduğunu sanacak." "Ne kötüsün!" Kanau uzanarak, başını örttü. Yorgunluk tüm kaslarını

181

kemiriyordu. Geride kalan saatlerde olduğu gibi nöbet tutmak zorunda olmadıklarından gözlerini sıkıca yumdu.

Ateşin alevi küçülüyor ve tamamen sönene dek rüzgârda oraya buraya titreşiyordu.

Pissy kalkıp Kanau'yu uyandırdığında bir saat kadar uyumuş olmalıydılar.

"Kanau!... KanauL. Uyan!"

Bir hamlede ayağa kalktı Kanau.

"Çok yakında!"

Nehrin ortasından şiddetli bir gürültü geliyordu.

Birlikte ateşin yanma gidip hâlâ yükselen alevleri söndürmek için üzerine avuç dolusu kum attılar.

"Görmüşler midir ki?"

"Hayır, bunun başka bir şey olduğunu düşünmüşlerdir."

Ateş sönmişti. Nehrin ortasından gelen gürültü daha da artmıştı.

"Bu gece geçeceklerini düşünmeliydim."

"Bu, motorlu botlardan biri. Kudurgan bir suda ancak böylesi yol alabilir."

Pissy, bir şeyler anımsıyormuş gibiydi.

"Sanırım, bunun hangisi olduğunu biliyorum. Santa İsabel'de bir sohbette kulak misafiri olmuştum, Baliza'da onardıkları 'Sao Francisco' olmalı bu..."

"Şayet oysa, yolculuğumuz zorlaşacak demektir."

Pissy nedenini sormadı, 'Sao Francisco'nun soygunu her yere yayacağını çok iyi biliyordu. Balisa'dan Santa Maria do Para'ya yolcu taşıyan tek motorlu bottu bu...

İkisi de Sa Lua'nın yanına gitti. Teğmen hasırın üzerinde oturmuş gürültünün geldiği yöne bakıyordu.

" 'Sao Francisco' bu..."

Teğmen öfkeyle yumruğunu sıkarak "Bu başbelası gemiyi onardıkları saate lanet olsun! Nehrin akıntısı niçin seni cehennemin derinliklerine sürüklemesin ki?"

Motor sesleri gittikçe yükselerek rüzgârın uğultusunu bastırdı.

182

Hepsi, kumsala yüzükoyun uzandılar. Böylece, su seviyesinin düşmesiyle ortaya çıkan ağaç gövdeleri sanacaklardı uzaktan onları.

Motor şimdi, nehrin tam ortasında görölüyordu. Suyu yaran pervanenin gürültüsü duyuluyordu. İki ışık öfkeyle köpüren nehirde yansiyordu.

Motor önlerinden geçerek gecenin içinde kayboldu. Yattıkları yerden, gittikçe küçülen ve renksiz olsalar gökteki yıldızları andıracak ışıklara baktılar...

"İşler kötüleşecek şimdi. Sonunda herkes öğrendi artık..." Teğmen başındaki yarasına koydu elini. Ateşi düşmüştü dinlenme anında, ancak ağrıları devam ediyordu.

"Şimdi işler kötüleşecek."

Hiç kimse konuşmuyordu. Gecedan kalan kısmı cesaretsizce aynı yerde geçirdiler...

Araguaia'da böylesine güzel bir gün daha doğamazdı. Gök, saf altındı; yerde rüzgârın sürekli anaforuyla devingen bir sıvı gibi uğuldayarak savrulan kum vardı.

Kanau önce uyanarak diğerlerini de kaldırdı.

"Kampı toplamalıyız."

Pissy esnedi. "Kahve yapmaya da mı zaman yok?"

"Hayır. Burası çok tehlikeli. İsteyen yüzünü yıkasın, buna zaman var."

Ayaklarını uyanan suyun ılık sulanna daldırarak örnek oldu Kanau. Araguaia'nın her yerinde bulunan sırtları kırmızı çizgili miguelinho lar ayak parmaklarının çimdikliyorlardı Kanau'nun.

Kanau yıkanıp kurulanmak için silkindi.

"Haydin millet! Burada kalamayız."

Teğmen hafifçe sallanarak doğruldu. Sanki başı dengesini koruyamayacak denli ağır geliyordu. Sakalı o kadar uzamıştı ki, yüzü küçücük, gözleri de her zamankinden daha siyah ve parlaklığı sönmüş birer koyu leke gibi görünüyorlardı yalnızca. Bir robot gibi Kanau'nun dediklerini yapıyordu. Pissy de onu izleyerek "Adamın hali çok kötü" diye kendi kendine mmlıdanıyordu.

Düşüncelerine meydan vermeden eşyaları yüklemeye yardım

183

etti. Rüzgâr nehrin sulannı eşeliyordu. Nehrin ortalanna doğru akıntı aman vermiyordu.

Kanau, "Şimdi Btondiru köyü yakınlanındayız. Bir nehir kolu bulup saklanınız; bu taraflarda bir tane vardır" dedi.

Hepsi kayığa bindiler. Kanau'nun dümene geçmesine Teğmen, itiraz etmedi. Yerlinin elinde olduklarını ve hedefe yalnızca onun sayesinde ulaşabileceklerini biliyorlardı.

Kumsaldan ayrılp gittikçe uzaklaştılar. Güneş yükselerek gecenin geride kalan soğuşunu kırıyordu. Kayıktaki konumları farklıydı şimdi. Sa Lua, Kanau'nun yakınında, Pissy de önada oturuyordu. Kış kısmında yatan Teğmen ise üzüntülü bakışlarını Kanau'ya yöneltmişti. Yalnızca Sa Lua'nın sırtı ona dönüktü, ara sıra viyaklayan çocuğunu sallıyordu. Pissy, Sa Lua'ya "Bugün hiç de iyi görünmüyor bebe" dedi;

Sa Lua yalnızca gülümsemişti.

Sular bota çarpıyordu. Ara sıra yükselen dalgalar içlerinden birinin yüzünü ıslatıyordu.

Mahkum edildikleri suskunluk, bir lanet gibi üzerlerine çökmüştü. Yolculuklarına kötülüğün bir gölgesi gibi nefret eşlik ediyordu.

Sa Lua'nın kucağında salladığı çocuk inleyip duruyordu. Kürek akıntıyı yanyor ve Kanau bakışlarını ufuktan aldığı anda tüm hareketlerini pürdikkat izleyen Teğmen'in gözleriyle karşılaşıyordu. Teğmen bakışlarını, ancak susuzluğunu gidermek için ellerini nehre daldırdığında ondan alıyordu. Baş o denli ağnıyordu artık; yalnızca ağırlaşmıştı biraz. Buna karşın boğazı susuzluktan yanıyordu. Sanki tüm bedeni susuzluktan bitkin düşmüş, güçsüzce hareket ediyor kasları emirlerini yerine getirmiyordu.

Evet, mecburdu... ilk fırsatta bu melezi ortadan kaldırmalıydı. Onun da bunları düşündüğü kesin. Tapirapes'i geçtiklerinde bunu yapacaktı.

Yine ellerini nehrin suyuna daldırdı. Susuzluk. Dinmek bilmez susuzluk.

Kanau, Teğmen'in hareketlerinin hiçbirini gözden kaçırmıyordu. Yalnızlık korkusu kaplamıştı adamı. Bakışlarını indirerek, onu denetlercesine süzen Pissy'nin gözleriyle karşılaştı. O ne düşünüyordu acaba?

Pissy'nin, Kanau'ya bu biçim bakışında yalnızca bir soru;

184

hayır, soru değil; güven vardı: Erkekler yalan söylemişlerdi. Daniel'in , Xavanteler tarafından öldürüldüğüne inanmıyordu artık, bunu ikisi yapmıştı. Eller yeniden kana bulanmıştı. Bu nedenle büyüden korkuyorlardı. Hikâyenin hiçbir sözcüğüne inanmıyordu. Daniel 'i ormanda izleyip vurmuşlardı. Sonra da, avlanan Xavanteler korkusuyla yorgun ve korkmuş, geri dönmüşlerdi. Cptia kayalıklarından alelacele bunun için ayrılmışlardı... Daniel'i öldüren kurşunu

hangisi sıkıştı acaba? Daniel iyi bir insandı. Hikâyenin tek doğru yanı bozkırın yanıydı. Cinayeti ele verecek her şeyi yok etmek istemişlerdi. Kanau'ya bir kez daha baktı. Yerli, bakışlarını Pissy'den alarak ufku inceledi. Dudaklarının açılışım "Nehir kolu!" sözcüklerinin ağzından çıkışını gördü.

Hepsi gösterdiği yöne doğru baktılar. Nehrin sağında bir kol belirmişti.

Rahatlık duygusu kapladı herbirini.Sanki bir tür kurtuluş umuduydu bu nehir kolu. Tapirape'nin döküldüğü yer kadar önemli görünüyordu bu kol.Aırta bu gecelemek için bir sığınaktı yalnızca. Burası olmaksızın her türlü tehlikeye savunmasız kalırlardı. Motorlu botun nehir aşağı gitmesinden sonra alınacak her türlü önlem yetmeyebilirdi.

"Bu kol neredeyse Btondiru'nun karşısında yeniden nehre geri akar.. Köyün öbür yakasında, nehir kıyısında, birkaç beyaz evi vardır. Karanlıkta ikisinin arasından yol almalıyız. Ancak nehir geniş ve suyu da hâlâ yüksek olduğundan yerliler buralara göç etmediler. Eğer bir ay sonra burada olsaydık..."

Nehir kolu yabandan geçen dar bir boğaz gibiydi ve nehrin birçok kaprisinden bir tanesiydi yalnızca. Her ne olursa olsun yine de yerinde bir zamanda Tanrı'nın bir lütfü gibiydi.

Kanau, kayığı daha hızlı yüzmesi için akıntıya yöneltti. Ümitle nehir koluna giriyorlardı. Büyük bir yay çizdi başlangıçta. Bu kollarda olağan olduğu üzere, burada da balıkçılar ve birçok kuşlar vardı. Ürkerek kaçışırken zorla girenlere kızgınlıklarını belirtiyorlardı.

Yel hemen hemen hiç esmiyordu burada. Kıyıdaki ağaçların zirvelerindeki sessiz uğultu ve suyun şiddetli homurtusu doğanın dinginliğine bir parça yaşam katıyordu.

Kanau, büyük bir gayretle kürek çekiyordu; sü kolunun dönemecinde en ufak ayrıntıyı gözden kaçırmıyor, gözleri pür

185

dikkat etrafı kolaçan ediyordu. Korktuğu tek şey olan nehir avcılarının izlerini kolluyordu. Ancak endişelerini kimseye açmıyordu.

Yağmur mevsimi bu yıl her zamankinden daha erken sona ermişti. Onlar bile para hırsı ile erkenden davranmışlar, tepeden tırnağa silahla donanıp buralara gelmişlerdi.Aynca bunlann, tüm Araguaia'da Matto Grosso yakasında olsun Goias'da olsun, arayıp da bulamayacakları ne bir nehir kolu ne de bir göl vardı. Av hayvanlarının korunabilecekleri tüm yerleri ortaya çıkarabiliyorlardı. Kendilerine rehberlik etmeleri için de Caraja kıztferilerlerine giysi, cibinlik ve yiyecek veriyorlardı. Beyazlann yaşadıkları Fontoura ve Mato Verde gibi köylerde erzak takviyesi için çok az kalırlardı. Çoğu zaman, küçük yerleşim yerlerindeki dükkânlarda zaten az bulunan şeker ve kurutulmuş et stoklarının tümünü satın alırlardı. Cephane ve vazgeçilmez içkilerini de alıyorlardı aynı zamanda. Kanau buralarda böyle bir grupla karşı karşıya gelmekten korkuyordu. Motorlu bot, pekâlâ böyle bir gruba Fontoura'da haberdar etmiş olabilirdi soygunu. Ama şu an için, burada avcılara ilişkin herhangi bir iz yoktu.

Çocuk viyaklıyordu. Teğmen kayıtsızlığından uyanmıştı. "Hay aksi şeytan, nesi var çocuğun bugün.?"

"Çocuk pek iyi değil" dedi şefkatli bir sesle Sa Lua.

Bebeği daha da güçlü sallamaya başlamıştı. Çocuğu her şeye karşı korumak istiyordu,kaba. sözlere de...

Kanau, bataklık bitkilerinin yoğun olduğu bir yere doğru kayığı yöneltti.

"Kayığı en iyisi buradan, çalılıklann arasından sürelim. Gerçi sivrisinek çoktur burada, ama kuytudur. Bu bitkilerin aynı şekilde örttüğü bir kumsal var ötede. Buradan geçen ancak haberdarsa kayığı görebilir." Hepsi başlarını aşağı eğdi, kayık sazlıkların içine doğru kaydı.

Nehir kolu bütünüyle kurusa bile sazlıklar kuru çalılık olarak geriye kalır, yağmur mevsimiyle birlikte Araguaia'nın yükselmesiyle yeniden yçşerirdi. Şimdi ise salkımsı meyveler taşıyorlardı ve yeniden ortalık durulur durulmaz/?acw balıkları bu nefis meyveleri yemek için sudan neredeyse bir metre havaya sıçrayacaklardı. Kanau, bunlan düşündüğünde gülümsedi. Silah seslerinin dikkatleri üzerlerine çekeceği için hayvan öldüremeyeceklerinden, en azından okla avlanmak istiyordu

186

burada. Hiçbir şey uğruna grubu yalnız bırakamazdı. Hiç kimsenin birbirine güveni yoktu- buna olanak tanınmamalıydı.

Kayık kıyıya ulaşmıştı.

Teğmen ayağa kalktı. Pissy, kayığın Jcenanndan suya atlayıp Sa Lua'nın inmesine yardımcı olmak için ellerinden çocuğu aldı. Bebeği kollarında tutuyordu ve daha önceleri, yalnızca bir

kez hissettiği aynı mutluluğu duyumsuyordu. Ana karnında uzun bir geceden dolayı morarmış küçük yüzünü inceleyerek gülümsedi Sa Lua. Bu küçük varlığa şimdiye dek bir isim koymak kimsenin aklına gelmemiştir. Bunu düşünecek zaman olmamıştır. Sa Lua mutlaka bir ad düşünmüştü, ancak bundan kimseye söz etmemiştir.

Sa Lua, kayıktan atladı. Kanau da ayağa kalkarak kayığa şöyle bir göz atı. Kumsala çekerek kayığı burundan çalılıklardan birine bağladı.

"Burada bir yer bakalım."

Kendilerini güneşten koruyacak küçük bir ormanın kenarına kadar yürüdüler. Burada ateş yakıp kahvenin yanında bir parça ızgara et pişireceklerdi.

Kanau, Pissy'ye eşyaları kayıktan boşaltmada yardımcı olmak için yeniden kayığa döndü.

"Fark ettin mi Kanau, Teğmen git gide kötüleşiyor."

Kanau gülümseyerek eşyaları almak için ellerini uzattı. "Bu hiçbir şey ifade etmez. Yediği darbeden başı dönüyordur, geçer." Pissy'nin buna inanmayacağını bile bile yalan söylüyordu. Çirkin kadın sandığı kadar aptal değildi. Belki biraz da olsa kendisini uğraştıracaktı bu kadın.

"Yine de, öyle olduğunu sanıyorum, daha da kötüleşti." diye rahat vermedi.

Kanau bir şey demeksizin arkasını döndü. İki tencere kaldırarak yukarı "Bunlardan hangisi?" dedi.

"Hiçbiri, kahve tasını al! Tencere gerekmiyor. Ne güzel! Bugün yalnızca ateşte pişmiş et var."

Kanau, şu bitkilerinin arasında garip bir kımltı hisseder gibi olmuştu. Önce gözleriyle onu izledi, daha sonra büyük bir dikkatle kumsalın kıyısına çıktı. Üç adım ilerledikten sonra, sessizce, yanına ge)"nesi için Pissy'e işaret etti.

Pissy yanma geldi.

187

"Bak bak! Canavara bak, Pissy!

Büyük bir timsah güneşleniyordu. İnsan kokusu alınca ağızını açarak öfkeli bir homurtu çıkardı. Pis kokulu nefesi gırtlğından çıkıyordu. Pissy yere tükürdü.

"Pis mahluk!"

Dev hayvan yavaşça suya girip oradan uzaklaşırken, ardında bitkileri sallandırarak iz bırakıyordu.

"Hayvan uyuyordu. En irilerindendi. Derisine 120 Cruzeiro alabilirdi insan."

Pissy, uzaklaşan timsahın ardından Kanau'nun hangi tasayla baktığını fark etmişti.

"Haydi, bizi bekliyorlar."

Diğerlerinin yanına kötü haberle döndüler: "Daha az et tüketmeliyiz."

Nerdeyse bitmiş. Tapirape'ye kadar bile yetmiyecek!" Sa Lua'ya et uzatarak yeniden nehir kıyısına döndü; bıçağını kemerinden çekerek şiş için bir dal kesti.

Doğrulmadan önce nehri izledi. Şimdi dikkatini çeken bir timsah değildi. Yüzen pacu balıklarını görmüştü. Hem de yığınla!

"Bu akşam balık yiyebiliriz. Şurada, aşağıda pacu avlıyacağım."

Pissy ona kötü kötü baktı. Her defasında tencereleri batırmanın yolunu buluyordu.

Kumsalda, sarılıp sarmalanmış çocuk hafifçe inliyordu. "Acıkmadı mı? " diye öfkeli bir sesle sordu Teğmen Sa Lua'ya, "Hayır. Ondak ağlamıyor. Meme almıyor hiç. "Söylediklerini ispatlamak için göğsünü açıp oğlanı kucağına aldı. Küçük ağzına memenin başını alıyor, ancak ardından hemen başını çeviriyordu...

Dinleniyorlardı. Akşam kızılığının parlaklığı yaklaşmakta olan geceyi bildiriyordu. Balıkçılar güneşe doğru uçuşuyor, tüyleri koyu pembe bir renk alıyordu. Papağan kümeleri vahşi bağışlanıyla geceyi karşılamak için ormana çekiliyorlardı. İnsanlara yakın olmaktan rahatsızlık duymayan beyaz balıkçılar, barınmak için ağaç dallarına büyük bir dikkatle konuyorlardı.

Yaban yaşam yasalarını şaşmaksızın uyguluyordu. Rüzgâr dinmiyordu. "Rüzgâr olmasaydı, birçok sivrisinek olurdu

188

burada."

Teğmen biraz daha iyiydi; ancak hareketleri iç huzursuzluğunu ele veriyordu. Yalnızca tek bir şeyi beklediği seziliyordu: Yolculuğa devam edebilmek için gecenin olması ve rüzgann dinmesini. "Aşağı yukan saat onbire doğru yolumuza devam edebiliriz." Teğmen, rengârenk, ışık saçan akşamı izliyordu. Saat onbirde! Ne büyük avuntu!...

Oturup, elini cebine götürdü; aradığım bulamamıştı.

"Bir sigara içmek isterdim."

Pissy, Kanau'ya baktı. Tütünü olduğunu biliyordu.

"Ben de; ama tütünüm yok."

Kanau, Pissy'nin yüzüne imalı imalı bakarak, masum bir gülümseme sarkıttı. Pissy bakışlarını yere indirdi; bu oyuna kanşmak istemiyordu. Erkekler birbirlerinin maksatlarını anlamışlardı. Ve Kanau'nun yerinde Pissy de olsaydı aynı şekilde davranırdı herhalde.

Pissy ayağa kalkıp tencereyi aldı. Baş belası görevi yerine getirmek zorundaydı. Şayet o yapmasa, bunu Sa Lua yapmak zorunda kalacaktı. Eli bu yağlı şeylere bulaştırmak iğrençti doğrusu. Burada pacu balıkları o denli yağlıydı ki, pişirmek ya da kızartmak için yağ gereksinim duyulmazdı bile.

Kanau da "Yıkanacağım" diyerek ayağa kalkıp kadına eşlik etü.

Teğmen nefret dolu bakışlarla onları izliyordu; "Pis köpekler!..."

Pissy tenceredeki anıkları sıyrırken, Kanau da yaklaşıp pantolonunun kemerini gevşeterek düğmesini açtı.

"Adamcağıza tütün niye vermedin ki?"

"Bana köpekmişim gibi davranıyor." Bir an durdu ve: "Bizim için en iyisi..." diye sürdüreceksen sustu.

Anadan doğmaydı ve kamışını şimdi yerliler gibi yukan doğru bağlamıştı. Bir ayağını suya sokup "Su epey sıcak" dedi.

"Farkındayım" Adamın gittikçe uzaklaşımını öyle izliyordu.

"Burada piranalar yok mu?"

"Elbette! Ancak çok kısa dalıp çıkacağım."

Kanau suda kaybolup saçlarındaki suyu her bir yöne savurmak için hemencecik su yüzüne çıktı yeniden. Bir beyaz gibi konuşmasına, diğer insanlara kendini bir beyaz olarak

189

göstermesine rağmen, bu görünüşüyle, tamamen bir kızıl derili Kanau diye aklından geçirdi Pissy.

işini bırakıp onun güneşte kurulanışını izledi. Şüphesiz çok güzel ve erkek bir yerliydi, ama onda çekici bir yan bulmuyordu herhalde. Kimseye gereksinim duymuyordu. Gerçekten de, elmasının satılmasından payına düşeni istiyordu yalnızca ve daha sonra Belem do Para'da sakin bir hayat sürdürmek. Ya orada, onu yakalayacak olsaydılar? Sakinleşti. Sağma! Böyle şeyleri düşünmek için henüz çok erkendi.

Giyinmekte olan Kanau'ya bakıyordu. "Bizim için en iyisi..."yle neyi anlatmak istemişti acaba? Ama sormadı. Kendi planlarını yapıyordu.

"Elini çabuk tut, yağ kokusunu alırlarsa timsahlar üşüşüverirler."

"Biliyorum. Bitti zatea"

Tencereyi kayığın içine atarak doğrulmak için kenarına tutundu ve ellerini kuruladı eteğinde. Deri kemerini yeniden sıkıp geri döndü.

Rüzgarın estiği zamanların dinlenmek için kullanılması kararlaştırılmıştı. Ateş yakılmayacaktı. Herkes şüpheli seslere dikkat edecek ve gerektiğinde de diğerlerini uyandıracaktı. Rüzgâr azalmıştı, ama hâlâ esiyordu. Sivrisinekler çepeçevre vızıldıyordu. Herkes battaniyesine sarınmış sineklerden korunmaya çalışıyordu. Haşerelerin ve gece kuşlarının çıkardıkları seslerden başka hiçbir şey duyulmuyordu. Yabanın alışlagelmiş doğal sesleri.

Birden bire Kanau kollannın üzerinde doğruldu.

Pissy bunu fark edip aynı şeyi o da yaptı. "Ne oldu, Kanau?"

"Pşşt! Sus!..."

Teğmen doğruldu; Sa Lua da. Ortalık zifiri karanlıktı.

Gökteki incecik ay, karanlığı ve ormanı aydınlatmaktaydı.

Nefeslerini tuttular. Bakışlar, titreyerek parlayan yıldızlara bakan Kanau'nun profiline çevrilmişti. Dönüp "Battaniyeleri toplayıp gelin." diye fısıldadı.

Heyecan içinde dediklerini yaptılar.

"Ses çıkarmayın!"

Kayığa gidip içine oturdular.

"Herkes uzansın"

190

Teğmen bel çantasından silahını çekerek uzandı. Tehlikeli bir şeyler yaklaşıyordu. Yerli yalan söylememişti. İyice yere yattı. Kayığı gizlemek için Kanau, çalıların dallarını eğdi. Ancak, bunları yaptıktan sonra açıkladı: "İki kayık nehir koluna doğru yaklaşıyor. Bunlar olsa olsa

timsah avcıları olur. Mutlaka her şeyi öğrenmişlerdir ve şimdi çevreyi tanyorlardır. Caraja değiller, kürek vuruşları değişik onların."

Kanau, kayığın dışarısında uzanmış neredeyse tüm vücudu suya gömülmüştü.

"Ellambalanyla burayı aydınlatırlarsa kimse başını yukarı kaldırmaz. Gözlerimiz bizi ele verebilir."

Sustu, yalnızca hafif bir rüzgar esintisinin dalgalandırdığı suyun yüzüne vurduğunu hissediyordu. Miguelinho'lar şimdi, karanlıkta bile gelip, her yerini ısınyorlardı. Ancak Kanau duyarsızlaşmıştı. Şansa ki, burada kumsalda piranalar bulunmazdı.

Bitkiler hafifçe kayığın üzerinde sallanıyorlardı.

Rüzgar dineceğe benziyordu yakında.

Nehir avcıları gözüpük heriflerdi. Hiçbir beladan korkmuyor aç gözlerinin gördüğü her ava tereddütsüz yaklaşıyorlardı. Pissy, şüpheli sesler duyabilmek için kulaklarını kabarttı. Şimdilik bir şey duyulmuyordu. Birkaç saat önce burada, şimdi tam Kanau'nun uzandığı yerde, bitkilerin arasından çıkan timsahı anımsadı... Kızılderili gerçekten yürekli biriydi. Bu düşünce onu bir başka düşünceye götürdü. Hepsini şaşkına çevirmek cinnete sürükleyip akıllarını kaçırtmak için bunu kurmuş olamaz mıydı? Ama gerçek, biraz sonra her türlü kuşku yok etti. Bizzat kendisi de suyu yaran küreklerin seslerini duyuyordu artık. Hepsi duyuyorlardı. Dehşetten donakalmışlardı. Kısa, kesik kesik soluyorlardı. Kaç kişiydiler acaba? Onları görürlerse ne olacaktı? Kürek sesleri daha da şiddetleniyor ve yakınlaşıyordu. Tehlikenin boyutunu kestirebilmek için başlarını kaldıramıyorlardı. Burada, bitkilerin arasında yaşayan sayısız sivrisinek kayığa saldırıp vücutlarının açıkta kalan kısımlarını sokuyorlardı. Yüzlerinin üzerlerindeki vızıltı sokmalan neredeyse daha çekilmez bir durum almıştı.

Kayıklar yaklaşıyordu. Kürekler suya daha da şiddetli çarpıyordu. Yavaş yavaş çekiliyordu kürekler akıntıya karşı. Şimdi sesler seçilebiliyordu. Arada sırada kısa diyaloglar gecenin

191

sessizliğini bozuyordu. Balıkçılar bağırarak ağaçlardan uçuşuyorlardı. Gece kuşları yalnızlığı bozanlara öfkeleniyordu.

Ve kürekler kayıkları nehir yukarı taşıyorlardı. İyice yaklaşmışlardı artık.

Korkulan, neredeyse saklandıkları yeri ele verecekti. Sa Lua'nın dudakları bir dua için açılmıştı. Teğmen tepeden tırnağa ter içinde kalmıştı. İçlerinde yalnızca Pissy her şeyi sakinlikle karşılıyordu. Avcıların söylediklerini anlayabilmek için dikkatle dinliyordu. Kanau kıpırdamıyordu. Hareketsizliği o kadar mükemmel di ki, diğerleri korkulan içinde onu unutmuşlardı.

Kayıklar yaklaşık yirmi metre kadar uzakta olmalıydı. Yalnızca iki kayıktı. Emin, düzenli kayak darbelerinden her bir kayıkta dört kişinin bulunduğu anlaşıyordu. Şimdi, neredeyse sazlıklann önüne gelmişlerdi.

"Burada yok mu, İsodora?" diye kaba boşuk bir ses sordu.

Diğer bir kayıktan "Hiçbir işaret yok" diye karşılık geldi.

Üçüncü bir ses de! "Ellambasıyla şu kumsalı bir aydınlat" diye öneride bulundu.

San bir ışık demeti bitkiler üzerinden kayıp kamp kurdukları kumsalın beyazında durdu.

"Bir şey yok! Bu nehir koluna girmeye cesaret etmemişler."

"Canlan cehenneme bu heriflerin" diye bir ses lanet savurdu. Birisi ılık çalıyordu, ama hemen "Kapa çeneni. İrineu" diye azarlandı.

"Kapa çeneni İrineu!"

Gümbürdeyerek gülererek: "Burada kimsenin olmadığını görmüyor musun?"

Yeniden gülererek: "İçki uzat, üşüyorum! diye bağırıldı.

"Zaten küfelik oldun, itoğlus!"

El lambası birkez daha kumsalda gezinerek sazlıkları taradı. Kanau başını suya daldırdı. Ve hemen su yüzüne çıktı, ışığın uzun süre bitkiler üzerinde durmayacağını biliyordu. Kayığı sazlıklann arasına saklamayı iyi akıl etmişti. Yoksa avcılan şimdi kurşunlarla karşılamak gerekecekti. Kötü olacaktı. Çünkü içlerinden biri kalıncaya dek peşlerini bırakmayacaklardı. Rahatça bir iç çekti. Bu elmas çok can yakacaktı...

Boğuk ses canı sıkın; "Ze Butelo bana daha iyi bir el lambası vermeli. Bu miskin şey fazla ışık vermiyor. Sürekli sönüp

192

duruyor." dedi.

"Kürek çekin millet, kürek!... Araguaia'mn yukarılarına bakalım."

Kürek darbeleri uzaklaşıyordu. Rüzgâr, Kanau'nun burnuna terli adamların kokusunu taşıdı. Şimdi neredeyse 15 metre kadar uzaklaşmışlardı.

Çocuk birden ağlamaya başladı.

Sâ Lua, çocuğu oraya buraya sallıyordu çaresizce, bir an için susmuştu.

"Duydunuz mu?" diye biri kayıktan seslendi.

Hiç kimse yanıt vermemişti; hepsi kulak kesilmişti. Kürekler büyük bir dikkatle hareket ediyordu.

Her taraf sessizdi.

"Sanırım bir çocuk ağlaması duydum." dedi boğuk sesli adam diğerlerine.

Sürekli gülen, yeniden gülmeye başladı.

"Neler zırvalıyorsun?! Yumurta bırakan bir kaplumbağayla bir çocuğu birbiriyle karıştırıyorsun.!"

"Kapa çeneni, salak!"

Sa Lua taş kesilmişti. Çocuk kollarında huysuzlanıyordu. Biraz sonra yemden ağlamaya başlayacaktı. Ve başlamıştı.

"Memeni ver." diye Teğmen heyecanla fısıldadı.

"Verdim. Almıyor." diye sessizce yanıtladı Sa Lua.

Oğlan daha da yüksek sesle viyaklamaya başlamıştı.

"Ağlayan bir çocuk gibi geldi." dedi boğuk ses.

"Sanmam. Mutlaka bir kaplumbağa!"

"Haydi dönelim, bir parça geriye gidelim."

Kürekleri serbest bıraktılar, ve kayıklar dönerek yavaş yavaş akıntıya kapıldılar.

Çocuk çırpınıyordu. Birazdan yine ağlamaya başlayabilirdi. Kendinde olmayan Teğmen elini uzatıp bağırmasımı önlemek için çocuğun ağzım tıkadı. Nasırlı avucunda çocuğun cılız soluğunu hissediyordu.

Kayıklar yeniden çok yakınlara gelmişlerdi.

Işık konisi kumsalı tanyordu.

"Sen küfeliksin, Mundino. Kimse yok buralarda."

193

Bir an için kürekleri bırakmışlardı, ardından yeniden kürek çekmeye başladılar; her türlü sesi duyabilmeleri için bu sefer daha sessizce.

"Yok bir şey. Bu sık olur; insan birinin ağladığını sanır, daha sonra bir kaplumbağa olduğu ortaya çıkar."

"Doğru. Eğer bir çocuk olmuş olsaydı, şimdi tekrar ağlardı."

"Haydi öyleyse, hemen yola koyulalım."

Hep gülen şimdi ısıklık tutturmuştu. Gülerken yüksek sesle: "Dum dum dum al sana bumm.."

Kürekler güçlüce suya daldılar. Kayık yukan yoluna devam etti.

Şimdi, diğerleri de kayıktakilerin ter kokularını algılamışlardı. Gittikçe uçup kaybolan bu iğrenç kokuyu.

Korku hepsini hareketsizleştirmişti. Kimse kıpırdamıyordu yerinden. Bu arada kayıklar da git gide daha da , uzaklaşarak yollarına devam ediyorlardı. Gece kürek seslerini yutuyordu. Avcılar gitmişti artık.

Bir yarım saat daha beklediler. Her şey sessizliğe gömüldü. Kanau ayağa kalktı, suda epey bir süre kalması üşütmüştü onu. "Bu atlatılmış sayılır."

Kayığın üzerindeki dallan bir kenara itmeye başlamıştı; kayıktakiler de titreye titreye doğrulmaya çalıştılar.

Pissy, çalılıkları minnetle okşuyordu: "Sizsiz hayatta olmayacaktık şimdi."

Titrek bir sesle "Peki şimdi ne olacak? Ne yapacağız" diye sordu.

"Yel diniyor. En iyisi nehir aşağı yolumuza devam edelim."

Gece yarısı Fontoura'nın önünden geçeceğiz. Herkes uykudadır şimdi." diye önerdi Kanau.

Sa Lua sessizce içini çekti. Daha sonra iradesini kaybetti, sızlanması neredeyse bir haykırışa dönmüştü. Teğmen onu sakinleştirmek için kolunu omuzuna attı. O da çok gergindi. Gün geçtikçe gerginlikleri daha da artmıştı; böyle bir durumda insan çıldırabilirdi. Uzun süre ağlamasına izin verirken Teğmen Sa Lua'ya bir çocuk gibi sarılmışa.

Kanau ve Pissy ne yapacaklarını bilmeden Sa Lua'nın ağlamasının dinmesini bekliyorlardı.

Teğmen usulca "Biraz dinlenmek için çocuğu bana ver hadi"

194

dedi.

Sa Lua, ağlamayı kesip vargücüyle çocuğuna sarıldı. Ani bir silkinmeyle Teğmen'in kollarından kurtulup kayıkta doğruldu.

"Bana sokulma! Hiç kimse bana yaklaşmasın!" Suya atlayıp çocuğuyla birlikte yavaşça kumsala doğru yürüdü.

Uyuşukluğunu üzerinden atan Teğmen karısının peşi sıra gitti.

Kanau ve pissy büyülenmişcesine bu sahneyi izliyorlardı.

Teğmen karısına yetişip "Sa Lua! Bekle..." diyerek hafifçe omuzuna dokundu.

Sa Lua arkasını döndü. Göz yaşları dinmişti; Kayıkta parlayan öfke yerini şaşırtıcı bir yumuşaklığa bırakmıştı.

"Bırak beni. Çocuğu kimse benden alamaz..."

"Zaten kimse bunu yapmak istemiyor ki. Dinlenebilmen için birazcık tutmak istiyorum sadece."

Sa Lua ümitsiz bir gülümseyişle aynı yumuşaklıkla.

"Bırak beni. Sıcak. Hâlâ sıcak..." diye kekeledi.

Kumsalda oturdu ve hiç konuşmadı. Uzun süre, suskun ve şefkatli çocuğu salladı. Kimse cesaret edemiyordu bu sessiz sallayışını engellemeye.

Pissy, büyük bir sakınganlıkla ona yaklaşıp, iknaya çalıştı. Epey uzaklarındaki iki erkek, kadının Sa Lua'ya ne söylediğini hiç öğrenemediler. Ama Pissy'nin Sa Lua'ya yardım edip onu kaldırdığını; ve kendilerine doğru getirdiğini gördüler.

Kanau, ölü kundağı göğsüne yapıştırmış gibi taşıyordu. Bu defa korkmaksızın Teğmen'e dönüp: "Çocuğu gömmeliyiz." dedi.

Adam ellerini başındaki yaraya doğru götürdü, daha sonra kollar yavaş yavaş iki yana düştü. Sağ avucunda cinayetin kırmızı lekesi yer alıyordu. Sonsuza dek nasırlı ellerindeki zayıf soluğu hatırlayacaktı.

j'
Elleri kurşun gibi ağırdı. Yalnızca elleri...

"Görmek istemiyorum! Görmek İstemiyorum!" diye boğuk ve çaresiz bir ses çıktı ağzından.

Kumsala doğru uzaklaştı. Bulanık gözleri yaş dolmuştu. Kayığın kenarına oturdu. Elleri bakıyordu. Ellerinin ağırlığını hissedebilmesi için onlara bakması gerekmiyordu. Bu eller. Eğer şimdi elmas alıcısını görmüş olsaydı. Eğer Maura Duarte şimdi

195

ona rastlamış olsaydı. Sürekli sırttan o sivri sakallı adam. Herşeyden çok emin gözükten o adam. ..O, bir katil elinin ağırlığının ne olduğunu hissedecekti. O da parmaklarını kansının boğazına dolayan Daniel gibi yapacaktı. Boynu, yumuşak bir kitleye dönüşünceye dek; dayaraksızlaşana... Ölünceye dek. Diğerlerinin durduğu yere doğru baktı, ancak hiçbir şey seçemiyordu.

Kanau iki kadına küçük ormanın kıyısına kadar eşlik etti. Burada toprak son yağmurlardan dolayı hâlâ nemliydi.

Çocuğu gömmek için en iyi yerd burası.

Kanau dizleri üstüne çökerek bıçağıyla toprağı kazmaya koyuldu.

Sa Lua onu izliyordu. "Ben de yardım etmek istiyorum."

Sesi sakın çıkıyordu ve parmakları bilinçsizce nemli toprağı avuçladı. Kumun sıcaklığını farketmişti. Oğlunu bağrına basmak için toprağın ısındığı iyi olmuştu.

Birden toprağı çöküp, Kanau'yu tek başına devam etmek zorunda bıraktı.

"Bu sabah erken saatlerden beri huzursuzdu. Meme emmek bile istemiyordu."

Pissy kalbinin sıkıştığı hissetti birden. Aslında böyle değildi diğer zamanlarda. Fakat bu olay ona dokunmuştu. Bebeğı şimdiden alışmıştı bile ve şu an kollarında ölü yatıyordu. Annesi konuşuyor, konuşuyordu...

"Doğumu ne kadar da uzun sürmüştü, oysa şimdi bir anda..."

Kanau dizkapakları üzerinde doğrularak sivrisinekleri kovaladı.

"Yeter artık."

Ama Sa Lua Kanau'nun söylediklerini anlamamış gibiydi, çünkü konuşuyor, konuşuyordu.

"Adı bile olmadı. Mauricio adım vermeyi çok istiyordum. Güzel bir ad öyle değil mi?"

Pissy ağlamamak için kendini tutup: "Evet, Mauricio çok güzel bir ad." dedi.

Ancak şimdi anlayabilmişti Sa Lua önünde duran yerlinin ve kadının ne istediğini.

Ağız/dermansızca açıldı: "Onu gömmek zorundayız, değil mi?" \

Yanıt gelmediğinden sakince Pissy nin yanına geldi.

I 196

"Bana ver onu, ben gömmek istiyorum."

"Pissy ona küçük kundağı uzam."

Kundağı ilk önce göğsüne daha sonra da yüzüne bastırdı. Yavaş yavaş diz çökerek ölmüş çocuğu toprağın üzerine yatırdı. Küçük vücudun üzerine toprak serpiştirdi. Toprak sıcakça oğluna sarıldı.

Kanau ona yardımcı olmak istedi; ama Sa Lua "Yalnızca ben! Başka kimse değil!" diye kendisine rica etti.

Elleri, sonunda bir kum tepesi oluşuncaya dek kum yığdı.

Dizleri üzerinde doğrularak gözlerini diğer ikisine dikti.

"Haçı olmayacak mı? Ya çiçekleri?"

Pissy ayağa kalkması için ona yardım etti.

"Kadını kayığa götür!"

Pissy denileni yaptı. İki kadın yavaş yavaş oradan uzaklaştılar.

Kanau, su yükselmesinin beraberinde getirip bıraktığı birkaç büyük kuru dal topladı. Mezara taşıdı. Ardı sıra mezann üzerinde bir piramit oluşturdu odunlardan.

Bunu timsahların cesedi bulmamaları ve yememeleri için yapmıştı.

Bu işi bitirir bitirmez içini bir ürperti kapladı.

Gözlerinin önünden gece kaybolmuştu birden bire ve akşam güneşi her şeyi kendi ışığıyla aydınlatıyordu: Bir akordeon çalıyor çalıyordu durmadan.

Bu müziği tanıyordu Kanau. Hem de çok iyi tanıyordu. Chibiu gözleri yaşlı Camura'mn en çok sevdiği şarkıyı tutturmuştu?

"...yükselir parlayarak yüreğime düşer aydınlığı nay-na-nom, utla çalar söylerim dünyamı..."

Ezgiyi duymamak için parmaklarıyla kulaklarını tıkamıştı.

O da mı çıldırıyordu?

Gözlerini ovuşturdu; her şey eskisi gibiydi. Gece yine geceydi ve gökteki ayın içi gittikçe doluyor ve ateşten bir orağa benzemiyordu'amk.

197

5 YALNIZLIK HUMMASI

Yel dinmiş, saatler süren kamçı darbelerinden yorulan doğa uyuyakalmıştı. Büyüyen ay ve yıldızların yarışcasına birbirleriyle parıldadıkları gökyüzünün sessizliği, yeryüzündeki nesnelere de yansiyordu. Çok ender, tek tük bir haykırış oluyor, ıssızlığın dinginliğini tüyler ürpertircesine bozuyordu.

Kayık sakın sakın yol alıyordu; artık rüzgârın dalga -landırmaktan bıktığı nehir sulan uykuya dalmış ve uyukluya uyukluya büyük sessizlikte vadiye sürükleniyordu.

Kanau gökyüzüne baktı. Yıldızları inceleyerek zamanı çıkarmaya çalışıyordu.

Yalnızca o kürek çekiyordu. Teğmen burunda oturmuş, sırtı Kanau'ya dönük, suya dalmış gitmişti; hüzünlü kara gözleri, sanki karanlığın birer parçası olmak istermişçesine geceye tutunup kalıyordu. Kanau adamın içinden geçenleri çok iyi biliyordu. Tüm davranışları, en alışıla gelmiş olanları bile, korku, pişmanlık, vicdan azabını açığa vuruyordu. Tüm bu duyguları onu umutsuzluğa sürüklemek için bir araya geliyorlardı. Duygularını da bu kanlı işe kanştırmış birinin yakasını kurtaranla yacağma emin gözüküyorlardı. Başından beri tüm uğursuzluklar onları bulmamış mıydı? Geriye dönüş için zaman artık çok geçti. Ve bu saatten sonra pişmanlık neye yarardı ki. Yalnızca ölüm. Dingin bir ölüm. Elmasın üst mercilere teslimi ve soygun cezası: Ya kafasına dayaması için bir silah verirlerdi ya da onu kayıkla ıssız bir yerlere sürükleyip, gözleri ormana ya da göğe baktığında...

Ümitsizce gülümsedi. Ruhu gitgide allak bullak oluyordu. Taşın değeri korkunç pahadaydı. Rio Tapirapes'in ağızım sağ salim geçecek olsalar ne olacaktı ki? Gülümsemesi daha da tedirginleşti. Diğerlerinin, bunu fark etmediklerini neyse ki hissediyordu: zihninin bulanıklığının gittikçe arttığını duyuyordu. Şimdi, yaklaştıkları Tapirapes'i sağ salim arkalarında bıraktıklarında ne olacaktı? Aragaia'nın yatağı yeniden genişleyecekti. Belem do Para'ya daha kaç mil kalmıştı? Ve daha kaç yerleşim yerinde karanlığın korumasında geçeceklerdi? Ve

199

günün birinde Maraba'nın garimposuna ulaştıklarında ne olacaktı? Hayır. O zaman gidip polise kendileri teslim olabilirlerdi. Her ne ise, Araguaia'nın Rio Tocantins'e döküldüğü yerden sonraki bölge daha bayındırdı ve nehir daha işlekti. Belki, kimbilir yolculukları burdan sonra daha da tehlikesiz olacaktı. Ancak şimdi yeni tehlikeler aklını ediyordu: Dev çağlayanlar, girdapları her

deneyimsiz kürekçiyi dibe çeken, söküp götüren akıntıları vardı. Ancak bir nehir kolu olduğunda buralardan geçilebilirdi. Böyle bir şey olmadığında ise ölüm kaçınılmazdı. Ama kendilerine yol gösteren yerli vardı ya. O halde...

Elini yüzüne götürüp, tersiyle uzamışlıktan ipek ipek olan sakallannı sildi. Yara kanamıyordu artık.

Kanau, "Şimdi nehir kolunu terk ediyoruz" diye haber verdi.

Yeniden düşüncelere daldı. Yalnızca çılgınlar böyle bocalayıp dururlardı. Düşünmek istemiyordu, ama buna zorunluydu. Cinayet yerinden uzaklaşamayan haydutun biriydi o. Elmas kanla vaftiz edilmişti ve beraberinde lanet getiriyordu. Yazgısı ne olacaktı. Daniel'in boğduğu kadının boynu gibi beyaz bir boyun düşündü; ya da beyaz bir el Sa Lua'nın eli kadar zarif ve üzerinde elmas ince ince panlıyordu. Her fasattan fışkıran kandan habersiz bir taliqli insanın gevşekçe gülümseyerek gösterdiği bir moda esintisi gibi. Ve kendilerine kazandırdığı para? Yolculuğun sonuna dek yalnızca dört kişi olacaktı; belki de, kimbilir, üç ya da iki. Kalanlara ne kazandıracaktı bu taş? Bütün cinayetleri kafalarından silip götürmeye yetecek miydi acaba? Sa Lua'nın, oğluyla birlikte gözlerinden çaldığı neşe ve ışığı ona geri verecek miydi? Bunları niye düşünüyordu? Gözleri yaşla doldu, elleri yeniden kurşun gibi ağırlamıştı. O zayıf soluğu, ellerinin sert nasırlarında hissediyordu... Niçin düşünüyordu bunları? Kendisi bu kadar acı çekiyordu, ya Sa Lua ne yapsındı? Sa Lua'ya dönüp, onu teselli için elini uzatmaya cesareti yoktu. Dönmek için bile yoktu; kadının donmuş yüzüyle karşılaşmak istemiyordu.

Ancak yine de Sa Lua biraz sakinleşmiş gibiydi. Yüzü parlak gözleri kuruydu. Bütünüyle kuru. Bedeninin -artık olmamasına rağmen- içinde birbiri ardına anılar canlanıyor, onu şefkatle dolduruyordu. Evet, vücudu yoktu artık. Onu hissetmiyordu. Sanki ölüm içinde yuvalanmış, kendisini duyarsız kılmıştı. Yüreği çarpıyordu. Ancak bu bir şeyi değiştirmiyordu. Kollarını

200

duyumsamaya çalışıyordu. Ama bunlar da boşluğa, ölen çocuğun yokluğuna sarılmışlardı. Göğüsleri de boşlukta öylesine sallanıyordu. Soluk alıp almadığını bile farkedemiyordu; eğer alıyorduyorsa da, bu yalnızca giren oksijenin çıkmak için ciğerlerini zorlayışı yüzündendi.

Ölüm yönlendiriyordu onları. Artık geleceği düşünmüyordu. Nereye gidecekleri ilgilendirmiyordu kendisini. Elmas gözünde değildi artık. Ne açlık, ne susuzluk, ne de korku duyuyordu. Binlerce kez avcılarının önünden geçebilir, Xavante'lerin yakınında kamp kurabilirdi; her şey ona çok uzaktı şimdi. Kaçmaya başladıkları gün, çocuğun doğumu ve ölümü... çok gerilerde kalmıştı... Her şey yitmişti; diğerlerini üzüntüsüyle tedirgin etmemek için sessiz duruyordu. Ağzından tek bir şikayet çıkmıyordu. Kayığın anlamı kalmamış, bir tımarhaneye dönmüştü sanki. Geri dönüyorlarmış, nehir ters yöne akmaya başlamışmış, bunların ne değeri vardı ki? Geceyi seyrediyordu;1 sonu gelmek bilmeyen, kürek seslerinin zamanını aktığını anlatan sonsuz geceye bakıyordu. Her şey böyle olmak zorunda olduğundan, böyleydi. Bir keresinde, Tanrıya ya da herhangi bir olağanüstü varlığa çocuğunu bu dünyadan alması için yakardığında -ancak uzunca bir zaman Önceydi bu- oğlu ölmüştü. Herhangi biri onu duymuş, çocuğun kan gölünde uyanmasını önlemişti. Çocuk ölüler diyarında doğup ölümün pençesine düşmüştü. Hiçbir zaman sağ salım kurtulamazdı. Şimdi toprağın sıcakık bağrında dinleniyordu. Kocaman, koskocaman yabani bir çiçeğe dönüşecekti. Öyleyse ağlamak niyeydi? Gözleri kurumuştu. Gecenin havasının içine dolduğunu ve içinde henüz canlı olan anılan dağıttığını hissediyordu. Adının koyulmaması ne kadar da hüznölüydü: Mauricio.

Yumuşak bir hareketle Pissy'e döndü.

"Mauricio güzel bir isim, değil mi?"

Pissy yutkunarak: "Hem de çok."

Yeniden sustu, sessiz ve uyurcasma nehir aşağı akan suyla birlikte devirmeksizin yolculuk ediyordu.

Kürekler yeniden zamanı dövmekteydi. Şap, şap, şap...

"Şuraya bakın!"

Hepsi Kanau'nun gösterdiği yöne baktılar. Karanlıkta küçük ışıklar belirmişti.

-

"Çok uzakta henüz. Btondiru köyü, beyazların Fontoura'sı.

201

Şu tarafta, Antonio Gomes'in evi var. Birçok aile oturur oracıkta. Daha epey var."

Gözler büyülenmişcesine uzaktaki ışıklara dikilmişti. Yalnızca bildik yıldızların, yüksek ağaçla gölgelerinin karanlık kıyıların ve birçok kumsalın hiçbir şey söylemeyen beyazın dışında, bunu görmek sonuçta bambaşka bir şeydi. Zamanla, ışıklar daha da belirgin bir biçim kazandılar. Kanau kayıktakilere mümkün olduğunca yatmalarını ve iyice örtünmelerini öğüt vermişti. Beyazların çok yakınından geçecektiler, ama gece oldukça ilerlemiş ve tüm beyazlar bu saatte uyuyor olmalıydılar. Köydeki ışıklar herhangi bir şenliğin başlangıcını gösteriyordu. Damarlarındaki kızıl derili kanı neşeli anılar uyandırıyorlardı içinde. Bunu nasıl unutabilmişti. Btondiru Carajalan mayıs şenliğini müjdeliyorlardı: Kotu Reka şenliğini. Büyük Kaplumbağa Şenliği. O vakit dans edip, Kanansiu-e'ye balık avı Ve toprakların bereketi için yalvaracaklardı. Korkmak zorunda olmamak, bir hırsız gibi kaçmamak ve kayıkla köye yanaşıp kıyıya çıkmak ne de güzel olurdu! Bu mümkün olsaydı, şimdi anıya oynayıp diğer yerlilerle birlikte şarkı söyleyecekti, içinde tatlı bir mutluluk duygusu belirdi. Fakat şimdi bunları düşünmek istemiyordu. Yerlilerle bağını koparmak için bu büyük soyguna katılmıştı sonuçta. Para sayesinde, beyaz olabiliirdi. Peki, ya sıra özlemi çekeirse? İroa, nehirde doğanların hepsinin önünde sonunda geri döndüğünü söylerdi. Eğer sıra özlemi çekecek olursa, günün birinde geri dönerdi. Hiç kimse, hakkında kötü şeyler bilmeyecekti. Bir şeyler duyulmuş olsa da yasalar, yerlileri işledikleri suçtan sorumlu tutmuyordu. Damarlarında dolaşan yerli kanı en azından bu işe yarıyordu.

Işıklar gecenin içinde gittikçe Duyuyorlardı. Şarkılar gittikçe yükseliyordu. Nehir genişleyip birkaç kola ayrılıyordu. Dalgaların içinden bayırlar yükselip su yüzeyini yarıyorlardı. Buraları tanımayan biri eninde sonunda kuma oturabiliirdi kayığı. Ayağı suya sokmak tehlikeliydi, benekli vatoz balıkların, ateş vatozları buralarda, kumda gizlenmeyi pek severlerdi.

Kanau son defa kayıktakileri yatmaları için uyardı. Sa Lua hiçbir şey anlamıyor gibiydi. Pissy onu tatlı dille ikna ederek kayığın ortasına doğru çekmek zorunda kaldı. Oyuncak bir bebek gibi yapıyordu söylenenleri.

Şarkılar geceyi dolduruyordu. Ne anlama geldiklerini yalnızca Kanau biliyordu. Ruh durumunu neredeyse anlamıyor gibiydi.

202

Şarkının duygularına iyi geldiğini ve atlatılmış tehlikelerin kötü etkisini azalttıklarını duyumsadı. Kaynana zırlıtları tekdüze aralarla sallanıyordu. Kanau maskelerin kokusunu algılamıştı; ter kokan, terle ıslanmış hasır kokusunu.

"Kanansiu-e-e-e-e-e Kanansiu-e-e-e-e-e... Manakre-ki. Kalugi auire Kay... Auire Kay... Auire Kay..." Carajalar tanrılarına, kendilerine görünmesi için yakalıyorlardı. O'nun için tatlı kalugi, mayalanmış pirinç içkisi, hazırlamışlardı: Toprağa bereket bağışlaması için ve nehre... Kanau içinden, şarkıya ayak uyduruyordu. Uzaktan, ne de hoş geliyordu kulağa! Aynı anda, tempo tutan ayakları, büyük maskelerin eğilip, dansın ritmiyle birlikte sallandıklarını, renkli tüylerden yapılan süs zincirleri görüyordu.

Gözlerini kapayıp her şeyi görüyor ve her şeye katılıyordu. Gerçeğe dönmek için kürek sapına iyice sarıldı. Kendisini sarıp sarmalayan o doğal esrliklik yavaş yavaş dinliyordu. Tehlikenin bilinci bu büyüye galip gelmişti.

Kürek çekemiyordu, yalnızca akıntıya kapılmaması için dümeni tutabiliyordu.

Beyazların oturduğu evlerin silüetleri kıyı yamacında Deliriyordu. Havayı sığır ve ahır kokusu sarmıştı şimdi. Beyazların oturdukları eğimin çok yakınından geçmek zorundaydılar. Nehir kolu tam oradan akıyordu. Yerlilerin şarkısı ve kaynana zırlıtlarının sesleri diğer sesleri bastırıyordu. Fontoura'daki evler, karanlıkta çok büyük gözüküyorlardı. Antonio Gomez'in evinin yanında her yağmur mevsiminde biraz daha göçen ve yalnızca kalıntıları ayakta duran bir başka ev seçilebiliyordu. Nehir kolundaki çok sayıda ivinti yerleri hızlı hızlı yokuş aşağıya akıyorlardı. Kayık büyük bir hızla seyrediyordu nehirde. Kanau küreği bırakıp yere eğildi bu sırada. Hiçbir canlıdan iz yoktu. Araç yönünü kaybetmiş yavaşça dönüyordu.

Kıyıda bir köpek havlamıştı. Ve havlamasını sürdürüyordu.

203

Kayık gittikçe uzaklaşıyordu. "Bu bir kayık mıydı, Raimundo"? diye bir ses duydu.

"Hayır. Buradan geçerken hayvanı ürküten büyük bir ağaç gövdesi..."

Kanau gülümsedi. Gece karanlığı, bir kez daha zor durumdan kurtulmalanna yardımcı olmuştu.

Doğrulup kayığın hakimiyetini eline alarak, yeniden doğru yöne çevirdi.

Kıyı gerilerde kalıyordu. Nehrin bu kısmının, akıntılardan dolayı en zorlarından biri olduğunu anımsadı.

"Doğrulabilirsiniz."

Diğerleri korkularını üzerlerinden atarak doğruldular. Kanau şarkıyı ve kaynana zırlıklarını yeniden işitiyordu.

"Kanansiu-e-e-e-e..."

Manakre..."

Genişçe bir nehir kıvrımı vardı önlerinde ve Btondiru köyü karanlıkta kayboluyordu.

"Bu tehlikeyi de atlattık." diyerek Kanau kader arkadaşlarını yatıştırdı. Büyük bir güçle kürek çekmeye devam ediyordu. Açlık ve uyku iyiden iyiye bastırmıştı. Fakat kürek çekmeye devam etti. Bir saat , ya da daha az bir süre sonra durmak zorunda kalacaklarını biliyordu, tik fırsatta kayıkla, kuytu bir kumsala ya da su bitkilerinin arkalarına çıkacaktı.

Biraz yatışmıştı. Belki de, sağ salim atlattıkları tehlikeden ya da her zaman gereksinim duydukları müziğin, süregelen iç gerilimi dağıttığından dolayıydı bu.

Pissy iyice büzülmüş, Teğmen de yan uykulu bir halde pinekliyordu. Başı öne düşmüştü, ama her seferinde yazgısının ve vicdan azabının bekçisi olmaya ısrar edencesine sığıyordu uykusundan. Yalnız Sa Lua uyumuyordu. Sönük bakışlarla yorulma bilmez geceye bakıyordu, sanki gelecek bir şeyi beklercesine.

Kanau uzun bir süre daha kürek çekti. Gözleri kapanmak istiyordu. Son bir gayretle göp izliyordu. Yıldızlar birbirlerine geçmiş parlaklıklarını yitiriyorlarmış gibi geliyordu.

Kumsalları daha ufak, fakat kayalıkları korunmaya daha çok olanak veren Matto Grosso yönüne dümen kırdı. Gülümsedi, çünkü biraz önce aklına sevindirici bir şey gelmişti: İki gün

204

içinde Tapirapes'e varacaklardı. Böylece Matto Grosso kıyısı son bulacaktı. Tapirapes'in kuzeyinde, solda Para eyaleti vardı.

Kanau, burada çok geniş olan Araguaia'yı geçti. Kıyılan arasındaki uzaklık bir kilometreden daha fazlaydı. Ve bu dev su aynası, binlerce parlayan yıldız gözleriyle gökyüzüne bağlıydı.

Kumsala ulaştı Kanau. Bunu daha kaç kez yapacaktı? Ancak bu onu korkutmuyordu. Kızılderilinin günü tekdüze geçerdi. Kayığı bir kumsala çekmek ve yeniden çözmek, nehirdeki yaşamın bir parçasıydı. Kumsal, su, güneş ve dans aynı derecede önem taşırdı.

Kayıkla kolaylıkla yanaşacağı ve karaya çıkacağı uygun bir yer aradı. Kürek kuma sürüyordu ve biraz sonra, kayığın burnu, alışılmış gıcırta... yineleyecekti. Durarak dümeni bıraktı; kayık beyaz kumun üzerinde kaymıştı bile.

Diğerleri korkuyla uyandılar.

"Bir şey yok! Yakında hava açacak. Ve rüzgar çıkacak. En iyisi mi biz bu korunağa sığınalım." Suya atlayıp kayığı bağlamak için öne gitti. Teğmen de ona yardıma geldi..

Kanau, kayalıkların üstündeki bodur ağaçları olan küçük bir ormanı işaret etti.

"Kayığı yeşilliklerle örtüp günboynu soluklanalım."

Teğmen hemfikir ve Kanau'ya dal kesip kayığı taşımada yardım etti. Kadınlar da battaniye ve hasırları indirip yukarı taşımak için erkeklerin işlerini bitirmelerini bekliyorlardı.

Sa Lua bir otomat gibi tüm emirleri yerine getiriyordu.

Uyumak, ya da ayakta kalmak aynı şeylerdi onun için.

Kanau gerindi ve bıçağını kınına yerleştirerek kemerini düzeltti. Eğimi tırmanırken diğerleri de onu izledi. Gece kuşları görünmez kanatlarla oradan çırpınarak uçuşuyorlardı.

Kanau nehri ve gizlenmiş kayığı görebilecekleri bir yer aradı . Bir yeri temizleyerek buranın kamp yeri için en uygun yer olduğuna dikkat çekti.

İlk olarak kendisi eski battaniyesine sanıldı. Ormandan gelen yayla çiçeği ve nem kokusu, canlı doğa kokusuna dönüştüler, bu , kuru toprağa d"çen yağmurun çıkardığı ince buğuyu anımsatıyordu ona. Ölen gecenin son avuntusunu büyük bir zevkle içine çekiyordu. Uykuya dalmadan önce gökyüzüne baktı.

205

Her zaman aynı şekilde gök yüzüne bakardı. Ve her defasında da aynı, garip büyüğü yaşıyordu: Hâlâ gece hüküm sürüyordu; ama biraz sonra son yıldızlar da uyumaya çekilecekti. Buradan bakıldığında, gökyüzü, ne kadar da yüksekti! Yıldızlar her şeyi görebilmek için küçük ağaçların dallarını delip geçiyorlardı. Devinimsiz ağaçlar sessizliğe gömülmüşlerdi. Hiçbir dal kımıldamıyordu.Ama, biraz sonra sessizliğin sonunun geleceğini ve GeraV'm dalları yeniden sallamaya başlayacağını biliyordu. Daha iki, üç gün bu böyle devam edecekti. Daha sonra, o da bir yıl boyunca dinlenmeye çekilecekti. Gözlerini kapayıp derin bir uykuya daldı.

Pissy de biraz ötede kıvrılıp yatmıştı. Teğmen bir kütüğe dayanmış oturuyordu. Sa Lua oradan uzaklaştı. Kimseyi yakınında istemiyordu. Hatta Pissy'yi bile. Daha uzağa oturmak için uzaklaştı, bakışları nehre dikip gecede kayboldu.

Teğmenin başı göğsüne düşmüştü. Geride kalan gecelerin yorgunluğu ve heyecanı hepsini bitkin düşürmüştü.

Gecenin sessizliği güven ve huzur veriyordu onlara. Sabah uyandığında geral de yeniden çıkmıştı, ama kimse fark etmemişti bunu.

Gözlerine giren ışık uyandırdı onu. Gökyüzü baştan sona kızıldı. Gülümsedi. Kanansiu-e şimdiye kadar bu denli güzel bir sabah yaratmamıştı daha. Bu güneş değildi, beyaz bulutlar arasında yıkanan Kanansiu-e'nin sırtıydı. Kanansiu-e bütün en kırmızı kanatlı en büyük Aralarını uçurmaya başlamış ve her günkü süre avına hazırlanıyordu.

Gözlerini nehre yöneltti. Tuhaf bir duygu sarmıştı içini. Sanki veda etmek zorundaymışçasına nehre bâku. Ancak bu, yeniden geri dönecek birinin vedası değildi. Dönüşü olmayan bir şeydi bu. Daha iyi görmek ve bunaltıcı korkunun üstesinden gelmek için dirsekleri üzerinde doğruldu.

Geral kızıl, düz saçlarının uçlarına çılgınca dolanıyordu. Yorgunluğa yenik düşen Teğmen'in yere yıkıldığını fark etti. Pissy yattığı gibi duruyordu öylece. Battaniyeyi gözlerinin üstüne kadar kapatmıştı. Bakışlarını çevirip Sa Lua'yı aradı. Ayağa fırladı birden. Sa Lua'nın yeri boştu. Terk edilmiş battaniye yabancı sanngan bitkiye asılıydı. Kanau, Pissy'i dürtüklledi. Bir yılan gibi açıldı Pissy. uykulu gözlerle ne

206

olduğunu sorarcasına bakıyordu.

"Kadın Kaybolmuş."

Battaniyeyi fark etti, imâli bir gülümseme belirdi ağzmda:"Belki yıkanmaya gitmiştir."

"Olabilir. Ama kesin öğrenmeliyim."

Kayalıklardan inip kumsal boyu yürüdü. Kimse yoktu burada. Yalnızca tarazlanmış gibi görünen oldukça uzun, dar ve beyaz kumsal vardı. Rüzgân dalgalandırdığı nehir büyük bir giz saklıyor gibiydi. Diğerlerinin yanına geri döndü. Pissy, yeniden örtünmüş uyumaya devam ediyordu.

Biraz kızgınca ona seslendi Kanau. Pissy doğruldu..

"Ya şimdi?"

"Kaybolmuş. Uyandırmalıyız adamı."

Teğmen'in yanına gidip sarstı onu. Gözleri korku içinde uyku sersemi uyandı Teğmen. Her defasında yeni trajedilere hazırlıklı gibi görünen bu gözler...

"Kadın gitmiş."

Bu tümcenin anlamını kavrayabilmesi için iki kez yinelemeleri geuikti.

Ayağa kalkıp kemerinin tokasını kapadı. Ağız açık, kurumuş dudaklarının üstünden salyalar akıyordu. Tek bir sözcük söylemeden Kanau ve Pissy'e eşlik etti. Yamaçtan aşağı inip güneş ışığından yoksun olmasına rağmen hala sıcak olan suya girdiler. Küçük nehir kolunu yaya geçerek kıyıya geldiler. Yanılmamışlardı. Kumda Sa Lua'nın ayak izleri belirmişti. Gideceği yönü saptamak için biraz durmuşa benziyordu. Nehrin ana koluna götüren kumsaldaki izleri takip ettiler.

Kimse konuşmuyordu. Yalnızca ayak izlerini takip ediyorlardı. Ayak izlerinin tümü kıyıya ulaşana dek aynı yönü gösteriyordu. Nehri geral dalgalandırmış , suya en yakın izler büyük dalgalarca söndürülmüştü bile. Suskunlukla nehre baktılar.

Teğmen "Böylesi en iyisiydi" diye mırıldandı üzgünce.

Dönüp kampın yolunu tuttu Teğmen.

Pissy çökmüş, kumdaki ayak izlerini inceliyordu. En sonuncusu sol ayağının iziydi. Bu kadar küçük bir ayak. Bu kadar iyi biçimle. Rüzgâr artarak ayak izlerini sinyordu.

Hiç bir şey söylemiyordu.Gecenin kalan bölümünde

207

dinlendiği aynı ağaca yaslandı ve her şeyi görebilen bir çılgının bakışıyla pusuya yattı. Göz bebekleri iki karanlık lekeydi. Elini kemer çantasından ayırmıyordu. Yüz ifadesi her şeye ve herkese karşı düşmanlık taşıyordu. Doğa onun için insanî bir yaratıktı. Rüzgârdan nefret ediyordu.tabancasıyla ona hedef alıp, ateş etmek, ateş etmek istiyordu. Ağacın kollan onu tehdit eden kollardı. Karmaşık sanlgan bitkiler ve liyanlar çamur ve kan ešeleyen kara parmaklara dönüşmüşlerdi. Her şey insan olmuştu. Öce susamış insan. Yalnızca ötedekiler, onlar birer hayvandı. Domuzdular. Onu uygun bir zamanda öldürecek pis domuzlardı. Başından

beri bu kahpeye güvenmemiştir. Sa Lua nasıl da dostça kollamıştır onu ve şimdi yerliyle birlik olup karşıydı ona. İkisi onu öldürmek istiyordu. Elması ellerine geçirip satıştan düşen payı aralarında bölüştüreceklerdi.

Ama bunu başaramıyacaklardı.

Birbirlerine yardım ettiklerini gördü. Pislik! İkisi de yere çökmüştü. Kanau et geçirilmiş şişi tutuyorJPissy de ateşle ilgileniyordu.

Kızaran etin kokusu, onda hiçbir istek uyandırmadı. İçinden yükselen acı tüm iştahını kaçınıyordu. Aç değildi. Her geçen gün kemerini daha sıkıştırmak zorunda kalsa da. Kollannın adeleli gücünü kaybetmesine ve teninin daha koyu, donuk, hastalıklı bir renk almasına rağmen, canı eller orantısızca büyüyordu ve şimdi, evet kurşun gibiydiler. Öyle ağırdılar ki, kaba nasırlı avuçlarında çocuğun soluğunu hissetmeyi bile başaramıyordu artık... Çocuk geçmişe aitmişçesine üzücü herhangi bir olguya dönüşmüştü. Gerçekten, hiç varolmuş muydu? Nehre giden kadın onunki olamazdı. Olanaksızdı bu. Bu tür düşünceler alışkanlık haline gelmişti onda. Yorgunluk ve acılar gerçek anılan bertaraf etmekteydiler. Başları artık ağmıyordu. Arasına, Daniel'in kurban gittiği o Xavante katliamına kendisinin değil de, başka birinin görgü tanığı olduğu sanısına kapılıyordu. Daniel de kimdi? Başından beri bir yol arkadaşı, ya da herhangi bir köyden binip başka bir yere giden biri miydi?

Basını eğdi döndüğünü hissetti. Gözleri yanıyordu ve alışılmamış bir titreme gittikçe kaslarına yayılıyordu. Her an bilincini yitirip hareketsiz kalabilir duygusu vardı içinde. Yerde, yanyanya kumla örtülü kurumuş bir böcek takıldı gözüne. Parlak kabuğu ışıldıyordu. Onu yerden kaldırmak için elini uzattı,, ancak eli ölü hayvanın yanına kadar uzanmak niyetinde değildi.

208

Bükülme bilmez parmakları hayvanı kavramakta direniyorlardı. Hayvan erişilmez yerde parlamayı sürdürüyordu.

Bunun üzerine ellerini çaresiz biçimde ve büyük bir çabayla alnına götürüp acı duyuncaya dek bastırdı. Kanı yeniden ısınıyor ve gözlerinin yanması geçiyormuş gibiydi sanki uzuvlarını gevşetip adaleleri kendine yeniden itaat ettiğinden hafiflemiş hisseni kendini.

Başını kaldırdı, bakışları kendisini izleyen diğerlerine takıldı. Kararan gözlerinde bir nefret kıvılcımı parladı. Kadının Kanau'ya bir şeyler söylediğini gördü. Ancak söylenenleri anlayamıyordu, çok alçak bir sesle konuşuyorlardı. Bunu duyması gerekmiyordu da, çünkü ne dediklerini tahmin edebiliyordu. En uygun anı kararlaştırıyorlardı. Üzerine çullanıp onu öldürmek, elması ele geçirmek için dikkatinin dağıldığı bir anı kolluyorlardı. Cehennem akbabaları!

Doğrulamak istiyordu, ancak güçsüzdü ve yine ağaca dayandı.

"Bak, Kanau!"

"Bir şeyler yemek istemiz mi acaba? Çoktandır ağızına lokma koymadı. Açlıktan ölecek."

"Yalnızca açlık olsa! Kaçırarak üzere de. Çok geçmez ikimizi de öldürür."

Kanau ayağa kalktı.

"Nereye gidiyorsun?"

"Ona bir parça kızarmış et götüreceğim. Belki yer ."

Pissy Kanau'yla birlikte Teğmen'in yanına doğru yürüdü. Pissy kasıllı parmaklarını kalçalarına bastırıyordu. Kızıl derili yaklaştığında Teğmen, silahını çekip bekledi. Boğuk, tonsuz bir sesle "Ne istiyorsun?" diye sordu.

Teğmen sol elini kaldırıp öfkeyle ete vurdu. Şiş Kanau'nun elinden kurtulup kuma düştü.

Melez sakinliğini bozmamıştı. Kirlenmiş ete baktı ve onu yerden kaldırdı. Parmaklarıyla temizleyerek "Bu bizim son etimiz." dedi sessizce Teğmen'e sırtını "dönerek, geldiği yöne gitti.

Pissy, onu izleyip "Şimdi ne yapacağız?" diye sordu.

"Bilmiyorum. Tamamiyle çıldırmış."

Kanau'nun aklına bir şey gelmişti. Gözleri parladı.

"Ne var?"

"Biliyor musun? Adam bizi öldürmeye kalkışabilir. Dikkatli

209

olmalıyım, gidip kayığa tüfeği getireyim."

"Ben de geleyim. Burda , bu çılgınla tek başıma kalmak istemiyorum."

İkisi kumsala doğru yürüdüler. Konuşmuyorlardı. Genel şiddetle esmekteydi. "Bu rüzgar hiç dinmek bilmiyor!" dedi Pissy cesaretsizce. Suda yürüyerek kumsala çıktılar.

Korkunç bir çığlık onları durdurdu. Arkalarına döndüklerinde Teğmen'in kendilerini izlediğini gördüler. O da suya girmişti.

"Durun, yoksa ateş ederim!"

"Dediğini yapsak iyi olur." dedi Kanau.

Teğmen sendeleyerek üzerlerine doğru yürüdü. Önlerinde dikilip, çılgınca güldü. Tamamiyle aklını yitirmiş görünüyordu.

"Niyetinizi biliyorum. Beni aldatamazsınız. Kayığa gidip silah alıp beni öldüreceksiniz. Ancak bunu başaramayacasınız. Bu şekilde benden kurtulamazsınız."

Sendeleyerek geri geri yürümeye devam ediyordu ve her an düşeceğe benziyordu; yalnızca çılgınlık onu ayakta tutuyordu. Tabancasının numlusunu onlara doğrulttu. Güldü, zayıflamadan ve güneş ışınlarından daha da belirginleşen kırışıklar, büyütecini altındaki nota çizgileri gibi görünüyordu. Kayığın çevresinde dolanırken, gözlerini kıpırdatmaksızın onlara bakıp "Öyle ha! Bunu ummuyordunuz, değil mi?" diye bağırdı.

Boş eliyle kayığı örten yeşillikleri ve silahlara ulaşana dek kayıktaki eşyaları bir kenara itti.

Kanau, yirmiikiliği de kaptığını gördü. Ancak elinden hiçbir şey gelmiyordu.

Teğmen her şeyi toplamıştı, silahlara sol koluyla sarılıp göğsüne bastırmıştı.

Kanau aralarından yirmiikiliğin sarımtırak ceviz ağacı kabzasını açıkça seçebiliyordu. Buna rağmen yine de kımlıdayamıyordu yerinden. Yine de kendine kızmaktan alamıyordu kendini. Tüfeğini niçin kayıktan bırakmışa ki? Diğer zamanlarda da hep oradaydı. Böyle bir şey hiç aklına gelemezdi.

Teğmen şimdi daha da şiddetli sendeliyordu. Silahların ağırlığı zayıf düşen vücuda fazla geliyordu. Kumsalı geçip elindeki tüm desteyi nehirin derin akıntısına fırlattı. Geri döndüğünde daha da yüksek bir sesle daha da çılgınca gülüyordu. "Anlaştık mı? Pekâlâ. Şimdi yalnızca ben silahlıyım."

210

Çünkü bunu bile.."

Kayığın üzerine eğilip Kanau'nun ok ve yayını çıkardı "Bunu bile geriye bırakmamak lazım. Roller değişti şimdi. İkiniz de elimdesiniz."

Cephane torbasını alıp silahların akibetine uğrattı. Yay ve ok da yüzerek oradan uzaklaşıyordu. Pissy bir şey söylemiyordu, ama Kanau'nun aklından geçirdiklerini biliyordu. Son eti de yemişlerdi. Kendilerini korumak için ellerinde silahları yoktu şimdi. Kanau artık ok ve yayla balık avlayamayacaktı. Kayığın üzerine çöken lanetlere ek olarak şimdi bir musubet daha eklenmişti :Açlık.

Karşılarında durmuş gülmesini hâlâ sürdürüyordu Teğmen. Fişekli çantasını yokladı.

"Şimdi, sahip olduğumuz tek şey bu. Birçok mermi ve yalnızca bir silah. Ancak o da bana ait. Yanıma yaklaşmayın, yoksa vururum."

Kumsalı geçerek yamaca tırmandı.

"Gözleri!" dedi Pissy. "Gözleri! Böylesini daha önce hiç görmedim!" Kanau'nun kolunu tuttu. "Bir fikrim var Kanau. Niçin kayığı alıp nehir aşağı doğru gitmiyoruz? Bu adam kaçık bizi öldürecek. Onu burada bırak. Hayvanlar işini bitirir onun."

Kanau bir şey demedi. Kayığa doğru gitti, başka bir planı vardı.

"Bunu yapamayız Pissy. Daha fazla dayanamaz."

Eşyaları yeniden kayığa yerleştirip, üzerini yeşilliklerle örttü. Yeni tüfeğini yitirmesi onun canını sıkıyordu. Onu görenler ne kadar da gıpta etmişlerdi. Ve bir yerli olarak onu satın almak için şehirde ne de güçlükler çekmişti. Nehir avcılığı için bundan daha iyi bir silah yoktu. Sonunda kayıkla işi bitmişti.

"Yeniden yanına'mı döneceksin?"

"Evet, yanında kalmalıyız. Yaptığı hiçbir şeyi gözden kaçırmamalıyız. Bizim için tek kurtuluş yolu bu."

Yürüyerek suyu geçip, yavaş yavaş yamacı tırmandılar.

"Ya bizi gözetleyip ateş ederse?"

"Bunu göze almalıyız. Belki şimdi, kendini daha emin hissedip ağacı altına tünemiştir...Uygun bir anda..."

"Bunu yapacak mısın?"

"Tabii. Ya bizim, ya da onun yaşamı..."

211

âl* İl

6 YABANIN PENÇELERİ

Doğru düşünmüştü Kanau. Teğmen yine aynı ağaç gövdesine geri dönmüştü. Sırtını yabana vermiş, çılgın gözleri onlara doğru yönelmişti. Bazen gözleri, öyle donuk bakıyordu ki, sanki camdan gibiydiler. Kanau ile Pissy'nin bir fırsat kollamaktan başka yapacak bir şeyleri yoktu. Rüzgâr dinmek bilmiyordu; yakıcı güneş uyuklatıyordu onları. Pissy sürekli esniyordu, ancak uyumamaya çalışıyordu. Yine de küçük gözleri gözkapaklarının altında neredeyse kayboluyorlardı. Tuhaf sesler ve yabancı şeyler karışımı düşüncelerini meşgul ediyordu. Saniyelerce kendisine yabancı olan ve bunların varlığından hiçbir zaman haberi olmayan manzaralar ve nesneler arasında yüzüyordu. Havada uçan sessiz bir dünya geçiyordu önünden. Gözlerini açtı, her şey kaybolmuştu. Uyumak istemiyordu. Ancak vücudu dinlemiyordu kendisini. Şimdi şu an ölmeyi ne çok isterdi. Yaşam ne kadar da boşlukta yüzüyordu, bilinçsiz ve anlamsız. Şimdi ölmek ona koymazdı, bu uykudan daha derin bir karanlığa hiçbir şey hissetmeksizin kayıp gitmekti. Gözlerini açtı. Direniyordu. Esnedi. Vücudunu doğrultmaya çalıştı. Ancak sıcak rüzgâr, toprağın derinliklerinden yükselen ısı, yabanın gizemli uğultusu çabalarını boşa çıkarıyordu. Kocaman bir kestane ağacının kökleri gibi toprağa kök salıyor geliyordu. Uykusu nemli; kara toprak gibi yumuşacıktı. Çok uzaklardan Kanau'nun sesini duydu:

"Biraz uyu! Dikkat ederim ben."

Müteşekkir bir biçimde gülümsemek istedi, ama bunu başaramadı. Kanau'un gölgesi, çıplak, bronz renkli göğsü her şeyi saran büyük karanlıkta kaybolmuştu. Bitkinliğin derin uykusuna dalmıştı.

Kanau da uzandı, ama gözlerini adamın üzerinden

213

alamıyordu. Çılgının gözleri,zayıf yanık yüzünde daha da iri ve siyah sakalı ile kalın kaşlarının çevrelemesiyle daha bir tehditkâr gözüküyordu. Uyur uyumaz ormandan sinsice yanaşıp silahım alacaktı. Yalnızca, geceyi beklemek zorundaydı. Her şeyi örten geceyi...

Yerinden kımıldamıyordu; o da ılık rüzgâra ve uykuya duyduğu ve ona her seferinde yenik düşmemeye çalıştığı gereksinime karşı mücadele veriyordu. Ancak uyuduğu an her şey biterdi. Buraya kadar dayanmışken,şimdi niçin uyuşundu: her şeyin kendiliğinden çözüldüğü bir zamanda. Elması düşünerek gülümsedi. Çok para. Yalnızca kendinin sahip olacağı para. Uyuyan zayıf ve çirkin kadına baktı. O mu? Kolaydı ondan kurtulmak. Yalnızca Tapirapes geçidi tehlikeliydi. Nehrin dar boğazından yalnızca bir günlük ya da bilemedin biraz daha uzaktaydılar. Burada yaşayanların hepsinin, gerek yerli Koruma Örgütü ve gerekse örgütün korumasındaki yaşayan Carajalann ve Caipolardan korktukları için buraların yakınında yaşayan Tapirapes kızılderilerin haberi olmadığı hayallerine kaptırmıyordu kendini. Hepsinin pusuda yattığını biliyordu. Böyle bir elmasın değeri çoktu. Yalnızca onu , elması düşündüğünde bile gülümsemesi yüzünü aydınlatıyordu. Elmas oradaydı, on adımdan daha az bir uzaklıkta, ve böbrek bölgesinde bir kaçığın sırtını rahatsız ediyordu. Ancak elinden hiçbir şey gelmiyordu. Bir milyon Cruzeiro'dan fazla, orada , yaklaşmadığı bir yerde, bir işe yaramadan öylece duruyordu. Parmaklarının, sahip olacağı elmasa dokunduğuna oldukça emindi. Düşüncelerini onaylamak için parmaklarını sıktı. Kanlı olaylar zinciri lehinde gelişmişti. Elmas bir kan girdabında, cinayetler, ihtiraslar kurgusunda dönüyordu. Ancak şimdiye dek hep beyazların kam akmıştı. Öcün bir elçisi gibiydi. Onun, Kanau'nun , kızılderili kanından kurtulabilmesi için beyazlar kanlarını akıyorlardı. Para, artık kendisini yerli olmaktan kurtaracaktı. İlk önce, kuzeyin başkentlerinden birinde, Sao Lui ya da Tereesina'da yaşayacaktı. Orada, birçok caboclo yaşardı. Yeterli deneyimlerden sonra daha büyük bir kente gidecekti. Tereddüte kapıldı bir an için. Anlaşılmaz mıydı acaba? Yerli olduğunu fark etmez miydiler? Yüzü kendisini her zaman ele veriyordu. Bu ızdırap veren düşünceyi kovaladı aklından. O zamana dek bir çare bulurdu.

Kolu uyuşmuştu, kanı yeniden harekete geçirmek için kolunu ovdu. Bir aydan kısa bir süre geçmiş olmasına rağmen, bir

214

yüzyıl gibi geliyordu.Her şeyi başarmıştı.Nerdeyse herşeyi yazgı sanki tüm isteklerinin yerine gelmesi yönünde gelişmişti, önce Camura'nın ödülü, sonra daha büyüğü: Kazançtan pay. Bunun için Camura'yı ortadan kaldırmıştı. Buna pişman değildi. Cinayetin ortaya çıkma tehlikesi de yoktu. Çamura, ölmüştü tamamıyla, mühürlenmiş dudaklarla toprak tarafından yutulmuştu. Yalnızca Çamura onu dava edebilirdi. Ancak toprağın dili yoktu. Valentin,

Camura'nın içkiden öldüğüne yemin ederdi. Bu konuyla ilgili tutanak artık makamlarda olmalıydı. Sonra Daniel O talihsiz yaptığı tek kötülük otağı ateşe vermiş olmasıydı, zaten o ana dek de ölmüştü; tamamiyle ölmüş ve artık hiçbir şey duymamıştı. Sonra çocuk; ne de güzel bir bebeydi! Bu olaydan sonra Sa Lua elmasla ilgisini kesmiş ve yalnızca dünyevi şeylerden vazgeçme olan ölümü aramıştı. Şimdi...

Teğmen sürekli onlan izlemekteydi.

Şimdi yalnızca o kalmıştı. Ya sonrası?

Pissy denen, o insan bozuntusu kadına baktı. Kötülerin hayvan Tanrısı Lateni'nin büyüsü, soluksuzca işini görüyordu. Şu döküntüyü öldürmesine hiç gerek yoktu. Fakat Lateni kulağına fısıldadı: Onunla pay etmek de niye? Böyle bir yaratık hayattan ne bekler? Parayı ne yapacak o? Gelecekle ilgili planlarını düşündü onun. Bir meyhane, ya da buna benzer bir şey açacağını söylemişti. Küçümsercesine güldü. Elmastan eline geçeni bir meyhane ya da bir zerbavatçı dükkanı için harcamak, ha? Kadın kaçtı!...

Duruşunu değiştirdi. Çenesini diğer eliyle destekledi. Teğmen hiçbir hareketini kaçılmıyordu gözünden. Sanki ona hiç dikkat etmi yormuş gibi gözüküyordu. Rüzgârla birlikte nehirden bir ses gelmişti. Kuşkulanarak Pissy'i uyandırdı.

Sorarcasına ona baktı.

"Oraya doğru gidelim."

Ayağı kalkıp yamaca doğru koştular. Çalılıkların arasında yere yattılar.

"Onlar!"

"Onlar mı? Kimler?" "Polis. Camura'nın polisleri."

On silahlı adamla birlikte büyük bir bot rica edeh komiserin sesini işittiğini sandı.

215

"Çamura bana on kişi olduklarını bildirmişti."

Motor uzaklaştı oradan.

"Gelip hepimizi öldürürler. Garimpo yasasının kamptaki her mücevher soygununu ölümle cezalandırdığını bilmiyor musun?"

"Bu ne işe yarar ki? Buna inanmazlar..."

"Doğru"

Dalgalı nehirde kayığın gittikçe ufaldığını seyremler.

"Ne yapacağız. Kanau?"

Sorar bakışlarla Pissy'yi süzdü.

"Etimiz bitti. Yalnızca biraz unumuz kaldı. Kahve ve ham şekerden de hemen hemen hiç yok..."

Ne yapacağız?"

"Bunu düşündüm . Ama bana yardımcı olmalısın."

"Ne yapacaksın?"

"Nerede olduğumuzu biliyor musun?"

"Evet. Fontoura'yı geçtik ve yaklaşık Mato Verde'ye iki mil kadar uzakta olmalıyız, öyle değil mi?"

"Doğru. Mato Verde oldukça büyük. Neredeyse Sao Felix'e kadar bir şeyler satın alabilmek için insan orada duramaz. Ancak işimize yarayacak bir şey var yapabileceğimiz. Mato verde'de Caraja Köyü Creran-Aua var. Burada da karaya çıkamayız, çünkü Carajalann haberi var bizi para için ele verirler. Özellikle de beni, Çünkü İnanlar için bir beyaz olduğumdan ve gözlerimin altında halka olmadığından beni sevmeler."

"O halde ne yapmayı düşünüyorsun?"

"Yalnızca sen yardım edebilirsin Pissy. Teğmeni gözden kaybetmeyelim."

Sen burada kal, ben de yiyecek temin edeyim."

"Mato Verde'den mi? Bu kadar uzaktan mı?"

"Hayır. Oradan değil. Nehri ve burada yaşayan İnanları çok iyi tanınm. Eğer ormandan gidilirse buradan üç kilometre uzakta bir Caraja köyü var. Burada yiyecek olur. Çünkü Carajalar ölümlerine daima yiyecek getirirler. Muzu bulmam kesin belki kavun bile."

"Onları mı alacaksın?"

"Teğmen'e göz kulak olursan."

"Ya bottakiler ters rüzgar nedeniyle yakınlarda karaya çıkacak"

216

olursa?"

"Kayıkla gitmeyeceğim. Daha kolay olurdu ama ormanda daha iyi gizlenirim. Sen Teğmen'in yanına dönüp bir şey olmamış gibi yakınına uzan. Eğer aklıktan ölmeyi göze almıyorsak bunu yapmak zorundayız. Karanlık basmadan dönerim.

"Silahsız gitmekte korkmuyor musun?"

"Bıçağım var. Sert ağaçtan bir mızrak keserim."

"Oldu, çabuk git, oyalanma..."

Pissy teğmenin yanına dönüp iki büküm kıvrıldı.

Ormanda bir buçuk kilometre yol almak Kanau'yu etkilemiyordu. Özellikle burayı çok iyi biliyordu. Bazen ağaçlar seyrekleşiyor, nehrin kabarmasıyla oluşan ve düşmesiyle kuruyan büyük ve sığ göllerden geçmek zorunda kalıyordu. Burada çim örtüsü daha yeşil ve daha gürdü. Nehir hâlâ kabarıktı. Birkaç gün içinde güneş son suyu da emecek ve göl yok olacaktı, otluk ova da san bir denize dönüşecekti. Rüzgârın, ot saplanm dalgalara dönüştürmesi hoştu.

Bu soluklanan yeşillikte bir trajedi gizleniyordu. Daniel'in ölümünde yanan kuru tarlaları anımsatan hiç bir şey yoktu. Bu yaban kendi yalnızlığının suskunluğu içinde yaşıyordu. İnsanın yaklaştığının kokusunu alan bir balıkçıl uçarak uzaklaştı. Yaban bir ördek sürüsü de ürkerek kaçtı. Deniz çarşaf gibiydi. Kanau yeniden bir ormana girdi. Ağaçların arasından, güneşin vurmuş olduğu ve rüzgann dalgalandırdığı Araguaia'yı gördü. Kıyı bir eğim oluşturmıştı. Küçük bir dağ, kayalıktan biraz daha yüksekçe, nehirde uzaklaşmaksızın ve ormanın daha derinine girmeksizin yoluna devam ediyordu. Her adımında daha da genişleyen bir patikada yol alıyordu. Bu arada da gittikçe yukarlara çıkıyordu. Dağın doruğundan kimselerin olup olmadığını kontrol edebiliyordu. Kimse yoktu. Hiç kimse. Suskunluk hakimdi. Hatta rüzgâr bile suskunluğun türküsünü tutturmuştu.

Aradığı yeri bulduğunda içinde bir saygı duygusu yükseldi. Ormanda ağaçsız bir meydan vardı. Çevresinde devrilmiş, kurumuş ağaçlar bulunuyordu, orta alandaki yabancı otlar ayıklanmıştı. Sanki uzun zaman önce birisi burada bir ekim yapmış gibi görünüyordu. Zaten öyle değil miydi? Ölüler tarlası.

Bunların hepsini ne kadar yakından bilirdi! Şimdi kendini

217

yine tam bir yerli gibi hissediyordu. Burada Carajalar ölümlerini toprağa verirdi. Terk edilmiş gibi görünüyordu insana. Dikkatle yürüyordu, çünkü her köşesi kutsanmıştı. Her şeyi beklediği gibi yeniden görmek onu duygulandırdı. Uzun yıllar önce bir kez daha gelmişti buraya. İşte şimdi yine geliyordu ve o zamandan beri hiçbir şey değişmemişti. Su taşması koruyucu seti yıkmış İnanların ölümleri gömmek için kullandıkları düz kaplan ortaya çıkarmıştı. Çok eski kılınmış testilerden de yerlere beyaz kemikler dağılmıştı. Saygıyla yoluna devam etti. Bu yerin kutsallığını bozduğunu biliyordu. Kötü büyü'nün korkusu içinde daha da güçlendi. Yalnızca açlığın kendisini buraya sürüklediğine yemin ediyordu dudaklarını kımıldatarak. Etrafta gezinen, nehrin dibinde yatanlara, yıldızlarda oturanlara ve gecenin binbir gözüne dönüşen ruhlara dua ediyor bunun ilk ve son olduğuna söz veriyordu.

Büyük sessizlik, korkusunu ve batıl inancını daha da alevlendiriyordu. Yeri dikkatle incelediğinde taze izlere rastladı. Dün buralarda birilerinin olduğu şüphe götürmezdi. Kendisini gözetleyen olup olmadığını anlamak için çevresini kolaçan etti. Alanın etrafım dolaştı, yalnızca rüzgardan sallanan sarmaşık bitkiler vardı ortalıkta. Ürperdi. Ölülerin ruhlarının uyanları hareket ettirdiklerine inanıyordu. Mezarlığın ortasına doğru yöneldi. Terk edilmişlikten başka hiçbir şey yoktu. Ölüm insanı ne kadar da sessizleştiriyordu. Geride yalnızca birkaç beyaz kemik parçası bırakmış bu kişilerden birçokları bazı ay ışığı gecelerinde aruana yapmışlardı.

Düşüncelerini başka yöne çevirdi. Burada oyalanamazdı, Pissy çılgın Teğmen'in keyfine bırakılmıştı. Adamın bir sayrı nöbetinde elmasla birlikte nehire atlayacağından korkuyordu; tüm çabalar boşa giderdi o zaman. Kendini toparlayıp yassılaştırmış toprak testilerin arasından koştu. Gereksinimi olan şeyi buldu. Kazılmış toprak, rengiyle çevredeki topraktan ayrılıyordu. Burada birisi yeni toprağa verilmişti. Pissy'nin ona köyde ölmek istemeyen yaşlı bir yerliyi anlattığı anımsadı. Mezara sokuldu. Kalugi dolu bir kap, iki olgun muz hevenki ve büyük bir kavun üzerindeydi. Kadının ruhunun yolculuğu sırasında yemesi için kocası bırakmıştı buraya bunları.

Titreyen elleriyle muza ve kavuna uzandı. Suçluluk içinde gevşek toprağı süzdü. Ölmüş kadına şunları demek isterdi: Uzun yolculuğunun yiyeceklerini aldığım için üzgünüm. Ama sen yaşlısın ve kendini doyurmak için de fazla şeye gereksinimin yok. Biz iki kişiyiz ve avlanmak içinde silahımız yok.

Yavaş yavaş bu yerden geri çekildi. Çevresine bakındı. Kimse onu izlemiyordu. Yalnızca Uyanlar sallanıyordu usul usul. Ölünün yiyeceğini çalarken yakalansaydı hiç de hoş olmazdı... Geldiği yoldan geri döndü. Bu sefer daha kolay olmuştu. Hatta göl büe daha küçülmüş gibiydi. Akşam renk oyunları ile başlamıştı, muhabbet kuşları bulutları gökyüzünde dağılıyordu. Papağanlar anlaşılmas dilleriyle uyumak için babaçu palmyeleri arıyordu. Pembe balıkçılar nehre uçuşuyorlardı. Tüyleri akşamın kızılığında renkli renkli parlıyordu. Ve rüzgar matem sarkılan söylercesine uğulduyordu.

Kanau, gölü yürüyerek geçip ormana ulaşmıştı. İyi kürek çekmesine rağmen kayıkla dönüş çok daha zaman alırdı. Pissy'le Teğmen'i bıraktığı yere yaklaşmıştı bile. Ormanda bir silah sesi yankılandı. Vahşi bir çığlık yankıya yanıt verdi. Kanau durup kulak kabarttı. Bir kez daha ateş edilmesini beklemek istiyordu. Fakat hiçbir ses duyulmadı. Rüzgâr yalnızca sessizlik taşıyordu. Kuşkuya gerek yoktu. Bu Teğmen olabilirdi yalnızca. Koştı. Mutlaka Pissy'yi dağılmış bir kafatası ya da bir kan seli içinde bulacaktı. Silahı olan bir çılgınla kadını bıraktığı için üzgündü.

Gözleri dehşetten yuvalarından fırlamıştı. Dehşetin yaktığı kömürler gibi yanıyorlardı. Kendine gelmeye ve korkudan tir tir titreyen çelimsiz kollarını kontrol altına almaya çalışıyordu. Derin bir soluk aldı, neredeyse kaburgalarını parçalarçasına çarpan yüreği sakinleşiyordu. Önündeki manzaradan bakışlarını alamıyordu. Teğmen hâlâ can çekişiyordu. Kan yere akıp toprağı doyuruyordu. Beyazımsı beyin akıntısı etrafa sıçramıştı. Kurşun ağzından geçip başının arkasını parçalamıştı.

Adam yerde yüz üstü yatıyor ve hâlâ kımıldıyordu. Daha sonra kollan kasıldı. Kısa bir süre için bacakları çırpındı ve her şey sona erdi. Pissy yerinden kımıldamıyordu. Toprağa kenetlenmiş bir kök gibiydi. Önünde gördüğü ölü adamdı: güneşte parlayan tabancasıyla ona yaklaşan ve gözleri yanan iki mağara olan adam. Yamaca kadar koşmuştu Pissy. O da peşinden takip etmişti onu , sendeleyerek, ağzındaki köpükle, gücü azalmış, bacakları görevini yerine getirmemişti, yere çökmüş, korkudan susarak gittikçe büyüyen, gittikçe yaklaşan silahı görmüştü. Ve her an gelmesi, gereken Kanau hâlâ

219

gelmemişti. Zaman büyümüş, yüzünden altı karış uzakta her an âteş etmeye hazır silahtan başka bir şey kalmamıştı. Tabancanın gerisinde salyası akan ve gülümseyen bir adam. Çılgın tamamıyla çılgın biri . Daha sonra tuhaf bir şey olmuştu. Siyah gözlerini Pissy'den alıp nehre doğru yönelmişti. Gülümsemesi sönüp gitmiş ve birkaç kez de yutkunmuştu. Teğmen'in bakışlarını o da izlemiş, ama hiç bir şey çıkaramamıştı. Yalnızca yiten günü ve nehir üzerinde yayılan rüzgarı görmüştü. Teğmen boğazına sarılıp boğuk, kısık bir sesle "O! Beni çağnyor o. Ateşten adam. Hepimiz lanetlendik. Bunu lanet olası kızilderili yaptı!"

Yeniden Pissy'e bakmıştı. Alaylı bir gülümsemeyle.

"Sen ve o! Beni öldürebileceğinizi mi sanıyorsunuz? Bunu başaramayacaksınız!"

Ve bir titreme, Teğmen'in bayılacağını sanmıştı Pissy. Ancak beklenmedik bir şekilde silahı ağızına dayayıp tetiği çekmişti.

Birkaç saniye için kararsızlık içinde durdu, sonra kadına sürtünerek bir adım attı ve sonunda öne doğru yere yıkıldı.

İşte, orada yatıyordu. Ağzından kırmızımsı bir ip akıyordu. Kum yavaş yavaş kanı emiyordu. Silah sesleri hâlâ dehşetle kulaklarında çınlıyordu ve kendi canına kıyan adamın haykırıları:

"Sen ve!

Sen ve o!..." diye.

Büyük bir çabayla kalkmayı başardı ve sinirleri yatışmaya başlamıştı artık. Bir rahatlama, korkusunun karşısına dikildi. Uç saat boyunca ne olacağını anlamış gibi, bu gerilime dayanabilmişti. Her şey bitmiş ve adam ölmüştü. Ölüler artık kötülük yapamazdı.

Düşüncelerine çeki düzen verdi. Çevresine bakındı. Yalnızca Tanrı, şayet varsa.olanların hepsini görmüştü. Kanau geri dönmemişti. Kendini toparlayıp adamın yanına diz çöktü. Üzerine eğilirken eEeri titriyordu. Ölünün parmakları hâlâ sıcaktı. Parmaklarını zorluk çekmeden aralayıp silahı aldı. Kabza terden ıslanmıştı. Eteğinde kuruladı. Cesaret kazanmak için bir süre oturdu. Adamın bedeni ağır değildi. Kana bulaşmamak için adamı dikkatlice çevirdi. Şimdi güven duyuyordu. Tüm korkulan kaybolmuştu, bu adama dokunması için kendini aşması gerekmiyordu.

Elleriyle ona dokunmaktan çekinmiyordu. Yaşadığı sürece ona hiç yaklaşmamıştı. Nefret ediyordu ondan. Ölü kendisinde

220

bir korku uyandırmıyordu, yalnızca bir horgörüş. Hayattayken yetkisini kötüye kullanmış korkağın biriydi o. Kurkusu geçtikten sonra da ölü kendisi için bir hiç olmuştu artık. Kemer çantasını çözerek açtı. Kesenin içyüzü terden ıslanmıştı. Kemer kesesi de adamın vücudu gibi rahatsız edici birikmiş kir ve ter kokuyordu. Kemerini eline geçirdiğinde cesedin iki metre gerisinde oturdu. Parmaklarını titreten şimdi başka bir heyecandı. Kalbi çılginca çarpıyordu. Kemer kesesini açtı. Kalp atışları daha da şiddetlendi. Elini içine soktu. Aradığı şeyi hissetti. Biraz tereddüt ederek elması içinde bıraktı. Onu incelemeyen önce çantanın içindekilerine bakmak istedi. Bir tomar para çıkmıştı. Para! Şimdi hepsi ona aitti. Saymasına gerek yoktu. Çok paraydı, Tapirapes'i geçtikten sonra yiyecek, giysi, gülümsedi- hatta bir parça sabun almaya yeterdi. Parayı kucağına koydu. Parmakları yeniden çantaya daldı. Elması dışarı çıkardı. Yavaş yavaş, sanki çok ağırmışçasına . Yüreği ağzına gelmişti. Avucuna yerleştirdi. Akşam güneşi, panldayan şimşeklerle taştan yansıyor. Sanki güneşi avucuna almış gibiydi. Oysa taş daha ne işlenmiş ne de traşlanmıştı.

Mücevherden gözünü ayırmaksızın dizleri üzerinde doğruldu. Bu arada kağıt paralar kayıp eteğinden yere düştü, rüzgar etrafa savurdu onları. Pissy uzun yıllardan beri ilk kez gözlerinin yaşla dolduğunu fark etti. Elması öptü, kalbine bastırıp yüzüne götürdü. Onun sayesinde hayat başlıyordu. Hayata giden yol. Elmas güneşti, canlı ve hareket ediyordu. Pençemsi parmaklarında onu tutarken birçok kişinin bu uğurda ölmesi ona hiç de şaşırtıcı gelmiyordu. Kendisi için bir hayattı o. Doldu bir hayat. Bir kişi olacaktı, artık. Baskı görmeden yaşayacak, giyinip kuşanacaktı. Dürüstçe yaşayacaktı.

Dikkatlice yere oturdı. İçin için mutluluktan uçuyordu. Daniel, Sa Lua, çocuk ve Teğmen onu ne ilgilendiriyordu ki? Hepsi ölmüştü. O hazinenin sahibi ise soluk alabilir, varolduktan sevinebilir, yaşayabilirdi. Ölüler ilgilendirmiyordu onu.

Hatta minnetle anmak bile istemiyordu onları^ Bu mirası ona dostluklarından değil, varoluşları sona erdiğinden bırakmışlardı. "Gelecek çok yakındı ve tek bir umut panlması gibiydi. Bunun için savaşacaktı. Sanki elmas ezelden beri kendisinin idi. Savaşacaktı, hep onun kalması için var gücüyle savaşımını sürdürecekti. Sakinleşip elmasın yüzlerce fasatını güvenle inceledi. Parmaklarıyla sanp güneşten kıskanır ve korkarcasına, kemer

221

çantasını açıp saygıyla içine koydu taşı. Daha sonra dört bir yana dağılmış kağıt paraları toplamak için yerde emekledi. Çok paraydı! Ama elmasın getireceği paranın yanında hiç kalırdı bu. Şimdiye değin böyle düşünmemişti. Belem'de kâr dağıtılacağına payına düşenin gerçekten de eline geçeceğine pek de inanmamıştı. Şimdi, kâğıt paraları avucuna aldığı anda, içini bir ihtiras kapladığını fark etti. Bunların hepsi azdı. Daha fazlasını istiyordu. Parasıyla iyi bir yatırım yapacaktı. Her zaman zengin kalacaktı. Elleri hiç bir zaman yere çöktüğü şu anda oldukları denli nazik olmamıştı. Zavallıların kanı ve kokuşmuş insanlığın kanı önünde diz çökmüştü. Hepsini tomar yapıp yeniden her zamanki yerine koydu. Terli kemer çantasını sıkarak tokayı son deliğine geçirdi. Bunu bağlarken ve emilmiş ter kokan kemerini bedeninde hissettiğinde, en ufak bir tiksinti bile duymamıştı.

Silahı yeniden doldurup kılıfına soktu. Emindi artık. Bir ağacın altına çökerek Kanau'yu bekledi. Sakin bir şekilde Kanau'ya olup biteni aktardı. Yerli onu şaşkınlıkla izliyordu. Bu kadında sinir denen bir şey yoktu. Hissettiği korkuyu ve anlattığında görülecek heyecanı ondan gizliyordu.

"Bana ateş edecek sanmıştım."

Kanau ölünün bedenine baktı.

"Büyü bu!"

Kanau ürperdi.

"Sen ve o, sen ve o" dedi.

Sustu, oldukça etkilenmiş Kanau'ya baktı. Melezin korktuğunu fark etti. Ona güvenmiyordu yine de. Sırtında hissettiği elmas onu uyanyordu. Belki de Kanau onda güven uyandırmak için böyle korkmuş gibi görünüyordu. Elmas kulağına "Unuttun mu? Bu yerli sinsidir! Biliyorsun ya!" diye fısıldadı.

Birkaç dakika konuşmadı Kanau. Büyülenmişçesine ölü adama bakıyordu. Akşamın sivri sinekleri çevresinde uçuşup ağzına girmeye çalışıyorlardı. Salyasını ve kan oluşunu emiyorlardı. Kırmızı karıncalar da cesedin üzerinde dolaşıyorlardı.'

"Bir saate kadar gece çöker. Buradan gitmeliyiz."

Pissy gülümsedi.

222

"Ya rüzgâr?"

"Rüzgârın etkisi kalmadı. Yalnızca iki kişiyiz, daha kolay olur, kayık daha da hafifler."

"Gidelim öyleyse."

Ama Kanau olduğu yerde kaldı. "Elması aldın mı? diye dikkatle sordu. Pissy bakışlarını kızılderilinin gözlerine dikmişti. Bu sözlerin altında ikincil anlamlar çıkarmaya çalışıyordu, ama sözlerin arkasında yalnızca sorduğu şey vardı galiba. Parmaklarıyla kemer çantasına vurdu.

"Bende. Bunun içinde."

"Dikkatli ol, kaybetmeyesin! Silahı bana vermen iyi olmaz mı?"

Savaş başlamıştı. Dikkatli olmak zorundaydı. Tetikte olduğunu Kanau anlamalıydı. Alttan aldı.

"Bende kalsın Kanau. Görüyorsun işte, ikimiz kaldık kala kala. Benim güvendiğim gibi sen de bana güven. Taş ve silah bende kalsın. Kullanmasını biliyorum. Hem senin bıçağın var. Ellerim boş olduğu için silah bende kalsın. Kürek çekerken benden iyi ateş edemezsin."

"Doğru." Ayağa kalkıp cesede baktı. "Onu bu şekilde bırakamayız. Yann leş kargaları üşüşür, dikkati çeker."

"Peki, eğer... '1 Aşağı nehire doğru baktı.

"Ben de bunu düşündüm."

Pissy ölüye yaklaştı. "Bana yardım eder misin? Adam hafif. Bir deri bir kemik. "Kanau kollanndan, Pissy ise ayaklanndan tutarak taşıdılar ölüyü.

"Dikkat et de üzerine kan bulaşmasın."

"Vücuduna yaklaşmıyorum o kadar."

Yamaca ulaşp aşağı indiler. Kan sızıntısı gerilerinde iz bırakıyordu. Sudan geçtiklerinde suyun yüzeyi de kana bulanmıştı. Dinlenmek için kumsalda durdular.

Kanau Teğmen'e iyice baktı. Güneşin son ışınlannda adamın yüzü müthiş soluk görünüyordu. Açık gözlerinden acı değil, çılgınlık okunuyordu. Uzun, kapkara sakalda kurumuş kan izleri vardı. Daniel'in darbesi kapanmış, koyu kırmızı bir görünüş almıştı. Kanau yola çıkmaya hazır olduğunu belirterek Pissy'ye baktı.

"Silahlan attığı yere götürelim onu." Cesedi taşımaya devam

223

ettiler. Nehre geldiklerinde bir kez daha soluklanmak için bedeni yere bıraktılar.

Kanau çizmesini çıkardı ve koka ayaklan çıktı ortaya. Çizmeleri suya fırlattı.

"Bunu yapmalıyım" diye açıkladı "hiç bir delil kalmamalı geride."

Vücuda eğilerek gömleğini çıkardı. Ne kadar da ekşi kokuyordu adam. Göğüs kaburgaları belirgindi. Güçlü kemikler derinin altından görünüyordu. Kılıklı göğsü, aynı biçimde kılıklı koltuk altının siyah tüyleri kumsala düşen son güneş ışınlarında parlıyordu. Pantolonu çözüp sıyırdı üzerinden. Çıplak adamda, öncelerin o güçlü adamı iyice kurumuştı. Çılgınlık ve açlık yiyip bitirmişti onu.

Kanau giysileri toparlayıp tiksintiyle suya fırlattı. Biraz yüzdükten sonra akıntıya kapılıp battılar.

"Sıra onda."

Pissy'ye baktı. Umursamazca bakıyordu.

"İstemiyorsan, bakmayabilirsin."

Gülümsedi. Sanki bugün, çıplak bir adam bedeni görmek onu çok etkileyecekti de! Hayatında daha cılız ve daha pislerini de görmüştü.

Omuzlanın silkti. Kanau Teğmen'i kumdan kıyının kenarına kadar sürükledi. Nehre paralel bir şekilde yatırıp ayağıyla suya yuvarladı. Vücut yana yatıp suyun içine kaydı. Kan, su yüzünde renkli lekeler oluşturdu. Büyük bir kargaşa vardı. Rüzgar nedeniyle değildi bu, başka bir arbedeydi. Su fokurdayıp kaynıyordu. Pissy her yöne çekip çekıştırilen ve batan vücuda dikmişti donukça bakışlarını. Dudaklarını araladı:

"İğrenç mahluklar bu piranhalar."

"Elbiseleri çıkarmasan çok uzun sürüyor. " Vücut yok olmuştu.

Geriye döndüler. Cesedin yerde bırakmış olduğu kan izlerini ayağıyla sildi Kanau.

Gece bütünüyle bastırmadan bot kaygıyla yoluna koyulmuştu. Karşı akıntı azalmasına rağmen yine de tamamiyle kesilmemişti. Botun burnu dalgalarla boğuşuyor, tahdit savururcasına inliyordu. Pissy yıldızlı kubbenin altında devasa görünen Kanau'nun karartısına dikkatlice baktı.

Elmasa sahip olduğu

224

andan beri duyduğu mutluluk devam ediyordu. Her şey yazgının çizdiği gibi ilerliyordu. Taşın kendisinin olduğu ve de onda kalacağından emindi. Kimseler alamayacaktı onu. Kendi eline gelene kadar geçirdiği o kanlı yolu düşünmek istemiyordu pek . Sa Lua'nın , çocuğun ve Daniel'in başına gelenler onu fazlasıyla üzmüyordu. Bunların tümü gerçek değildi. Yolculuk asıl şimdi başlıyordu. Önemli olan küçük paketçiği sırtında hissetmekti. Tapirapes ağzından geçmek zorundaydılar. Bir gün daha kalmıştı, orada olacaktı. Rüzgâr yakında her zamanki gibi yatışacaktı. Daha sonra Tapirapes dalgalarının sulan dar bir geçite sıkıştırdıktan boğazda akıntının sürükleyişiyle kayık büyük bir hızla oraya doğru ilerleyecekti.

Silah eteğinin üzerinde duruyordu. Korkması gerekmiyordu, o kadar da çevik davranamazdı Kanau. Kayığın ortasında dinlenmek için uzandı. Kıçta oturmuş kürek çeken Kanau olduğundan da iri görünüyordu. Bakışlarını oradan alıp, gün geçtikçe ayın büyüyüşüyle aydınlatma güçleri azalan gökteki elmaslan saydı. Tapirapes'in çok yakınlannda olmaları ne de iyiydi. Yann gece... Kaygılanıyordu. Boğazdan sağ salım geçebilecekler miydi? Kendini teselli ederek gülümsedi. Başanmalıydı. Kanau'nun planları hiç bir zaman başansızlığa uğramıyordu*. Gözlerini kapadı. Tehlike yoktu; şimdilik sakın sakın uyuyabilirdi.

Korkusu büyümeye başladı Kanau'nun içinde. Yerliler için gece kötünün habercisiydi. Tapirapes yaklaşıyordu bunu düşünmek ona yılgınlık veriyordu. Tuhaf düşüncelerle işkence ediyordu kendi kendine. Duymuş olduğu şeyleri hatırlıyor, sürekli yinelenen sahneler yaşıyordu. İçindeki huzursuzluğu yenmek için boşuna çaba harcıyordu. Yeterince beslenememesi buna nedendi. Un ve meyve güçlü bir beden için yetersizdi nede olsa. Kollarını, bacaklarını ve karnım elleriyle yoklayarak ne denli zayıfladığını gördü. Hele bir Tapirapes'i geçsinler, her şey daha iyi olacaktı, düşüncelerine döndü. Gece bile oradan geçemezlerdi. Polis ve yerliler; gerek Tapirapesler, gerekse Carajalar ve buna ek olarak Yerli Koruma Örgütü görevlileri, boğazı her yönüyle kuşatmışlardı mutlaka. Yapılacak en doğru şey, Tapirapes'in sol kıyısı boyunca gitmek ve daha ilerilerde kıyının sağ kesimine geçmekti. Daha sonra ormandan geçip büyük bir yay çizerek Araguaia'ya erişmekti. Böylece Tapirapes boğazı, epey gerilerinde kalacaktı. Tüm tehlikelere karşı başka

225

bir avantajı da vardı bunun; Koruma Örgütünden iki mil uzakta Tapirapes ekimliği vardır. Her gün oraya gidip, hava karardığında dönüyorlardı; çünkü Caipo yerlilerinden korkuyorlardı. Günbegün Tapirapes kavmi kızıl derileri ölüyorlardı. Çok değil kısa bir zaman önce geçimlerini av ve çiftçilikle sağlayan iki yüzden fazla yerlinin yaşadığı köyleri vardı. Müthiş nişancıydılar, Carajalar için su neyse onlar için orman oydu. Caipolar köyü basıp birçok erkeği öldürmüş kadınları da kaçırmışlardı. O günden sonra sağ kalanlar köylerini terk edip Yerli Koruma Örgütünün korumasında Rio Tapirapes'in ağzına yerleştiler. Kala kala kırk altı kişi kalmışlardı; bunlar da hastalıklıydı. Kanau üzgün bir şekilde yerli soyunun tükeneneğini düşündü. İnanlar ve Carajalardan da gün geçtikçe birçok insan ölüyordu. Beyazlar ilerleyip uygarlıklarını bulaştırdıkça yerlilerin ömürleri de daha kısalıyordu. Beyazlar döverek ya da silahla öldüren Xavante ya da Caipolar ne kadar da haklıydılar. Yann Caipoların civarına geleceklerdi. Ancak ellerine düşmeyeceğinden oldukça emindi. Bu şeytanlar her delikte olabiliyordu. Para'dan Matto Grosso'ya kadar büyük gruplar halinde dağınık yaşıyorlardı. Bölgelerinin boyun eğdikleri sınırları yok gibiydi. Sinsice beyazların kulübelerine yaklaşıyor, gülümseyerek onlara "babalık" diye sesleniyorlardı, kendilerine üç dört gün ziyafet çektirip onların gelenek ve göreneklerini çalıyorlardı. Ve ortadan kaybolup onları sinsice öldürmek için geri geliyorlardı. Göçmenlerin tarlaya gitmelerini bekledikten sonra her şeyi yağmıyorlardı. Aynı şeyi kara Feliciano'da da yapmışlardı. Her zamanki taktiklerini uygulayıp saldırıyı gerçekleştiriyorlardı. Kulübe yanmaya başlamıştı, hatta yiyecekler bile. Taşıyamadıkları iki un çuvalını da delip yerlere dökmüşlerdi. Kanau karanlığı aralamaya çalıştı. Uzaklarda ışığın olduğu sanısına kapıldı. Kayığı Goiás yönüne sürdü. Pissy'ye seslendi. Kadın gerinerek doğruldu. "Mato Verdi'nin önünden geçiyoruz" diye fısıldadı. Pissy büyük bir gayretle karanlığa baktı.

"Oradaki, küçük ışıklar, Creran-Aua Carajalarının ateşleri."

Daha büyük ışıklar beyazların evlerinesaitti. Bir yerlerde, uzakta, karanlığın içinde hüznle bir inek böğürüyordu...

"Tehlike yok, ama yatarsan daha iyi olur."

Kadın denileni yaptı.

Kayık Goiás kumsalı boyunca hızla yol alıyordu. Kanau,

226

Mato Verdi sakinlerinin onlann geçtiklerinin farkına varsaydılar neler olabileceğini göz önüne getirdi. Lucio da Luz halkı ve diğerkleri hemen peşlerine düşerlerdi.

Ancak hiç bir şey olmamıştı. Nehrin karşı kıyısındaki ışıklar kayboluyorlardı, kayık geceye dalmaya devam ediyordu.

Neredeyse yarım ay vardı şimdi. Ona bakmak istemedi Kanu. Camura'nın sesiyle konuşuyordu ay. "Sen mi Kanau? Senin iyi biri olduğunu sanırdım...."

Niçin bunları hep düşünüyordu? Tüm bunları anımsamak istemiyordu. Korkusunu yenip Pissy'ye "Dört saat sonra Girsosti köyünün önünden geçeceğiz. Kayık hızlı giderse, erkenden de Jatoba'nın önünden geçeriz."

Pissy esneyerek sözünü kesti. "Bunu üç kez anlattın bana. "Sustu, fakat hemen ardından "korkuyor musun Kanau? diye sordu. Kadının alaylı gülümsemesini hissetti.

"Hayır. Uyumamak için konuşuyorum yalnızca."

Başka bir şey söylemedi. Pissy'den bir an önce kurtulmak gerekiyordu. Ama korku sükenetini korumasını emrediyordu aynı zamanda. Tapirapes boğazını geçip en zoru atlattıkları an ondan kurtulacaktı. Kısa bir süre için daldı. Kendini halsiz ve bitkin hissediyordu. Kürek sımsıkı, elinde duruyordu, alışkanlığının gücüydü bu. Uyumamak için mücadele etti. Sabaha kadar Tapirapes'e ulaşmalıydılar. Yine uykusu ağır basıyordu. Birden, bir an için Cotia kayalıklandnda asılı olan ateşlerle sanılmış beyaz sakallı adamı gördü. Ona

"Büyüden sen de kurtulamayacaksın Kanau!" dedi.

Sıçrayarak gözlerini açtı, kalbi küt küt atıyordu, yavaş yavaş sakinleşti. Eliyle su alıp gözlerini ıslattı. Rüya görmüştü, ama cümle içine işlemişti: "Sende büyüden kurtulamayacaksın, Kanau!" Var gücüyle kürek çekiyor ve çektikçe daha da bitkinleştiğini hissediyordu. Baş ağırlaşıyordu. Hafif kürek, bir ağaç gövdesi gibiydi. Gücü tükeniyordu. Gözleri kapanıyordu.Vücudu sendeliyordu. Kendini toparladı. Yeniden doğruldu. Uyku daha da sardı onu. Bütün bunlann ne anlamı vardı ki? Yalnızca ölüm vardı ardında bunlann. Karşı . koyamıyordu vücudu. Ümitsizlik içini kemiriyordu; bunlann hepsiyle mücadele etmek istiyordu, ancak başaramıyordu. Kayığın içine yıkılıp kaldı ve küreği göğsüne doğru çekti. Kayık rotasından çıkarak gece boyu akıntıda sürektendi.

227

Ancak şafakta uyanabildi. Vücudunun her yeri tutulmuştu, yorgundu da, Nerede olduklarını çıkarmak için yorgun gözlerini zorluyordu. Düz arazide koyu yeşil iki tepe yükseliyordu.

Pissy'yi uyandırdı.

"Bak! Tapirapes dağlan..."

Pissy'nin gözleri hâlâ gecenin barışıyla doluydu ve nemliydi. Kankırmızısı sabaha baktı, kara renkleri yitiren ve kubbesi güneşin altın şansıyla tutuşan tepelere, sessiz beyaz kumsallar arasında uyuklayan mavimsi nehre, güne binlerce kuşun kanat çırpınışlarıyla ve binlerce sesle başlayan uzaktaki yaban ormana ve ilk vuruşlarıyla su yüzünün uykusunu bozan Geral'e baktı.

"Ne kadar güzel."

"Tam zamanında uyanmışım. Gece oldukça karanlık olduğu için şanslıydık. Uyuya kalmışım, Grisosti ve Jatoba'mn önünden ne zaman geçtiğimizi fark etmedim..."

Kayığı Matto Grosso yönüne çevirdi. İki saat kürek çektikten sonra Matto Grosso bitip Para eyaletine gireceklerdi. Fakat iki saat daha kürek çektiklerinde, yazı, kumsalın birinde geçiren bir yerli tarafından görülebilirlerdi. Bu nedenle Kanau, saklanabilecekleri bir kuytu aradı.

Ay da zaten oldukça tehlikeli olmaya başlamıştı bile. Aydınlığın biraz daha artmasıyla onlan görülebilirlerdi. Çok dikkatli olmak gerekiyordu. Rüzgar sanki sonunun geldiğini fark etmişçesine isteksizce esiyordu.

Tapirapes dağlan geceyi delip göğeriıyorlardı; yalnızca tepelerinde donuk ay ışığı kalmıştı.

Kayık akıntı aşağı sürükleniyordu.

"Artık Konuşma! Kararlaştırdığımız gibi yapalım."

Pissy kayığın içinde kıvıldı. Kendisini elmasın sahibi hissetiginden beri korkuyordu.Çok az kilometre, belki de iki bile değil, onu özgürlükten alıkoyuyordu. Tapirapes'i gerilerinde bıraktıklarında yaşamın başka bir yüzü görünecekti. Tapirapes'in büyük kumsallan ile Matto Grosso'nun kıyılan arasında akan bir nehir kolunu kullanmayı kararlaşırdılar. Bu nehir kolunu geçmeyi başaramazlarsa, umulmadık bir şeyler olmuş olacaktı.

Kanau suyun buralarda sığlaştığını biliyordu. Faka: kayık ağır

228

değildi ve nehir kuraklık mevsiminin düşük seviyesine ulaşmamıştı henüz. Bazan kürek kumlan eşeliyordu, Kanau da yükü azaltmak için suya atlıyor dibe oturmasın diye kayığı çekiyordu. Böyle anlarda, her yerdeki gibi burada da bulunan kırmızı vatozlara dikkat etmiyordu.

"Pissy, baksana!"

Kadın hafifçe doğruldu. Dalgalı nehir tutuşmuş gibiydi. Aydınlıkta birçok kulübenin konturları belirliyordu. Aruana şarkıları duyabiliyordu. Köpekler büyük gürültülerle hırlaşıyorlardı. Öfkeli birileri onları kovalıyor, itler de uluyarak defoluyorlardı.

"Burası Carajaların yaz kampları. Buraya Tapirapes iskelesinden gelip kumsalda yaşarlar. Şimdi balık avı zamanı."

"Bizi duymazlar mı?"

"Sanmam. Rüzgar ters yönde esiyor. Ancak oldukça yakınlardan geçmek zorundayız."

Kayık, Matto Grosso'nun son bölümünü katediyordu. Ağaçlar yüksek olduğundan ayı perdelemişlerdi.

Şimdi nehir koluna iyice girmişlerdi. Şarkılar söyleyen yerli kumsalı geride, uzakta kalıyordu. Önlerinde cılız ışıklar belirginleşiyordu.

"Tapirapes Yerli Koruma Örgütü burası. Artık konuşmamalıyız.

Rüzgâr o tarafa esiyor."

Kürek suyu öyle dikkatli yanyordu ki ısıtmıyorlardı nerdeyse. Her ikisi de görüş açılanna giren evlerin ışıklanna kenetlemişti bakışlarını. Tapirapes dağları daha da yükselmışti. Kayığın karaya oturacağı endişesi, ya da dar nehir kolunun geçit vermeyeceği endişesi kaybolmuştu. Çünkü nehir şimdi gittikçe genişliyordu ve Rio Tapirapes sulannın döküldüğü yöne doğru akıyordu.

Yollanna, Matto Grosso'nun kıyılanna yakın bir durumda devam ettiler. Kanau buraları çok iyi tanıyordu. Buralarda sık sık timsah avına çıkmıştı. Daha yukarlarda, göller nehirle buluşuyordu, ve bu göllerde timsahlar, pirarucu balıkları ile piranhalar kaynıyordu. Buralardan bile, boğaza akan Tapirapes ve Aragua'nun sıkıştılmış suları görülebiliyordu. Kanau ve Pissy bu manzara karşısında aynı düşünceyi paylaşıyorlardı: Eğer hiç kimse Koruma Örgütünü haberdar etmemişse on dakika

229

sonra sınırın geçip güvenlikte olabilirlerdi.

Yaşamlarının elli metre gibi bir uzunluğa bağlı olması inanılmayacak şeydi! Ancak bunu göze alamazlardı. Yerliler her şeyden haberdardı. Boğazın her iki yakasında da insanlar yaşıyordu. Taraflarına çekmek için polisler yerlilere kuşkusuz para ve hediyeler sunmuşlardı mutlaka. Bunu, karşı kıyıdaki küçük ateşlerin yaydığı ışıklar kanıtlıyordu. Kanau, onların, kayığın her an gelebileceğini hesaplamış olabileceklerini söyledi.

Matto Grosso boyunca kıyıya çok yakın kürek çekiyordu. En dıştaki sınırdı, eyaletin son parçasıydı burası. Belki buraları bir daha göremeyecekti. Bu içini sızlattı. Bunun üstesinden gelmeye çalıştı, ama ruhu korkudan allak bulak olmuştu.

Yerli Koruma Örgütü yamaçla aynı yükseklikteydi. Evler karanlıkta seçilebiliyordu. Açık pencerelerden gaz lambalarının ışığı dışarı süzülüyordu. Öte yandan, yazları kumsallarda geçirdikleri için Carajaların evleri terk edilmiş haldeydi. Her ne kadar karakola saldırma yürekliliğinde bulunmuyorlarsa da yakınlarında olmakla sürekli korku salıyordu Caipolar örgüttekilere. Kumsalda su, her zaman için belirli bir set oluşturunuyordu. Diğer yakada, gün geçtikçe eriyip küçülen Tapirapeslerin ufak köyleri vardı.

Kanau daha bir dikkatle kürek çekiyordu. Bedeni o kadar dik ve adaleleri o kadar gergindi ki, soluk almadığı sanılırdı.

Matto Grosso arka planında kalmıştı. Tapirapes'e doğru kürek çekiyordu. Akıntıya kapılmamak için sol kıyıyı izliyordu. Biraz daha nehir yukarı gitmek istiyordu, büyük göllerden birine ulaşınca dek. Büyük ağaçların çevirdiği bu gölü geçip, yeniden nehirle buluşacaktı. Burada eğitim daha azdı ve yorgun bir bedeni fazla zorlayamazdı.

230

7 AMANON", ÖLÜM DANSI

Her yer ormanlıktı. Tehdit edercesine zifiri yükselen, ölçsüz, balta girmemiş orman. Heybetli ağaç zirveleri rüzgârda yatıp duruyorlardı. Büyük çığlıklar kopanyordu korkudan kaçan kuşlar. Tapirapes çok karanlıktı, yalnızca ortalarda, büyüyen ayla aydınlatılıyordu. Yıldızlar akıntının karanlığında yansıyorlardı. Bot karaya vurdu. Kanau sarsıldı. Pissy doğruldu. "Şimdi para topraklandıyız artık." dedi Kanau usulca.

Pissy kayığa binerek bekledi. Kanau tekneyi yan kapayıp sıkıca bağlayacağı sık çalılığın arasına çekti.

"Bir daha gereksinimimiz olmayacağını kim bilir."

"Umanm bir daha olmaz."

Kanau botu bırakmak zorunda olmaktan mutsuzdu. Hüzünle gülümseyerek bota uzunca baktı. Ne çok emek harcanmıştı yapımı için. Aklına bir şey gelmişti. Yüzünü göğ'e dikip üç kez bir Jacurutu gibi öttü.

Pissy bu tüyler ürpertici çığlığa öfkelenildi.

"Baykuşu öykünmenin zamanı mı şimdi?"

"Eğer bir yerli yakmdaysa buna yanıt verir..."

"Gidelim buradan."

Ondan tabancayı almak isterdi, ancak buna cesaret edemiyordu. Tabancayı vermeyeceğini biliyordu. Bunda ısrar etmek, kuşkulandırmaktı onu.

"Bu ormanı gerçekten de tanıyor musun?"

"Nerede bulunduğumuzu çok iyi biliyorum. Nehir yükseldiği zaman herkes buraya gelmeyi göze alamaz. Ova sular altında kalır, bataklık, çamurluk olur. Baksana orman burada ne kadar nemli!"

231

ürperti kaplıyordu içini. Pek yakında Tapirapes tarlalanna ulaşacakları umuduyla avutuyordu kendisini. Mutlaka muz, manyoka, şeker kamışı ve yerelması bulacaklardı burada. Belki yerde unutulmuş birkaç rulo sogu pastaları da bulabilirlerdi. Yerliler balla yemeği ne de severlerdi bunları... Daha yavaş yürüyordu, sefil bir durumda hissediyordu kendini; sivrisineklere neredeyse karşı koyamıyordu artık. Nehrin yakımda olmak ne hoş olurdu şimdi. Alışılmamış bir korku kapladı içini, bağırmamak için elini ağızına götürdü. Nehirde ne yapacaktı? Oraya varmadan yerliden kurtulmalıydı. Evet! Kendini kandırmak istemiyordu. Kanau onu öldürmeden o Kanau'yu öldürmeliydi. İkisinin de kurtulup elmasın parasını kınşmalan olanaksızdı. O, hayatta kalmak istiyordu. Yaşamak!...

Ancak teknesiz nehir aşağı nasıl gidecekti? Tapirapes'i Furo da Pedra'dan ayıran kıyı boyunu nasıl katedecekti. Yalnızca oniki kilometre olduğu söyleniyordu. Yapmış olduğu yolculuklarda bunun daha da fazla olduğu sanısına kapılmıştı. Orman, nehri Rosario kayalıklarına kadar sınırlıyordu. Furo de Pedra'ya kendisini götürebilecek birinin geçmesini beklemek bir çözüm olabilirdi. Ancak, kayalıklara kadar nasıl gelebildiğini nasıl açıklayacaktı? Fakat birfcarajalıyla karşılaştığında ona para teklif ederek nehir aşağıya gidebilirdi. Bu yolla kurtulabilirdi. Ancak Rosario'ya kadar dayanabilecek miydi?

Kanau'yu öldürmek zorunda oluşu ne de kötüydü. Ona güveni tabancayı kınına hiçbir zaman geri sokmayacak kadardı.

Kanau çevreyi dinlemek için duraladı. Pissy de durdu; gecenin içinden gelen boşuk sesi o da duymuştu.

"Tapirapeslerin ağaç kestikleri yere yaklaştık, insanlar olmalı orada."

Yollarına devam ettiler. Orman gittikçe seyrekleşiyordu. Tarla açmak için ağaçları kesmişti yerliler burada. Tarlalar genellikle üç dört kilometreye kadar uzanıyordu. Tapirapesler tanmcılığıyla tanınıyorlardı. Bir korku çığlığı kopup gitti karanlığın derinliğinden gece kuşlarını ürküttü. Hemen ardından sanki birisi yardım istiyormuşçasına başka haykışlar izledi bunu.

Pissy, Kanau'nun koluna dokundu.

Ses kesilmişti.

"Gidelim."

Tuhaf bir önsezi Kanau'yu sarstı. Kadına bunu anlatıp anlat-

234

mamak arasında bocalıyordu. Konuşmaya karar verdi.

"Tapirapesler tarlalandılar. Çıgık bir amanon gibiydi."

"Amanon ne?"

"Bir çılgınlık, bir ölüm dansı. Bir keresinde kadının birini diri diri gömmelerine şahit oldum, o da böyle haykırıyordu."

Pissy ürperdi. "Tapirapeslerin iyi yerliler olduklarını sanırdım."

"Hepsinin en iyisi. Bu bir tapınıştır; eğer bir kadın davranması gerektiği dışında davranırsa, ormanın derinliklerine götürülüp, tüm erkeklerle yatırılır. Daha sonra bir çukur açılıp diri diri gömerler. Böyle bir şey olsa gerek. Hepsi cin çarpmış gibidirler"

"Bu Carajalann İtiantie'si gibi mi?" Kanau ürkek bir şekilde Pissy'e döndü. "Bunu sen nereden biliyorsun?"

Pissy sıkümaksızlığını korudu. "Biliyorum işte, benim gibi uzun süre Araguaia'da yaşarsa insan bu tür şeyleri duyar. Leo-poldina'da böyle bir olaya tanık oldum. Itiante'li yerli bir kadın..."

Kanau konuyu kapadı. Ancak Pissy kendisini tedirgin ediyordu. Yalnızca yerliler bu şeylerden haberdardılar. Itiante neredeyse kutsal bir çlgınlıktı.

"Hadi! Devam!"

Orman git gide işiyordu. Yaban tükenmek bilmeyen bir dikim alanına yer açmak zorunda kalmıştı.

"Burası açma."

Şimdiden matem şarkılarını ve dansın kof, ritmik tepinmelerini duyuyorlardı bile.

Ağaç gövdeleri üzerinden büyük bir dikkatle tırmanarak kayran kenarı boyunca yürüdüler.

"Burada bekle. Yiyecek bir şeyler getireceğim,"

Pissy, kendini yere bıraktı. Kesilmiş bir ağaç gövdesinin arkasında gizlendi.

Dev mısır tarlaları arasında Kanau'nun kayboluşunu izledi. Ayak sesleri yavaştı, sessizdi. Dansın gürültüsü ve gırtlaktan çıkan sesin gürültüsü buralara kadar uzanıyordu. Ayaklan ağnyordu, gecenin serinliğinden rahatsız oluyordu. Ayaklarını ovaladı. Tabancayı eteğinin üzerine koymuştu. Kemer çantasının içindeki küçük taş paketi sırtında hissediyordu. Mutluca gülümseyiverdi. Bu her türlü insan sefaletine değerci doğrusu.

235

Böyle bir şeyi elde etmek için en az yaşamının yansını feda etmesi gerekiyormuş gibi geliyordu ona. Ve bu şimdi gerçekleşiyordu.

Ellerini saçlarına götürüp ne kadar yumuşak ve de ne kadar dalgalı olduklarını hissetti. Onlara bakmak için zamanı hiç mi hiç olmamıştı. Parmakları altın saç lüleleri üzerinde gezindi, bu iyi gelmişti ona. Sahip olduğu tek güzel şey buydu. Belem'e gelir gelmez omuzlarına taşmış olan saçlarıyla ilgilenmesi gerekiyordu. Ellerini yere dayadığı anda avuçlarının kaygan bir şey üzerine geldiklerini fark etti! Zararsız bir kurbağa idi.

Gökyüzüne ve büyüyen aya baktı. Yıldızlar görkemli bir ateşin kıvılcımları kadar sayısızdılar. Gözlerinin önünden yitmeye başladılar. Kuru baldın kanncalaşıyordu. Korkusu kaybolmuştu. Elmas kendisine güvenin mutlu duygusunu veriyordu. Gözlerini kapadı, ancak yine de uyanık kaldı. Bir şeyler duyuyordu şimdi. Mısır tarlasına baktı. Ay, ihtirasla mısırlara eğiliyordu ve yapraklar Geral'm hafif bir meltem gibi okşadığı bir denize dönüşüyordu. Kanau yaklaştı. "Muz ve mısırla yerelması buldum. Yann buralardan çok uzaklarda olduğumuzda bunu közleyebiliriz. Şimdilik muz ye. Yerlilerin deposundan aldım," Olgun muzların kokusu iştahını kabarttı. Muzlardan yedi. Bedeni yavaş yavaş yeni güç toparlıyordu artık.

"Çok yakınlandı mıydı?"

"Evet. Amanon bu. Bitirdiysen onları izleyebiliriz."

"Hayır, istemiyorum."

"Tehlikesi yok. Açmanın ortasında büyükçe bir ateşin etrafında dans ediyorlar. Mısırlar olmasaydı ateşin ışıklarının buradan görebilirdin. Kadını gömmüşler bile, şimdi toprağın pekişmesi için üzerinde tepiniyorlar.

"Tapirapeslerin böyle bir işe kanşacakları aklımın ucundan bile geçmezdi."

"Yalnızca bir şey kötü: Şimdi sabahın geç saatlerine kadar dans ederler."

"Bunda kötü olan ne?"

"Yolumuzu kapıyorlar. Oradan geçmeyi gözcalamayız. Amo-non ölümün bir kült dansıdır. Bizi görürlerse öldürüp gömerler. Böyle zamanlarda Caipolar bile onlarla dalaşamaz."

Pissy, yapraklardan algıladıkları diğer yerlinin kokusunu anımsadı.

236

"Bunların Caipolar olduğunu mu, sanıyorsun?"

"Buralarda Caipolar olduğu kesin. Galiba amanonu izleyip çekip gitmişlerdir. Bu şaka değil."

Kanau doğruldu. Bir muz hevengi ile birkaç koçan mısır beraberinde taşıyordu.

"Sen yerelmaları al..."

"Nereye gidiyoruz?"

"Ormana geri çekiliyoruz. Burası çok açık ve tehlikeli. Saklanıp Tapirapeslerin amanonu bitirmelerini bekleyelim."

"Ne kadar yazık! Buralarda hemen hemen hiç sivrisinek olmazdı."

Pissy'nin içini yeniden bir korku kemirmişti. Caipolar! Ama sonra, bu düşünceye gülüp geçti. Onu korkutmak için söylemişti Kanau. Eğer Caipo tehlikesi gerçekten bu kadar büyük ise oraya gitmeye yeltenmezdi. Ormanda, daha önce geçmedikleri bir yer aradılar. Amanon'un yas sarkılan artık uzaklarda kaybolup gitmişti. Gecenin görünmeyen dudaklarından çıkan haykışlar ve şarkılar, çığlıklar ve homurtular, sonu gelmeyen tehditlerdi.

Birbirlerine çok yakın oturmuşlardı. Pissy, uyumamakta kararlı görünüyordu, çünkü uyuduğunda mahvolacağına inanıyordu. Kanau, ince bir ağaç gövdesine yaslanarak solgun ay ışığının küçük lekelerinin yabanın karanlığına düşüşünü izliyordu. Ağaçlar neredeyse siyah görünüyor göğe doğru yükseliyorlardı. Yorgundu. Yann, güneş ışığında, yeniden Ara-guaia'ya varacaklardı. Bir miktar daha yiyecek almak istiyordu dikimden ve daha sonra nehir kıyısında, Tapirapes boğazının diğer yakasında...

Düşünceleri karmakansıktı. Acilen dinlenip yeniden güç toplaması gerekiyordu. Gözlerini yumdu. Kadının bir şeyler mınıldandığını duydu, fakat umursamadı. Başını önüne eğip derin bir uykuya daldı.

Pissy onu izliyordu. Gözleri karanlığa dalmış, Kanau'nun hiçbir hareketini kaçırmıyordu.

"Uyuyor musun?" diye fısıltıyla seslendi.

Yanıt alamadı. Kanau kendini iyice bırakmıştı. Uykulu hissetmiyordu kendini, çünkü düşünceleri yalnızca tek şeyle meşguldü: Yakında sabah olacaktı! Yakında sabah olacaktı ve Kanau uyuyordu Bundan niçin yararlarım asındı ki şimdi? Kanau uyuyordu.

237

Neyi bekliyordu? Zaman dardı. Geleceğini garantiye almak için bugün son fırsattı ve de bu en uygun zamandı. Daha ne bekliyordu? Vücudu yere yapışmış gibiydi; silah eline ağır geliyordu. Bunu yapmak istemiyordu; fakat yapmalıydı, ikisinden birinin ölmesi gerekiyordu. Uygun bir zamanda, hiç acımadan öldürecekti Kanau kendisini. Gamsızca yanında uyuduğuna göre planlarının başıyla sonuçlanacağından emindi sanki. Neyi bekliyordu? Eli silaha sanldı ve silah elinin sıcaklığıyla ısındı. Karar vermek zorundaydı: Ya yabanda tek başına devam etmek zorunda kalıp yaşayacak ya da ölüp @İması yitirecekti. Kör bir nefret onu kıskırttı. Elmas onundu. Kimse alamazdı onu kendisinden. Kimse. Usulca dizleri üzerine çöktü. Kanau uyuyordu. Hafif horultusunu duydu. Bir çöp parçası alarak yüzüne fırlattı. Bir süre bekledi. Gerçekten de çok bitkin olmalıydı. Kimildamamıştı. Ya uyuyormuş gibi görünüp de pusuda yatıyorsa?Böyle de olsa bunu göze almalıydı.

Yerde emekledi. Soluğunu tutuyordu. İyice yaklaştı. Orman çekirgesinin cırcın arasına kaybolan sessiz nefes alışının dışında bir şey duyulmuyordu.

Elini kaldırarak tabancanın» kabzasıyla kafasına bir darbe indirdi. Sert bir ses çıkmıştı. Ve vücut ağaç gövdesinden kayarak yere yıkıldı. Cesaretine şaşmıştı Pissy. Derhal kendine gelebileceği için endişelenmesine gerek yoktu. Oldukça halsizdi Kanau. Onu kendi yazgısıyla baş başa bırakacaktı. Layık olduğu cezayı yaban ona verirdi. Bir liyan almaya gitmek için karar veremedi bir türlü; ama onu bağlamak için acele ediyordu. O sırada aklına bir şey geldi. Kemer çantasını gevşeterek sürekli beline taktığı ham deri kemeri çıkardı. Biraz zahmetle adamı doğrultarak ağaca yasladı. Ellerini ağacın arkasına kavuşturarak bağladı. Daha sonra kemeri iki defa dolandırarak tokasına geçirdi. Bu bağı koparmaya kimsenin gücü yetmezdi. Eğer bu bağı ağaca sürtecek olsa... aşınacak bir organ değildi bu.

Sabahın doğmasını beklemek üzere eski yerine oturdu. Bir türlü uyuyamadı. Tüylerini diken diken yapan gecenin soğuğu değildi artık. Erkenin kuşları günün gelişini müjdelediler. Neşeli cıvıllılar ve renkli şakımlar birbirine karışıyordu. Pissy hâlâ aynı yerde oturuyordu. Ağaçların arasından sızıp çığde parlayan aydınlık Kanau'nun silüetini belirginleştiriyordu. Hâlâ kendinde değildi. Kan, sağ gözünün üstünden göğsüne akmıştı. Ne kadar da zayıflamıştı. Pıhtı kan başına yapışmıştı. Yere ve çimlere kan

238

bulaşmıştı, üzerinde kara kara karıncalar geziniyordu.

Yakında yola çıkmak istiyordu. Yalnızca Kanau'nun uyanmasını bekliyordu.

Ayağa kalkarak adamı sarstı. Gözündeki kanı sildi. Göz kapaklarını açtı. Fayda etmiyordu. Kulağım göğsüne dayadı, fakat san saçlarına kan bulaşmamasına da özen gösteriyordu. Hayır, ölmemişti; Kalbi yavaşça atıyordu.

Başını bir o yana bir bu yana salladı. İsmiyle seslendi. Sessiz bir inilti duyuldu. Kimildamaya başladı. Pissy korktu. Bunu yapmadan gitmeliydi. Fakat kötülük, davranışlarını belirli yordu. Bunu ona açıklamak, niçin yaptığını söylemek zorundaydı. Ormandan çıkıp gitmek istiyordu,

ayılmaya başlayan bağılı adamdan uzaklaşmak istiyordu, fakat kendisini tutan gücü yenmeyi başaramıyordu. Kanau gözlerini açtı, yüksek bir inleme çıktı boğazından. Elini acıyan yere götürmek istedi, ama başaramadı., ancak, yavaş yavaş bağılı olduğunu anlayacaktı. Hâlâ her şey bulanık görünüyordu. Hareket ettiğinde yarasından tekrar sıcak kan boşaldı ve kalkan yüzüne aktı. Bir hayvan gibi uludu. Gözlerini kapayıp yeniden açtı. Her şey yavaş yavaş daha da netleşti. Gözleri üzerindeki, gölgeler ve yaban olarak gördüğü büyük leke, birbirinden ayrılmaya başladı. Ağaçlar sallanmayı bırakıp, sakinleştiler. Karşısında duran Pissy'i bütün bütüne seçti. Her şeyi anlamışa şimdi. Ağzım açtı. Her yeni devinim başında yeni ağınlara neden oluyordu.

Donuk bir sesle "Sen..." diye mınıldandı.

Pissy yanıt vermeksizin ona bakı.

"Bunu} niye yaptın? Bana bıçağı ver. Bileklerimdeki bağı kes... Ne bekliyorsun?"

Pissy daha da yaklaştı Kanau'ya. İnsafsızca her şeyi vurgulayarak "Hiç bir zaman Kanau. Ebediyen burada kalacaksın. Orman kaderini çizecek. Az zamanın var. Fakat daha önce bilmediğin her şeyi anlatacağım sana." dedi.

Pissy'nin gözleri kızgın bir yılaninkiler gibi parlıyordu. "Bunu yapmak zorundaydım, yoksa sen bana yapacaktın bunu. Yalan söyderne! Öleceksin. Beni öldürmek istediğini inkâr etsene! Beni öldürmenin çok kolay olduğunu düşünmemiş miydin? Y anıldın? Ne senin, ne de başkasının hakkımda bilmediği çok şey var. Hiç bir canlının görmediği şeyler gördüm ben..."

Soluk almak için ara verdi.

239

Kanau baş dönmesini yenmişti. Yeniden bayılmamak için kendini toparlıyordu. Hiç şüphe yoktu ki, yaralı olduğundan, ancak büyük bir sabırla kendisini çözmesi için kadını yola getirebilirdi.

"Pissy! Çıldırma üzeresin. Büyülenmişsin sen. Sanırım burada 'amanon' olduğu için. Zaman varken elimdeki şu bağlan çöz..."

"Kendini kandırma Kanau. Acelem var, ve sen her halükârda bağılı kalacaksın. Büyü masallanna kanmam. Belki de vardır ama benim için değil. Sen beni öldürmek istiyordun, yalnızca uygun anını kolluyordun, ama bunu biliyordum.Çok şey biliyordum. Yaşamımı anlattım sana. Ama her şeyi değil; aynı kaderi paylaşıyoruz. Sen bir melezzsin, ben de. Senin baban bir beyaz, benimse bir yerli. Senin gibi hissediyorum. Fakat senden daha yakınım ben beyazlara. Çirkin ve iticiyim. Fakat kimse yerli kam taşıdığımı anlamaz. Gelecekte tamamıyla beyazlara kanşacağım."

Kanau sözünü kesti: "Seni öldürmek istemiyordum Pissy. Beni niçin çözmüyorsun? Bir insanı öldürmeye cesaretim olmazdı! Bu yabanda bensiz ne yaparsın? Tapirapesler amanon'u kutluyorlar. Sana anlatmak istemedim. Caipolar çok yakınlarda pusuda yatıyorlar. Yemin ederim ki. Beni burada bırakacak olursan seni nehir aşağı kim götürecekt?"

"Sana söyleyecek bir çift sözüm var. Beni aptal sanma. Beni öldürmek istiyorsun, bu doğru. İnan dilini konuşur ve anlanm. Jacurutu ötüşünü öykünerek arkadaşına haber verdiğini duydum. Daha fazlasını da gördüm. Ormanda saklanıp seni izledim, yalnızca ben ve tann, Camura'yı zehirlediğini biliyoruz. Her şeyi gördüm. Ve bu kötülüğün cezasıdır. Bu bir büyü değil, hayır. Bu senin cezan. Öleceksin."

"Çıldırılmışsın sen Pissy. Burada kalırsam îroa gelip beni kur-tanr. Ama sen, Tapirapeslerin ya da Caipolann eline düşersin. Onlardan kurtulacak olsan polisler easeler seni. Bu elmas kan kokuyor..."

Pissy ayağa kalktı.

Kanau titredi. "Beni ormanda böyle yalnız, bağılı bir biçimde bırakmaya gerçekten de cesaretin var mı?"

Pissy arkasına döndü. Kanau tüm gücünü toplayarak kadının peşisıra bağırdı. "Git bakalım, seni canavar! Senin gibi bir hayvan elmas ya da parayı ne yapabilir. Caipolar burada ve seni ge-

240

bertecekler! Leş kargalarını üzerine üşüşüklerini göreceğim daha!"

Pissy durup geri döndü.

"Caipolar burada, öyle mi? Güzel. Beni öldürebilirler, ancak önce sıra sende."

Silahlı havaya kaldırarak üç el ateş etti.

"Şayet yakındaysalar silah seslerinin olduğu yere gelirler."

Ormana doğru dönüp uzaklaştı.

Kanau bir başına kalmıştı. Ağrıyan gözleriyle tutsak olduğu yabanı inceledi. Şimdi, gün ışığında, değişik ağaç türlerini ayırabiliyordu. Meraklı kuşlar berisindeki dallara konuyorlardı, ancak tehlike sezdiklerinden hemen uzaklaşıyorlardı buradan.

Önce bir imburana ağacına bağlı olduğunu saptadı. Çevredeki ağaçların yapraklarını ger al sallamaktaydı. Etrafını yaban sar-Tnaşıklannın sardığı dev bir ağaç görölüyordu. Günün birinde kesilip belki dcpirog olacak siyah kabuklu bir landi ağacı banş içinde rahatsız edilmeden duruyordu. İlkbaharda zengin çiçek süsleri taşıyacak pequizeiro ağacı. Bir raslantı sonucu buraya gelmiş yegâne kestaneağacı diğerlerinden daha iri ve daha siyahtı. Ağaçların hepsi sarmaşıklarla ve uyanlarla birbirlerine kenetlenmişlerdi. Kırmızı asalaklar bir kan damlası gibi gövdelerinde bitiyorlardı. Güneş yükseldikçe rutubetli buhar da yükseliyordu yerden. Ormanda günün uyanışı sakindi. Gökyüzü Araguaia'da olduğu gibi kızıla bürünmüyordu.

Anlar bir bitki çevresinde vızıldayarak çiçeklerinin altın tozlarını alıp götürüyorlardı.

Kanau gözlerini indirdi. Yeniden sıkıntılı hissetti kendini. Mahvolmuştu! Ümitsizlik kapladı içini. Bu kanlı serüvenin sonunda kârlı çıkan Pissy gibi hiç hesapta olmayan bir kadın olmuştu. Doğru dürüst bir kadın bile değildi bu kaltak! Bunun için etten ve şekilden yoksundu. Bir solucan. Yan uyuşmuş kollannı zorla çözmeye çalıştı. Tüm gücünü bileklerinde yoğunlaştırdı. Çok sıkı bir şekilde bağlanmış olduğunu fark etti. Ümitsizce ellerini birbirine sürttü. Daha sonra da ellerini ağacın gövdesine sürtmeye başladı. Bağlannın bir organ olmadığını bu yüzden de tüm çabalannm boşa olduğunu fark etti. Ama yaşamak, kendini kurtarmak istiyordu. Sürtmeye devam etti. Deri bileklerini acıyordu, ancak pes etmiyordu. Başdönmesi kaybolmuştu. Kendini kurtarmak için sarsılma iradesinin dışında hiçbir şey ona

241

hükmetmiyordu. Yaşama içgüdüğü, inanılmaz bir güç çabasına zorluyordu onu. Ah şu kadın! Kurtulmayı başarırca boğacaktı onu, boynunu ezecekti! Bilekleri gitgide daha da ağrımaya başlamıştı. Bağlar ısınmıştı; ağacın kabuğu sürekli sürtünmeden yakarcasına ısınmıştı. Ancak durmak bilmiyordu. Caipolar yakındaydılar. Eğer bir an önce kurtulamazsa yakalayacaklardı onu. Tüm vücudunun terden ıslandığını hissetti. Sivrisinekler üzerine üşüşüyordu, onlara karşı koyamıyordu. Ellerini dinlendirmiyordu. Omuzları uyuşmuştu. Bileklerindeki acı da keskinleşiyordu. Parmaklarından sıcak bir şeylerin aktığını hissetti. Kan. Boşuhaydı tüm bunlar...

Bıçağı eline geçirebilseydi! Fakat Pissy onu beraberinde götürmüştü. Yorgunluktan bayıldı. Yeniden kendine geldiğinde gün ilerlemişti. Vücudu kırmızı, lekelerle kaplanmış, şişmekteydi. Bunlar borrachudolar, kendisine işkence yapan küçük sineklerdi. Para ormanlarında yaşayan diğer böcekler de uzuvlarını ısıyorlardı. Küçük sivrisinekler sürüler halinde gelip gözlerine giriyorlardı. Savunmak için gözlerini açıp kapıyordu. Tam bir cehennemdi. Kadın onu öldürseydi daha iyiydi. Her şey anlamını yitirmişti. Niçin Tapirapesler onu bulup amanon yapmıyorlardı onunla? Niçin Caipolar daha çabuk gelmiyorlardı?

Geleceklerdi, silah sesleri onları cezp etmiş, çoktan yola koyulmuşlardı...

Acılannın içinde bir umut belirdi. Üç kez Jacurutunun ötüşünü öykündü. Fakat boşuna yanıt bekledi. Karşılık gelmemişti. İroa uzaklardaydı. Arkadaşının hangi tehlikelerle karşı karşıya kalacağını bilemezdi kuşkusuz. İroa için her şey daha kolaydı. Kayığı daha küçüktü ve yalnızca bir kızıl derili gözünün okuyabileceği izler bırakmıştı geride Kanau. Arkadaşına güveniyordu. Fakat zamanında yetişecek miydi. Yeniden Pissy'i düşündü. Orman onu öldürecekti. Ya elmas? Sonunda bunca parayı kim alacaktı.? Caipolar taşın değerini bilirlerdi. Bulurlarsa Conceiço da Araguaia'ya, ya da Santa Maria'da satarlardı. Caipolar anasının gözüydüler. Tüm bu düşünceler onu çok duygu-landınıyordu. Üşüşen sivrisineklerle kaplı gözleri yaşla doldu. Elmas lanetliydi. Günün birinde onun için en az çaba harcamış birinin olacaktı muhakkak. Tuhaf bir koku algıladı. Kimildamayla hemen kesti, yalnızca kulak kabarttı. Bir şeyler yaklaşıyordu. Ya-prakların kokusunu anımsadı. Gerçekten de gelmeleri uzun sürmedi. Onlardı. Yerdeki ayak seslerini işitti. Kafasını aşağıya

242

doğru bırakıp ölmüş gibi yaptı. Karşıdaki çalılıklar aralanmıştı. Caipolar karşılarında bağlı duran adamı gördüler. Kimsenin anlamadığı bir dille konuşuyorlardı. Başları kafalarının ortasına kadar dazlak bir halde kazılıydı. Alt dudaklarında ise yuvarlak halkalar asılıydı. Ölü adama gülüyorlardı. Yaklaşmıyorlardı ama.

Yeniden bir şeyler mırıldanıp gülüşüyorlardı. Kanau yayların kendine doğru gerildiğini fark etti ve fırlatacakları da biliyordu oklarını. Her yerli,düşmanı ölü de olsa, bir okunun isabet etmesinden hoşlanırdı. Bu güçlülüğün bir kanıtıydı. Bu sırada ormanda silah sesleri yankılandı.

Yeniden birbirleriyle konuşup oklarını fırlattılar. Sonucu beklemediler, hedeflerine isabet edip etmediklerine dahi bakmadılar. Yeniden çahklann arasında kayboldular. Orada, ateş eden canlı bir insan vardı, bu daha da heyecan vericiydi.

Nereye yönelse orman daha da sıklaşıyordu. Yabanın el değmemişliği, zorla girene karşı koyuyordu, pissy, her defasında göz kapaklarının altına giren ve sürekli kaşıntı yaparak gözlerini yaşartan küçücük sivrisinekleri elleriyle koyalamaya çalışıyor cesaretini yitiriyordu.

"Tanrım mahvoldum! Nereye gitsem?"

Şafağın söktüğünü gördü, yoluna devam etmekten başka ne yapabilirdi? Dursaydı kurtuluş yoktu. Tüm gücünü ortaya koymak zorundaydı. Ayaklan kanıyordu. Yetimevinden kaçıp Belem sokaklarında yürürkenki acıyı yine hissediyordu. Bu, kendisi olamazdı ki. Hayır o zamanlar başka bir insandı. Çünkü şimdi ümitsizliğe kapılmış, bu sonsuz ormandan hiçbir zaman çıkamayacağını ve buranın dışında başka yerde bulunmamış olduğuna inanıyordu. Kendini toparlayıp mantıklı olmaya çalıştı.

"Bu şekilde devam edemez. Çıldıracağım yoksa. Yalnızlık hummasının hakkımdan gelemeyeceğini kanıtlamam gerek."

Ormanda hafif bir aydınlık bir yer gördü; iğneli bambu çalılıklarından geçebilmek için sıkça eğilip dizlerinin üzerinde emeklemek zorunda kalarak o yöne doğru gitmeye çalıştı. Dev ağaçların bulunduğu bir orman alanına geldi. Gittikçe içlerine doğru ilerledi. Ağaçların hepsi de aynı görünüyordular. Sanki defalarca önlerinden geçmiş gibiydi. Ormarun görünüşü sürekli yineleniyordu. En azından, dün, terk ettikleri nehrin hangi yönde olduğunu bilseydi >. Ya da Tapirapeslerin dikimlerine ulaşmayı başarabilseydi. Amanon ona ne yapabilirdi ki? En azından öleceğini bilirdi. Sonunun ne biçim olacağı bilinmezliği üzerine

243

düşünmek zorunda olmazdı.

Yaban en ürkütücü olanıydı. Şimdiye kadar hiç hissetmediği bir korku boğazında düğümleniyordu. Kendi kendine cesaret verdi: "Yakında atlatılmış olacak. Buna alışıyorum. Yolunu kaybeden herkes bunları yaşar."

Yürüyordu, kendini sürüklüyordu; gözlerinden beyaz sivri sinekleri kovuyordu. Ağaç tepelerinden süzülen güneşe baktı ve korkusu daha da körüklendi. Ormanda kaybolan bir insanın, ölümle karşılaşınca ya da bir kızılderiliye rastlayınca ya da vahşi hayvanlara yem oluncaya dek boşuna daire çizdiğini hatırladı. Ürperdiğini hissetti. Görünmeyen gözler onu izliyordu. Birçok düşmanca gözler. Fakat orman karanlıktı ve korktuğu şeyler açık vermiyordu .. Her şey gizliydi. Durup derince bir soluk aldı. "Çıldıracağım!"

İçinden korkunç monologlar yapıyordu:

Cesaretin nerede kaldı senin? Nerede o kızılderili kanın? Hepsi kayboldu mu? Şu ufak tefek çalılıklardan mı? Haydi, ne duruyorsun, koş! Bunu istememiş miydin?

Yere çöküp kanayan bacaklarını ovuşturdu. Yaralara çamur dolmuştu. Ayak parmaklarının derisisıynlmıştı. Orman her şeyi kemiriyordu.

"Tanrım! Hangi yöne gideyim?"

Tabanca elinde titriyordu. Fişeklik o kadar ağırdı ki şimdi. Kalçasının üzerinde bir o yana bir bu yana kayan kemer çantası rahatsız ediyordu. Sırtına bastıran elmas paketçigiründuyarlığı iyice artmış vücudunu acıtırıyordu.

Daha da zayıflamıştı. O denli zayıftı ki, kemer çantası kalçalarından kayıyordu.

Kendini bir ağacın altına bırakarak iki büklüm kala kaldı. Ama daha sonra toparlanıp yoluna devam etü. Daha fazla diken. Daha fazla acı. Kollanın keskin yapraklar yırtıyordu. Gideceği yönün belirsiz olmasından yürünmesi en kolay yolu seçiyordu. Ara sıra dikenli bitkilere rastlandığından yürüdüğü yolu gerisin geri yürüyordu. Buralarda suların altında kalan topraklar, bataklık olacağından uzak duruyordu. Pişmanlık ateşiyle yanıyordu. Ka-nau'yu bağlamamalıydı. Belki de onu öldürmek istememişti. Ka-nau haklıydı, rehbersiz bu ormanı kimse sağ çıkamaz dediğinde. Kemer çantası kalçalarını bereliyordu. Onu taşıyacak gücü kalmamıştı artık.

244

Birkaç kurşun çıkardı, silahını doldurup fişekleriyle birlikte çantayı orada bırakü. Elması da sol elinin parmakları arasına aldı. Yoluna devam etmek zorundaydı. Yaşamak istiyordu.

Kanau'yu bıraktığı yerde bulmayı becerebilseydi, yeniden dönerdi. Ve ölmemişse henüz yaptığı kötülükten dolayı özür diler yarasına bakardı...

Ümitsizce başını öne eğdi. Şimdi bunları düşünmenin, hiç mi hiç yaran yoktu .Yaralan acıyordu ve yalnızca bitkinlik duyuyordu. Yüzündeki yabanın açtığı çizikler yanıyordu. Bazan elinin tersini yüzüne götürdüğünde yeni yeni çizikler fark ediyordu. Daha sonra eline baktığında üzerinde kan damlaları görüyordu. Silah ne kadar da ağırdı! Soluduğu havanın sıcaklığını hissediyordu, ama sürekli yoluna devam ediyordu. Çevresinde kuşku sesleri duyuyordu. Dehşetli gözleriyle yabanı delmeye çalışıyordu. Her şey sessizdi.

Yeniden yere çöküp silahı kucağına koydu. Parmaklarını gevşetip elması incelemeye koyuldu. Gözyaşları yanaklarından taşın üzerine damlıyordu. Bu ne işe yarardı ki artık? Binlerce Cruzeiro? Çok büyük para, ancak hiçbir değeri yok. Mücadele etmişti; bu zahmete değmemişti. Kan kanı çekiyordu. Elmasının bedeli buydu. Kurtulabilirim hayallerine kapılmıyordu artık. Taşı güneşe doğru tuttu, binlerce kıvılcımın çevreye saçıldığını gördü. Ne muhteşem bir parlıktı! Hele bir de tıraşlansın ne de parlayacaktı. Elini indirip parmaklarını kapadı.

Uyurgezer bir halde kalkıp yeniden yürümeye başladı. İleri ya da geri gidiyormuş hiç fark etmiyordu onun için . Bütün yollar aynı cehenneme götürüyordu. Ormanın her ağaç gövdesi arkasında ölüm pusuya yatmış saldırmak için uygun zamanı kolluy-ordu. Silahı şakağına dayayıp tetiğe basmaya gücü bile kalmamıştı. Belki daha sonra yapacaktı bunu. Tıpkı teğmen gibi. Teğmenin cesetini düşündüğünde ürpermişti. Parçalanmış kafa-tasından kanlar nasılda akıyordu; piranhalarca kemirirken bedeninin nasıl hareket ettiğini anımsadı. Elması güç vermesi için parmaklarıyla sanki yakarırcasma sınırsız kavramıştı.Elmasının avucu-nun içinde terden ıslandığını farkettti. Bu taşın uğruna yitirmişti herkes hayatını. Büyüye inanmıyordu, ama taşın uğruna akmış olan kan, göğe intikam haykırışları atıyordu. Sonunda, yalnızca o, niye kurtulsundu? Belki de içlerinden en az suçlu oydu. Ancak böyle saçma bir şekilde mi ölmeliydi. Acı ve şanssız yaşamına karşılık iyi bir ölümü hak etmemiş miydi? Her şeye gülmeye

245

başladı. Umutsuzluktan. Adı Maria Btania olduğu için gülüyordu. Sidikli karanfil, diye çağırıldıkları için. Bundan Pissy kısaltması ortaya çıktığı için. Kendisine bir kadın gözüyle bakılmadığı için. Bir bit, bir solucan olduğu için. Bunlardan dolayı yaban onun mezar olacaktı. Yaban güzel saçlarına taş olarak elması takacaktı. Elini kaldırarak altın şansı perçemlerini düzeltti. Sağı o kadar güzeldi ki, böyle bir diyademi hak edecekti. Saçlarına güldü._ Haykırırcasma güldü. Gülmekten katılıyordu bir çılgın gibi. Öyle gülüyordu ki önünde ormanın bittiğini ve büyük bir bataklığın önünde açıldığını farketmiyordu bile.

Gülerek oraya doğru koştu. Yalnızca birkaç adım uzaklıktaydı bataklığın. Ve bataklık nehrin yakınlarında olduğu anlamına geliyordu. Ormanın içinden bir ses işitir gibi oldu. Dönüp gülümsedi. Gördüğü gerçek olamazdı. Korkusuna güldü. Gün ışığında hayaletler gören korkusuna güldü. Buna inanmadı. Oklu yaylı dudaklarında halkalar bulunan bu çıplak adamlara inanmıyordu. Kafalarının ortalarına kadar saçları kazınmış olan bu adamlara... Okların kendisini hedef aldığını gördü, ama gülüyordu.

Bir ok onu yere yıktı. İlk anda hiçbir şey hissetmedi. Yalnızca aldığı yaradan hareket edemiyordu.

Göğsüne ve zayıf bacaklarına baktı. Ölüm korkusuyla olanların bilincine vardı. Uzun oklar hâlâ titremekteydi. Bir hayvan vurur gibi vurmuşlardı onu. Kör bir nefret, doğrulması için güç verdi. Bacakları sanki okların titreşimlerini almışcasına titriyorlardı.Gözleri bugulanmış. Silahı kaldırıp ateş etti. Fakat titrek elleriyle ağaçların kabuklarını hedef alıyordu. Ayağa kalkıp kaçmak istiyor, yapamıyordu. Silah çok ağırdı, kurşunu olmayan bir yükü niçin taşıdı? Yere atıp, ileriye doğru süründü.

Ölüm bu tür hayaller yaratıyor muydu.? Elleri bataklığın çamurlarına değdi. Bataklık! O halde yabandan çıkmıştı artık. Kahrolası yerliler! Onu yok etmek için kurtulmaya yakın oluşunu .beklemişlerdi. Niçin? Yalnızca bir silaha sahip olabilmek için. Aynı şeyi Brezilya cevizi toplayıcılarına ve kauçuk işçilerine de yapıyorlardı. Caipolann silahları ele geçirmek için öldürdüklerini sıkça işitmişti. Güçlkle başını çevirdi ve silahın yerli yerinde olduğunu gördü. Henüz almamışlardı onu. Şansına sol elinde sakladığı şeyden habersizdiler. Elması onundu yalnız ve yalnız onundu. Bir tek ölümle paylaşırdı onu.

246

Suyun daha yakınlarına sürüklendi. Nehre ulaşmayı arzuluy-ordu. Belki silah seslerini duyan biri oraya gelip onu kurtarabilirdi. Yaşamak istiyordu! Günün birinde, doğumunu haklı çıkarmak için yaşamak istiyordu. Yaşamın anlamının olup olmadığını anlamak için yaşamak..

Polisler onu bulduklarında, Ka-nau'yu yakaladığını söyleyip en azından mücevver için koyulan yirmibeşbin Cruzeiroluk ödülü alacaktı..

Sürünmeye devam etti. Şimdi, bacaklarında ve göğsünde büyük yaraların kemirliğini hissediyordu. Yeni bir vınlama duydu, yeni bir saplanış hissetti, bu sefer sırtından. Ancak durmadı. Yaşamak istiyordu. Her şeyin suya gömülü olduğu yöne doğru süründü. Su vücudunun üzerine yayılıyordu. Bakışları gitgide daha da karardı. Boş eliyle kendisini bataklık çamurunun içine iyice çekti.

Son gücüyle hayata sarılarak "Ölüyorum! Ölüyorum!.. Şimdi, elmasın bende olduğu bir sırada! Nehirde olduğum, kurtulduğum bir sırada. Lanet olası yerliler!..." diye düşünmeye çabalıyordu. Öne doğru düştü. Ağız suya gömüldü, bataklığın çürük kokusu son yağmurların anılarını canlandırdı. Taşın farkına varmamışlardı. Sol kolunu öne çekip elması saçlarına doğru götürdü. Parmaklarını açtı ve ölüm, elmasın son parıltılarını sindirmesine izin verdi. Eli çenesinin üzerine düştü. Gmz/yükselen buharı uçururken, güzel saçlarına dolanıp elinin üzerine yayıyordu onları. Son bir kırıltı daha. Pis sudan haya kabarcıkları çıkıyordu artık ve ortalık sessizliğe gömülmüştü. Ölüm, amanon büyüsüyle bu işin de üstesinden gelmişti ve Pissy'nin arzuladığı tacı saçlarına armağan ederek istediğini yerine getiriyordu. Şimdi elmas hiç kimseye ait değildi; toprak sahip olmuştu yeniden. Geldiği yere geri dönmüştü. Her geçen yılla, yağmur mevsimi başlayıp buradaki her şey dev bir su sahrasına dönüştüğünde, gittikçe derinlere erecekti. Dünyanın köklerine kadar inecekti ve sonsuza dek orada kalacaktı.

Ebediyen...

Kanau yaşıyordu. Ama bunun yaşam mı yoksa bir düş mü olduğunu bilmeksizin. Gözlerini açıp yalnızca kısa bir süre için kendine geliyordu, bazen İfoa'nın geldiğini ve bağlarını çözdüğünü sanıyordu. Kurtulduğunu ve yaşadığını. Caipolann oklarıyla onu vurdukları doğru değildi. Önünde mısır koçanları

247

gördü, ormandan gelen çekirgelerin mısır tanelerini kертtirdiklerini görüyordu. Aç değildi. Ağırları bile yoktu. Yalnızca bu uykulu hali onu yıpratıyordu, uyuyor, uyanıyordu. Bir keresinde rüyasında yabandaydı ve ölmüştü, sonra yeniden kendini şehirde gördü. Hatta gençliğini bile gördü . Bir şeyler öğrenmesi için kendisine Conceıçao do Araguaia'ya götüren rahipleri gördü. Santa Isabel'de İroa'yla vedalaşuğıru anımsadı. Arkadaşı gitmesini bir türlü kabullendiriyordu . Ayrıca her yola çıkışında üzüldü İroa. Rahipler çok iyi davranmışlardı. Ona okumayı ve hesabı öğretmişlerdi. Günün birinde kavmine döndüğünde dudağını delmemesini ve gözlerinin altına omarira halkalarını yapmamasını da söylemişlerdi. Kendisinin yerli değil, yan bir beyaz olduğunu anlatmışlardı. Kanansiu-e olan inancını almışlardı ondan. Ancak, beyazların Tanrısının gerçek Tann olduğuna da ikna edememişlerdi onu. Sert, kibirli biri yapmışlardı onu. Yerlilerden çok beyazlara ait olduğundan emindi. Kendisini Kanansiuee'den uzaklaştıran rahipler hırsın ilk kıpırdanışlarını uyandırmışlardı onda.

Genç bir delikanlıyken evine gelişini hatırladı. Artık bir beyaz olarak Santa Isabel adını vermek istediğı motorlu kayığın Rauma-lo-Desse'ye yanaşmasını değişmemiş, kahverengi ve çirkin yüzündeki aynı yayvan gülümseyişiyle İroa'nın orada bekleyişini hatırladı...

Titredi ve yeniden gerçeğe dönmeyi başardı. Yakında kurtarmazlarsa ölecekti. Çok kan kaybetmişti, organlarını delen ok canlı bir ateş gibi yanıyordu. Yarasının üzerinde

siv-

risineklerin . vızıldamalarına aldırış etmiyordu.

Yalnızca bir kişiyi istiyordu,İroa'yı. İroa gelmediğine göre,nerelerde kalmıştı. Yine çocukluğunu, İroa'yı gördü. Herkesten duymak istediğı: Conceıçao do Araguaia'mn nasıl bir yer olduğunu anımsadı. Beyazların şehirde nasıl yaşadığını, her şeyi öğrenmek istiyordu. Elbiselerini denemek istiyordu.

Sonra erkek olduğunu keşfetti. Artık kavimdeki delik-anlılannyaptığı gibi, gözlerinin altına halkalar yapmanın, başını kazımanın ve nım bedeni siyaha boyamanın zamanıydı. İroa bunu yapmak istiyordu. Kanau arkadaşını dinlemiyordu ama. Bunların hepsine gülüyordu. Ne de olsa bir beyazdı o. İroa üzülyordu bütün bunlara. Kanau beyazlar arasında yaşamakta ısrar edince daha da üzüldü. Arkadaşını gerçekten kaybetmişti.

Kanau yeniden gözlerini açtığında, renkli çekirgelerin kemir-

248

diğı mısır koçanlarını karşısında gördü.

Sonra uyku alıp götürdü, kendini şehirde buldu. Rio muydu, yoksa Sao Paulo muydu? Ne de çok klakson sesi! Ne çok da tramvay ve araba trafiği! Her yerde, çekik gözleriyle ve güneşten yanmış teniyle dikkati çekmesi, onu öfkeliyordu. Bir beyaz değildi. Beyaz değildi.

"Araguaia'ya geri dönmelisin Kanau. Sen bir kızılderilisin ve şehirde yaşamaya hakkın yok senin. Bir yılı aşkın bir süre buradasın ve yelerince aptallık ettin." Bunu söyleyen Yerli Koruma Örgütü'nün başkanıydı. Ona verdiği ceza felek sillesiydi. Bir lanetti. Fakat geri gelecekti. Makam odasından ayrılırken başkanın sekreterine açıklamalarını da işitiyordu: "Önce kötü huylan alıyorlar! Şuradaki dans salonunda yaşıyor... İçmeyi bir beyaz gibi beceriyor..."

Bitkin bir şekilde inliyordu: "İroa niçin gelmiyordu hâlâ?"

Sonsuz bir yorgunluk hissetti. Göz kapakları ağırdı. Bir dahakine uyanmamak üzere uyuyacakmış gibi geliyordu ona. Başını eğdi. Gözlerini açtığı anda gecenin yabanının üzerine çöreklenmiş ve çok sesli şarkılar söylediğini fark etti. Rüzgâr esmiyordu artık. Gülümsedi. Geral birden bire durmuştu. Gelecek yıla kadar.

Gecenin kokusu rahatlamasını sağladı. Orman sessizdi ve tehlike banndırıyor görünüyordu. Yalnızca, görülmeyen hayvan-lann çıkardıkları hafif sesler güzelliğini diriltiyordu ormanın. Rüya mı görüyordu? Dikkatlice kulak kabarttı. Hayır, bu bir rüya değildi. Jacurutu ötüşü aralıklarla kulağında yankılanıyordu. Büyük güçle karşılık verdi. Göğsü sızlıyordu ve yeniden bayıldı. Güneşin dik ışınları bedenine düşüyordu. Artık yabancı karşısında görmüyordu. Mısır koçanları da kaybolmuştu. Gök ve ağaç dallarından başka hiçbir şey görmüyordu. Yerde yatıyordu. İroa'nın kahverengi yüzü gülerek üzerine geldi.

"Benim, Kanau, ben. Beni görebiliyor musun?"

Kanau yorgunca gülümsedi.

İroa elini hafifçe Kanau'nun alnında gezindirdi.

"Sen... geciktin İroa. Nerdeyse bulamayacaktın beni." dedi. Kanau sessizce.

"Gelemedim Kanau. Caipolar buralarda avlanıyor. Önceki günden beri etrafı kuşatmışlardı. Geçemedim. Çok

249

yakınlardaydım, ancak çok tehlikeliydi. Birçok kez bir Jacurutu gibi öttüm. Duymadın mı?"

"Hayır."

"Ağır yaralı olduğundandır."

"Öyle miyim İro?"

"Evet Ama iyileşirsin yine. Geldiğimde kendinde değildin: işe yaradı bu. Böylelikle sen hissetmeden okları çıkarabildim. Neredeyse bütün gece yürüdüm ve seni taşıdım; iki saat önce biraz dinlenmek için ara verebildim."

"Hiç bir şey duymadım."

"Seni kumsala kadar taşıyacağım. Kan. Koruma Örgütü polis kaynıyor. Nehirden kesinlikle geçemezsiniz..." İroa'nın aklına bir şey gelmişti.

"Ya elmas?"

"Kadın..."

"Biliyorum. Senin konuşmaman lazım., birazdan seni taşımaya devam edeceğim. Caraja büyücülerini yaralarına otlar koyar, iyileşirsin. Seni saklarız, daha sonra yeniden Santa Isabel'e döneriz." sözlerini inandırıcı kılmak için gülümsüyordu İroa.

"O kadar dayanmam."

İroa daha uzunca güldü. "Tabi ki dayanacaksın. Nehrin hemen hemen yakınındayız neredeyse. Botu bağladığın yeri gördüm. Benimkim de yanına bağladım. Yolumuza devam edelim mi?"

Kanau sessizce "Evet" dedi.

İroa dikkatlice onu omuzlarına aldı. "Acıyor mu?"

"Hiç denecek kadar."

Şiddetli ağrıları da olsa, Kanau'nun bu yanıtı vereceğini biliyordu İroa.

Yola koyuldular. Öğleye kadar bataklık bölgeye ulaştılar. Şimdi, kayığı bulabilmek için bataklığı çevreleyen ormanı geçmek zorundaydılar.

Bataklığın üzerinde leş kargaları süzülüyordu. "Bu ne olabilir?"

Sırtında Kanau olduğu halde bakmak için bataklığa girdi İroa. İnsanların geldiğini fark eden kuşlar uçuşuyorlardı. Göğsü oklar

250

uzanmıştı.

"Bak, Kan"

Kanau hiç bir şey duymaksızın öylece baktı.

"Pissy bu."

Bir konuda emin olmak için gözlerini tüm vücudunda gezdirdi.

"Caipolann işidir. Her şeyi almışlar." dedi İroa.

"Evet, her şeyi İro..."

Kanau ne silahı, ne de içinde elmas bulunan kemer çantasını görebilmişti. Hüzünle gülümsedi.

Ne önemi vardı ki? Caipolar vurgununun en âlâsını yapmışlardı.

İnsanların uzaklaşmasını bekleyen etraftaki ağaç dallarına tünemiş akbabalara baktı. Pissy onu terk ederken ettiği bedduaları hatırladı: "Akbabaların üzerine üşüşmesini göreceğim daha!"

Kanau gözlerini kapadı.

İroa kendilerini kayığa götürecek yola devam etti. Omuz-lanndan terler boşalıyordu. Yorgunluktan soluk soluğa kalmıştı.

"Yalnızca bir kaç adım daha, Kan..."

Gözlerini açmaksızın İroa'ya "gerafin bittiğini fark ettin mi?" diye sordu Kanau.

"Bu seferlik Kan. Gelecek yıl yine esecek..."

251

8 KIRMIZI ARA

Hasırının üzerinde dikkatlice kımıldıyor ve tüm bedeninin hoş bir rahatlık içine sarıldığını hissediyordu. Gitgide akıl sır ermez bir dinginlik kaplıyordu içini. Ölümçül yaralar aldığını, uzun süredir kendini oradan oraya attığını biliyordu. Ancak şimdi, hasır ona rahat ve yumuşak bir yatak gibi geliyordu. Tuhaftı bu duygular! Ya ateşten algılama yeteneğini yitirmişti, ya da mucize bir büyü sayesinde bütün ağırları dinmişti Kanau'nun. Bir kez daha kımıldandı ve rahatlık sürdü. Hastalık nedeniyle birçok gece mutlaka sayıklama nöbeüleriyle geçmişti ve demek anık iyileşmek üzereydi. Düşünceleri netleşip düzene giriyordu. Bilinci yerine gelmişti. Şimdi Aruana evinde olduğunu anlıyordu. Bu yüzden gözlerinin üzerinde bir sazlık ve damın açık yerinden göğün binlerce yıldızının saçtığı parıltıları görüyordu. Yıldız onun ışığında büyük, altlanndan Kanansiu-e'nin kulağına kadar ulaşan şarkılar mırıldanan mısır yapraklarından yapılmış kostümler, saygıdeğer maskeler belirliyordu. Kanansiu-e'yi düşününce gülümsedi. Şimdi içini derin bir dindarlık kaplamıştı. Keşke Kanansiu-e olsaydı! Yorucu bir av günü sonrasında büyük kırmızı hamağında dinlenen inanların Kanansiu-e'sini görmeyi ne kadar da isterdi. Sürüyle kırmızı ve koyu renkli çizgilerle kaplı sırtına, güzel birşeyler çizmesini rica ederdi ondan. Ardından siyah saçlarını örüp örmeyeceğini sorardı. Bu saçlar, Kanansiu-e'nin uyuduğu uzun süre boyunca toprağa gömülüp ağaç köklerine dönüşen ve bunlardan birinin örgüden koptuğunda büyük yılan ramalala'ya. ya'da suyun derinliklerinde mavimsi domuzbalıklarla dönüşen siyah saçlardı...

İhtiyar Malua her defasında böyle anlatırdı. Gökyüzünün ormanlarında dolaşmak ya da doğduğu nehrin sükunetine ulaşmak için dünyadan ayrıldığında, bunların hepsi olacaktı.

Şimdi, kendini bu denli iyi, bu denli canlı hissettiğinde ölümü

253

düşünmek de nesiydi?

Göğsü daralmıştı; Aruana evinin, üstüne çöküp duvarların yıkıldığını sanıyordu. Neredeyse soluk alamıyordu. Kollarını uzattığında, yaralı kollarının acımadığını hayretle fark etti. Parmağının uçlarını hasırın örülü liflerinde gezdirdi. Her biri bir Garaja kadını tarafından özenle dokunmuştu. Lif demetleri üzerine eğilmiş, kıvrak parmaklarıyla bu arada göğüslerini yaptıkları işe yaslayan İnan kadınlarını gördü önünde. Bitmiş hasırları balık avından yorgun dönen erkeklere, hastalara, sürekli süt isteyen viyaklayan çocuklara ve hatta koca bekleyen miskin bakirelere döşek oluyordu. Gözlerinin önünde, vücudunun yağlı battaniye altında gizleyen, her hareketinde hasır üzerinde hopleyan şişkin memelerini bu arada örtmeyip açıkta bırakan Tanımanı belirdi.

Malua'nın sesi yankılandı kulağında: "Tanımanı bir koca bekliyor, Kanau. Bu koca sen olabilirsin."

Bu kez Tanımanı, Malua'nın kulübesinde yaptığı gibi gözlerini saçların gerisine gizlememişti. Aksine güzel boynundaki beyaz boncuk kolyesini düzeltip, tüm beyaz dişleriyle gülüyordu ona...

Bu hayali kovalamak istencesine elini gözlerinin üzerine koydu. Bu sırada birinin üzerine eğildiğini fark etti. İroa'nın gözlerinde yıldız ışıklarının yansılan vardı. Yüzüne iyice yaklaşmış "Nen var, Kan?" diye fısıldadı. Kanau'nun bakışlannda mutlu bir gülümseme belirdi. İroa'nın

sesi ne de hoş geliyordu kulağa. Nehirin sulannı dalgalandıran yel gibiydi. Bakışlarını yana çevirdi. Saz damın İroa'nın üzerine doğru geldiği hissine yeniden kapıldı; yakınında yağlı örtülerine sarılmış uyuyan İnanlar her soluk alıp vermede korkunç bir biçimde büyüyorlardı. İroa'nın sıcak elini alnında hissetti. Diğerlerini uyandırmamak için bu denli yavaş konuşuyordu arkadaşı herhalde.

Bu aruana evi ne kadar küçük, ne kadar da değişik bir yerdi. Raumalo Desse'de, evet orada Kanansiu-e'nin ve kötülükler Tanrı Latenîrân maskeleri heybetli ve etkileyiciydi. Her yıl yeni tüy ve lif almak, onları düzeltmek için kavmin delikanlıları giderlerdi. Maskeleri boyamak için bitkilerden boya çıkarırlardı.

"Neyin var, Kan?" diye sordu İroa yeniden.

Kanau mutluluk içinde dudaklarını araladı, sesi zayıf ve titrek çıkıyordu. Onu daha iyi duyabilmek için İroa yüzünü yaklaştırdı.

"Bugün... şenlik günü. Tarımaru ile evleneceğim. Duymuyor

254

musun?

Kadınlar kalugi yapıyorlar. Köy süslendi. Malua yüzüme om-arıra kazıyacak, öyle değil mi?"

İroa içten sarsıldı. Aruana evinin alaca karanlığında, arkadaşının tükenmiş vücudunu ve yaşamın gittikçe ondan çıkıp gidişini görüyordu. Elinin altındaki alın yanıyordu. Ama İroa acısını bastırıp yanıt verirken sesine hâkim olmaya çalıştı.

"Her şeyi duyuyorum Kan. Kadınlar şenlik hazırlıklarında. Malua da yüzünü kazıyacak, sonra sonsuza dek bir İnan olacaksın..."

Kanau'nun göğsünden bir inleme sesi duyuldu. Duvarlar dar-alıyordu, şimdi daha da alçalıyordu. Neredeyse soluk alamıyordu.

"İro..."

"Nen var Kan?"

"Senden bir isteğim olacak."

"Çekinme, söyle! Yaparım Kan."

"Burada artık uyumak istemiyorum. Beni burada bırakma."

İroa'nın üzüntüsü artmıştı. Kanau'nun kendisinden ne tür bir istekte bulunabileceğini hemen hemen biliyordu İroa.

"Beni götür buradan. Etrafımda geceyi hissetmek istiyorum. Haırlıyor musun, küçük bir çocukken hiç hasta olmak istemezdim..."

"Köydeki yaşlıların gelip başında ağıtlarını söylememeleri için, değil mi Kan?"

"Götür beni İro. Az sonra ağlamak ve şarkı söylemek için kadınlar gelir..."

"Gelmezler Kan. Kutsal Aruana evindeyiz. Buraya hiçbir kadın giremez."

"Götür beni İro. Nehri görmek istiyorum. Oraya, geri dönmek zorundayım."

Doğrulamak istedi, ama güçsüz kolları bedenine destek olamıyordu.

"İro, ben iyiyim. Kesinlikle. Hiçbir şey hissetmiyorum artık. Yaralarım acımıyor artık. Yalnızca halsizim."

Hasırın üzerinde süründü, neredeyse düşecek gibi oldu. Sabırsızca durakladı.

255

"Bana yardım etmelisin İro. Ev çökecek. Burada kalmak istemiyorum. Hemen Raumalo-Desse'ye dönmek istiyorum, yalnızca sen yardımcı olabilirsin bana. Yoksa nehre kadar sürünmek zorunda kalacağım."

Sesinde ümitsizlik farkediliyordu.

İroa yeniden hasıra yatırdı Kanau'yu ve yatıştırmak için "Sakin ol, Kan. Seni oraya götüreceğim. Dinlen biraz, hemen götüreceğim seni. Kapa gözlerini." dedi.

Kanau denileni yaptı, çünkü İroa'nın kendisine hiç yalan söylemediğini biliyordu. Gösterdiği çabalardandolayı hızlanan solumaları yeniden normale döndü. Olanların tümünden habersiz diğer İnanların horultulannı işitti.

İroa üzerine eğilip yumuşak bir sesle: "Hadi gel. Kollarını boynuma dola, kalkıp kalkamayacağını bir dene.

Tamam... Seni taşıyacağım." dedi.

Kanau'yu hasırın üzerinde doğrulttu. Umutsuzluk kapladı içini. Arkadaşıydı o. Arkadaşının bedeniydi. Çaresizliğinde vahşi bir öfke belirliyordu. Alçak Caipolardı Kanau'yu böyle yanmış bitmiş çıra demetinfe dönüştüren. Ağırlığı olmayan bir bedeni Gelecekte karşılaşacağı her Caipo kaniyle ödeyecekti bunun bedelini. Toprak, yaşamı sönen bu bedeni kabul etmek için

çiçek gibi açılmalıydı. Arkadaşının zayıf soluğunu göğsünde duyuyordu. Bütün bunlar mümkün müydü? Kendisiyle sık sık güreş tutan Kanau neredeydi? Güçlü kollan sayesinde bütün nehrin efendisi olmuş Kanau neredeydi? Kendisine meydan okumaya yeltenen İnan ve Javae savaşçıları neredeyse boğacak denli kollanıyla sıkıştıran Kanau neredeydi? Şimdi yalnızca zorlukla soluk alıp veren bir bohçadan ibaretti. Gözleri yuvalarına çökmüş, ileri fırlamış elmacık kemikleri yanık teninden dışarı ugramışlardı.

Dışarı çıktı. Gece yıldızlar denizini andırıyordu. Yumuşak bir esinti kâh oradan kâh buradan gelip İroa'nın yağlı saçlarını uçuşturuyordu.

Kanau, İroa'nın kollanna sokuldu, arkadaşının hem çok üzgün, hem de mutlu olduğunu hissediyordu.

Acı vermemek için yavaş yavaş yürüyordu. Gece de onlarla birlikte gidiyordu. Yazlık köy derin bir uykuya dalmıştı. Soğuk günler için yapılmış iğreti saz kulübeler aruana evi kadar kötüydü. İnce kum İroa'nın ayakları altında gıcırıyordu. Evlerin birinden bir ses yankılandı: "A mo bo?"

256

"Benim! İroa."

"Yola mı çıkıyorsun?"

"Nehre gidiyorum."

Ses yeniden sustu. Uzaktan bir köpek havlıyordu. Ardından yine gecenin alışılmış sessizliği çöktü.

İroa durdu, arkadaşının uyumadığını fark etti. "Kan, bak! Nehir." diye seslendi.

Arkadaşı güçlükle başını kaldırdı, yüzünde yorgun bir gülümseme belirdi. Günlerdir donuk olan gözleri yeniden parladı. Sönük göz bebekleri yaşam doldu.

Nehir buradaydı. Sonsuza dek kalacaktı. Herkesin dos-tu, herkesin susuzluğunu dindiren büyük nehir. Carajalann Bee-Rokan'ı. Beyazların ya da Torilerin Araguaia'sı, oradaydı, sessizce akıp geceyi bölüyordu. Gece daha yavaş akardı nehir, sulan uykudan ağırlaşmıştı. Bu nedenle yıldızlar sıkça kötüye kullanırlardı nehri, piranhâlardan korkmadan inip yıkanırırlardı suda. İşte, oradaydı nehir. Yavaş yavaş gülümseme kaybolmuştu. İroa arkadaşını kayığına kadar taşıdı. Dikkatlice kumsala yatırdı. Kayığın zemininden bir tahta düzelterek bir battaniye yaydı üzerine. Hastayı hiçbir şey rahatsız etmemeliydi... Onu yeniden kaldırıp bakışları öne doğru gelecek biçimde sırt üstü yatırdı. Kayığın altından akıp giden dalgaların sesini duyabiliyordu Kanau.

Kayı kumsaldan ayrıldı. İroa'nın hafifçe çektiği kürek seslerinden başka hiçbir şey duyulmuyordu. Köy gittikçe uzaklarda kalıyordu. Oradaki hiçbir ses ulaşamazdı onlara.

"Ne güzel bir gece İro"

İroa güldü. Kanau'nun önünde uzunca bir yolculuk olduğunu biliyordu ve onu her şeyden korumak istiyordu. Hiç kimse arkadaşına kötülük yapmamalıydı. Onun tüm sözcüklerini aklından hiç çıkarmayacaktı. Son anlarını sonsuza dek içine gömecekti. Hiç kimse bu büyük sırta ortak olmamalıydı.

"Kürek çekip sana yardımcı olamayışım ne kötü, İro."

İroa gülümsedi. "Sen hiçbir zaman kürek çekmedin Kan; çünkü hep tembeldin."

"Haklısın, tembeldim."

Sustu, ama hemen ardından "Bir şeyler söyle İro. Benimle konuş." diye rica etti.

257

Fakat kendisi konuşmaya başladı.

"Yazık değil mi İro? Çok yazık, her şey o kadar iyi gidiyordu ki, hayatımızın en büyük avını yapacaktık. Yaklaşık bir milyon Cruzeiro..."

"Hatta daha da fazlası! Ancak şimdi en azından canını kurtardın, Kan."

Kanau gizlice güldü; fazla yaşamayacağını biliyordu. İroa'ya baktı, gözleri yaşlarla doldu. Kanansiu-e'ye ve beyazların Tannsi'na, yaşayıp da elmasa sahip olmadığı için şükretti. O zaman onu İroa'yla bölüşmek zorunda kalacaktı ve kötülüklerin tanrısı lateni elması paylaşmamak için zalimliğiyle İroa'yı öldürmesi, onu katletmesi için kışkırtacaktı. Arkadaşı soygunun tek ve de son tanığıydı. Evet! Ancak şimdi şu ölüm anında, böyle yumuşakça yaklaşan ölüm anında, yaşamı boyunca ona bir köpek gibi sadık kalmış bu zarif adamı görüyordu; kendisinin son arzusunu yerine getirmek için yıldızlı gecede kürek çeken arkadaş İroa'yı.

Mutlu bir gülümseme yüreğindeki tüm kötülükleri silip götürdü. »

"Böylesi iyi oldu İro. İyi oldu, Caipolann taşı alıp götürmeleri..."

Yeniden ara verdi. Kürek suda ışıktan çizgiler bırakıyordu geride.

"Biliyor musun İro? Yeniden iyileştim tamamivle. Tama-miyle!"

Sesi güçlü çıkmıştı, bu İroa'ya tuhaf bir şekilde dokundu. Kanau'nun az bir zaman sonra kendisinden ayrılacağını ve bu iyileşmenin ölümüne yaklaştığına bir işaret olduğunu bir türlü kabul-lenemiyordu. Acıyla büktü dudaklarını.zehir zıkkım bir tad yükselmek istiyordu içinden. Kendini toparlayıp sakın sakın konuşmaya gayret gösterdi: "Şunu hiç anlamadın Kan. Elmasın sana ait olacağını nereden biliyordun? Her şeyin böyle olacağını nereden biliyordun?"

"Bilmiyordum İro. Tüm bu kötülükleri kararlaştıran o late-ni'ydi. Camura'yı öldürürsem daha kolay olacağını düşünmüştüm yalnızca." Camura'nın anısı canlandı az biraz. Cana yakın bir adamdı komser. leeyt Çamura! Camura'yı öldürdüğü için pişmanlık duymamasıyla tam bir yerliydi. Oğlundan söz eden Camura'yı da düşündü...

258

"Demek ki kismet buymuş. İlk önceleri kendi payıma düşeni istiyordum yalnız. Daha sonra büyüledi Lateni bizi. Teğmenin in-hitar edeceğini, Xavantelerin ise Daniel'i öldüreceğini, Sa lua'nınsa kaybolacağını hiç ummamıştım. Hayır". Bir süre sustu.

"Pissy'nin bir melez olduğunu ve bizim konuşmamızı duyduğunu bilmiyordum. Camura'ya zehir verdiğimi görmüş..."

"Bu neyi değiştirir Kan. Her şey bitti artık..."

"Benim için her şey bitti."

"Hayır Kan. Raumalo -Desse'ye geri dönüyoruz. Orada yaz yağmurları mevsimine pirog yapacağız, öyle değil mi Kan?"

Kanau sustu.

"Konuşmamı sürdürmemi istermisin Kan?"

"Evet, konuş! Durma. İnanların verdikleri ceza öykülerini anlat bana."

"Ben Malua ve cheera kadar öyle iyi anlatamam; ama senin için bunu yapacağım. Uzun zaman önce İnanlar Bee-Rokan'ın karanlık diplerinde mutlu bir yaşam sürüyorlarmış. Açlık nedir bilmezlermiş..."

İroa'nın sesi yaşlı Cheera'nın sesine dönüşürken Kanau'nun gözünde bir dönüşüm oldu. Kendisini çocukken İroa, Uerea, Telibre ve diğer çocuklarla hasır üzerinde otururken gördü. Cheera parlak gözlü bir görüntü oldu ve yumuşak bir sesi vardı. Kırıksık suratı düzelmiş, parlıyordu. Kanau'nun bin kez duysa da dikkati azalmaksızın dinleyeceği bir hikâye anlattı İroa. Bu hikayeyi her dinlediğinde, ne kadar civa gibi ve haylaz biri olsa da çevresindeki tüm şeyleri unuttur, sakinleşirdi.

"Kotu.bene arirubana İnan kay biroxikre..."

Ve şimdi Cheera'nın kaybolmuş sesi nehirin derinliklerinden geliyordu ciddi ciddi. Kanau Cheera'nın çoktan öldüğünü ve sulara geri döndüğünü anlıyordu.

"Caraja kaplumbağayı öldürüp onu yedi... Caraja.." diye anlatmaya devam etti ses. "Hiçbir zaman dövüşmezdi, öldürmez, ölmezdi. Güçlüydü, neşeli ve de çok güzeldi. Bir keresinde tuhaf bir şey oldu: Kabile reisinin en küçük oğlu hastalanmış, büyücüyü çağırmışlardı; ancak yardım edemiyordu büyücü. Tüm çabalar boşaydı... Carajalar arasında güçlü, cesur iki yiğit vardı..."

259

Kanau kendini, nehirin ortasında su bitkilerinin kök ve salkımları arasında sendeleyerek gezinirken gördü. Sazlıklar yeşil yılanlar gibi çevresinde dolanıyorlardı. Yanında da sanki su bitki-siymiş gibi İroa yürüyordu.

"Ne dersin İro? Kim bilir belki de Bee-Rokan'ın karşı kıyısında bu delikanlı için şifalı ot bulabiliriz."

"Olmaz Kan. Akıntı karanlık, hem de çok tehlikeli. Koboï böyle dedi. Yasakladı bunu Koboï."

"Koboï de ne bilir? Bunak o."

"Koboï çok yaşadı..."

"... ama bir gece ikisi de ok ve yaylarını alıp biraz ürkekçe Bee-Rokan'ın akıntısını geçtiler..."

Kanau kayıkta yan yarıya doğrulmuştu. Gece, nöbeti harika birgüne devretmişti. Doğa çiçek açan bir bahardı.

Kanau "Görüyor musun İro" diye mırıldandı.

İroa kürek çekmeyi bıraktı. Issız geceden başka bir şey yoktu görünürde. "Neyi, Kanau?"

"Az önce Bee-Rokan akıntısını geçtik. Reisin oğluna şifalı otu alalım."

İroa Kanau'nun yanına diz çöktü. Elini arkadaşının alnına götürdü. Ateşler içinde olduğunu fark etti. Sayıklama nöbetleri onu anlatılan öykünün kahramanı yapmıştı.

"Görüyor musun İro? Baksana şuraya, ne güzel!"

Her şey muhteşemdi. Sürekli ateş ve kana dönüşen rengarenk kuşlar. Kırmızı Ara'lar, karma karışık uçuşup yaşama sevincinin çıplak çığlıklarını kopanyorlardı. Araguaia'nın tüm kıyıları ısıtılıp çiçeklerle donanmıştı. Çalılıklar, mor çiçekli dallarını nehirin cam gibi berrak sularına daldırıyorlardı. Vanilya ve yayla çiçeği kokulan yükseliyordu göğe. Baklagiller, beyazımsı özlerini dışarı laşdıkları sarı kabuklarla kaplıydı. Güneş en yakıcı ışınlarıyla yaşamı ateşe veriyordu. Her şey, İnanların doğduğu o nehrin karanlık dibinden farklı görünüyordu...

"Geyik Budoe onlara doğru yaklaştı; onu öldürmek istediler, ama altın geyik onlara: Beni öldürmeyin; siz her derde deva olan o ilacı aramıyor musunuz? Bakın, burada işte. Tucum palmyesinin kuru gövdesinde. Bu en tatlı an balıdır. Balı alarak Bee-Rokon akıntısını geçip köye geri döndüler. Kabile reisinin oğlu ilacı içti ve iyileşti."

260

Daha sonra İroa yukandaki diğer yannın mucizelerinden söz etti: Aydan, rando'dan; çobanyıldızı Tabina-kan'dan ve güneş tchu'dan.

"Ve sonraları, günden güne İnanlar arasında yatışmaz bir özlem hırsı belirdi. Kimse artık nehir dibinin berbat karanlığından hoşnut değildi; burayı terk etmek istiyorlardı.

Koboi başını salladı.

'Olmaz>! Olmaz! Mutsuz olacaksınız. Ağlayacaksınız, acı çekeceksiniz ve öleceksiniz.'

Kimse onu dinlemedi. Koboi oldukça yaşlıydı zaten...

Eşyalarını toparlayıp özlemle uzun bir kuyruk oluşturarak Araguaia akıntısına doğru yola çıktılar. Kobai arkalarından yürüyordu. Son kez uyardı onları:

"Durun . Gitmeyin!.. Öleceksiniz. Oradaki tucum palmyeleri kuruyor, bu da ölümün bir işareti."

Fakat onlar birbiri ardından akıntıda kayboldular.

Koboi'nin ihtiyar gözlerinde yaş vardı.

'Gidin, lanet olasılar, gidin! Ancak bugünden sonra kimse Koboi'nin adını bir daha taşımasın.'

Koboi gerilerde kaldı, yalnız ve terk edilmiş.

Yıllar geçti. İnanlar artık mutlu değillerdi. Hastalanıp ölüyorlardı. İçlerinden biri 'Koboi haklıydı. Geri dönelim, yoksa hepimiz öleceğiz' diye uyardı.

Çıkışı bulacaklarını sandıkları Araguaia akıntısının bir yerine geldiler; ancak orayı hiç bir zaman bir daha bulamadılar. Caraja-lar böylece' dünyaya geldi. Söz dinlememenin cezasını çektiler ve sonsuza değin dünyada kaldılar. Hiçbir zaman bir İnan'a Koboi adı takılmadı. Araguaia'nın şelale olarak düştüğü yerde, aylı gecelerde, Carajaların nankörlüğünden yakınan Koboi'nin serzenişleri duyulur...

Eğer bir yerli ölürse ve bu bir büyücü ise.yukarı gider, büyücü değilse dinlenmek ve mutlu olmak için nehrin dibini arar..."

İroa sustu.

Kanau kendini kayıkta bir sağa bir sola atıyordu.

Her şey yitmişti. Gece yine geceydi; nehirde duyduğunu sandığı ses İroa'nın sesiydi.

"Hoşuna gitti mi, Kan?"

261

"O, evet, İro. Sen günün birinde İnanların ünlü bir hikayecisi olacaksın.. Bir şey geldi aklıma..."

"Söyle!"

"Bir keresinde... Hatırlıyor musun? Arutana ile ölümden sonra ne olduğunu konuşuyorduk. Hatırladın mı?"

"Evet."

"O zaman, ölen bir İnan'm nehrin dibine gittiğine inandığını söylemiştin. Ben de; hayır herkes toprağa gidecek demiştim. Ama Arutana nehre ve göğe bakmıştı. "Ben değil. Bir gün ölürsem gökte bir yıldız olacağım" demişti... Bunu hatırlıyor musun, İro?"

"Evet, unutmadım. Neden?"

"O zamanlar, Arutana öldüğünde, gerçekten de gökte bir yıldız olabileceğine öyle inanmıştım ki."

Bir an sustu, sonra yeniden devam etti; sesinde hüzün vardı.

"Ya ben, İro? Ben nereye gideceğim? Bir beyaz değilim ve sizin Tanrınızın göğüne de ait değilim. Nehrin dibinde huzura kavuşacak bir yerli de değilim.. Tüm yaşamım boyunca hiçbir şey olamamanın hep... acısını çektim." Gözleri yaşla dolmuştu. "Bu yüzden hiç bir zaman iyi biri olmadım... Ve neden böyle olduğunu da hiç anlamadım."

İroa'nın sesi büyük bir şefkatle çıktı. Kanau'nun sonunun yaklaştığını biliyordu.

"Sen nereye istersen oraya gideceksin Kan. Sen her zaman iyiydin. Eğer istersen, nehrin derinliklerine geri dönebilirsin, ya da yıldız olarak göğe yükselebilirsin. Ya da toprağa karışıp büyük bir ağaca dönüşebilirsin. Kim bilir belki de bir Landi ağacı. Bu ağaçtan her zaman nehirde dolaşacak bir kayık yapılabilir..."

Kanau'nun bedenini bir titreme kapladı.

"Neden bu kadar alçak sesle konuşuyorsun İro?"

İroa'nın gözleri yaşlarla doldu. Bunun neye işaret olduğunu biliyordu. Hep aynı ses tonuyla konuşmuştu...

"Anlatmaya devam etsene İro. Yalnız yüksek sesle konuş, rüzgâr sesini alıp çok uzaklara götürüyor."

İroa, uyuduğu için yavaş akan nehrin sularına baktı. Hiç esinti yoktu, ama Kanau yine de rüzgârı duyuyordu. Daha birçok şeyler mırıldanıyordu. Kürek sessiz sessiz suyu yararken o yavaşça konuşuyordu. Kanau'ya hep nehir yukan kürek

262

çekiyordu. Raumalo Desse'ye gidiyorlar izlenimi vermek için.

Kanau hafif bir uykuya daldı, kürek karaya çıktığında uyanabildi.

"Hedefe ulaştık Kanau."

Raumalo-Desse yamacında tüm İnanlılar toplaşp bağırarak selamlıyorlardı kendilerini. İroa kıçta oturmuş dümeni tutuyordu. Kanau da ortada oturuyordu. Vücudu kırmızıya boyanmış, göğsü ve sırtında siyah çizgilerle yapılmış zengin bezemeli harika resimler vardı. Arkasına döndüğünde İroa'nın kendisine gülümsediğini gördü. "Bugün senin düğünün Kanau. Şenlik Raumolo Dcsc'dc . kutlanacak. Tarimaru çıplak ve vücudu da boyalı. Senin gelişini izliyor. Ama sakın o tarafa bakma, güveylere yasak bu. Başını eğerek kalk, seni taşıyacak olan Ma-lua bu tarafa doğru geliyor."

Malua yaklaşarak, başını Kanau'nun güçlü bacaklarının arasına geçirip havaya kaldırdı onu.

Şenliğe katılan tüm kızilderililerin alkışlarını duyuyordu. Bakışlarını kaldırıp olup biteni görmek yasaktı ona. Gelinle göz göze gelemezdi.

Curiala'nın kulübesine kadar taşınarak orada yere bırakıldı. Curiala karısıyla eprimiş bir hasır üzerinde oturuyordu. Kanau törelere uygun bir şekilde bağdaş kurarak yanlarına çöktü. Yaşlı kör Curiala içten sevincini göstermek için yalnızca gülümsedi. Ellerini Kanau'nun güçlü bedenine koydu.

"Kanau güçlü ve bütünüyle boyanmış. Kanau güzel."

Yaşlının dişsiz ağzından "Kanau güzel..." diye çıktı.

Curiala'nın elleri göz hizasına kadar yükseldi ve titrek parmakları birkaç gün öncesinde yapılan amarira halkları üzerinde gezindi. Kanau gururlanmış. Şimdi kaviminden hiçbir kızilderili onun gerçek bir İnan olduğundan kuşku duymazdı artık.

"Kanau; nasıl avlanacağım, nasıl balık tutulacağını benden öğrenen oğlum, artık bir İnan olmaktan utanmıyor. Irkımızın iki halkasına sahip Kanau..."

"Irkımızın iki halkasına sahip Kanau..." diye yineledi yaşlı. Daha sonra Curiala bileklerini tutarak bir çömleğe batırdı; ellerine ve alnına sürerek kutsal suyla temizledi.

"Artık geline bakabilirsin."

Önünde, gülümseyen harika çıplaklığıyla Tarumaru duruyor-

263

du, göğüsleri kahverengimsi iki meyve gibi sunuyordu kendini. Yaşamdı o. Malua yeniden Kanau'nun güçlü bacakları arasına girdi. İnanlılar da alayı izliyorlardı. Onu annesinin yaşadığı, yeniden onanmış kulübesine götürüyorlardı.

Girişe beş metre kadar kala yere indirildi. Bir başına yürüyerek Bee-Rokan'dan esen. çıplak vücudunu yalayan rüzgarı hissetti. Kulübeye girdi. Tuhaf bir şey oldu bu sırada. Duvarlar genişleyerek neredeyse göğe kadar yükseldiler. Çok uzaklarda, alün ışıkla örülmüş çiçek beyazı bir hamak sallanıyordu. Yaklaşıp orada yatanın Tarumara değil de Kanansiu-e olduğunu fark etti. Ara kanatlarındaki gibi ışık saçan, kırmızı ışık saçan bronz tenli büyük gücüyle Kanansiu-e gerindi. Ölümsüz, saydam dudaklarının aralığından: "Seni bekliyordum, oğlum. Seni bekliyordum Kanau. Saçlarımı ölmelisin Kanau.!" diye seslendi ona gülümseyerek.

Siyah ve ipeksi saçlarını ona uzattı. "Benimle bugün ava gelecek erkek bir yerli gerek..." dedi. İroa durmaksızın kürek çekiyordu. Kolları yorulmaya başlamıştı. Bütün gece kürek çekmişti. Şimdi doğuda güneş söküyordu. Güneşin doğacağı yeri kızılık boyamaya başlamıştı. Bu, doğan

günün ateşinde uyandıktan sonra yıkanan Kanansiue'ydi. Gittikçe kızılılaşıyor, sabah güçlü bir kırmızı ara gibi gökte yükseliyordu. İroa kayığı kumsala yanaştırmıştı.

"Kan!" diye seslendi usulca.

Ama yanıt alamadı.

"Kan!" diye seslendi yeniden.

Duyulan, yalnızca kayığın altından akıp giden nehirdi. Arkadaşının ayaklarına dokunduğunda soğumuş ve katılaşmış olduğunu fark etti...

Yüzüne doğru eğildi. Gözleri boşluğa bakıyordu. Kanau gecenin geri kalan kısmını gökteki yıldızların peşinde geçirmişti.

SON

YERLİ SÖZCÜKLERİNİN AÇIKLAMALARI VE ÇEVİRİSİ

AMoBâKimsin? Ya da, kim var orda?

Arakre Yine görüşmek üzere; hoşçakal

Arenine Selam vermeye karşılık

Aruana Caraja yerlilerinin kült dansı

Auire İyi/güzel

Bee-Rokan Büyük Akarsu ya da Araguaia

Berrura Sepet, sele, küfe

Biuraso Gün ağarması

Borreto Bilmiyorum

Borduna topuz/gürz

Btondiru Fontouraköyü

Butuna Büyük yılan

Caboclo Beyaz, siyahı ve tazüdereli mele

Kuzey Brezilya'nın köylü halkı

Cachaça

Caraja

Coti

Şekerkamışı içkisi Araguaia'da yaşayan yerli kabilesi Tütün

Dateriambu Selam; "İyi günler" ya da "İyi akşamlar"

. anlamına da gelir

Diorosso b eixekre S us, köpek!

Fazenda Çiftlik

Fontoura Santa Isabel'den 12 kilometre uzaklıktaki

küçük bir beyaz yerleşim yeri

Garimpeiro mücevher ve mineral sondajı yapan, elmas

arayıcısı vs.

Garimpo Çoğunlukla sondaj bölgesi.

Gercd Güçlü, sıcak Kuzey yeli

Imomam Kabile reisi (Xavante yerlilerinin dilinde)

İnan Caraja-Yerlisi anlamında

İtchoko Kilden yapılmış ufak oyuncak bebekler, Ca-

raja yerli kadınlarının eisanatı

Javea Banana! Adasının diğer yakasındaki yerli

kavmi

Kalugi Yeşil mısır tanesinden ya da piringten elde

edilen mayalanmış içki

Kanansiue Javae-ve Caraja-yerülerinin büyük Tamısı

Kanau Özel ad, "dün" anlamında

Koteruti batata/yerelması

Kotureka	Büyük kaplumbağa; mart ayında düzenlenen bir caraja şenliğinin adı.
Larreio	Baş süslemesinde büyük tüyler
LoriLori	Çoğunluk balıkçıl kuş tüylerinden oluşan baş süslemesi
Lateni	Kötü ruh
L u a	ay
Manakeri-ki	Buraya gel!
Maraca	Zil;marakas
Marrarü	Yakında görüşmek üzere; hoşçakal (yarat parlak)
Miguelinho	Kırmızı sırt çizgüeri olan küçük açık renkli balık
Muriçoca	Sivrisinek cinsi
Odiura	Balıklara yem yapılan küçük balıklar
Omarira	Caraja yerlilerinin, kabile işareti olarak gözlerinin altına yaptıkları halka şeklinde dövme
Onca	Jaguar
Pacumarüeiga	Kendi yağıyla pişirebilecek denli yağlı olan bir nehir balığı.
Pinga	cin, votka, viski gibi bir içki
Piranha	Güney Amerika nehirlerinde yaşayan keskin dişleri olan bir balık.